FRITZ VON DARDEL

MINNEN

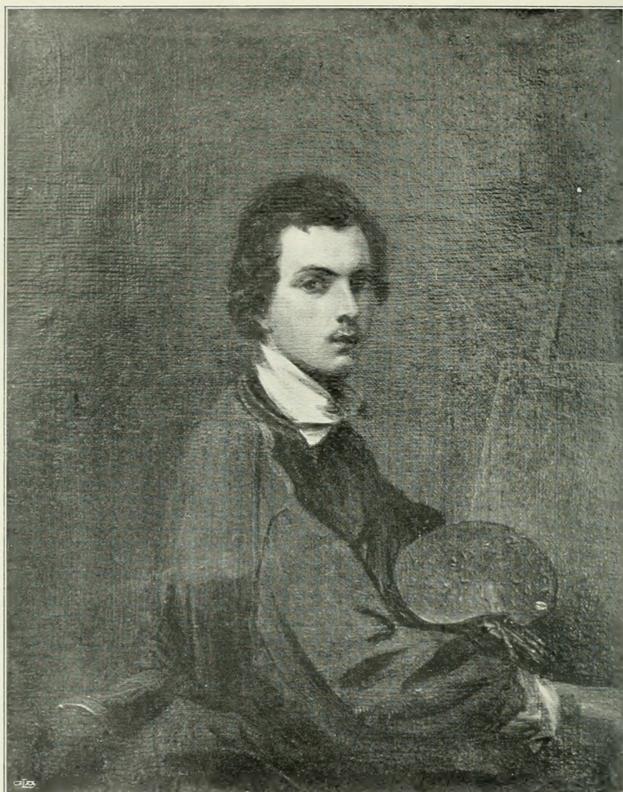

I.

1833—1861

STOCKHOLM · P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG.

PRIS:
Häft. 5 kr.; inb. 6 kr. 75 öre

FRITZ VON DARDEL

OLJEMÅLNING AF R. EKMAN 1839.

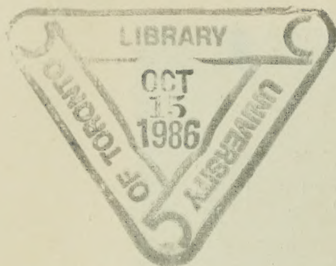
FRITZ von DARDEL

MINNEN

FÖRSTA DELEN
1833—1861

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG

CENTRALTRYCKERIET, STOCKHOLM 1911.

FÖRORD.

Minnesanteckningar af personer, som velat delgifva eftervärlden hvad de i lifvet sett och erfarit, vare sig de själfva verksamt ingripit i händelsernas gång eller endast varit uppmärksamma iakttagare af tilldragelserna omkring sig, kunna i allmänhet inordnas under endera af tvenne hufvudgrupper. Antingen äro de dag för dag gjorda uppteckningar af timade händelser och mottagna intryck eller ock en på äldre dagar verkställd sammanfattning af ett mer eller mindre betydelsefullt lifs erfarenheter. De »minnen» af framlidne öfverintendenten Fritz von Dardel, som härmed offentliggöras, tillhöra icke helt någon af dessa kategorier. Visserligen började den sextonårige ynglingen kort efter sin ankomst till Sverige att uppteckna såväl sina hågkomster från hitresan som ock sina första upplefvelser i det nya fäderneslandet, men de ansatser till en regelbunden dagboksföring, som härmed gjordes, blefvo tyvärr icke fullföljda. Först efter många års förlopp företog sig den då redan mognade mannen att, innan minnena ännu hunnit helt förblekna, fullfölja skildringen af sin ungdoms historia. Under den långa mellantid, som förflutit, hade hans penna emellertid ingalunda hvilat. Sålunda hade han vid de mer eller mindre vidlyftiga resor, som han företagit såväl i de skandinaviska rikena som äfven i utlandet, gjort flitiga anteckningar. Likaså hade han under sin vaktgöring vid hofvet åren 1857 och 1859 fört en dagbok. Dessa hans skildringar fylla i viss mån den lucka, som uppstått mellan redogörelsen för hans ungdomsöden och de mera regelbundna anteckningarna, hvilka taga sin början från och med år 1863, och hvilka han sedan fortsatte, ända tills en försvagad syn tvang honom att

för alltid nedlägga såväl penseln som pennan. Men äfven dessa senare uppteckningar äro ej dagboksanteckningar i sträng mening. Författaren var en sann konstnärsnatur, och en pedantiskt noggrann bokföring af dagshändelserna var föga i hans smak. Långa tider kunde sålunda hans dagbok få hvila, men när lusten föll på, eller när någon tilldragelse inträffade, som syntes honom vara af större intresse, återtog han den afbrutna berättelsen. Framställningen är till följd häraf kanske något ojämn, men allt af mera märklig betydelse, som han haft tillfälle att iakttaga, har i allmänhet blifvit föremål för hans skildring.

Förf. hade uppvuxit i ett fransktalande land, och han begagnade sig äfven alltjämt med förkärlek af det franska språket, som han behärskade vida bättre än det svenska. Dessa hans minnen äro ockå skrifna på förenämnda språk. För att emellertid kunna gifva dem en större spridning har det funnits nödigt att öfverflytta dem till modersmålet, hvarvid man dock sökt bevara förf:s lediga stil och otvungna uttryckssätt. Vid öfversättningen hafva äfven åtskilliga uteslutningar gjorts dels af mera betydelselösa detaljer dels ock af flera rörande samtida personer fällda, måhända väl skarpa yttranden och omdömen, hvilka till äfventyrs skulle kunna stöta efterlefvande anhöriga utan att vara af allmännare intresse.

En och annan torde måhända tycka, att dessa uteslutningar kunnat göras ännu talrikare. Det har emellertid ej varit lätt att i detta hänseende afgöra, hvad som borde upptagas och hvad som borde kvarlåtas. Å ena sidan löpte man fara att beröfva skildringen alltför mycket af det, som förlänade densamma sin färg och sin saft, å den andra att framkalla missnöje hos efterlefvande fränder och vänner. Den medelväg, som härvid valts, kommer helt visst icke att undgå klander, men dess följande har synts utgifvarne vara det bästa sättet att lotsa sig fram mellan svårigheterna.

Hvad ifrågavarande skarpa omdömen beträffar, torde en förklaring vara erforderlig. Förf. var kanske främst af allt karikatyrtecknare och hade en sådans kritiskt vakna blick för sin nästas

svagheter och löjliga sidor, hvilka lika litet undgingo hans penna som hans ritstift. Men han var tillika synnerligen godhjärtad till sin natur, och all elakhet eller skadeglädje var honom fjärran. Han framställde blott människorna sådana, som de visade sig för hans all förkonstling, all uppblåsthet, allt effektsökeri snabbt och säkert genomträngande blick.

I allmänhet har också allt, som rör förf:s familjeförhållanden, allt af enskild natur uteslutits. Förf:s redogörelse för hans faders lefnadsöden, intagen i andra delen, har dock ansetts kunna intressera allmänheten och därför fått medfölja.

Den första delen, som nu offentliggöres, torde komma att efterföljas af ytterligare två eller tre, hvilka föra framställningen ända till Carl XV:s död. Huruvida sedermera utdrag komma att lämnas äfven ur anteckningarna från efterföljande tid, är ännu oafgjordt.

Bilderna, som åtfölja arbetet, äro alla återgifna efter förf:s egenhändiga teckningar.

Stockholm i november 1911.

N. v. D.

Ankomsten till Sverige och vistelsen i Skåne 1833—1835.

Den 11 juli 1833.

Jag har i dag fått den idén att nedskrifva mina minnen från hitresan och mina första intryck vid ankomsten till Sverige. Våren 1833 lämnade jag Neuchâtel. Jag hade nyligen för första gången gått till skrift och var sexton år gammal. Ehuru det alltid varit tal om, att jag skulle ingå i svensk krigstjänst, hade dock tiden för min afresa från fädernehemmet ej blifvit fastställd. Detta skedde nu helt hastigt efter ett besök af grefve Alarik Wachtmeister, som gaf min far det rådet att låta mig gå in vid sitt regemente, hvilket var förlagdt i Kristianstad. Utsikten att få se mig debutera som krigare under denne distingerade officers ledning förmådde mina föräldrar att redan nu låta mig resa, och det blef afgjordt, att Wachtmeister och jag skulle mötas i förutnämnda stad sex veckor senare. Wachtmeister ämnade under mellantiden besöka England.

Författaren lämnar härefter en tämligen vidlyftig redogörelse för sin resa från Neuchâtel till Berlin. Då densamma genom sin omständlighet antagligen skulle trötta läsaren, meddelas här i korthet dess innehåll. Resdagen kl. 4 på morgonen väcktes han af postiljonens ringningar på porten, klädde sig i största hast och tog plats i den utanför väntande diligensen. Till medpassagerare hade han i början endast en tjock affärsman med judiskt utseende och bärande det sedan så ryktbara namnet

Dreyfuss. I Bern tillkommo en polack, som kämpat under Napoleon och hvilken som minne häraf bar ett djupt ärr i pannan, samt en flegmatisk godsägare af gammal Bernerfamilj äfvensom en glad och pigg ung man, som skroderade mycket och gjorde allt för att blifva tagen för en magnat, men som likvisst befanns vara endast en fattig informator i ett adligt hus. Under afhörande af polackens krigsmandater och informatorns värdshusäfventyr förflöt tiden både fort och angenämt. I Schaffhausen förstärktes sällskapet med en behaglig ung flicka, för hvilken sexton-åringens blyga låga genast började uppflamma. Efter några tafatta försök att inleda bekantskap lyckades han omsider med henne börja ett samtal, hvari äfven de andra passagerarne småningom blandade sig; och i mycket munter stämning nåddes Stuttgart. I denna stad dröjde författaren flera dagar hos en bekant engelsk familj Parker. Med en af husets döttrar, en ovanligt vacker flicka, företog han dagliga ridturer, därvid han till följd af sin ringa förfarenhet i den ädla ridkonsten första gången råkade ut för det missödet, att springaren blef skrämd af den mötande vaktparaden och med sin ryttare störtade in midt bland de förfärade musikanterna samt sedan i vild fart satte af tillbaka till stallet. Den unge officersaspiranten lät sig dock ej häraf afskräcka utan fortsatte att rida och blef så småningom något säkrare i sadeln. Från Stuttgart for han sedan till Berlin, där han träffade några unga landsmän, de flesta teologie studerande, hvilka förde honom omkring i staden och visade honom mycken vänlighet.

Vi lämna nu ordet åt författaren.

Efter en i Berlin angenämt tillbragt vecka fortsatte jag färden mot norden och anlände till Stralsund den 19 maj endast ett par timmar, innan båten till Sverige skulle afgå. Kaptenen på fartyget var preussare, det vill säga stel och obehaglig. Jag fick också erfara detta, då jag följande morgon kom för att äta frukost. »Här finns ingen restaurant ombord», röt han, »de resande få själfva sörja för sin föda.» Det var en mindre angenäm öfverraskning för mig, som ej medtagit matsäck. Som emellertid öfverfärden blott skulle räcka 18 timmar, tog jag saken tämligen lugnt, helst äfven sjösjukan snart begynte göra sig kännbar. Det hade nämligen börjat blåsa duktigt, båten krängde, och jag erfor ett

svårt illamående, som sedan varade hela resan. Efter det ön Rügen passerats, möttes vi af en sådan storm, att vi måste vända, och sedan voro vi i trenne dygn utsatta för ihållande motvind. Jag var den ende passageraren på båten och kände mig djupt olycklig, svårt medtagen som jag var af sjösjuka och svält. Jag lyckades dock till slut beveka en matros att mot betalning åt mig afstå sin halfva middagsportion, bestående af ärter och fläsk, och begagnade mig nu af denna min nya bekantskap för att söka få reda på, hur jag, väl kommen i land, skulle uttrycka mig för att få mat. Olyckligtvis var matrosen ej hemma i svenska språket och kunde blott upplysa mig om, att man skulle säga »pantoffel», om man ville hafva potatis. Jag behöll ordet i mitt minne och skyndade, så snart jag tagit in på Ystads hotell, att ropa på »pantoffel», ända till dess man serverade mig ett fat rykande potatis.

Hvad det är härligt att hafva fast mark under fötterna, då man i tre dygn gungat på böljorna. Jag kände mig liksom återskänkt åt lifvet och skulle ej för en värld velat återvända till den eländiga skutan. Vid uppvaknandet på morgonen följande dag hade jag känslan af att omsider befinna mig i Sverige, mitt blifvande fosterland, och försökte sätta mig in i min nya ställning. Den militära banan, för hvilken jag förut ej erfarit någon egentlig kallelse, syntes mig nu mer tilltalande. För resten tänkte jag bra litet på min framtid, nästan lika litet på mitt förflutna utan blott på det närvarande. Då jag ej förstod svenska språket, måste jag först och främst söka upp någon, som kunde gifva mig en del nödiga upplysningar. Kommendanten i Ystad von der Lancken, som kände min far, åtog sig att växla mina preussiska thaler i svenskt mynt. Jag fick en mängd smutsiga och trasiga sedlar, alla förvillande lika hvarandra men dock af olika värde. Han upplyste mig också om de skjutsstationer, jag måste passera för att komma till Övedsklosters fideikommiss, tillhörande baron Hans Ramel, en släkting till min moder, till hvars hustru jag medförde ett ur från Genève. Kommendanten beställde själf min första skjuts. Jag får bekänna att, då det rustika ekipaget med sina två små hästar och sina skrala seldon körde fram, jag kände

mig allt annat än säker, att allt skulle hålla ihop under färden. Jag tog emellertid plats bredvid skjutsbonden, som hade skinnbyxor, en ofantlig trekantig hatt och en krage, som gick honom öfver öronen, samt skakade sedan fram öfver Ystads usla stenläggning och därefter på den staden omgifvande sandslätten. Kommendanten hade lärt mig ett ord, alldeles nödvändigt vid skjutsombyten, ordet »hästar», och detta ord hjälpte mig också fram till mitt mål. Hvad betalningen beträffar, så måste jag låta skjutsbonden ur plånboken själf uttaga såväl skjuts- som drickspengar, och jag får verkligen medgifva, att alla dessa bönder voro mycket ärliga. Då jag ändtligen körde in på Övedsklosters ståtliga borggård med mitt ruskiga anspann, måste jag vänta en god stund, innan någon ville anmäla mig. Omsider träffade jag dock baronen äfvensom hans vackra gemål. Sällan har jag sett så regelbundna anletsdrag, så vackra blonda lockar och en så fin hy. Jag blef väl mottagen och stannade på slottet ett par dagar. Sedan afreste jag tillsammans med Ramel och löjtnant R. Stiernswärd, hvilka skulle begifva sig till regementsmötet. Vi skildes åt vid ett vägkors, och jag kom omsider fram till Kristianstad kl. 10 e. m. en dag i början af juni 1833.

Min första omsorg följande morgon var att söka upp Alarik Wachtmeister, som ju lofvat leda mina första steg härstädes. Olyckligtvis var han ej ännu hemkommen från sin resa. Han hade emellertid, förutseende ett sådant fall, lämnat mig ett rekommendationsbref till löjtnant Kennedy; jag skyndade nu till dennes bostad och fick här det besked, att han vore att träffa vid paraden kl. 12. Sedan jag påtagit min svarta högtidsdräkt, gick jag vid utsatt tid till stora torget, där jag fick se alla mina blifvande förmän uppställda på ett led, medan paraden marscherade förbi. Hela denna scen var mycket imponerande, men jag vågade ej invänta paradens slut för att ej gå miste om utsikten att råka den jag sökte. Jag steg därför helt djärft fram med mitt bref i handen och frågade på franska efter löjtnant K. En ung man, klädd i en tätt åtsittande dolma, med något kinesiskt i sitt utseende men med vaken blick, frågade efter mitt ärende; det var Kennedy själf. Sedan han läst

brefvet, bjöd han mig genast på middag kl. 1. Han tog helt kamratligt emot mig i sitt hem och lofvade att presentera mig för öfversten följande dag. »Jag härstammar», sade han, »från en lysande engelsk ätt.» Samtidigt serverade han mig en mycket pepprad soppa, hvarpå följde en rostbiff och sedan en plumpudding, allt beledsagadt af släkten Kennedys genealogi. Pigan, som serverade oss, lydde namnet Meg, hon var ett slags jättinna, men mager och knotig, och han behandlade henne som en slafvinna. Han försökte, sade han, sedan två år tillbaka att lära henne kokkonsten men hade ej ännu lyckats få henne att servera en riktigt blodig biffstek. Kennedy affekterade att efterapa allt det excentriska hos den engelska nationen, han badade och bytte linne flera gånger om dagen och iakttog ytterst noga etiketten i stora världen. Hans små uppvridna, svarta mustascher läto en bländande tandrad framträda, och han vårdade sina händer med samma omsorg som ett fruntimmer. Också skämdes jag i hans närvaro öfver mina egna röda labbar och mitt tofviga hår.

Vår uppvaktning hos chefen öfverste v. Arbin var helt kort, han föreföll mig som en fulländad hofman, talade utmärkt väl franska och var en högst älskvärd personlighet. »Ni blir placerad», yttrade han, »vid 3:e batteriet, kapten Tausons; medan skräddaren förfärdigar er uniform, är ni ledig, och jag råder er att begagna er af tillfället för att hälsa på er halfbror Wachtmeister, som har sitt slott omkring 2 mil härifrån.» Öfversten bad mig sedan vid afskedet att besöka honom längre fram på Beckaskog, där han och hans familj vistades öfver sommaren.

Jag presenterades nu af Kennedy för batterichefen Tauson och fann i honom en präktig officer med öppet och manligt utseende. Han tog vänligt emot mig samt sände mig direkt till batteriskräddaren. Jag inskrefs under n:r 24 med konstapelkadetts värdighet men simpel artillerists lön. Då jag sedan besåg kasernlägenheten, häpnade jag öfver de patriarkaliska förhållandena därstädes. De gifta soldaterna hade nämligen sina hustrur och barn boende hos sig, enkla skärmar skilde familjernas sängplatser från de ogiftas, och en mängd smutsiga barnungar lekte på golfvet med några hundar.

En stark arom af läder och sill stack mig i halsen, då jag dyster i hågen sökte min sängplats bland de andra numrerade dylika. Också blef jag helt glad, då jag upplystes om, att jag blifvit särskildt befriad från skyldigheten att bo i kasernen samt kunde få min dagliga matportion hemburen till min bostad. En ung bredaxlad artillerist vid namn Holm presenterade sig och anhöll att få tjänstgöra som min uppassare, ett erbjudande, som jag skyndade att antaga. Kennedy skaffade mig därefter ett rum, beläget ofvanpå Alarik Wachtmeisters, hvarpå jag ditflyttade mina tillhörigheter. Min stora sabel, som jag köpt i Stuttgart, spikades upp öfver soffan, hvilken äfven tjänstgjorde som säng, och hela rummet fick härigenom till min stora belåtenhet en viss militärisk prägel.

Samma dag mötte jag i staden min halfbror[1] Carl Axel Wachtmeister, som fått reda på min ankomst och nu skyndat att söka upp mig. Fast han ej sett mig på ett tiotal år, kände han dock genast igen mig och omfamnade mig broderligt. Jag erinrade mig däremot ej alls hans utseende och kunde ej låta bli att tycka, att såväl detta som äfven hans sätt föreföllo mycket originella. Han hade en utskjutande underläpp, en något krökt rygg samt talade hastigt och stötvis, var ej ännu fyrtioårig men såg äldre ut. Vi foro nu tillsammans ut till Vanås, ett mycket gammalt slott, som han låtit restaurera med bibehållande af dess ursprungliga saxo-götiska stil. En

C. A. WACHTMEISTER.

[1] De voro s. k. sammanbragta barn. Författarens mor hade förut varit gift med konteramiralen grefve Hans W. i dennes senare äktenskap. Carl Axel W. var född i hans första äktenskap.

vacker liten sjö med däri simmande svanor bidrog att göra det hela förtjusande. Jag fick snart göra bekantskap med min vackra svägerska. Ack, jag hade hittills haft ett blott ofullkomligt begrepp om betydelsen af ordet älskvärdhet. Jag fann hos henne den rätta älskvärdheten, hjärtats älskvärdhet, och trifdes förträffligt i hennes sällskap. Min halfbror tycktes också vara mycket betagen i sin hustru, som på ett utmärkt sätt skötte såväl sina husliga plikter som sina fyra barns uppfostran. Jag betraktades snart som medlem af familjen, och efter en veckas vistelse på Vanås föreföll det mig, som om jag alltid vistats där. Då jag slutligen for därifrån, upplystes jag om, att mitt rum städse stod till mitt förfogande vid såväl längre som kortare ledigheter. Jag var sålunda ej längre en främling i Sverige, jag hade där nu ett verkligt hem.

ALARIK WACHTMEISTER.

Då jag återkom till staden, fann jag min uniform färdig samt träffade nu äfven Alarik W., som blott med svårighet kunnat slita sig lös från de vackra engelskorna för att återtaga garnisonstjänsten, hvilken för honom ej hade samma nyhetens behag som för mig. Kristianstad med sina 5,000 invånare, liggande midt i ett slättland och omgifvet af fästningsvallar, hvars portar stängdes kl. 10 hvarje afton, kunde ej heller erbjuda vidare förströelser åt en ung man, som gjort sin rundresa på kontinenten. Alarik tjänstgjorde vid samma batteri som jag och skaffade mig nu till-

träde till instruktionsskolan för exercis såväl till fot som till häst. Min debut var ej lysande, främst på grund af min bristande språkkännedom. Då sergeanten-ridinstruktören satte mig i spetsen för ett dussin oöfvade rekryter, gick det hela snart sönder, enär jag ej alls förstod hans kommandoord. Förgäfves skrek och hotade den stackars sergeanten. Mitt enda svar var att höja på axlarna och säga: »nichts verstehen». Då jag sedan fick rida i köen i stället för i têten, såg jag, hur de andra gjorde, samt lärde mig småningom känna kommandotermerna, och efter en tre veckor förstod jag tillräckligt för att kunna följa med ridexercisen. Hvad som härvid mest roade mig var ridten i det fria, då vi alla voro iklädda skinnbyxor och halfstöflar samt redo utan stigbyglar. Ingenting var så lustigt som att se rekryterna, då sergeanten smällde med piskan, förlora balansen och fatta hästen om manken, under det instruktören svärjande löpte efter dem. Under rasterna tog jag min skissbok ur fickan och ritade af kamraterna, hvilket tycktes roa dem och förskaffade mig sympatier; man kallade mig allmänt vid regementet »schweizaren».

Jag gjorde nu äfven bekantskap med några unga män af min ålder bland officersaspiranterna; de voro för det mesta fattiga adelsynglingar, som ej hade stort annat än sin lilla lön att lefva af. Jag betraktades af dem nästan som en Croesus med mina 300 rdr om året hemifrån. Mitt rum kostade mig 5 rdr i månaden, min kalfaktor 3 d:o, och maten erhölls gratis från regementsköket. Denna senare var riklig men föga omväxlande, ärter och fläsk, sill och potatis, soppa och buljongskött, och till kvällsmat alltid gröt och mjölk. Öfningarna i fria luften gåfvo emellertid frisk aptit, det var endast det mörka, tunga och sura brödet, som jag aldrig kunde riktigt med.

Denna hvardagsdiet afbröts da och da till följd af bjudningar i grannskapet och släktingars besök i staden. En morgon erhöll jag sålunda en biljett fran hotellet, som meddelade, att en gammal väninna till min mor önskade träffa mig. En äldre dam med stora drag mottog mig här med talrika ömhetsbetygelser under utropet: »Jag är Ebba Sparre! Förgäfves letade jag i mitt minne

efter detta namn, och jag hade därför också svårt att dela hennes förtjusning. Hon upplyste mig emellertid om, att hon var kusin och barndomsvän till min mor och hade gjort en stor omväg blott för att få beskåda min person, hvilket hon nu äfven omsorgsfullt gjorde under en mängd frågor och förmaningar. Min moster grefvinnan Bonde, hvilkens svägerska hon var, hade också gifvit henne i uppdrag att noga taga reda på, hur jag såg ut och hur jag hade det i Sverige. Hon slutade med att tvinga på mig en sedel å 3 rdr banko, som jag skulle hafva att köpa hvetebröd för; jag kände mig väl en smula förödmjukad men på samma gång tacksam för hennes vänlighet.

Några dagar därefter fick jag bref från en annan släkting, Axel Wachtmeister, son till excellensen, som inbjöd mig att komma ut till Årup tre mil från Kristianstad och äfven lät hämta mig dagen därpå. Jag reste dit i regnväder, körd af excellensens jägare. Körsvennen, som var en intelligent karl och under en tre månaders vistelse i Tyskland lärt sig tala tyska rätt bra, roade mig under vägen med sin konversation. Han berättade, att excellensen W. varit gift tre gånger, att dottern i 1:a giftet var förmäld med en grefve Barnekow, att han i 2:a giftet hade en son och tre döttrar, och att dessutom på Årup bodde en dotter, som hans första fru haft i ett föregående gifte, fru Toll med man och fem barn. Jag träffade sedan alla dessa människor vid middagen. Karaktärsbyggnaden på Årup var mycket enkel, den bestod endast af ett rödmåladt envåningshus i hästskoform, omgifvet af lummiga träd. Genom trädgården flöt en vacker liten å. Vid middagsbordet tronade excellensen Wachtmeister midt bland barn och barnbarn och föreföll mig som en patriark från gamla testamentets dagar. Han var en 50 års man af hög växt och imponerande utseende. Hans buskiga ljusa ögonbryn förenade sig öfver en krökt näsa, och han stammade märkbart, då han talade. Barnen tilltalade honom endast med en viss ceremoniös vördnad, som föreföll helt naturlig. Efter att hafva beklädt höga statsämbeten hade han nu helt och hållet dragit sig tillbaka till privatlifvet dels för att sköta sina stora egendomar dels för idkande af naturveten-

skapliga studier. Han hade åt sig låtit uppföra ett kemiskt laboratorium och korresponderade med Berzelius. Af döttrarna var det just ingen, som var vacker, men de sågo snälla ut med sina rödblonda lockar och sin fina hvita hy. Fru Toll var en liten, spenslig 30-årig dam med något sökt i sitt sätt och med en viss benägenhet att vilja vara spirituell. Hennes två 11- och 12-ariga döttrar gingo i moderns fotspår, de uppvaktade mig alltemellanåt med frukt eller blommor. »Se här», sade den ena, i det hon räckte mig en immortell, »ett minne från Sverige, som ni kan bevara under hela ert lif!» Gubben Toll var en gammal torr och mager militär med örnnäsa och ansågs vara snål. Förhållandet var emellertid, att han saknade förmögenhet och därför lefde på sin svärfars bekostnad. Jag sympatiserade mest med grefvinnan Barnekow. Hon hade såväl i sina ögon som i sin röst något synnerligen mildt, och hennes konversation var fängslande och intressant. Man sade, att hon höll på att uppfostra sin man, en tämligen obildad jätte. Dennes tvenne bröder voro också här på besök för att taga afsked, innan de skulle gifva sig af på en längre resa på kontinenten. De voro kavalleriofficerare och sågo ovanligt bra ut, den ene talade en originell franska. — »Pour exercer moi», sade han, »en français, veux toujours en voyage parler aux cochons», han menade naturligtvis cochers.

Dagen efter min ankomst gjorde vi en angenäm utflykt till den närbelägna Ifösjön, som är omgifven af icke synnerligen höga men behagligt tecknade berg; pa motsatta stranden ser man Bäckaskog, som disponeras af prins Oscar men bebos af min öfverste von Arbin. Jag tog på damernas begäran en skiss af utsikten och fick sedan pa aftonen redogöra för förhallandena i Neuchâtel, hvars sällskapslif i synnerhet tycktes intressera. Följande dag förde excellensen mig till sin vingård, som bestod af några bänkar, hvilka man öfvertäckte under vintern, och jag förvånade mig både öfver drufvornas mängd och deras storlek. Sedan fru T. läst predikan och vi intagit middag, foro vi att aflägga besök hos excellensens moder, som bodde pa Trolle-Ljungby, ett gammalt slott omgifvet af vallgrafvar, dit man endast kom öfver en vindbrygga. Denna gamla

dam föreföll mig som en kvarlefvande typ från det gångna seklet, hon hade äfven bevarat dess umgängessätt och dess älskvärdhet, ja själfva hennes dräkt var densamma, som bars i Gustaf III:s dagar. Jag fick äfven nu beskåda Ljungby horn och pipa, hvilkas historia intresserade mig mycket.

Grefvinnan Barnekow, som skulle hem till Ugerup, erbjöd mig dagen därpå plats i sin vagn, och jag tog afsked af familjen Wachtmeister, som bad mig helt vänligt snart förnya mitt besök. Efter min återkomst till staden har jag gjort flera nya bekantskaper, daribland äfven med en ung Queckfeldt, som nyss kommit till regementet från småländska landsbygden. Helt och hållet hänvisad till sin lilla lön, är han dock mycket stolt öfver sin adliga börd och sin skyldskap med Wachtmeistrarne, hvilka han dock ej ännu vågat uppsöka för sin bristfälliga garderobs skull. Hans enda civila plagg består nämligen af ett par himmelsblå, hemmaväfda byxor, som därtill äro skinnskodda bak. Jag har lofvat att taga honom med till Vanås längre fram. De underlöjtnanter, jag bäst trifs med, äro Skjöldebrand, Stierngranat och Geijer, hvilka nyligen utexaminerats från Carlberg och nu passera graderna här.

En afton redo Alarik W. och jag ut till Näsbyfälad, en stor slätt, som vi bruka begagna till öfningsfält, men som äfven användes till bete för folkets kor, får, svin och gäss. Det roade oss att rida rakt på gåsflockarna, som flydde med lyftade vingar och under höga skrik. På hemvägen kommo vi i samtal om de skånska godsägarne och särskildt om Trolle-Wachtmeister. »Man säger», yttrade Alarik, »att han är snål, därför att han endast förtär sina årsinkomster, då däremot hans grannar lefva öfver sina tillgångar och genom onödig lyx söka öfverglänsa hvarandra; också är det flera af dem, som gå sin ruin till mötes.»

Den 15 augusti.

Från min tant Hedda Wrangel, kusin till min mor, kom det bud, att hon var sjuk och önskade träffa mig. Hon bebor Ovesholm med sin man. Denne, som var i staden, stämde nu möte

med mig i sin därvarande bostad. Jag tog min nattsäck och begaf mig till utsatt ställe, där jag också mottogs af onkel Henning Wrangel, som jag för några år sedan råkat i Schweiz. Det är en af de män, som man ej glömmer, då man en gång sett dem. På en jättelik kropp bär han högt ett vackert svartlockigt hufvud, hans halfslutna ögon hafva ett försmädligt uttryck, och hans läppar kröka sig föraktfullt. Han är af ett ytterligt häftigt lynne och förgår sig ofta högst brutalt mot sina tjänare. Jag fick nu själf bevittna detta, då han inför mina ögon misshandlade sin lakej, som illa utfört något uppdrag. Den stackaren kom in darrande i alla leder och stannade vid dörren, tryckande sig tätt intill väggen; då baronen befallde honom komma närmare, föll han på knä och bad om nåd; sedan emellertid befallningen förnyats, kröp lakejen under soffan och låg orörlig, till dess Wrangel fick tag i hans ben, drog fram honom och började bearbeta honom med knytnäfvarna under karlens höga jämmerrop. Dessa gingo mig till hjärtat, och det var med en helt naturlig känsla af afsky, som jag sedan tog plats i vagnen bredvid min ståtlige släkting. Denne yttrade ej ett ord till mig under hela vägen, men på Ovesholm mottogs jag på det vänligaste af hans fru, som var mycket älskvärd och alltjämt vacker trots sin sjuklighet och en ytterlig fetma. Hon anses hafva ett stort välde öfver mannen och vara den enda, som förmår kufva honom. Ovesholm är ett vackert ställe, omgifvet af sekelgamla träd. Jag fann där på besök den berömda författarinnan Fredrika Bremer, som till det yttre är liten och ful och en smula missbildad men som har en mild, behaglig röst och en angenäm konversation. Hon kan dock framställa ganska besvärliga frågor, så ville hon helt plötsligt hafva reda på, om jag var religiös. Hon målar rätt vackra porträtt i sepia och gjorde mig den stora äran att teckna af mig i sitt album samt uppmuntrade mig att utbilda mina ritanlag. I två hela dagar stannade jag på Ovesholm och trifdes utmärkt tack vare de båda damerna, som visade mig mycken vänskap. Min tants sjukdom är ett hjärtlidande, som anses obotligt. Baron Wrangel är herre till flera gods, och som han ej äger afkomlingar, har han som egna barn upptagit två unga släktingar,

en Wrangel och en Horn, hvilkas studier han bekostat och hvilka betraktas som hans blifvande arftagare.

Oktober 1833. Jag har nu trädt i närmare förbindelse med unga Queckfeldt och fört honom både till Vanås och Årup, där han blifvit väl mottagen. Vi hafva äfven båda tagit bostad i Quidingska huset. Fru Quiding är syster till Fredika Bremer och synes vara något tillgjord men för öfrigt snäll. Mannen, som är hofrättsassessor, är lång och mager samt mycket mild och välvillig. Jag bjudes dit emellanåt, likaså till kommendanten öfverste Peijron, som vintertiden ser mycket folk hos sig; sommaren vistas familjen på Råbelöf. Öfversten, som är mycket rädd om sina eleganta möbler, har den försiktiga vanan att alltid breda en duk öfver den stol, på hvilken han ber mig sitta ned, enär mina skinnbyxor eljest kunde förstöra möbeltyget. Jag har därför beställt mig ett par nya klädesbyxor, hvilket väl ej är tillåtet, men som vederbörande blunda för. Man berättar en lustig historia om Peijron, hvars militära bana fått en fläck genom den brådska, hvarmed han uppgaf Stralsund, där han var kommendant. Presidenten Ehrenborgh med fru hade för en tid sedan tagit biljetter till en loge på teatern; då de emellertid inställde sig där, funno de de främsta platserna upptagna af herrskapet Peijron, som jämväl köpt biljetter till samma loge och som envist vägrade att träda tillbaka för Ehrenborghs. »Det är skada», yttrade E. då ironiskt, »att ni ej visade lika stor ihärdighet vid Stralsunds försvar.» Fru P. är född v. Rosen och skall, om hon öfverlefver sin bror, ärfva fideikommisset Råbelöf. Nuvarande innehafvaren är hofmarskalk och ungkarl, har något kvinnligt i röst och sätt men fruktas för sin bitande kvickhet. Förra söndagen uppsökte jag min chef på Bäckaskog. Själf en vacker och artig hofman, har han äfven tre vackra döttrar. Slottet är förfallet, men dess läge mellan två sjöar är härligt.

Min öfverstelöjtnant af Klercker är en liten, föga distingerad gubbe, men han har en vacker och liflig fru. Främsta rollen i stadens societet spelas dock af fru Hjelm, född Flach, hvars man är gammal och ful. Själf nygift och änglaskön, uppvaktas hon alltid af två trogna beundrare, artillerilöjtnanten Ehrenpohl och hofrätts-

assessorn Faxe. En annan högre officer är den tjocke Romann, en verklig karikatyr men af ett särdeles mildt sinnelag. Kapten Tauson är regementets mest martialiska typ, därtill alltid glad och angenäm för sina underordnade i motsats till en annan kapten, G., som är lömsk och elak af naturen. Ständigt i behof af mynt, lånade han 2 rdr banko af mig på en dag, men som det dröjde veckor, utan att han gjorde min af att betala, berättade jag saken för Alarik W., som fann G:s beteende ytterst ogrannlaga och sade honom detta öppet i skarpa ordalag. Jag bekom nu mina pengar, men fick dyrt betala denna fröjd. Kapten G. försummade nämligen sedan ej något tillfälle att i tjänsten behandla mig på ett brutalt sätt. Utom Queckfeldt äro Hjort, Cavalli, Berg, Grönwald, Påhlman och Gyllenkrok mina närmaste umgängesvänner. Den sistnämnde och jag hafva nu tagit rum tillsammans. Han är från Småland, har skär hy och breda axlar men svagt bröst. För öfrigt är han en glad kamrat. Han är ifrig jägare och äger en tik, hvilken en gång under min frånvaro fick valpa i min säng, så att jag vid min hemkomst fann en hel hundfamilj där installerad.

Andra unga män, som befinna sig här dels för att taga officersexamen dels för att bereda sig till Mariebergskursen, äro Lasse Tegnér, Posse, Gyllenspetz, Danielson, G. v. Düben, R. Horn och L. Piper. Den sistnämnde, mycket liten till växten och med ett barnsligt utseende, hade blifvit officer utan examen.[1] Då han en dag gjorde tjänst som vaktofficer vid fästningsporten, och jag som konstapel stod under hans befäl, fick jag tillfälle att göra honom en tjänst, som räddade hans officersvärdighet. En skomakare, som hade att fordra betalning för ett par skor samt förgäfves sökt honom flera gånger i hans hem, infann sig nämligen nu med sin räkning. Då jag strax därpå hörde en häftig ordväxling från vaktrummet, tittade jag in och blef varse skomakaren med Pipers värja i sin hand samt hörde honom yttra, att han medtog denna som pant tills vidare. Piper själf stod och grät som ett barn.

[1] Författaren gör sig härvidlag skyldig till ett misstag. P. var 1833 endast fanjunkare men aflade officersexamen 1840.

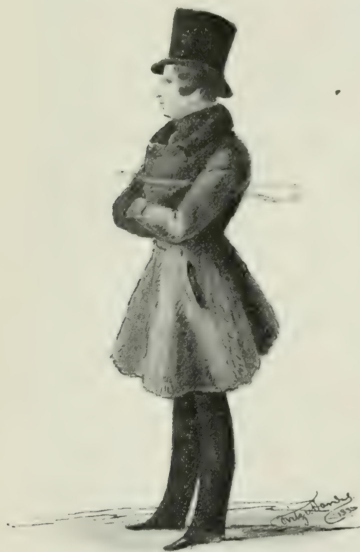
För att få den oförskämde karlen att återställa värjan måste jag själf draga blankt.

En annan afton spatserade jag på gatan med kadetten H. Horn och min kamrat Berg. Som det sedan någon tid ofta varit uppträden mellan konstapelkadetter och lärpojkar, hade jag försett mig med ett slags dagg, och detta kom mig nu väl till pass, ty plötsligt blef jag nästan omkullknuffad af ett par groflemmade karlar, som kommo emot oss bärande en så. Jag svarade omedelbart med ett välriktadt slag, som fällde en af angriparne till marken. Mina tappra kamrater sprungo emellertid sin väg, och jag befann mig ensam med den andre slagskämpen men lyckades med tillhjälp af daggen lyckligt uppnå min port. Följande dag fick öfversten besök af den slagne gesällens mästare, som klagade, att denne blifvit oförmögen till allt arbete, samt härför fordrade skadeersättning. Vid sedan hållet förhör inför öfversten, då mina kamrater och jag konfronterades med gesällerna, bevisades det emellertid, att vi varit de anfallna, och jag begagnade nu tillfället att säga min chef, som förebrådde mig att hafva användt dagg, att då vi voro förbjudna att bära vapen utom tjänsten, så var detta det enda medlet att göra uniformen respekterad. Vi fingo också sedan rätt att ständigt gå med sabel.

Nöjena voro tämligen sällsynta i Kristianstad, det förnämsta vi hade var att turvis komma tillsammans hos hvarandra för att röka och dricka äggtoddy. Jag hade från Neuchâtel medfört en flaska absint, en dryck, som dock ej uppskattades af andra än min kalfaktor Holm, hvilken jag också en vacker dag fann liggande dödfull midt på golfvet. Till följd af mina förbindelser med Wachtmeisters blef jag emellertid bjuden till flera familjer, såsom hos presidenten Ehrenborgh, öfverste Peijron, friherrinnan Brunow och hofmarskalken v. Rosen. En gång fick jag till och med den äran att vara med på en stor middag hos landshöfdingen grefve De la Gardie, en verklig grand-seigneur, som med sitt vackra utseende och sin värdiga hållning på mig imponerade i allra högsta grad.

Jag hade just fått min plats midt emot honom vid bordet och kände mig härigenom så mycket mera tafatt och besvärad; olyckan ville nu, att då jag skulle servera mig af en rätt, jag kom att stöta ikull en vinbutelj, hvars innehåll flöt ut öfver duken. Som det var i början af middagen, kan man tänka sig min förfäran. Landshöfdingen nöjde sig dock med att sända mig några stränga ögonkast. Den blyga, tillbakadragna värdinnan såg emellertid lika uppskrämd ut som jag.

Jag gjorde nu också bekantskap med Louis Wrede, en pigg och uppsluppen ung man, som tog mig med sig till familjegodset Maglö, beläget ett par mil från staden. Jag tillbragte där några trefliga dagar med hans moder, två bröder och dito systrar, hans vackra kusin Eva Horn och hennes två bröder. Alla dessa människor lefde i största harmoni med hvarandra, tänkande blott på skämt och nöjen. Louis, den äldste, var också den gladaste af syskonen; han roade alla med sina kvicka infall och sin aldrig sinande munterhet. Värdinnan i huset liknade sin son och var genom sitt glada lynne och sin vänlighet kanske ställets största dragningskraft. Hennes två systrar, fruarna Horn och Geete, vistades äfven på Maglö, de hade, efter hvad det sades, koketterat ej så litet i ungdomsåren, nu voro de blott älskvärdt öfverseende med de unga. Friherrinnan Wredes för några år sedan aflidne man general Fabian Wrede var ett kändt kvickhufvud, och man berättar en mängd historier om hans roliga infall och bitande svar.

LOUIS WREDE.

Mina militära studier gingo emellertid framåt oaktadt min bristande kunskap i svenska språket; mina lärare och examinatorer voro öfverseende och välvilliga samt tilläto mig ofta att uttrycka mig

på franska, ett språk, som dessa herrar föga eller icke alls förstodo. Detta gjorde det för mig betydligt lättare att besvara deras frågor, ty jag hade inlärt en mängd tekniska termer och gick bara på med en snabb och säker svada. Major Romann framhöll mig också vid min styckjunkareexamen som ett mönster för mina kamrater. Resultatet af det hela var emellertid, att jag vid slutet af min Kristianstadsvistelse hade ganska små teoretiska kunskaper; däremot hade jag fått lära mig att sitta bra till häst samt att på manöverfältet sköta en kanonservis.

Från ifrågavarande fält erinrar jag mig ett litet äfventyr, som beredde mig mycket nöje. Jag fick nämligen en dag se två bondflickor gå förbi mitt tält och liksom menande snegla dit in. Nyfiken följde jag efter dem och inledde ett samtal. Sedan vi skämtat en stund, frågade de mig, om jag ville hafva kaffe, hvilket de medförde i en korg jämte tillbehör. Jag skyndade att skaffa bränsle, vi tände eld och tillbragte sedan en timme i glam och muntert samspråk, hvarpå flickorna togo afsked och försvunno. Sedan fick jag veta, att de voro systrar till en min kamrat Grönwald och att de klädt sig i allmogedräkt för att intrigera mig. Jag hade vid nästa bal brådtom att låta presentera mig för de båda unga damerna men fann dem några år äldre än jag själf och visst icke så vackra i musslinsklänningar som i den enkla bonddräkten, grönt lif, hvita ärmar m. m.

1834 års vinter var ganska sträng. Jag höll mig också mest hemma vid boken. Jag hade gjort upp med min vän Gösta v. Düben, en hygglig, ytterst flitig ung man, att jag skulle undervisa honom i franska mot det att han hjälpte mig med svenska språket och matematiken. Vi togo ett gemensamt rum, åto tillsammans af regementskökets läckerheter och stego upp redan kl. 4 på morgonen, då hvar och en i sin tur tände eld i spisen och påsatte kaffepannan. Min kamrat var fattig men tog sitt öde gladt, lagade själf sina plagg och spelade klarinett på lediga stunder. I slutet af mars bjöd han mig att följa med på några dagar till hans föräldrahem Södra Lindved nära Lund. Den stränga vintern tycktes nu hafva rasat ut och våren förkunna sitt strålande intåg. Resan

från Kristianstad till Lund tog en hel dag i anspråk. I början gick färden bra, men då det på aftonen började frysa till, upptäckte jag något sent, att jag var i saknad af vinterkläder; min sommaröfverrock och mina tunna skor voro ett dåligt skydd mot kylan, och jag insåg snart, att om jag förblef i vagnen, löpte jag fara att förfrysa. Min kamrat förmådde mig nu att gå till fots bredvid vagnen och sökte förgäfves medelst knuffar och slag uppvärma mina domnande lifsandar; jag förlorade slutligen helt och hållet medvetandet. Man lade mig då i vagnen och frotterade mig efter bästa förmåga, men jag återkom ej till sans, förrän man packat ner mig i en varm säng på ett hotell i Lund. Jag fick sedan ett hett bad, som kurerade mig så pass, att jag kunde fortsätta resan insvept i ett stort ylletäcke. Lindved är fideikommiss, ligger på en höjd midt på Lundaslätten och synes på långt håll. Jag blef där väl emottagen och undfägnad och återvände efter ett par dagar nu i töväder till min garnison. Följande vinter skaffade jag mig en varm och skön officerskappa samt ett par tjocka ytterstöflar.

Sommaren 1834 gjorde jag mina vapenöfningar som förste konstapel och kommenderade stolt min kanon vid en manöver i trakten af Hofdala, släkten Ehrenborgs egendom. Denna trakt syntes mig ganska tilldragande, man var omgifven af små leende sjöar och vackra bok- och björkskogar samt de ståtliga herresätena Vidtsköfle, Karsholm och Maltesholm. På kvällarna, sedan hästarna blifvit fodrade, tog man gärna en sväng med bondflickorna, som för detta ändamål samlats från när och fjärran, och hade förtjusande roligt.

Min mor hade uppmanat mig att besöka hennes äldste styfsons änka, grefvinnan Agathe Wachtmeister på Johannishus i Blekinge. Jag begärde därför permission på ett par dagar och anlände dit efter en dags resa. Enligt fideikommissbrefvet har änkan efter en fideikommissarie rätt till det ofantliga godsets afkastning, så länge hon ej gifter om sig; min mor gjorde således en kännbar ekonomisk uppoffring, då hon tog min far och därmed nödgades afstå från detta sitt änkesäte. På slottet mottogs jag vänligt af Agathe, som bebodde detsamma jämte sin sex-årige son

Hans och dennes informator herr Berg, hvilken föreföll att vara en särdeles begåfvad ung man. Godset gränsar till hafvet, hvars kuster äro klippiga och bevuxna med vackra skogar. Blekinges natur är mer leende och pittoresk än Skånes, dess allmogedräkter äro elegantare och dess folktyp vackrare. Min svägerska, en kvinna på trettiofem år, var ej vacker men liflig och intelligent samt mycket fängslande.

Vid min återkomst till Kristianstad fick jag taga itu med studierna på allvar och lyckades i mars 1835 taga min styckjunkareexamen. Nu hade jag att afgöra, huruvida jag skulle stanna vid regementet eller antaga min i Stockholm bosatte morbror G. Lewenhaupts förslag att bo och äta hos honom samt gå in vid gardet. Visserligen erbjöd mig Skåne med de förbindelser, jag där hade, åtskilligt, som lockade mig, men å andra sidan var det föga tilltalande att i hela sitt lif vara så godt som instängd i en fästning, omgifven af enformiga slätter. Jag medger också, att jag afskräcktes ej så litet af de fortsatta, trägna studier, som artillerivapnet kräfde. Jag beslöt också snart att mottaga min morbrors anbud och gjorde mina reseförberedelser, som ej fordrade lång tid. Jag tog farväl af regementskamraterna och gjorde afskedsbesök hos alla, som visat mig vänlighet. En underofficer, som just ämnade till Jönköping återsända en lånad vagn, erbjöd mig att få färdas i denna, hvilket också var mycket att föredraga framför att nödgas skaka på rapphöna på de af tövädret upplösta vägarna. Den 7 mars gaf jag mig i väg och beslöt att ej göra mig alltför stor brådska. Jag hade nämligen 60 mil att färdas och detta därtill under en ogynnsam årstid.

De första åren i Stockholm 1835—1838.

Mitt första uppehåll under resan var i stiftsstaden Växjö, dit underlöjtnant Lasse Tegnér, som varit min regementskamrat, enträget inbjudit mig. Skalden-biskopen, hans fader, jämte fru och dotter mottogo mig vänligt i det vackra biskopshuset, som dominerar den lilla täcka staden. Vännen Lasse, en mycket gladlynt men tillika mycket obändig ung man, presenterade mig nu för flera vänner; det blef fest på fest, hela eftermiddagarna tillbragtes på värdshuset, och det slutade vanligen med slagsmål med en del af stadens borgare, hvilka förfördelats af Lasse. Också uppträdde denne en morgon vid frukostbordet med blått öga och en svullen läpp, hvilket inbragte honom en skarp tillrättavisning af fadern-biskopen. Den store skalden tycktes för öfrigt ej mycket bekymra sig om sin omgifning. På mig imponerade han i hög grad, jag har sällan sett ett så genialiskt utseende. Man påstod, att han i intimare kretsar kunde vara mycket sällskaplig i synnerhet bland damer, för hvilka han hade en afgjord svaghet; men det sades jämväl, att han i sin konversation med dem ej sparade på vågade uttryck och tvetydiga anspelningar, hvilka ofta kommo hans åhörarinnor att rodna. Skenhelig var han då icke, hans seder voro också mera skaldens än prelatens.

I Växjö föreställdes jag för landshöfdingen grefve Mörner, en lång, mager, älskvärd hofman, äfvensom för presidenten baron Leijonhufvud och öfverste Hederstierna, båda distingerade och mycket belefvade män. Jag anlände sedan till Jönköping utan annat äfventyr, än att jag fick en svår tandvärk på vägen. Min kusk, som var en ung flicka, rådde mig att uppsöka en klok gumma,

hvilken bodde vid nästa hallplats. Jag lydde rådet och fann en åttioåring med utslaget hvitt hår och svarta, ännu lifliga ögon; hon lät mig falla på knä samt utförde några kabbalistiska tecken rundt om mitt hufvud, under det hon halfhögt mumlade några ord. Då jag steg upp efter en stund, var värken borta. Från Jönköping fick jag fortsätta i kärra, skakningen pa de frusna vägarna hade till följd, att jag något mindre kände kylan, än jag eljest skulle gjort.

Vid Nyköping tog jag af från stora vägen och styrde kosan till Vibyholm, ett gods, som tillhörde grefve Fredrik Bonde, gift med min mors enda syster. Hon och mannen voro förberedda på min ankomst. Jag fann dem sittande vid ett af två höga ljusstakar upplyst bord i en mycket stor salong, morbror vid sin tidning och moster vid sin söm; hon var min mor upp i dagen. De bebodde sedan flera år detta gamla slott, som dominerar den stora sjön Båfven med sina 365 holmar. Mina föräldrar hade äfven strax efter sitt giftermål inköpt en gård Hornsund i Vibyholmstrakten. De båda närskylda familjerna plägade nu en tid ett lifligt umgänge, men efter 6 års förlopp flyttade min far åter ut till Schweiz, lämnande skötseln af Hornsund till svågern.

De gamla mottogo mig hjärtligt. Vi gingo därefter att supera i en matsal ännu större än salongen. Här satte vi oss till bords, uppassade af två betjänter i gammaldags livré; supén utgjordes af fisk, gröt och ölost. Jag sträckte sedan ut mig helt vällustigt i en ofantlig säng med flera madrasser och ett halft dussin kuddar, en behaglig kontrast mot rapphönans träbrits och gästgifvargårdarnas hårda sängar. Då jag på morgonen genom mitt fönster beskådade den arkipelag-liknande sjön utan att kunna upptäcka en enda menniskoboning på de många holmarna, tyckte jag, att densamma föreföll bra trist, och jag undrade icke på, att mina föräldrar föredragit att bo vid den lifliga Neuchâtelsjön.

Af morbrors tre barn var sonen husarofficer samt skötte härjämte ett annat familjegods, äldsta dottern gift med grefve F. Kalling pa Myrö i Närke och den yngsta med sin kusin assessorn grefve G. A. Sparre. En äldre son hade dött några år förut till följd af

en olyckshändelse; han skulle vid en fest för gårdens folk affyra en kanon, hvarvid denna sprang sönder, och han träffades dödligt af en skärfva.

Sedan jag tillbragt några dagar med att bläddra i slottsbibliotekets gamla luntor samt med att låta min moster inviga mig i allt, som rörde min släkt, tog jag ett ömt afsked och for till Stockholm. Alarik Wachtmeister hade förberedt sin moder på min ditkomst, och jag tog också in hos henne. Hon var en af de vackraste och angenämaste gamla damer jag någonsin sett och mottog mig på det mest älskvärda sätt. Hon bebodde en stor våning tillika med två ogifta döttrar, båda rätt originella; den äldre, Henriette, lång, stel och tystlåten, såg lika gammal ut som modern; den yngre, Hedvig, hade ett marmorblekt, af silkeslena svarta lockar omramadt ansikte samt af långa fransar beskuggade ljusblå ögon, härjämte en stel hållning och en manlig stämma. Yngste sonen, Rutger, var äfven hemma. Han var officer vid Svea lifgarde, såg distingerad ut och liknade modern men var lång och ståtlig i motsats till denna, som var ganska liten men ännu alltjämt mycket graciös, fast hon födt 17 barn till världen. Följande morgon uppvaktade jag min morbror och moster. Han var en skägglös liten man med uppnäsa och svart peruk, liflig men något kvinnlig i sitt sätt, hon en ståtlig, ganska fetlagd dam med hög färg, myndig hållning och skarp blick. Trots all sin visade vänlighet behagade hon mig ej på långt när så mycket som morbror, hvilken också för mig alltid blef den bäste och mest öfverseende af onklar. På grund af hans excellenstitel och höga hofämbete samt hennes befattning som statsfru hos drottning Desideria intog paret L. en framstående ställning i Stockholms-societeten. De be-

RUTGER WACHTMEISTER.

bodde en stor våning i Falkenbergska huset [1] och gåfvo där understundom ståtliga fester. Jag erhöll nu ett litet rum i sagda våning, och morbror var nog snäll att själf hjälpa mig med att packa upp mitt anspråkslösa resgods. Det kom emellertid ej att dröja länge, förrän jag upptäckte, att denna synbara lyx blott fanns på ytan, och att den hvardagliga dieten var af enklaste beskaffenhet, samt att min kära mosters humör ej heller alltid var det bästa. Redan efter första veckan af min därvaro lämnade oss båda jungfrurna, och vi voro två dagar utan köksa. Olyckligtvis fanns det kvar gamla matrester i ett skåp, och med dem fingo vi nöja oss dessa dagar. Som jag i egenskap af gäst ej fick hafva några anspråk, tog jag saken filosofiskt och försökte uppnå min morbrors resignerade lugn liksom äfven hans förmåga att genom undfallenhet hindra utbrotten af mosters häftiga lynne.

Morbror tog mig en morgon med sig till chefen för Andra lifgardet Lorichs. Jag fann en högväxt, något böjd gubbe med en lång pipa i munnen och fick af honom det besked, att han redan hade tre officersaspiranter vid regementet. Jag skulle nu blifva n:r 4 i ordningen, men den af de fyra, som först aflade examen, skulle också först blifva utnämnd till officer. Jag lämnade chefen som välbeställd fanjunkare vid hans regemente och gick genast att beställa min uniform, ej så litet orolig öfver, hur jag i denna granna dräkt skulle taga mig ut bland de nya kamraterna.

Efter en vecka kom uniformen, och jag klämdes in i en silfvergalonerad frack med breda, röda uppslag. Härtill kom en trekantig hatt med strutsfjädrar och ett silkesskärp. Stolt i min nya skrud och lycklig öfver att samma dag hafva tillfälle att offentligt förevisa den vid en större middag på Djurgården, dit jag bjudits på grund af morbrors förbindelser, tog jag en droska och begaf mig till ort och ställe. Det var den 1 maj, en dag, då hvarje officerskår brukade äta middag tillsammans. Andra gardet skulle hafva sin festmåltid på Blå Porten, samma restaurant, dit äfven jag var inbjuden. Jag hade emellertid icke reda på, att man den dagen

[1] Vid Drottninggatan.

skulle begagna lilla uniformen, d. v. s. svart fjäderbuske och blåa revärer. Knappt hade jag emellertid stigit ur droskan, förrän jag stötte på kapten Samuel Nauckhoff, den mest fruktade af regementets officerare, hvilken först öfveröste mig med ovett på grund af min opassande klädedräkt och därefter sände mig direkt i arrest.

Ack, hvad jag nu saknade mina forna chefer, den hygglige öfverste Arbin, den präktige major Romann och deras faderliga välvilja! Ack, hur kränkt jag nu kände mig i min stolthet och hur svart jag hade att förlåta mina nya förmän denna kitslighet, hvilken ej heller blef den sista från deras sida. En fri schweizare har också icke så lätt att genast finna sig i den hårda disciplinen och kan ej undgå att tycka, att åtskilliga af de militära bestämmelserna förefalla småaktiga och oförenliga med en berättigad självkänsla. I monarkiskt styrda länder åter böjer sig ungdomen lätt och utan knot under den stränga hierarkiska ordningen, som man där finner helt naturlig.

J. A. HAZELIUS.

Min afsikt, då jag nu efter flera år upptecknar mina ungdomsminnen, är ej att skrifva en ordentlig dagbok öfver mitt lif. Jag vill bara skildra några händelser ur detsamma, medan mitt minne ännu tillåter mig det. Från och med år 1835 fordrades det för att blifva officer att antingen gå igenom Carlberg eller ock taga studentexamen och sedan följa en militärisk kurs, som skulle afslutas med en examen inför generalbefälhafvaren i distriktet. Om, såsom fallet var med mig, studentbref ej kunde företes, ökades examensfordringarna med alla humaniora, som in-

gingo i studentexamen. Kapten J. A. Hazelius, en kunnig och energisk man, hade i och för detta senare fall öppnat en s. k. kurs i Stockholm. Han undervisade själf i de rent militära ämnena, de öfriga inlärdes af speciella lärare. Jag skyndade att låta inskrifva mig vid detta läroverk och gjorde där bekantskap med en mängd glada ynglingar.

F. FUNCK OCH B. SCHILDT.

Hazelius var en liten karl med glasögon, mycket intelligent, därtill en liflig och intresserad lärare men kanske något väl inkvisitorisk. Han var härjämte lätt att karikera, hvaraf jag ej heller underlät att till mina kamraters stora nöje så godt som dagligen begagna mig. En af dessa kamrater var Fredrik Funck, hvilken studerat landtbruk i Tyskland och förvärfvat en viss blaserad världsmannasäkerhet, som i hög grad imponerade på oss andra. Han hade äfven ett särdeles godt hufvud, och jag afundades den lätthet, hvarmed han löste problem, som jag fick använda hela kvällen att söka komma underfund med. För öfrigt tyckte han om att roa sig, och han nekade sig ej något, då det gällde hans toalett eller hans nöjen. En annan kamrat, som jag också nu blef närmare bekant med, var Erik Edholm. Han såg bättre ut än Funck, var flitig och ordentlig och höll sig mest hemma i sin familj men kunde dock emellanåt deltaga i glada tillställningar. Sommartiden brukade jag ofta följa med honom till Frescati, en villa, som Carl XIV gifvit hans fader, förste lifmedikus hos denne

konung, och som nu förskönades af hans vackra syster Mina. Funck, som spelade fiol, tog ofta emot hemma hos sig några musikaliska vänner, Fredrik Wrangel, Lagerbring m. fl.

För min del följde jag med undervisningen nätt och jämnt så mycket, som var nödvändigt, men blef ganska snart en af ledarne, när det gällde nöjen och förströelser. Också föll det sig helt naturligt, då vår chef en sommardag gaf oss i uppgift att rita en karta öfver Haga-parken och härvid delade oss i fyra afdelningar samt lämnade åt oss själfva att välja anförare, att jag blef en af dessa, utvald just af de värsta upptågsmakarne, Knut Bonde, Johan Banér, Bengt Schildt, Funck m. fl., inalles 15 glada gossar. Hazelius beordrade mig nu att dagen därpå kl. 5 på morgonen infinna mig med min afdelning och behöriga instrument vid Haga grindar. Till att börja med fann jag vid utsatt tid ingen enda man på platsen. Så småningom inställde de sig väl, men då de slutligen alla samlats, beslöts det unisont, att man genast skulle intaga frukost på det närliggande Hagalunds värdshus. Två timmar senare tågade vi under sång och skrål till vårt arbetsfält, men som flera af mätarne gingo på väl ostadiga ben, blef kartan därefter, och då kaptenen mot aftonen kom för att inspektera sina gossar och granska resultatet af deras arbete, darrade jag af oro, helst som jag för att fylla ett tomrum på kartan ditritat en liten paviljong med oss som drickande gäster. Ehuru jag gjorde allt för att söka dölja detta förskönande tillägg till kartan, upptäcktes det omedelbart af kaptenen, som blef röd af förargelse och till straff ålade mig att göra om hela arbetet påföljande dag, då han själf skulle öfvervaka det. Han infann sig också mycket riktigt, men då han märkte, att han kvarglömt kompassen hemma, sände han mig dit efter densamma. En ung kvinna öppnade här för mig, och då jag trodde, att det var husjungfrun, samt dessutom fann henne täck, kunde jag ej låta bli att skämta litet med henne, medan vi letade tillsammans efter kompassen. Hon nekade mig likväl skrattande den kyss, jag tiggde vid afskedet. Döm om min häpnad, då jag ett par dagar därefter vid en bjudning hos min chef i henne fann värdinnan i huset. Hon räckte mig lugnt sin hand, småleende åt min häftiga rodnad.

Vi dansade sedan vid tonerna af ett positiv, endast svagdricka och smörgåsar serverades, men damerna voro vackra och glada, särskildt en ung sextonårig norska, Jana Falbe.

Morbror och moster brukade tillbringa sommaren på sin egendom Casimirsborg i Småland, och som jag under kurstiden var tjänstledig från regementsöfningarna, begagnade jag mig nu af min frihet och njöt däraf i fulla drag. Sent en afton, sedan jag superat med några vänner på källaren Svensson, träffade jag där en löjtnant Leijonflycht vid Svea garde, som var ordonnansofficer hos kungen. Han kom, sade han, för att äta en bit före sin afresa till norska gränsen, dit han nu skulle begifva sig i hofekipage för att undersöka, om de kungliga vagnarna i fall af behof skulle kunna taga sig fram öfverallt i obygderna. »Mina vagnslådor», sade han, »äro proppade med mat och vinflaskor, min pung full med guld, det fattas mig nu endast en treflig reskamrat.» — »Är ni nöjd med mig som sällskap?» frågade jag. »Alltför gärna», återtog han, »men då skall ni vara färdig om två timmar.» Klockan var då 3 på morgonen. »Jag skall vara hos er kl. 5», utropade jag, sprang hem, packade ner det nödvändigaste i en nattsäck och återvände till Leijonflycht, som redan satt i vagnen. Det bör tilläggas, att jag ej hunnit underrätta någon människa om min resa. Den i hoflivré klädde kusken smällde nu med piskan, och vi foro i väg. Min reskamrat var en man med stora militära kunskaper men för öfrigt ett självkärt original, som höll på att förslösa sin förmögenhet för att få paradera med sin sångröst, som han själf ansåg vara af prima slag. Hvar vecka brukade han

LEIJONFLYCHT.

gifva soaréer, där han samlade hos sig allt hvad fint fanns inom garnisonen samt serverade dem musik och mycket punsch; själf drack han mest af alla, och ju mer han drack, desto oftare lät han höra sina bravur-arior, med hvilka han trodde sig tjusa auditoriet. Till det yttre var han liten men välväxt med något skelande ögon samt svart hår och skägg, båda alltid omsorgsfullt friserade. Han bar västar och halsdukar i de mest skrikande färger, diamantnål samt en tjock guldkedja med en mängd berlocker. Uti sällskapet Polyhymnia hade han uppträdt både som Don Juan och Fra Diavolo. På många imponerade hans stora säkerhet, men de flesta gjorde i tysthet narr af honom, ehuru de aktade sig för att försumma hans punsch-bjudningar.

Hvad mig angår, var jag förtjust öfver att utan egna omkostnader få bese det nordliga Sverige, och jag hörde artigt på hans sangnummer samt höll honom troget sällskap, hvar gång han framtog fältflaskan och de båda silfverbägarna. Vid uppehållen i residensstäderna Uppsala, Gäfle, Härnösand och Östersund passade jag på att beskåda sevärdheterna, medan Leijonflycht uppvaktade landshöfdingarne. Vid norska gränsen vände vi åter kosan hemåt, sedan vi konstaterat, att kungens vagn öfverallt borde kunna taga sig fram under den tillämnade resan till Norge, som denna gång skulle äga rum till lands. En dag, då vi skulle fara öfver en älf något norr om Gäfle, voro vi nära att gå till botten båda två. Vi hade med hästar och vagn tagit plats på en färja, och allt gick bra till att börja med, fastän färjkarlen var full. Plötsligt brast åran, och färjan bortfördes af strömmen i riktning mot ett vattenfall, hvars brus man hörde allt närmare och närmare. Leijonflycht rusade ursinnig på färjkarlen och bearbetade honom med knytnäfvarna, under det vi hastigt fortsatte vår fart. Lyckligtvis hade strömmen fört oss i närheten af stranden, hvarifrån bastanta trädgrenar sträckte sig ut öfver vattnet. »Släpp fyllhunden», skrek jag till min kamrat, »och håll stadigt om mina ben, så skall jag söka få fatt i en gren.» Sagdt och gjordt, med ett hopp nådde jag mitt mål och lyckades utan stor ansträngning hejda färjans lopp, under det att Leijonflycht höll mina ben som i ett skruf-

städ. Vi förankrade nu färjan, förde i land ekipaget och satte oss sedan alldeles uttröttade ned på den ödsliga stranden. »Hvad ska vi nu ta oss till?» frågade jag missmodigt. »Jo, vi ska ta oss ett glas punsch!» ropade Leijonflycht glad i hågen och framtog fältflaskan. Som vi drifvits en kvarts mil bort från landsvägen och in i en ödslig skogstrakt, var det ej litet besvär att skaffa en ny färjkarl och folk till vår hjälp uti ödemarken, och flera timmar förgingo, innan vi kommo på rätt stråt igen. Under vänttiden föredrog min kamrat den ena arian efter den andra för att få mig glad igen.

Den nordiska naturen motsvarade ej mina förväntningar. Jag fann den kall, dyster och enformig, om jag undantager Östersundstrakten och den vackra utsikten vid norska gränsen, där jag fick se en skymt af Norges fjäll. Där uppe fanns det snö ännu, och jag fick äfven nu tillfälle att beskåda ett lappläger.

Då jag efter en tio dagars bortovaro återkom till mitt hem, fann jag min gamla städerska helt ängslig öfver mitt försvinnande. Hon hade icke kunnat lämna den minsta underrättelse om mig åt alla besökande, som kommit, men hade fyndigt nog sagt åt budet från Hazelius, att jag visst farit till landet för att kunna plugga mera i fred.

I november reste jag till Claëstorp i Vingåker, dit jag inbjudits af mina släktingar på mödernet Lewenhauptarne, och där jag mottogs särdeles vänligt. Familjen var talrik. Utom fyra flickor, af hvilka tre voro vackra, funnos där fem söner, den äldste underlöjtnant vid husarerna, de andra officersaspiranter. Modern tycktes medhinna allt, både att sköta sitt stora hushåll och att hålla glädjen ständigt vid makt. För att roa ungdomen omkring sig hittade hon hvarje dag på något nytt nöje eller upptåg, och de unga tycktes äfven de blott tänka på att gladt fördrifva tiden. En dag till exempel voro vattenkaraffinerna vid middagen fyllda med brännvin, en annan var frukten i skålarna af sten; man kunde ibland i sin bädd finna en tupp, en kanin eller en igelkott. Till ett bondbröllop i trakten for en dag hela sällskapet dels i vurst dels till häst. Två af fröknarna Lewenhaupt förde bruden med sig i en landå med fyrspann; brudgummen kom efter till häst, åtföljd af ett tjogtal

ryttare, därefter musiken, mest fioler och klarinetter. Man sjöng, man drack, man hojtade, och alla voro omvirade med brokiga band. En annan dag var det allmän utklädning, karlarne i fruntimmersdräkter och vice versa, och hela dagen bibehölls denna utstyrsel. En ung välväxt änka, som var guvernant för flickorna, uppträdde i äldste grefvens husaruniform, denne senare i sin mammas galaklänning, jag fick på mig köksans söndagsstass. Jag har glömt nämna, att jag på Claëstorp sammanträffade med Louis Wrede, som redan sex veckor uppehållit sig där, stadd på resa till Stockholm för att gå igenom Hazelii kurs. Resan hade här afbrutits, ity att han på Claëstorp trifdes allt för väl. Han uppträdde här i en broderad grekisk mössa öfver sina väl friserade blonda lockar och gjorde den vackra fröken Mina en ihärdig kur, på samma gång han muntrade hela sällskapet med sina kvicka infall. Han glömde här både kursen och tjänsten, han hade nämligen gått in vid Lifregementets husarkår. Vi tillbragte aftnarna med lekar, charader och dans, hvarefter en god supé serverades.

En artist Lehman, en blyg, anspråkslös gubbe, hade kommit till Claëstorp för att måla en större familjetafla. Morgonen efter sin ankomst trädde han in i frukostrummet med sina penslar och tillbehör, som han stoppat ner i ett dam-nattkärl, hvilket han funnit i gästrummet och trott vara ditsatt för detta ändamål. Vid våra skrattsalfvor blef han ytterst förlägen men förmåddes så småningom af den vänliga värdinnan att själf taga saken från den muntra sidan. Lehman hade för vana att söka arbete från dörr till dörr och var ytterst moderat i sina pris, oaktadt han vanligen lyckades mycket bra få fram porträttlikheten. Jag köpte af honom för 3 rdr stycket två små inrökta taflor, som han kommit öfver för ännu billigare pris; dessa var jag nog dum att sedan under en tillfällig penningknipa sälja till Carl Bennet för 25 rdr. Taflorna voro signerade Gaspard Netscher och verkliga pärlor.

För att nu återkomma till Wrede, så lyckades jag omsider få honom att inse nödvändigheten af att tänka på framtiden och studierna, så att han någon gång i tiden kunde blifva officer. Han beslöt också att i och för detta ändamål nu resa med mig till

Stockholm, och en vacker morgon vid 4-tiden lämnade vi det glada Claëstorp på väg till Arboga, där vi skulle taga ångbåten kl. 10 f. m. Tant Mina gaf oss till reskost ett stort paket med påbredda smörgåsar samt två eaudecologneflaskor fyllda med brännvin till att värma oss med i morgonkylan. Wrede bar en ståtlig resväska på bröstet, själf hade jag en ganska mager portmonnä

WREDE OCH DARDEL RESA MED SKJUTS.

i fickan. De två första skjutshållen lade jag ut för oss båda, men då min kassa härigenom betänkligt reducerats, bad jag min kamrat betala det tredje och sista hållet. — »Du kan gärna fortsätta att betala» — yttrade då Wrede — »ty jag äger ej en skilling.» Vi räknade nu ut, att min pung innehöll ungefär hvad ångbåtsbiljetterna skulle gå till, men hur skulle vi betala skjutsbonden? Vi sökte i fickorna men förgäfves efter något af värde, då

Wrede plötsligen, pekande på min vida med en stor krage försedda uniformskappa, utropade: »Vi betala med kappkragen, den är dig till föga nytta och är så godt som ny.» Skjutsbonden gick verkligen in på affären, tog upp sin knif, och min kappkrage var borta.

Vi gingo sedan ombord på båten, intogo våra fördäckssplatser och njöto till att börja med helt sorglöst af det vackra vädret. Jag hade en tolfskilling kvar, men denna räckte ej långt, och då det vid 12-tiden började dugga och hungern tillika att göra sig påmint, förbyttes min stämning i djup nedslagenhet, i synnerhet som härliga biffsteksångor nådde oss från matsalongen. Till ytterlighet förargad utgöt jag nu min harm öfver min kamrat, som ju var skulden till hela eländet, och fick honom slutligen att gå upp till kaptenen och delgifva honom vår olyckliga belägenhet samt anhalla om kredit i matsalongen, till dess vi kommo till Stockholm. Kaptenen, en ohyfsad skeppare, bad emellertid Wrede draga så långt vägen räcker. En förhoppning stod oss likväl ännu åter. Wrede hade bland passagerarne upptäckt ett bekant ansikte, det var en musikfanjunkare vid Lifregementets husarer vid namn Sandberg. »Försök», sade jag, »att få låna några riksdaler af din regementskamrat, det är väl det minsta du kan göra för att rädda oss från hungersdöden.» Wrede gick fram till musikern, jag såg dem spatsera tillsammans fram och tillbaka på däck och diskutera särdeles lifligt. Sedan kom Wrede tillbaka och hade med sig 36 skilling. Det var allt hvad han kunnat få låna. Denna summa räckte dock till en biffsteksportion åt oss hvar, och vi stego nu ner i matsalongen samt togo plats vid bordet. Men ännu var det ej slut med vedermödorna. Knappt hade vi angripit våra portioner, förrän den älskvärde kaptenen kom inrusande och under allehanda svordomar hotade oss med, att om vi ej genast packade oss upp på däck, han skulle landsätta oss på första bästa holme. Vi måste nu trots våra protester helt skamsna vandra ut med våra matportioner och ånyo slå oss ned på vår gamla plats vid ångbåtsskorstenen, där regnet alltjämt skvalade. Den brutale kaptenen hette Netzel, och hans person förgäter jag ej så lätt. Wrede tog

saken mer humoristiskt och roade sedermera alla våra gemensamma vänner med sina lustiga berättelser om resan och dess vedermödor.

Vi ankommo till Stockholm sent omsider på aftonen helt genomblöta, och min reskamrat hamnade för natten på mitt skrifbord med den kraglösa uniformskappan som täcke. Följande dag uppsökte han sin farbror och förmyndare och skaffade sig, sedan han hos denne fått mynt, en fin bostad samt så småningom en utvald umgängeskrets i den gladare genren. Kaptenen vid Svea artilleri Malte Roos hade fått i uppdrag att leda hans undervisning, men vinet, spelet och de sköna kvinnorna togo största delen af Wredes tid, och slutresultatet af hans studier blef lika med noll. Han köpte sig en fin ridhäst och skaffade sig en betjänt. Härvidlag begagnade han sig af en särskild metod för att slippa göra ett dåligt val. Han tog nämligen samtidigt tre kandidater på prof, bland andra en stackare, som hemkommit halfdöd från det grekiska frihetskriget och som han sista profdagen fann liggande stendöd i tamburen. Den, som han slutligen utvalde, var en f. d. hunddressör, och till honom brukade Wrede ropa, då han lämnade rummet: »Kom ihåg, att om excellensen Stierneld söker mig, du för in honom i salongen.» Till omväxling nämnde han ibland äfven andra namn men alltid i samma stil. Som detta dyrbara och oregelbundna lefnadssätt ej passade mig och mina mera blygsamma förhållanden, undvek jag att ofta vara tillsammans med Wrede denna vinter.

Jag hade också mycket att göra, ty jag hade beslutit försöka att taga examen redan på våren 1836, något som Hazelius och kamraterna ansågo nära på omöjligt, då jag ännu hade mycket att slå i mig och därtill särskilda svårigheter på grund af min bristande kunskap i svenska språket. Sveriges historia var jag också helt okunnig uti, och dess studium kostade mig flera genomvakade nätter. De trigonometriska problemen voro nära att bringa mig till idiotism eller åtminstone till förtviflan, och jag skulle väl knappt hafva redt mig utan min kamrats, den hederlige Linds, biträde, hvilken jag stundom väckte kl. 4 på morgonen för att få hjälp med för mig olösbara problem. Ännu har jag svårt att fatta, hvarför unga män, som ej skola blifva ingenjörer eller ägna sig åt vetenskaperna,

skola påläggas så stora fordringar i de matematiska ämnena. Själf kan jag försäkra, att jag under hela min militära bana ej en enda gång behöft hvarken slå upp logaritmtabellen eller bläddra i trigonometrien.

Morbror och moster voro mycket upptagna af hofvet och sällskapslifvet, och jag såg dem nästan endast vid måltiderna. Den förre visade alltid ett vänligt ansikte, den senare var till lynnet lika skiftande som en termometer. På nyåret fick hon besök af sin syster, gift med chefen för Upplands regemente baron Sixten Sparre, samt deras tre döttrar Caroline, Cecilia och Adelaïde, alla tre mycket behagliga flickor, hvilket i hög grad bidrog att göra de aftnar, jag tillbragte hemma, angenäma. Flickorna Sparre hyste stor fruktan för moster, och vi sparade henne icke i våra kvällssamtal. Baron Sparre var en ståtlig militär men väl mycket begifven på spel och dryckjom samt hade för länge sedan gjort af med sin hustrus hemgift. Hela familjen utom gubben krusade synbarligen för moster, som stoltserade minst som en drottning och hvars order verkställdes ögonblickligen. Vi blefvo dock ej alltid mätta vid hennes bord, och jag fick ofta i smyg gå och skaffa oss någon tillökning i födan. Hvad beträffar öfversten, så bodde han på hotell samt åt goda middagar på de finare restauranterna, då han ej var bjuden till hofvet. Han var nämligen kabinettskammarherre hos Carl XIV Johan och stor favorit hos denne monark, som han roade med sina historier. Kungen åt ej med sin höga gemål annat än vid festligare tillfällen, vanligen hade han blott 4 à 5 personer vid sin taffel, såsom general Lovisin, baron Gyllenhaal, statsrådet Rosenblad, baron Sixten Sparre eller några andra särskildt gynnade personer men alltid sin gunstling grefve Magnus Brahe. Drottning Desideria fick sköta sig, som hon fann det bäst; hon brukade stiga upp kl. 2 e. m. samt lade sig vanligen vid 4-tiden på morgonen, sedan hon likväl alltid förut gjort en promenad i vagn, hvilken åktur ofta ägde rum omkring kl. 2 på natten. Då moster var upptagen af sin statsfrusyssla hos drottningen, hade vi alla andra muntert, kanske ej minst morbror.

Jag hade emellertid knutit förbindelser med några af Andra gardets officerare och kände mig särdeles smickrad, då de ibland bjödo mig till sina små aftonsamkväm. En sådan kväll, då vi sutto några stycken och spelade »vingt-et-un» hos W. Wahlfelt på högvakten, råkade jag illa ut. Löjtnant Lindecreutz, en af regementets storkaxar, lång, stel och egenkär, satt och vann oupphörligt, och då vi spelade rätt hög point, så dröjde det ej länge, förrän de flesta af oss voro renskrapade. Lindecreutz föreslog nu, att vi skulle spela på kredit, och som jag hoppades återvinna mina förlorade tjugufem riksdaler, antog jag förslaget, men min otur fortfor, och till slut var jag skyldig 800 riksdaler, det vill säga mer än hela min årsinkomst. Min motspelare, som märkte min förtviflan, bevektes däraf att föreslå, att vi skulle spela kvitt eller dubbelt intill ett belopp af 300 riksdaler. Denna gång vann jag ändtligen, och jag lämnade högvakten någorlunda i jämvikt igen men utan en aning om, hvar jag skulle få pengarna ifrån, som jag lofvat betala inom tre dagar. Till morbror kunde jag ej vända mig, han hade ju endast sina fickpengar att röra sig med, och min far hade högtidligt förklarat, att han aldrig skulle betala mina skulder. Återstod procentarne, men här behöfdes det borgen, och sedan blef det ju bara att låna ytterligare. Då jag nu midt i natten tågade hemåt i dessa dystra tankar och tittade ned i strömmen vid Norrbro, kände jag nästan

ÄNKEDROTTNING DESIDERIA.

lust att störta mig i djupet. Vid närmare eftersinnande kom jag dock att tänka på en synnerligen förståndig och välvillig släkting, Gustaf Sparre, som kanske skulle kunna gifva mig ett godt råd i denna min nöd. Sedan jag för denne förträfflige vän yppat min ledsamma belägenhet, gaf han mig också gladt och vänligt hela summan, men med villkor att jag skulle lofva att aldrig mer spela hasard samt betala honom 50 riksdaler i månaden, till dess hela beloppet vore guldet. Jag afgaf tacksamt löftet och har också sedan alltid hållit det. Skulden betalade jag samma dag till Lindecreutz.

När morbror och moster vistades på landet, åt jag hvarje söndag middag hos Gustaf Sparre och hans unga fru. De voro kusiner och hade allt sedan barndomen hållit af hvarandra, men Sparres blyghet och stora anspråkslöshet hotade att göra det väntade giftermålet om intet, hvarför familjen Bonde slutligen måste gripa in. Denna hans anspråkslöshet hindrade honom dock ej att komma fram på ämbetsmannabanan, och kung Oscar I gjorde honom vid ännu unga år till justitiestatsminister och excellens. Han har för öfrigt alltid varit högt ansedd och omtyckt af alla. Hvad beträffar Lindecreutz, så ruinerades han omsider af sin spelpassion men fick hjälp och lyckades till slut blifva generalmajor.

Som nu våren var inne, och examenstiden nalkades, måste jag sitta vid boken så godt som natt och dag. Tentamen följde på tentamen. Hazelius sökte förgäfves uppmana mig att vänta till höstexamen, men jag ville ej blifva efter kamraterna utan fördubblade min flit och förvånade honom genom att med framgång bestå alla tentamina samt slutligen stå färdig till examen. Detta retade den lille kaptenen, som sökte få mig underkänd genom att påstå, att franska och tyska språken voro mina modersmål och ej borde medräknas i betygssumman. Jag anmärkte, att tyska ej alls var mitt modersmål, och att jag haft sådan svårighet med svenska språket, att jag på inga villkor ville afstå från något betyg, utan skulle, om han vidhöll sin afsikt, underställa saken generalens afgörande. Detta hot gjorde verkan, och Hazelius gaf efter, fast motvilligt. Jag hade nätt och jämnt den nödvändiga betygssumman

men tog dock min officersexamen, hvilket skedde den 18 och 19 mars 1836 inför kronprinsen. Mina kamrater voro Lagerbring, Almqvist, Norlin, Hagberg, Fredenberg, Marin, Drangel, Blomén, Lind och C. Björnstjerna.

Mina blifvande regementskamrater vid Andra gardet kände jag hittills nästan endast till utseendet. Nu skulle jag passera graderna och placerades på kapten Schützercrantz' kompani med löjtnant Maur. Bergenstråhle som andre man. Den förre såg ut som en hindu med sin brungula hy, sitt kolsvarta hår och skägg samt sina stora ögon; hufvudet låg nedsjunket mellan axlarna, och kroppen var ytterligt mager. Löjtnanten var hans motsats, han var storväxt med rosig hy och rödblonda lockar, hans mustascher voro friserade och svärtade i enlighet med det vid regementet gällande bruket, han hade härjämte städse ett ironiskt leende på sina läppar och såg mycket stolt ut. Båda dessa herrar blefvo mig genast osympatiska; de å sin sida voro också ständigt och jämt kitsliga och sökte få mig fast vid alla tillfällen. Jag måste nu flytta till kasernens närhet och tog ett rum tillsammans med Alex. Bergenstråhle, en yngre bror till löjtnanten. Som denne var en allvarlig och sparsam ung man, fick han hand om det gemensamma hushållet. Vi läto hämta vår middag hos en mademoiselle de la Bourdonnière, en fattig emigrantdotter, som gaf oss två små matportioner för ett pris af 16 skilling. Bergenstråhle gick själf och gjorde uppköp af smör, ost m. m. till våra supéer. Då han slutat gradpasseringen, kom Edholm och öfvertog hans del i rummet. Vi slutade nu med mathämtningen hos emigrantfröken, som gifvit oss mera konstiga än just närande rätter, och började äta på en mindre restaurant. När sommaren infunnit sig, fingo vi gå igenom rekryt-, kompani- och bataljonsskolorna och, då vi någon gång hade vår eftermiddag ledig, gjorde vi små utflykter till landet dels ensamma dels med några kamrater, såsom Carl Björnstjerna, Schildt, Funck m. fl.

En kväll kommo vi mycket sent hem, och som äfven vår kalfaktor måtte hafva försofvit sig, vaknade vi först vid musikens toner, då regementet marscherade förbi vårt fönster på väg till

någon manöver. Hvad var nu att göra? Vi beslöto att anmäla oss sjuka och skylla på att, sedan vi tändt eld för att torka våra kläder vid brasan, vi skjutit spjället för tidigt och nu voro till hälften ihjälosade. På aftonen stodo vi inför våra respektive kompanichefer. Edholm fick af sin chef, en känd grofhuggare, endast ordern att draga åt h—e. Jag däremot blef af den älskvärde Schützercrantz satt i arrest på åtta dagar. Sådan är den mänsk-

E. AF EDHOLM OCH K. BJÖRKENSTAM.

liga rättvisan! Jag kunde sedan om dagarna från mitt med galler försedda arrestfönster se min kamrat gladt passera fram och åter, och jag kände inom mig bitterhet mot hela mänskligheten. Jag hämnades också genom att rita ganska träffande karikatyrer öfver min bödel och hans värdige löjtnant och medhjälpare.

Sedan vi gjort ifrån oss alla praktiska öfningar, skulle vi nu taga i tu med de teoretiska studierna, och detta blef för mig den mest pinsamma tiden under hela militärtjänsten. Jag skulle nämligen ej blott slå i mitt hufvud hela fyra volymer utan äfven sedan

tentera för min kompanilöjtnant, den mig allt annat än bevågne Bergenstråhle. Denne, som tycktes hafva svurit mitt fördärf, kuggade mig nu också gång efter annan, ofta af den obetydligaste anledning, såsom t. ex. emedan jag rådbråkat ett svenskt ord. »Kom igen om 14 dagar», brukade han ironiskt yttra, då han afskedade mig, och på det viset uppehöll han mig i två månader. Bragt till det yttersta af denna behandling, tog jag slutligen mod till mig och gick upp till generalen samt yrkade, att jag antingen skulle få en annan examinator eller också mitt afsked ur krigstjänsten. Detta hjälpte. Jag fick nu tentera för grefve Aug. Gyldenstolpe, och han släppte mig igenom i en handvändning. Men kitsligheterna voro ej ännu slut. Då jag nämligen sedan hos min regementschef anhöll om min utnämning till underlöjtnant och erinrade honom om hans löfte, att den, som först blef färdig, också skulle komma först i turen, behagade Lorichs förklara, att då mitt tjänstenit lämnat åtskilligt öfrigt att önska, så satte han mig endast i 3:e rummet. Såväl Edholm som en Carlbergare skulle komma före mig, och jag befalldes att vänta med min ansökan, till dess dessa herrar tagit sin examen. Jag häpnade öfver denna skriande orättvisa, som jag vägrade att underkasta mig. Jag bad nu min morbror uppsöka chefen för Svea garde, Lovisin, samt anmoda denne att taga emot mig vid sitt regemente. Hade jag nämligen nu sökt mig in vid ett landtregemente, så hade det strax hetat, att man ej velat hafva mig vid gardet. Lovisin blef först förvånad; ett dylikt fall hade nämligen ej ännu förekommit. Sedan rådgjorde han med Lorichs och, då han fått veta, att jag endast varit straffad för rena obetydligheter, så antog han mig omsider på morbrors förord till fanjunkare vid regementet, med löfte att, om han blef nöjd med mig, efter 3 månaders prof befordra mig till officer vid regementet.

Mitt inträde vid detta var i allo angenämt; man hade här reda på alla trakasserier jag varit utsatt för, och en och hvar bemödade sig om att visa mig vänlighet. Efter en dags vaktgöring i hvarje grad fick jag göra tjänst som officer. Min fullmakt som sådan undertecknades af konung Carl XIV Johan den

5 maj 1837. Jag stod fortfarande på bästa fot med Andra gardets officerskår, med undantag naturligtvis af mina förföljare, men fick nu äfven i mitt nya regemente en mängd goda vänner, såsom J. A. Cronstedt, artist som jag och med hvilken jag dagligen var tillsammans, R. Wachtmeister, A. Leijonhufvud, Knorring, C. Strömfelt samt bröderna Schwerin och Fleetwood.

Morbror gaf denna vinter en maskeradbal för hofvet och societeten, och då jag disponerade öfver en del biljetter, delade jag ut dem bland kamraterna. Dessa, som lagt märke till, att jag hade en ovanligt smärt växt, öfvertalade mig nu att på balen uppträda som dam. Jag skaffade mig en särdeles fin rosafärgad domino och eleganta skor samt hade stor framgång. Jag blef djärf under masken, intrigerade till höger och vänster samt omringades snart af flera kurtisörer. Då jag aldrig förut visat mig i societeten, undrade alla, hvem den uppsluppna unga fransyskan var. Jag fick dansa en vals med själfve kronprins Oscar, och dåvarande öfverståthållaren baron Sprengtporten gjorde mig formligen sin kur med handtryckningar och ömma hviskningar. Andra, som trodde mig vara kronprinsessan Josefina, hvilken hade ungefär samma längd som jag, veko vördnadsfullt undan, där jag gick fram. Jag tillbragte kort sagdt en den angenämaste afton och tyckte på morgonen, att det rent af var tråkigt att återtaga manlig dräkt.

Af morbror blef jag presenterad i åtskilliga salonger, bland andra i gamla grefvinnan Löwenhielms, född Fersen, en älskvärd kvarlefva från Gustaf III:s hof. Hennes båda söner Carl och Gustaf, hvilka hon alltjämt kallade »sina gossar», ehuru de voro gråhårsmän och excellenser, hade känt min mor och voro särdeles vänliga mot mig, likaså grefvinnorna Brahe och U. De Geer, hvars salong särskildt var eftersökt. Jag uppvaktade äfven excellenserna Stedingk och Wetterstedt och bjöds då och då på middag till gamla grefvinnan Wachtmeister, hvarvid gästernas antal ständigt var nitton. Slutligen lät jag äfven intaga mig i Amaranten och Innocensen. Jag frågar mig i dag, hur min kassa tillät mig att vara så mycket med i stora världen. Hvad min ekipe-

ring beträffar, så hade jag den turen att få öfvertaga två afgående underlöjtnanters, baronerna C. Bondes och E. v. Nolckens, uniformer, af hvilka den senare gaf mig kredit till bättre tider. Min civila garderob åter bestod endast af en frack och en bonjour, uniformskappan var mitt enda öfverplagg, och de galonerade uniformsbyxorna användes äfven till civil dräkt.

A. G. LEIJONHUFVUD.

Under sommarmånaderna exercerades det och manövrerades. Den 24 juli fick jag tillfälle att se Carl XIV Johan på nära håll, då han till fots passerade förbi vår front, med sin örnblick fixerande hvarje man i ledet. Han höll härvid hufvudet stolt tillbakakastadt, och hans gång påminde om en teaterkungs i spetsen för en procession. Allt hos honom gaf en trogen bild af »le maréchal de l'Empire». Fast jag ej vidare imponerades af det teatraliska i hans uppträdande, kunde jag dock ej undgå att beundra hans distingerade sätt och den ännu ofördunklade eldblicken hos denne frejdade åldring.

Några veckor därefter blef jag med en hedersvakt af 12 grenadjärer kommenderad till Drottningholm, där kronprinsparet då residerade. Här hade vakthafvande officern det godt, han åt vid kronprinsens bord och njöt af landtlifvets behag på denna förtjusande plats. Jag tillbragte äfven ett par timmar dagligen i den närbelägna Ekströmska villan, där grefvinnan Ekström och hennes

två älskvärda döttrar vänligt togo emot mig. Vi roade oss bland annat med att bärga grässkörden på villaområdet. Jag körde hövagnen iklädd grenadjärmössa, och flickorna räckte mig höet. En gång råkade jag emellertid försumma tiden och kom till slottet, först då alla redan sutto till bords. Öfverhofmästarinnan grefvinnan Skjöldebrand gaf mig en sträng blick, men kronprinsen, som händelsevis sett mig stå i hövagnen, gaf själf förklaringen till min försenade ankomst genom att fråga mig, om höskörden vore god i år. Jag slapp härigenom ifrån saken med några skämtsamma anspelningar.

Kronprins Oscar var en vacker karl med en mild och smekande blick, men han saknade sin kunglige faders manliga, energiska ansiktsuttryck; dock kunde vid vredesutbrott äfven hans ögon sända förkrossande blickar. I allmänhet hade han emellertid något kvinnligt och kokett i gång, hållning och åtbörder. Hans alltid likformigt friserade hår och mustascher beröfvade härjämte hans utseende all originalitet. Carl Johan, som likt alla kungar var afundsjuk om sin makt, afhöll systematiskt sin son från all inblandning i riksstyrelsen, och denne kom härigenom att hufvudsakligen sysselsätta sig med sina många kärleksförbindelser, med förslag till nya uniformer samt med fångvårdsfrågor. Hvad angår kronprinsessan, så var hon vacker och statlig, kanske något väl mager men mycket intelligent

CARL XIV JOHAN.

och hade ett synnerligen älskvärdt sätt emot alla. Man hade ej annat att förebrå henne än hennes katolska religion, och man misstänkte hennes biktfader, en schweizare från S:t Gallen vid namn Studach, för att här bedrifva propaganda. Den religiösa fördragsamheten lämnade ännu åtskilligt öfrigt att önska i Sverige.

Jag såg dagligen de fyra små prinsarne och deras lilla syster leka i en afskild trädgård. De hade alla mer eller mindre sydländska utseenden samt föreföllo mycket glada och muntra. Inför främmande voro de dock ganska blyga. Deras farfar hade, sades det, förbjudit, att de skulle få lära franska, han ville, att de skulle blifva helt och hållet svenskar.

Senare på sommaren uppehöll jag mig en tid på morbrors gods Casimirsborg, ett särdeles vackert ställe, beläget vid en vik af Östersjön ej långt från Vimmerby. Moster föreföll här mera till sin fördel än i staden, hon hade ett lugnare och på allt sätt trefligare lynne. Här kostade henne smör, mjölk, ägg eller grönsaker ingenting, och här satte ej några nålstygn från rivaliserande hofdamer hennes blod i svallning. Hennes systerdotter Adelaïde Sparre, en ung, glad och liflig flicka, var nu äfven här och ägde en synnerlig förmåga att hos sin tant dämpa alla vredesutbrott. Man lånade oss hästar, och vi två gjorde tillsammans visiter hos släktingarne i grannskapet. Bland dessa voro två systrar Lewenhaupt, som, den ena vid femton, den andra vid sexton år, äktat hvar sin baron Sparre, åt hvilka de i hemgift medfört tvenne ståtliga gods. Männen voro nära på tre gånger så gamla som sina små fruar, af hvilka den äldsta, den nätta, spensliga, orubbligt glada Caroline, hade födt elfva barn till världen. Jag fick den äran att rita af hela familjen på Vinäs, så hette deras ställe, hvilket fordomdags varit bebodt af en grefvinna Lewenhaupt, född Königsmarck, syster till Aurora och moster till marschalken af Sachsen, af hvilken här fanns ett särdeles vackert porträtt. Den yngre af systrarna bodde på Gräntzö nära Västervik och hade blott två barn; hon var mera sentimentalt anlagd. Hennes man Erik Sparre var kammarherre hos kronprinsen och tjänstgjorde nu vid hofvet. Modern, född Rotkirch, hade

oaktadt sina år[1] ännu rykte för galanteri, ett rykte, som hon för resten delade med de flesta af ortens damer. Min moster var dock fri från alla misstankar i det fallet. Vi besökte äfven Nordenfalks på Blekhem och Liljenstolpes på Vinö och emottogos öfverallt med mycken vänlighet. På hemvägen, som jag tog öfver Linköping, bevistade jag en landshöfdingsbal. Jag hade hoppats där få råka fröken E. Adelswärd, som jag under vintern mycket dansat med. Hon kom dock ej.

SIXTEN SPARRE.

Min chef baron Lovisin blef 1837 utnämnd till generalbefälhafvare i ett militärdistrikt. Han var en gammal ungkarl och goddagspilt, hade i yngre dagar utmärkt sig för tapperhet i fält och var omtyckt på regementet för sin godmodighet och sin rättvisa. I kasernen syntes han dock sällan till. Till hans efterträdare utnämndes nu baron Sixten Sparre, med hvars fru jag räknade släkt. Häraf begagnade jag mig följande år och anhöll hos honom om ett års permission för att hälsa på mina föräldrar i Schweiz. Jag hade härjämte för afsikt att af min far söka utverka mig tillstånd att få studera målning i Paris. Allt sedan min ankomst till Sverige hade jag begagnat nästan alla lediga stunder till att öfva mig i ritning och målning, och det var nu min lifligaste åstundan att kunna ytterligare förkofra mig häruti. Genom öfverstens bemedling lyckades jag också få den begärda ledigheten.

[1] Hon var 1837 44 år gammal, och hennes dotter Caroline hade då endast hunnit få fem barn. Författaren besökte denna trakt ånyo flera år efteråt och synes vid nedskrifvandet af sina minnen hafva sammanblandat de båda besöken. Friherrinnan Caroline Sparre fick sedan ytterligare tio barn.

I Schweiz, Italien och Frankrike 1838—1840.

Jag hade haft den turen att på Konstföreningens lotteri vinna en tafla (en dans i Vingåker), som drottning Desideria sedan behagade öfvertaga för 450 rdr, och hade sålunda reskassa. Gladligen gick jag nu en vacker junidag ombord på ångbåten till Lübeck, där jag bland passagerarne påträffade preussiske ministern baron Brockhausen, hvilken, då vi anlände till nämnda stad, erbjöd mig plats i sin vagn under resan till Hamburg, ett anbud, som var fördelaktigt ur två synpunkter, ty dels blef jag bjuden på en utsökt matsäck och dito viner, dels slapp jag ifrån de inhemska fordonen, föga behagliga att färdas med på de af djup sand betäckta vägarna. Vi höllo på en hel dag med denna resa, hvarunder den ståtlige baronen flitigt underhöll mig med berättelser om sina talrika framgångar hos det täcka könet.

Då det skulle dröja ett par dagar, innan ångaren till Le Havre komme att afgå, gjorde jag nu visit hos svenske konsuln herr von Stahl. Han var en liten, skallig fyrtioårs man, hvilken nyligen gift sig med en likaledes liten, fin och spenslig, svartögd nittonåring,[1] som såg ganska täck ut, om man undantar näsan, som var något lång för hennes lilla ansikte. Hon fattade genast vänskap för mig, visade mig Hamburg och tog all min tid i anspråk, medan mannens upptogs af affärer. Bland annat berättade hon mig, att hon endast gjort ett s. k. förståndsparti, samt tog vid afskedet löfte af mig att på hemvägen besöka Hamburg. Öfverresan till Le Havre gick väl, och jag mottogs där af en kusin till min far Ferdinand d'Ivernois, en gammal ungkarl, som var delägare i bankfirman Pourtalès et C:o och hade en vacker villa i det högt belägna Ingouville,

[1] Hon hade ej fyllt sexton år, då hon 1836 gifte sig med den då tjuguognioårige v. S.

som behärskar staden och redden. Min onkel skötte själf sin trädgård, hvilken frambragte en myckenhet präktiga frukter; också dignade vårt bord dagligen under massor af jättestora äpplen och päron. Jag använde förmiddagarna till att taga skisser samt sällskapa med några unga neuchâtelare, anställda på kontor i Le Havre. Vid bordet brukade onkel, hvilken i sin svarta kalott såg ut som en sybaritisk abbé, låta mig berätta om min vistelse i Sverige, medan han själf smuttade på sin gamla Bordeaux eller njöt af den gödda kapunen och de väldiga, saftiga päronen. Den vecka, jag tillbragte hos honom, verkade välgörande på min mage, som länge lidit af den magra dieten hos moster, och jag kände mig nu som en helt annan människa.

Då jag for uppför Seinefloden, hade jag sällskap af d. v. kaptenen G. af Nordin, och vi beságo tillsammans Rouens vackra domkyrka, hvarefter jag tog diligensen till Paris, där jag väntades af min kusin Paul Carbonnier, som redan vistats där ett år för idkande af ingenjörsstudier. Han var en ståtlig ung man med distingeradt utseende samt hade oinskränkt kredit hos sin fars bankir, och fast han var förståndig och stadig till sin natur, nekade han sig just ingenting. Han hade sin abonnerade plats på operan, sin lilla, fina ungkarlsvåning vid Place Odéon samt ett kotteri lika lyckligt lottade vänner att umgås med. Vi hade under uppväxtåren varit i samma pension i Aargau, och ehuru han var ett par år äldre än jag, så hade vi alltid varit goda vänner och kamrater. Också var det mottagande, jag här fick, öfversvallande hjärtligt. Själf ytterst elegant, kunde han emellertid ej undgå att lägga märke till min väl enkla klädedräkt. »Tillåt mig», sade han, »att taga dig med till min skräddare, sedan gå vi till skomakaren, skjorthandlaren m. m. Som du nu skall bo hos mig, vill jag, att du skall vara lika fin som jag. Kostnaderna åtager jag mig naturligtvis.» Jag hade icke hjärta att säga nej, och två dagar härefter var jag som förvandlad från hjässan till fotabjället. Jag tror jag aldrig känt mig så lycklig, som då jag nu skådade min bild i min kusins stora spegel. Vi beságo sedan tillsammans Paris och dess omgifningar och hade förtjusande roligt.

Jag glömmer aldrig min hemkomst sedan till föräldrahemmet i Saint Blaise efter fem års frånvaro, återseendet af mina anhöriga och af mina många vänner, hvilka jag sedan uppsökte den ene efter den andre. Mot slutet af hösten gjorde jag en resa till Emmendingen, en badisk by, där min bror var inackorderad. Efter en dags därvaro öfvertalade jag honom att följa mig ett stycke på hemvägen fram till Freiburg i Breisgau. Sedan vi där efter en glad middag tagit afsked af hvarandra, märkte jag emellertid, att jag hade för litet pengar kvar att därmed betala diligensbiljetten ända hem. »Jag får väl åka, så långt pengarna räcka», tänkte jag, »och sedan får jag traska till fots. Jag kan ju i nödfall rita porträtt och därigenom förtjäna min föda under färden.» En lycklig slump gjorde emellertid, att jag ej behöfde tillgripa denna utväg. Jag hade nämligen knappt fattat mitt beslut, förrän jag plötsligt fick se inträda i värdshussalen en Stockholmsbekant Carl Reuterskiöld, löjtnant vid Lifregementets dragoner. Det blef ett gladt återseende! »Hvarthän skall du?» »Till Schweiz.» »Och du!» »Också till Schweiz.» »Låt oss göra sällskap!» »Afgjordt, vi resa i morgon.» Sedan Reuterskiöld tagit in champagne och vi tömt ett par glas, föreslog han mig att på kvällen vara med om ett nattligt fackeltåg i Schwarzwald, som han anordnat. Det blef en mycket

CARL REUTERSKIÖLD.

lyckad tillställning, ehuru klyftorna vid eldsken ej så litet påminde om dekorationerna i Friskytten. Dagen därefter togo vi diligensen och ankommo på aftonen till Saint Blaise.

Reuterskiöld var vid min ålder, hade ärft en betydlig förmögenhet, hufvudsakligen liggande i järnbruk, och hade nyligen förlofvat sig med en ung vacker finska, Sophie Aminoff, samt var nu ute för att se sig om i världen och förkofra sig i språk. Han var lång, litet tafatt och närsynt, hade svart hår och skägg samt var mycket beläst, härjämte gladlynt och utan anspråk. Sedan han tillbragt en vecka eller två hos oss på landet, beslöt han att slå sig ner i staden Neuchâtel för att på allvar studera franska. Genom sin skicklighet som whistspelare gjorde han sig snart bemärkt i »La Chambre», stadens förnämsta klubb, och knöt här förbindelser med societeten, där han blef en mycket välkommen gäst. Denna vinter var också särdeles rik på nöjen, mest danstillställningar, men vi anordnade äfven ett slädparti till Neustadt i kantonen Bern, där vi drucko glödgadt vin.

Bland andra främlingar, som då gästade Neuchâtel, var Ernst v. Pfuel, son till furstendömets guvernör, Würstemberger, en rik Bernerpatricier, v. Alvensleben, preussisk officer, samt till sist en ung prins, nevö till Fredrik Wilhelm IV, hvilken reste under namnet grefve Alexander v. Tecklenburg och var åtföljd af en guvernör, öfverste v. Roeder. Man hade för den halfidiotiske fursten med flit valt denna afskilda vistelseort, måhända i förhoppning att deltagandet i sällskapslifvet här skulle kunna göra honom någorlunda presentabel. Man såg honom också på alla större bjudningar, men han satt mest för sig själf, sysselsatt med att förtära sötsaker, frukt och helst vindrufvor, hvilka han glupskt slukade. Jag hade på begäran af en släkting, m:me Rose de Meuron, åt henne ritat en karikatyr öfver prinsen vid vindruffatet, hvilken teckning hon emellertid oförsiktigt nog låtit ligga framme. Detta hade till följd, att den togs i beslag af löjtnant v. Alvensleben, som genast visade den för prinsens guvernör. Öfverste Roeder begaf sig nu till ministerpresidenten grefve Louis de Pourtalès och anförde klagomål mot mig. Jag måste också inställa mig hos denne höge

herre och i den klagande partens närvaro mottaga en skrapa för denna min förseelse. »På Hans Majestät Konungens[1] begäran» — började han — »hafva hans lojala undersåtar i Neuchâtel skyndat att bereda hans nevö ett så välvilligt mottagande som möjligt samt sökt göra dennes vistelse i staden för honom nyttig och angenäm. Ni ensam utgör ett undantag och söker förlöjliga honom genom edra karikatyrer! Nu fordrar jag, att ni i öfverste Roeders närvaro genast rifver sönder alla exemplar af dessa opassande ritningar!» Den barske öfversten understödde denna uppmaning med en stolt befallande blick på min person. »Jag har ej», svarade jag, »gjort annat än ritat ett porträtt af prinsen på min kusins begäran och för hennes enskilda räkning. Det var af misstag, hon lät detsamma ligga framme, hvarigenom herr Alvensleben kom att upptäcka det. M:me de Meuron får gärna förstöra det, om hon vill, och jag lofvar, eftersom herr presidenten så önskar, att ej vidare sysselsätta mig med prinsen.» Högst förbittrad lämnade jag rummet och uppsökte angifvaren, som jag i häftiga ordalag förebrådde dels hans taktlöshet mot min kusin dels hans nedrighet mot mig, för hvilken han förut hycklat vänskap, samt slutade med att förklara, det jag ej hädanefter ville hafva något att skaffa med en sådan person. Alvensleben sökte försvara sig med sin plikt som preussisk officer, men alla damerna togo helt och hållet mitt parti. Den vackraste bland dessa var grefvinnan Alexandre de Pourtalès, en förtjusande uppenbarelse. I Pourtalèsska huset fanns det en teater; där utfördes nu åtskilliga föreställningar, hvarvid min syster samt frun i huset spelade damrollerna och jag var primo amoroso.

I februari inbjöd Reuterskiöld mig att följa med honom på en tre månaders tripp till Italien. Man kan föreställa sig min förtjusning. Att få se Florens, Rom, Neapel hade hittills varit målet för mina djärfvaste drömmar, nu skulle det plötsligt blifva en verklighet. Jag sam också i ett haf af lycksalighet. Som jag förlorat mina dagboksanteckningar från resan, vill jag blott nämna ett och annat från densamma. I Florens mottogos vi vänligt af ministern Bergman samt af grefve Oxenstierna, som visade oss staden. Vi träf-

[1] Konungen af Preussen var 1707—1848 tillika furste af Neuchâtel.

fade äfven en annan svensk, »grefve» Gråberg[1], som var bosatt där. Vi fortsatte sedan färden i »vetturinos», stora vagnar med plats för 12 personer. Man kunde där få till grannar personer af alla stånd och villkor, munkar, teaterfolk, handelsmän, markiser, konstnärer m. m., hvilka efter en veckas samvaro så småningom blefvo rätt intima med hvarandra. Jag erinrar mig sålunda, huruledes, då jag stadd på hemresa i Florens' Casino med vår minister spatserade bland stadens beau monde, jag plötsligt blef omfamnad af en ruskig, skäggig individ, som kallade mig »caro amico», det var en af mina förra reskamrater, en fattig skulptör.

I Rom insjuknade jag i malaria och var i dödsfara. Doktor Pantaleone, som var min läkare, åderlät mig väldeligen. En natt höll han på att låta mig förblöda, då han efter koppningen så illa förbundit mig, att bandagen gingo upp och blodet strömmade ut. Såväl Reuterskiöld som sjuksköterskan voro ute, och det var värdinnan i huset, som räddade mitt lif genom att anlägga nytt förband. Hon var hustru till en advokat, och paret kom sedan dagligen och besökte mig. Då hon var ung och vacker, gjorde hennes besök mig mycket nöje. Emellertid måtte den äkta mannen börjat ana oråd, ty efter några dagar syntes frun ej mera till, och i hennes ställe kom en otäck gammal piga, som bland annat bestal mig på hälften af mitt skjortförråd.

Till följd af min sjukdom fick jag ej se mycket af den eviga staden, som vi efter mitt tillfrisknande snart lämnade för Neapel. Här träffade jag en gammal vän Alexis de Rougemont, anställd vid schweizergardets 2:a regemente, och vi kommo genom honom i närmare beröring med flera andra officerare vid samma kår. Vi inbjödos af dem en söndag att först bevista mässan och sedan i deras sällskap tillbringa dagen. Vi iklädde oss med anledning häraf våra svenska uniformer och foro efter slutad gudstjänst med våra värdar i vagnar till Pozzuoli. Här besökte vi svafvelgrottan i närheten och råkade nu ut för en så stark regnskur, att vi återkommo till middagen alldeles genomvåta. Rougemont lät genast tända en brasa i salen, hvarefter vi klädde af oss intill bara kroppen och

[1] Han hade af påfven blifvit utnämnd till »comes palatinus».

satte oss, medan uniformerna torkade, till bords i Adamsdräkten, under det vi läto oss Falernern väl smaka. Stämningen blef snart mer än munter. Rougemont hade skaffat en mängd lakan och täcken, vi draperade oss nu däri och gingo sedan omkring i de angränsande salarna, där neapolitanska familjer dinerade vid småbord. Vårt tåg framkallade allmänt skratt, och en elegant markis ville bjuda oss på champagne, hvilket anbud Rougemont dock barskt afslog. Sedan vi pokulerat ytterligare, och uniformerna omsider torkat, återvände vi till Neapel sjövägen. Jag gick sedan ofta till Rougemont för att äta macaroni. Han bodde i högsta stadsdelen och hade en härlig utsikt öfver staden och golfen. Hans hushållerska, en vacker mörkhyad sicilianska, bjöd oss på fikon från sitt hemland, hvilka vi sköljde ned med Caprivin.

Kung Ferdinand af Neapel höll mycket af sitt schweizergarde och besökte ofta dess kaserner. Ibland lät han slå larm midt i natten och företog sedan omedelbart i spetsen för sina trupper en flera dagars marsch; man måste därför alltid vara redo att vid första signal rycka ut. De schweiziska soldaterna tycktes i allmänhet vara nöjda med sin lott här ute, hvartill nog bidrog den goda kost, som bestods, samt vinets billighet; man kunde få detta för en soldo buteljen. Om aftnarna följde vi ofta vännen Rougemont till Santa Lucia-kajen, där vi smorde oss med ostron och andra »frutti di mare» samt åhörde någon »improvisatore» i det vackra månskenet, eller också bevistade vi teaterföreställningarna på San Carlino, det sanna uttrycket för den äkta neapolitanska glädtigheten, som har förmågan att rycka med sig äfven den mest flegmatiska natur.

Sedan min far efter min hemkomst från Italien lofvat mig ett understöd af 200 fr. i månaden i och för mina målarstudier, reste jag i juli 1839 till Paris och gjorde omedelbart därpå mitt inträde i Léon Cogniets atelier, hvilken då ansågs som den förnämsta. En ny atelier-elev var enligt gammal häfdvunnen sed skyldig att inträdesdagen bestå vissa prof. Man lyfte sålunda upp honom på en hög ställning midt i salen med en ofantlig pappershatt på sitt hufvud; den äldste af eleverna uppmanade honom nu att inför kamraterna

redogöra för sitt lifs historia, sina första kärleksäfventyr, sin politiska trosbekännelse m. m. På alla dessa frågor måste han svara så spirituellt som möjligt med risk att annars sjunka i de blifvande kamraternas omdöme. Jag var lyckligtvis förberedd härpå genom en f. d. elev Carle Girardet, barndomsvän till mig, och visste fördenskull, att om man visade humör eller uppträdde för morskt, man gifvet skulle misslyckas att vinna målarelevernas sympatier och kanske till och med utsätta sig för handgripligheter såsom att fastbunden vid en stege föras rundt Place St. Michel utanför ateliern. Jag besvarade frågorna på följande sätt. »Född i Lappland af fattiga föräldrar och sedan anförtrodd åt en hederlig man, som handlade med renhudar, har jag så småningom i dennes sällskap civiliserats. Min första kärlek var en färghandlares dotter, och mina åsikter i politik äro, att om styrelsen ej gynnar de fria konsterna, så duger den ingenting till.» Jag fick sedan lof att sjunga en visa, och jag valde »Hvila vid denna källa» af Bellman. Jag dolde naturligtvis för kamraterna, att jag var gardesofficer.

Efter receptionen måste den nykomne bjuda på kalas, hvilket kanske var det viktigaste af alltsammans. Åtföljd af två vägvisare fick jag gå ut att proviantera. Vi återkommo efter en stund, bärande en stor korg, som innehöll charkuterivaror, bröd, ost, glas och tallrikar. En kypare, som följde efter, bar 12 buteljer vin och konjak. Allt detta dukades fram på modellens bord, och de 40 målareeleverna gjorde all heder åt festen, hvilken afslutades med en jättestor brylå. Jag underrättades äfven nu om, att jag dagligen, ända till dess en ny elev antogs, hade att tända kaminen och uträtta ärenden åt de äldre kamraterna.

Cogniet, »mästaren», som han kallades, besökte sin atelier blott en gång i veckan. Han hade ett ädelt, distingeradt yttre med ett vackert, om godhet vittnande ansikte. Man hyste stor respekt för honom, på samma gång som man äfven höll af honom. Då han befann sig i ateliern, var där så tyst, att alla kunde uppfatta hans halfhögt uttalade anmärkningar. Han stannade ett ögonblick framför hvar och en och rättade utan att gå i detalj samt sällan med handen. Modellen fick stå naken en vecka i sträck i samma ställ-

ning. De yngre eleverna ritade, de andra målade af honom. Hvar månad förekom täfling i oljemålning efter egen komposition. Den bästa taflan upphängdes sedan på väggen i ateliern. De mest framstående eleverna, hvilka jämväl målade utom ateliern, inbjödos en gång i veckan till mästaren för att draga fördel af hans goda råd. Undervisningen kostade 30 fr. i månaden.

Jag tog in i ett hotell rue Froidmanteau helt nära Louvre; där bodde äfven några svenska artister, Ekman, Wahlbom samt något senare Egron Lundgren. Vi åto alla vid table d'hôten jämte några konservatorieelever och lägre tjänstemän. Hotellvärdinnan presiderade själf vid bordet. Hon var en 30-årig rund och treflig liten fru, som förstod att sätta konversationen i gång och behandlade inackorderingarne som kamrater samt till och med emellanåt, när behofvet det kräfde, gaf kredit. Mannen, en lägre ämbetsman, åt i tysthet sin middag utan att blanda sig i samtalet, han tycktes ej spela någon annan roll än som kassör och visade aldrig någon svartsjuka, äfven när hustrun uppträdde väl utmanande. Ekman däremot gjorde stora ögon, när någon gäst visade sig för närgången mot den glada frun, han var en begåfvad målare, som dock saknade studier, och var tidtals mycket begifven på starka drycker. Han målade bland annat mitt porträtt med en förvånande lätthet. Till det yttre var han stor och blond samt såg vulgär ut. Wahlbom åter var en liten man med glasögon, samvetsgrann, hederlig, blyg och tillbakadragen; han målade helst hästar. Egron Lundgren kände jag redan från den tid, då han och jag jämte några andra konstamatörer i Stockholm brukade komma tillsammans om aftnarna för att rita, därvid hvar och en i sin tur fick bestämma ämnet för dagen, som oftast var humoristiskt. Lilla Lundgren utmärkte sig redan då genom sina genialiska teckningar, han var också den ende af hela sällskapet, som blef en verkligt ryktbar konstnär. De öfriga voro Skogman, Nyblæus, Adelborg, af Kullberg, Melin, Arsenius. Det var jag, som öfvertalade Lundgren att blifva elev hos Cogniet. Som han var särdeles blyg af naturen och tillika nybörjare i franska språket, beslöt jag att bespara honom de obehag, som för honom måste följa af en reception, och jag

meddelade därför ateliereleverna, att min landsman var döfstum från födseln men skulle bjuda på en god frukost. Lundgren gjorde också sitt inträde helt tyst och stilla, men det dröjde ej länge, innan hans eleganta och utsökta teckningsfärdighet hade skaffat honom en mängd beundrare. Det lilla bedrägeriet med hans stumhet kom ej i dagen förrän efter ett par veckor.

Atelierelevernas sociala ställning var tämligen olika. Bredvid herr markisen de Pignerolles stod sonen till en liten vinhandlare eller till en jordarbetare; en polsk officer, landsflyktig sedan 1831, delade sin matsäck med en f. d. urmakargesäll. Alla voro bröder i ateliern, men då man kom ut, fördelade man sig i kotterier för aftonen. Söndagen gjorde jag toalett och uppsökte schweiziska och svenska vänner, bland de förra Carle Girardet, redan då en känd målare, Lardy, juris studerande, Bovet, medicinsk dito, bland de senare Carl Aug. Adlersparre, Wickenberg, Knut Bonde. Vi åto då middag i Palais Royal, flanerade på boulevarden och slutade dagen på någon teater.

Vid midsommartiden gjorde jag tillsammans med två kamrater, Mayot och Risbeck, en liten två veckors tripp till Normandie. Vi skulle gå till fots, utgifterna finge ej öfverskrida 60 fr., och vi skulle vid tillfälle öfva oss i teckning under färden. Mayot, som var ledaren af det hela, var en stark, vacker och talför ung man, mycket böjd för allehanda upptåg; hans far var anställd vid Louvre såsom tafvelrestauratör. Risbeck var en mera enkel natur, han beundrade Mayot och rättade sig i allt efter denne. Jag missstänker, att Mayot tog honom med blott för att hafva någon att drifva med, han lät honom äfven ständigt bära på deras gemensamma väska. Vi följde Seinens stränder, gjorde små dagsresor och öfvernattade i byarna, då Mayot på förhand gjorde upp priset med de normandiska bönderna, som han mycket roade med sitt oförbränneliga glada lynne. Där endast två bäddar funnos att tillgå, drogo Mayot och jag lott om hvilken af oss, som skulle dela läger med Risbeck. Då vi anlände till Rouen, fingo vi från en byggnadsställning höra våra namn ropas, vi tittade upp och kände igen två atelierkamrater, som stodo där uppe och målade. De skyndade

genast ned, och det blef stor omfamning och sedan gemensam festmåltid, då vi fingo smaka nationaldrycken »cidre» samt en rätt, lagad på inälfvor och som kallades »tripes à la mode de Caen». Vi fortsatte sedan vår vandring under sång, skämt och glada samspråk; ritöfningarna blefvo dock mer och mer sällsynta. Omsider ankommo vi till Le Havre, där vi festade en dag tillsammans med min bror, som nyligen fått anställning på ett grosshandlarkontor. Han såg dock just ej ut att trifvas i sitt nya yrke men tycktes hafva mycket nöje af vårt glada sällskap. Mayot var också typen för den glade Paris-gaminen. Vårt slutmål var den lilla kuststaden Étretat, där vi tillbragte ett par tre dagar under flitigt ritande; nätterna lågo vi under en upp och nedvänd båt. Här fanns verkligen något att afteckna, förut på resan hade det endast varit några gamla kyrkor, som synts oss intressanta. Provinsen är mer bördig än pittoresk. Som nu kassan började taga slut, återvände jag till Paris i diligens, helt nöjd med min i allo lyckade färd.

Jag flyttade nu för att komma närmare ateliern min bostad till Rue St. Germain, intog mina middagar i en närbelägen restaurant för 25 sous om dagen samt tillbragte kvällarna på kaféerna eller studentbalerna och gick ej öfver Seinen oftare än på söndagen, med ett ord förde »Quartier latin»-lif. En dag fick jag besök af grefve Löwenhielms sekreterare Blom, som bad mig infinna mig på ministerhotellet. Anländ dit, mottogs jag af grefven, som frågade mig, om jag önskade blifva presenterad för den franske konungen och hans familj. Det skulle just blifva stor mottagning på slottet, och ministern ville gärna hafva flera svenskar i sitt följe. »Mycket gärna», blef mitt svar, »men jag har ej min uniform med mig.» »Gör ingenting, skaffa dig[1] blott en värja och en hatt med svenska kokarden, och allt är klart.» Jag uppsökte nu en kostymaffär och lyckades förskaffa mig hvad som behöfdes men fick ej, som jag önskat, en blå frack, som passade, utan måste nöja mig med en grön guldbroderad dito; jag lät härjämte sätta

[1] Författarens morfar grefve Adolf Lewenhaupt hade i sitt första barnlösa gifte äktat Sofia v. Fersen, en syster till grefve Löwenhielms mor, hvarigenom ett slags skyldskapsförhållande uppstått mellan de två familjerna.

galoner på mina svarta byxor, tog hvit väst och gick så till Löwenhielm, som jag fann omgifven af flera andra svenskar, hvilka äfven skulle åtfölja honom. Ministern granskade noga min dräkt, sedan sade han småleende: »Jag kommer att presentera dig som tjänstgörande kammarjunkare vid H. M:ts hof.» Vid vår ankomst till slottet funno vi hvarje särskildt rikes representant i spetsen för ett större eller mindre antal landsmän, som skulle föreställas, och vi fingo stå och vänta en god stund; i vår grupp voro bland andra Carl August Adlersparre (Albano), Carl Jedv. Bonde och Alb. Kantzow. Slutligen inkom konung Ludvig Filip med hela sin familj och gjorde småleende sin rond i salen samt yttrade några välvilliga ord här och där. Då han nalkades oss, studerade jag noga hans utseende. Hans stora, päronformiga hufvud uttryckte mycken slughet, och hans gång var spänstig, oaktadt kroppen var ganska diger och tung. Då Löwenhielm presenterat oss, vände sig Hans Majestät genast till mig och utfrågade mig i min egenskap af hofman angående Carl XIV Johans lefnadsvanor; min redogörelse härför tycktes också mycket intressera honom, de öfriga svenskarne fingo endast en nådig nick. Ludvig Filip utmärkte sig icke i det yttre på något sätt, men hans fyra söner och i synnerhet hertigen af Orléans gjorde det i stället så mycket mera. Hertigen af Nemours föreföll dock något stel i motsats till bröderna, som voro lediga i sitt sätt och icke alls dryga.

Nyårsaftonen gaf grefve Löwenhielm en stor middag för sina landsmän. Han var en gästfri och angenäm värd samt kvick och rolig i sin konversation men hade den lilla svagheten att tala väl mycket om sig själf och de tjänster han gjort fosterlandet. Grefvinnan Löwenhielm var döf och kunde ej deltaga i det allmänna samtalet. Sonen var idiot, och dottern befann sig ännu i barndomsåren. Grefve Löwenhielm var anställd i Paris sedan många år tillbaka samt gaf sig också sken af att äga stort inflytande. Han var mycket fri i sina yttranden och tycktes gärna vilja blifva tagen för en gammal roué; det var kanske bra, att grefvinnan var döf.

Som en Tuileries-bal snart var att vänta, skref jag nu till Stockholm efter min uniform. Emellertid hade några af atelierkamraterna

uttryckt en önskan att få måla en studie med en utländsk krigare som motiv. Jag erbjöd mig då att skaffa dem en modell på det villkor, att denne sedan finge för egen del utvälja två af taflorna. Jag iklädde mig nu min uniform och gjorde mitt inträde i ateliern, där jag naturligtvis framkallade stor uppståndelse. »Men det är ju Dardel», skreks det, »hvar har du stulit den gentila uniformen?» Jag måste nu yppa sanningen, som väckte mycken förvåning, samt stod sedan hela dagen modell för de tolf till femton måleradepterna. Efteråt valde jag ut de två bästa porträtten, ett af Duveau och ett af Mayot, det förstnämnda behöll jag själf, det andra fick min bror.

Samme Duveau målade några år därefter en tafla, som med ens gjorde honom ryktbar; den föreställde en ursinnig strid mellan republikanska trupper och »chouaner»[1]. Han råkade emellertid snart ut för hätska förföljelser, och den så förhoppningsfulle konstnären slöt med att i förtviflan beröfva sig lifvet.

Som min permission upphörde den 1 maj 1840, gick jag nu upp till Cogniet för att tacka och säga farväl. Han tycktes förvånad öfver, att jag efter endast åtta månaders studier ville lämna hans atelier. »Med edra anlag», yttrade han, »och naturligtvis med mycket arbete, skulle ni om ett par, tre år godt kunna lefva på er talang.» Jag skyndade att meddela min far detta smickrande omdöme och tillkännagaf min önskan att få lämna krigstjänsten för att helt ägna mig åt konsten, men han afslog min bön med den förklaring, att om han vore säker på, att jag hade tillräcklig begåfning för att kunna intaga en första rangplats i konstens värld, han naturligtvis skulle bifalla mitt förslag, men nu vägrade han sitt samtycke, ty han var, trots Cogniets yttrande, ej alls öfvertygad härom. Hans råd var därför, att jag skulle stanna på den militära banan, där man åtminstone ej löpte fara att gå tillbaka. Jag insåg, att han ej hade så alldeles orätt, samt återvände till tjänsten och Stockholm.

---

[1] Så kallades de rojalistiska insurgenterna i västra Frankrike under revolutionen.

Åter i Sverige.

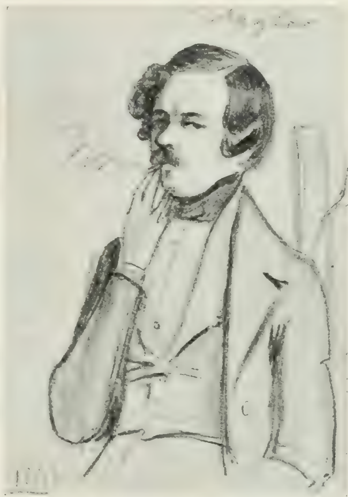
1840—1842.

Sommaren 1840 tillbragte jag särdeles angenämt hos vännen Reuterskiöld på Gimo äfvensom hos brodern Axel Reuterskiöld på Rånäs. Jag trifdes utomordentligt väl på båda dessa ställen, där alla voro så vänliga och där gammaldags gästfrihet rådde. På höstsidan blef det älgjakt på Gimo, då A. och T. Adelswärd, F. Stackelberg, F. Manderström, E. Gyldenstolpe, L. af Ugglas, A. Burenstam och Cronhielm jämväl infunno sig. Jag kom ej i tillfälle att skjuta på någon älg men förstörde i stället min bösskolf på en nötskrika, som jag vingskjutit, i tanke att det var en tjäder. Detta roade mycket jaktkamraterna, hvilka hemkommo från jakten med två skjutna älgar. Hvad som dracks under dessa jaktdagar i synnerhet af portvin var häpnadsväckande.

Vid min återkomst till staden fann jag ett bref från morbror, som bad mig medfölja honom och moster till Schweiz. Han led nämligen af en hjärnskakning, som han ådragit sig genom ett fall, och skulle nu tillbringa vintern därute samt hade af min chef, Sixten Sparre, utverkat permission för mig på sex veckor. Jag måste underkasta mig mitt öde, fast resan ej just var lockande. Familjen Sixten Sparre följde med till Hamburg, där de skulle gifta bort den vackraste af döttrarna, Cecilia, med grefve Charles Lewenhaupt från Strassburg. Bröllopet ägde rum hos svenske ministern grefve Wrangel. I Strassburg stannade vi sedan ett par dagar för att träffa den unge brudgummens familj. Modern, född Strahlenheim-Wasaborg, var änka och bodde tillsammans med två brorsdöttrar.

Min morbrors tillstand var bedröfligt att åse. Han gick med möda, talade som ett barn och hade ständigt ett nervöst skratt. Jag gjorde hvad jag kunde för att förströ honom. Efter att hafva följt honom till Schweiz och vistats där en liten tid hos mina föräldrar återvände jag dock till Stockholm.

Jag slog mig nu ihop med Cronstedt för att tillsammans med honom gifva ut några humoristiska bilder ur Stockholmslifvet. Vi hade funnit en förläggare, som lofvat betala oss 300 kronor för hvarje häfte med åtta litografier. Detta arbete upptog oss hela vintern, och då verket ändtligen kom ut under titeln »Teckningar ur dagens händelser», mottogs det välvilligt af pressen och gjorde lycka hos allmänheten. Det bör också tilläggas, att något artistiskt arbete af detta slag ej utgifvits sedan Hjalmar Mörners tid. Själf fick jag emellertid uppbära ett visst obehag på grund af två ritningar, föreställande »Ankomsten till och afresan från en Carlbergsbal», å hvilka man ser en mängd kadetter först välkomna och sedan taga afsked af sina damer. Krigsakademiens kansler, excellensen Brahe, lät nämligen kalla mig till sig för att uttrycka sitt missnöje öfver, att jag kastat ett visst sken af löje öfver kadettkåren. Han uppmanade mig äfven att hädanefter ej försöka göra narr af militärväsendet. Denna lilla läxa gafs likväl i den mest faderliga och välvilliga ton.

L. AF UGGLAS.

Under vinterns lopp blef jag åtskilliga gånger bjuden till franske ministern grefve de Mornay, som visade mig mycken vänskap. Han var den sanna typen för en adelsman från »La Régences» dagar, vacker, älskvärd men på samma gång manlig i

sitt uppträdande, kvick, lättsinnig, stor vän af könet, lefvande som en grand-seigneur men ständigt öfverhopad af skulder. Han hade i sin ungdom tjänat vid Carl X:s garde men sedan slutit sig till Ludvig Filip. Som attachéer hos honom tjänstgjorde två äkta Paris-eleganter: markis de La Valette och baron Vidil. Den sistnämnde drabbades flera år senare af ett sorgligt öde. Han blef nämligen anklagad och dömd för mordförsök mot sin son, som han hoppats få ärfva, sedan han väl lyckats undanröja honom. Under sin Stockholmsvistelse föreföll han emellertid som en tämligen godmodig, vacker och egenkär modedocka. Grefve Mornay, som var en trägen gäst i grefvinnan Brahes salong, önskade bereda henne ett nöje och anordnade för detta ändamål en akrobatföreställning. Han uppträdde själf som direktör och gaf mig i uppdrag att spela björn, i hvilken egenskap jag fick utföra de konster, som han tillsade mig att göra. »Gå», sade han sålunda, »och kyss den älskvärdaste damens hand.» Detta var lätt gjordt, jag kysste naturligtvis värdinnans hand. »På knä för den vackraste.» Det blef kronprinsessan. »Gif nu din tass», fortfor grefven, »till den mest koketta.» Jag stod en stund rådvill men räckte den slutligen till fröken Marie Stedingk. Alla skrattade utom nämnda dam, som sedan, när jag afklädt mig björnskruden, affordrade mig en för-

J. A. CRONSTEDT.

klaring. Jag kände henne helt litet och visste blott, att hon ansågs tämligen älskogslysten, fast hon redan öfverskridit den ålder, då man gör eröfringar. »Jag har vändt mig till eder, min fröken», förklarade jag, »emedan jag hört er kvickhet prisas och därför antog, att ni bättre än någon annan skulle upptaga skämtet.» Tilläggas kan, att hon sedan alltid visade mig särskild välvilja.

Jag måste nu flytta från morbrors hus. Moster hade nämligen i Schweiz kommit i delo med min far, och hon skref mig till i vredesmod, att jag med anledning häraf ej mer fick vistas i hennes hem. Jag svarade och tackade för den gästfrihet, jag åtnjutit, men kunde ej låta bli att tillägga, att hon liknade vår Herre, som straffar fädernas missgärningar inpå barnen. Stockholmssäsongen denna vinter var ovanligt lysande. Vi uppförde bland annat en komedi hos grefvinnan Baker, född Ruuth, i hvilken jag spelade älskarens roll. Grefvinnan Hedda Taube, hvilken tjänstgjorde som sufflör, tyckte, att jag spelade för stelt; hon bjöd mig därför hem till sig, för att jag med henne skulle repetera rollen. Hos hennes föräldrar, baron Ridderstolpes, spelade vi sedan Molières »Les précieuses ridicules»; A. Ehrensvärd och A. Mannerheim voro damerna, O. Björnstjerna och jag herrarne. Vi dansade där äfven en kadrilj i kostym. Sedan ställde Aug. Järta och jag oss i spetsen för en stor maskerad på La Croix' salong.

Bröderna Reuterskiöld [1] bebodde tillsammans med A. Adelswärd en stor våning, där det hölls öppen taffel och där gräddan af Stockholms ungherrar samlades. Här var alltid stämningen glad och treflig, och jag fick ofta lämna mitt bidrag till densamma genom att sjunga ateliervisor från Paris. Axel Reuterskiöld och hans fru, som visade mig synnerlig välvilja, föreslogo mig nu, att jag skulle medfölja brodern Casimir R. under en längre resa på kontinenten. De ansågo, att han var för ung och sjuklig att resa ensam, och Casimir själf ville icke veta af någon annan reskamrat än mig. Oaktadt det lockande i en sådan resa, som skulle räcka två år och omfatta större delen af Europa, tvekade jag dock att antaga anbudet. Casimir var en älskvärd ung man

[1] Adam och Casimir.

med godt hjärta och öppen blick för det goda och sköna i lifvet men led sedan barndomen af höftsjuka och hade härigenom blifvit låghalt, ett lyte, som han hade svårt att med jämnmod bära, och hvars tillvaro understundom förbittrade hans lynne. Ett annat skäl emot den ifrågasatta tvååriga resan var min önskan att söka vinna inträde som elev vid Akademien för de fria konsterna för att genom mitt arbete där kunna komma ur den dilettantism, som nu förlamade alla mina ansträngningar att åstadkomma något af verkligt värde. Dessa mina förhoppningar skulle dock tyvärr aldrig förverkligas. Jag tröstade mig emellertid med tanken, att det för en världsman måhända vore bättre att nöja sig med en mera blygsam ställning i konstens rike. Så snart en sådan söker täfla med yrkesartister, vänta honom blott missräkningar.

AXEL REUTERSKIÖLD.

Under vintern inbjöds jag ofta på middagar till Castenhof, där Sixten Sparre bodde, och tillbragte där dessutom många kvällar. Familjefadern, som föraktade s. k. husmanskost, åt vanligtvis på en restaurant, hans väldiga kroppshydda kunde ej nöja sig med mera frugala anrättningar. Han brukade bland annat yttra: »Alla påstå, att jag dricker så mycket, men ingen vet, hur törstig jag är.» Fast döttrarna sällan fingo se honom i hemmet, hyste de den största kärlek och beundran för sin far. Genast, efter det han tillträdt platsen som chef för Svea garde, tömde han alla de regementskassor, hvilka samlats af hans företrädare, hvarpå han lät uppföra åtskilliga byggnader till förvaring för regementets

förråd af vapen och beklädnadspersedlar, hvilka förut varit inhysta i de uslaste skjul. Han förskönade äfven Fredrikshofsparken och tog bort en mängd formaliteter i tjänsten, som voro onödiga och besvärande. Hans öppna och präktiga utseende samt hans gemytliga knektfasoner förskaffade honom soldaternas hängifvenhet och förmådde till och med hans fordringsägare att iakttaga en viss hofsamhet. Jag erinrar mig sålunda, huruledes jag en morgon kom till honom i någon tjänsteangelägenhet och, efter att hafva fått höra att öfversten ännu låg, åter ämnade aflägsna mig, då jag plötsligt blef inkallad af gubben, som känt igen min röst. Han låg ännu i den äktenskapliga paulunen med hustrun bredvid sig samt hade ett fat med ostron och en champagnebutelj framför sig på täcket. De båda makarne höllo nämligen på att äta sin frukost. En känd gammal procentare N. stod med hatten vördnadsfullt i hand framför sängen; man hade tydligen nyss uppgjort någon affär. Sparre kommenderade nu in ytterligare två glas och, vändande sig till gemålen, ropade han med sin djupa basröst: »Caroline, drick ett glas med min bankir.» Jag drack äfven med juden, som var helt rörd och hade tårar i ögonen. Af döttrarna Sparre blef Sigrid, den yngsta, hoffröken hos H. M. drottningen, och Ebba, som var af jättelik växt, gift med ett gammalt original, godsägaren F. Ulfsparre på Ekhamn, ett tämligen omaka äktenskap.

EXCELLENSEN TROLLE-BONDE.

En af min fars vänner och härjämte en bror till hans svåger, excellensen Trolle-Bonde, tillbragte denna vinter i Stockholm och bjöd mig ofta till sitt bord. Han hade varit förmäld med en mycket

vacker friherrinna Bonde, som emellertid snart öfvergifvit honom för att ingå nytt gifte med den kände oppositionsmannen Carl Henrik Anckarsvärd. Den gamle excellensen lefde nu ensam, han var fullständigt blind men alltid vid godt lynne. Utom två gamla, originella föreläsare hade han härjämte beständigt en liten krets af behöfvande lärde och artister omkring sig, hvilka underhöllo honom och fingo ersätta honom en saknad familj. Bland dessa voro hofintendenten von Röök, en egendomlig hvithårig gubbe i kalott med kvinnligt väsen och röst men med fin och spirituell konversation; adjunkten Bahr, en stel, något barsk vetenskapsman, som bröt på gottländska; professor Sandberg, målaren; öfverstelöjtnant Coyet, en gammal pratmakare, som talade illa om hela världen; gamle baron Boije, den kvicke riksdagstalaren; den lille major Lessing, en fransman, som kommit till Sverige med Carl XIV Johan; förre grosshandlaren Hummel, en ruinerad goddagspilt. Alla dessa herrar lefde hela eller större delen af året fritt hos den gästfrie excellensen antingen här i det Bondeska palatset eller på hans fideikommiss Säfstaholm. På sistnämnda gods, där jag inbjöds att tillbringa julen 1841, gjorde jag bekantskap med de flesta af dessa original och träffade där äfven

L. BOIJE.

G. BONDE.

öfriga medlemmar af släkten, såsom morbror Fredrik och moster, deras son Gustaf med sin unga, vackra hustru, född Julie Banér, excellensens syster grefvinnan Sparre, hennes son Gustaf med grefvinna, Kallings från Myrö m. fl. Man var 20 à 25 personer vid middagsbordet under två veckors tid, man åkte skridsko, man dansade, man gjorde utflykter i trakten och besökte grannarne samt mottog besök af dessa tillbaka. Grefve Bonde hade, medan han ännu såg, varit en stor mecenat och inköpt många såväl gamla som nya taflor; hans galleri var nog också ett af de förnämsta enskilda i Sverige.

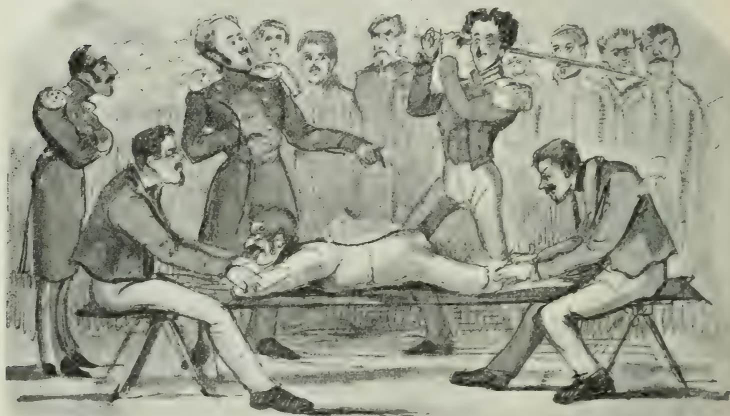

J. BONDE.

Mina vänner från »kurstiden» hade sedan haft skiftande öden. Funck hade åsamkat sig stora skulder, som hans fader, en gammal hushållsaktig landtjunkare, till sist måste betala, men han gjorde detta med det uttryckliga villkor, att sonen lämnade gardet och gick in vid Östgöta grenadjärer, hvilket äfven skedde. Knut Bonde tog sin officersexamen och blef löjtnant vid Smålands husarer. Louis Wrede lämnade Stockholm, sedan han på två år gjort af med sitt fädernearf 19,000 rdr. »Jag har misstagit mig», sade han, »jag har tagit kapitalet för räntan.» Han lät äfven sina intima vänner förstå, att Emelie Högqvist, teaterprimadonnan, ej hade så liten skuld uti, att hans examen gått om intet.

Denna skådespelerska var kanske ännu mer berömd för sin skön-

het och sina behag än för sin talang. Hon var mycket lång och smärt, hade en hy af ros och lilja, små fina drag och vackert blondt hår, därtill var hon glad och älskvärd. Ej underligt därför, att hon bedårade kronprins Oscar. Deras förbindelse hade redan varat flera år, hvilket dock ej hindrat den känsloömma Emelie att då och då gifva vika för någon hastigt öfvergående nyck. Min lif-

PRYGELSCEN.[1]

ligaste önskan var att blifva bekant med henne, och ett tillfälle härtill yppade sig snart. Jag fick nämligen höra, att man för henne talat om mina ritalbum. Min kamrat Samuel Stiernstedt, som var en af hennes uppvaktande kavaljerer, kom till mig en dag och föreslog, att han skulle presentera mig för m:lle Högqvist, mot det att jag två gånger gjorde hans vakt. Jag lyckades sålunda vinna inträde hos den ryktbara skådespelerskan, som mottog mig med utsökt älskvärdhet och sade sig brinna af längtan att få se mina karikatyrer. Jag var också som bäst i farten med att förevisa dessa

[1] De två officerarna å bilden äro f. v. t. h. J. H. Schützercrantz och M. Bergenstråhle.

inför henne och en annan aktris, m:lle Lindman, och hade kommit till teckningarna från min tjänstgöringstid vid Andra gardet samt skulle just slå upp ett blad, som framställde Schützercrantz, låtande utdela 25 prygel åt en stackars gardist, då dörren plötsligt öppnades och, o fasa! Schützercrantz själf inträdde. Jag passade på, medan man hälsade kaptenen välkommen, att springa in i rummet bredvid och ur boken uttaga den komprometterande teckningen, som jag stoppade i fickan, hvarefter jag återlämnade albumet till vidare påseende. Följande år återsåg jag i Rom denna älskvärda och fängslande kvinna, som, hvar hon än fatt sin plats i lifvet, skulle hafva lyst genom de utomordentliga egenskaper, hvarmed hon blifvit begåfvad.

För att återgå till kursvännerna, så hade Edholm, som för faderns skull beskyddades af grefve Brahe, blifvit ordonnansofficer hos Carl XIV Johan och ämnade nu resa ut till Lausanne för att utbilda sig i franska språket. Hans Majestät hade nämligen ofta svårt nog att göra sig förstådd af sin omgifning; särskildt gällde detta ordonnansofficerarne. Grefve Brahe, som utsåg personerna i fråga, lät härvid helt och hållet leda sig af personliga motiv. Antingen ville han gynna sin talrika släkt eller också belöna den utvaldes fader för ett votum på riddarhuset eller för någon annan tjänst. Bland hofmännen funnos sålunda en grefve Brahe, 5 grefvar Lewenhaupt, 3 grefvar Piper, 2 baroner Koskull m. fl. En af ordonnansofficerarne, H. Mörner tror jag, inträdde en dag i kungens sängkammare, då denne var sjuk, och anmälde vördnadsfullt, att excellensen Wetterstedt hade kommit för att efterhöra H. M:ts tillstånd, tilläggande härvid: »que son excellence espérait que S. M. se comporterait mieux aujourd'hui que hier». »Je tâcherai, mon ami», genmälde Carl Johan leende. Man skildrar på följande sätt, hur det tillgick vid hofvets första uppvaktning för Bernadotte såsom kronprins. »Hvilken är er hofsyssla?» frågade han den närmaste hofmannen. »Grand étalon de la reine; nous sommes trois, mais c'est moi qui fait le service.» Vändande sig till nästa man frågade nu prinsen: »Och ni, min herre?» »Grand vénérien de la cour.» Slutligen sporde han grefve Gustaf Löwenhielm, som fast

ännu helt ung bar svärdsorden: »Dans quelle affaire avez vous gagné votre décoration?» »Aux dernières couches de la reine», svarade denne, men, märkande Carl Johans förvåning, tillade han: »Mais je vous prie, Monseigneur, de croire que je n'y ai eu aucune part.» En dag vid middagsbordet, då prinsen med sina intimare bordsgäster diskuterade den ofta framträdande likheten mellan människor och djur, vände han sig till general d'Orchimont och berättade, att man ofta sagt honom, att han liknade en örn. — »Tycker Ni det äfven, general?» frågade Carl Johan, just som han höll på att gnaga på en kycklingvinge. — »Tout à fait», svarade generalen, »surtout lorsque V. A. R. ronge un os.» Prinsen sände honom en ljungande örnblick, och man öfvergick till ett annat samtalsämne. Man skulle också kunna fylla en hel bok, om man ville framdraga alla »qui pro quo», som uppstodo till följd af Bernadottes bristande kunskap i svenska språket, en brist, som han bibehöll under hela sitt återstående lif. Han föredrog till slut att ej alls tala ett språk, som han blott rådbråkade, men detta åter gaf anledning till flera olägenheter med hänsyn till såväl de personer, hvilka han använde i olika uppdrag, som äfven alla dem, med hvilka han, då de ej kunde uttrycka sig på franska språket, ej var i stånd att samtala utan anlitande af tolk. Hvad Carl Johans närmaste omgifning angår, så voro de i allmänhet hederliga, väluppfostrade män ehuru ej alltid utrustade med de egenskaper, som deras sysslor kräfde. Särskildt gällde detta de personer, som skötte hans talrika jordagods, hvilka också gafvo klena inkomster. Konungens böjelse för finansoperationer, hvaruti han trodde sig vara en mästare, förtärde äfven en stor del af hans enskilda förmögenhet. Grefve Brahe, som var hans gunstling samt ledde honom i många fall, hade dock i fråga om det rent finansiella ej det ringaste inflytande.

En badresa till Aix-les-Bains.

1842.

Sedan jag nu bestämt mig för att resa med Casimir Reuterskiöld, begärde och erhöll jag ett års permission, hvarpå vi en dag i maj 1842 stego ombord på Svithiod med Lübeck som första mål för att sedan öfver Holland fortsätta till Aix-les-Bains. Bland medpassagerarne på Svithiod märktes generaladjutanten Boy, grefve Albert Ehrensvärd, en särdeles hygglig ung man, som nyligen utnämnts till attaché i Berlin, kapten Stiernswärd, löjtnant Skogman, en präktig sjömanstyp, samt slutligen Leja, den för sin fintlighet i hela Sverige kände kortvaruhandlanden, hvilken för öfrigt gör affärer i allt möjligt, håller spelhus i Ramlösa och idkar diskontrörelse i Stockholm m. m. Han började som försäljare af stålpennor, då en nyhet i Sverige, och grundlade härigenom sin stora förmögenhet. Han är för resten en glad och jovialisk karl, som med cynisk öppenhet gör narr af sina offer.

På aftonen, då det började kännas kyligt, läto vi uppsätta ett tält på däck, och passagerarne togo plats under detsamma i en tätt sluten krets. Boy undfägnade oss nu med sina mer eller mindre trovärdiga historier, fru Hermanson, en judinna, som hade en skolad om också ej vacker röst, sjöng den ena arian efter den andra, och stämningen blef, sedan en punschbål intagits, så lifvad, att vi alla sjöngo unisont. Vi ankommo till Lübeck den 15 maj på morgonen och fingo här underrättelse om den stora eldsvåda, som öfvergått systerstaden Hamburg och ödelagt en betydande del af dess område. Vi togo omedelbart en vagn, som förde oss till doktor Leithoffs ortopediska anstalt, där Casimir Reuterskiöld till-

bragt sex år af sin barndom. Den gode doktorn slöt R. i sina armar och förklarade, att denne under sin vistelse i anstalten varit allas älskling. Han inbjöd oss äfven att äta middag med sig och sin familj. Fru Leithoff var syster till den berömde målaren Overbeck. Denne hade, enligt hvad hon meddelade oss, lämnat Lübeck redan vid sjutton års ålder och sedan ej besökt sin födelsestad;

GRUPP (BOY, STIERNSWÄRD M. FL.)[1]

antagligen sympatiserade han ej med sina landsmän och deras öfvervägande merkantila läggning. Han hade dessutom öfvergått till katolicismen och därigenom stött sig med släkten.

Sedan vi följande dag besett Lübeck, dess kyrkor, museer m. m., reste vi till Hamburg på en förträfflig chaussée och i en bekväm diligens. Vi gingo omedelbart efter vår ankomst ut att bese verkningarna af den stora eldsvåda, som på tre dygn förstört

[1] Personerna å bilden äro: 1 Stiernswärd, 2 Ehrensvärd, 3 Boy, 4 Skogman, 5 Fitinghoff.

två tusen hus och gjort 20,000 människor husvilla. Man såg ännu elden glöda här och där bland ruinerna. Tack vare de preussiska brandsoldaterna, som likväl anländt först efter ödeläggelsen, hade man dock lyckats rensa en del gator; de påminde emellertid i viss mån om gatorna i Pompeji. Det, som mest förundrade mig, var invånarnes flegma; lugnt och säfligt med cigarren i mun vandrade

GRUPP (B. LEJA, REUTERSKIÖLD M. FL.)

de till sina kontor, som om ingenting af vikt inträffat. Stadens vackraste kvarter, »Jungfernstieg», med sina lyxhotell och präktiga butiker var nu endast en grushög. Elden hade börjat i en tobaksbutik och sedan spridt sig till ett bränneri, hvarifrån det flammande innehållet af trehundra fat brännvin likt en lavaström flödat ut öfver staden och antändt allt i sin väg. De hamburgska köpmännen sägas hafva gifvit prof på utomordentlig kallblodighet

under denna fruktansvärda olycka. Hvarken börsen eller bankerna hafva afbrutit sina funktioner, affärsverksamheten har gått sin vanliga gång, och ordningen strängt uppehållits, hvarigenom helt visst staden undgått ännu större olyckor än själfva eldsvådan.

Vi hade vid ankomsten till Hamburg sammanträffat med grefve Scheel-Plessen, danske legationssekreteraren i Stockholm, som händelsevis befann sig här och af hvars sällskap vi hade mycket nöje. Han är ett tiotal år äldre än jag och i besittning af en stor förmögenhet. Hans krökta näsa och sinnliga läppar gifva honom en viss likhet med en satyr, han har härjämte en skrällig stämma, som grefve de Mornay brukade kalla för domsbasunen. För öfrigt är han en tjänstvillig man samt visst icke utan hufvud. Vi råkade här äfven en kapten[1] Schneidau, som rymt från Sverige för skuld och nu afvaktade en lämplig lägenhet för att fortsätta till Amerika. En ung vacker judinna vid namn Jakobsson hade följt honom hit, och de hade här ingått äktenskap. S. var en f. d. vacker gosse med svarta ögon och mustascher. Han hade ruinerat sig genom att lefva öfver sina tillgångar men tycktes emellertid ej alls besvärad öfver att träffa oss och gaf oss en poetisk skildring af sin äktenskapsidyll. Genom Plessen gjorde vi äfven flera angenäma bekantskaper, bland andra med en fru von Harder och hennes vackra döttrar. Vi försökte äfven att här göra en del uppköp, hvilket dock blef svårare än vi förmodat, då alla de finare butikerna blifvit lågornas rof och varorna ännu lågo huller om buller i magasinen.

Den 19 maj gingo vi ombord på Wilhelm I med Amsterdam som mål och gjorde på båten bekantskap med en preussisk officer grefve Pilati, en verklig typ för sitt folk, blond, stel och högdragen. Likaså med en gammal tysk doktor, som berättade oss, att han själf 70-årig gift sig med en 20-årig flicka och med henne fått tre barn. Han föreföll emellertid något osäker i fråga om faderskapet. Resan till Amsterdam tog 36 timmar. En liten angare förde oss sedan till vårt hotell, som var beläget i stadens centrum. Efter intagen middag besökte vi en teater, där alla man-

[1] S. var endast löjtnant. Han afled sedan i Amerika.

liga åskådare rökte, och tobaksröken följaktligen var intensiv, samt slutade dagen på en publik bal, hvarest sjökaptener och deras gastar utgjorde det stora flertalet af kavaljererna. Damerna voro hvitklädda, flera af dem vackra med friska ansikten och yppiga former, men de saknade grace. Följande dag företogo vi en liten tur till Nordholland och bestego en stor båt, som framdrefs af en motor, hvilken sattes i rörelse af fyra i båtens botten befintliga hästar. Sedan vi sålunda öfverfarit en hafsvik, gingo vi ombord på en mindre båt, hvilken drogs af en häst, som trafvade på kanalbanken. Efter det vi passerat flera finputsade småbyar kommo vi till Broek, som har namn om sig att vara själfva renlighetsidealet. Ladugården tjänade här både som kök och matsal, hvilket ej alls verkade stötande, då väggar, tak, golf och spiltor hade snöns hvithet. Själfva gatorna här äro så fina, att man bokstafligen skulle kunna slicka dem. Invånarne lefva på ostberedning och tycktes i allmänhet vara välmående, att döma af deras fina bostäder och vackra trädgårdar. Sedan vi afätit en äkta holländsk frukost, bestående af mjölk, ägg, smör, ost och bröd, allt af en beskaffenhet, som intet annat land kan åstadkomma, ej ens Schweiz, foro vi till Zaandam, Peter den stores mycket omtalade vistelseort under ett par år, och där man ännu kan få se hans bostad samt de möbler, som han begagnat. Återkomna till Amsterdam, beságo vi grundligt denna stads konstskatter och holländska skolans mästerverk. Vi togo sedan i betraktande sevärdheterna i Haarlem, Haag, Leyden och Rotterdam samt ankommo till Antwerpen den 29 maj.

I Belgien kläda sig fruntimren mera smakfullt än holländskorna och äro mera pikanta. Vi iakttogo detta under bevistandet af en sjömansbal samma kväll vi anländt. Dansen var också mycket mera animerad här. Den lägre befolkningen talar allmänt flamländska spraket och har bibehållit den karaktäristiska typ, man återfinner på Teniers' och hans samtidas taflor. Sedan vi följande dag besett museerna, kyrkorna, Teniers' hus och hamnen, lämnade vi staden och fortsatte till Bryssel. Vi kommo hit alldeles lagom för att bevista en konsert, som gafs i kungliga slottsparken till förmån för de brandskadade i Hamburg. En mängd damer i eleganta

toaletter, som behagligt aftecknade sig mot parkens ståtliga träd, bildade här en vacker tafla. Kung Leopold med gemål tog äfven plats bland ahörarne. Vana vid den hyllning och den djupa vördnad, som i Sverige vid dylika tillfällen plägar ägnas den kungliga familjen, blefvo vi högeligen förvånade öfver den ringa uppmärksamhet, de kungligas närvaro här väckte. Efter att hafva besett staden grundligt fingo vi det intryck, att Bryssel söker likna Paris, särskildt i fråga om lyx och teatrar, hvilka senare här voro alldeles utmärkta. Öfver Namur och Liège reste vi sedan till Köln.

CAS. REUTERSKIÖLD.

Domkyrkans restaurering sysselsätter här sedan flera år tillbaka 150 arbetare, och denna kyrkbyggnad synes komma att blifva ett af den gotiska konstens mästerverk. Det anses skola taga ännu en 40 år, innan domen kan blifva färdig.[1] Vi färdades därefter på ångbåt längs Rhens stränder. Sedan fortsatte vi öfver Mainz, Strassburg och Basel till Neuchâtel, där vi vistades tre veckor i all stillhet.

Den 28 juni 1842 lämnade vi Schweiz för att för en tid slå oss ner i Aix-les-Bains, där Casimir var ordinerad att genomgå en kur. Färden gick öfver Lausanne och Genève, hvarest vi besökte friherrinnan De Geer, som noga utfrågade oss om Sverige, dit hon nu ämnade sända sin unge son för att låta honom ingå i svensk krigstjänst. De första dagarna i Aix föreföllo oss ganska tråkiga, då vi kände oss som främlingar midt ibland människor, som alla voro nära bekanta. Det dröjde dock ej länge, innan isen blef bruten; jag blef nämligen en dag vid middagsbordet

[1] Den blef färdig 1880.

bekant med en fransman baron Dufay de Lannaguet, en något äldre man med ett om Frans I påminnande utseende, för öfrigt glad och spirituell. Han hade i sin ungdom varit anställd vid konung Carl X:s lifvakt och berättade från denna tid följande historia. Då han en dag vid 18 års ålder och nyss vorden »garde du corps» helt stolt visade sig på Paris' gator, visserligen iklädd civil dräkt men med galonerade uniformsbyxor, som antydde hans nya värdighet, mötte han en gammal krigsbuss från Napoleons armé, hvilken liksom han på grund af regnvädret bar paraply. »Unge man», skrek då denne, »er paraply har snuddat bra nära vid min näsa!» — »Min herre», replikerade Dufay, »er näsa har snuddat bra nära vid min paraply.» En kraftig örfil följde omedelbart härpå från veteranen, och en duell blef oundviklig. Denna ägde rum på pistoler. Sedan Dufay skjutit sitt skott utan att träffa, skrek veteranen med dundrande stämma: »Lyft upp handen!» »Lyft upp handen,» vrålade han på nytt, då baronen tvekade. Ynglingen lydde nu helt mekaniskt, och hans hand genomborrades af den gamle soldatens kula. Denne, en känd mästerskytt, tyckte förmodligen det vara synd att döda en så ung man för en dylik småsak. För att bevisa sanningen af sin berättelse lät baronen oss undersöka sin hand, där kulan ännu satt kvar 25 år efter duellen.

Vi blefvo nu inskrifna i »Le Cercle», badgästernas klubb, där man brukade roa sig med dans och hasardspel. Som jag ej spelade, slog jag mig ned bland damerna. Jag trifdes särskildt bra tillsammans med fru de Rennes från Dauphiné och hennes båda nièces fröknarna Cécile de Lupé och de Martennes, alla tre älskvärda och distingerade damer. Fröken de Lupé var dock den, som mest tjusade mig; hon var en tjuguårig, särdeles vacker, liflig och begåfvad flicka. Jag gjorde flera ritningar i hennes album och vann härigenom hennes välvilja. Vi blefvo alltmer och mer intima, och hennes tant, som gjort efterforskningar rörande min person, frågade mig en vacker dag, om jag hade något emot att slå mig ner i Dauphiné. Hon hade tydligen planerat ett giftermål mellan Cécile och mig i tanke att jag skulle vara rik; hon visste icke, att det var Reuterskiöld, som bestod min utländska resa.

För att komma ur denna tvetydiga ställning sökte jag mig nu in i ett annat sällskap, hvilket hade en helt olika karaktär. I denna krets träffade jag en baronessa du Theille, trettioårig, en smula korpulent men vacker, glad och liflig, samt en fru de Catus, en ännu fetare blondin, hvilken berättade mig, att hon vore född i Sverige men vid unga år kommit till Frankrike, där hon gift sig med sin nuvarande man, en för detta militär. Vi gjorde flera utflykter tillsammans med dessa familjer och dessutom några yngre herrar, då det pokulerades flitigt och fördes en mycket vågad konversation; det var med ett ord ett sällskap, som fru de Rennes och hennes niècer ej skulle gillat. En af dessa utflykter gällde klostret La grande Chartreuse, som ligger en dagsresa ifrån Aix. Familjen Theille hade sin egen vagn, vi öfriga, fem man högt, togo en tillsammans, och så reste vi först till Chambéry och sedan till byn Saint-Laurent, där vi måste lämna vagnarna och bestiga mulåsnor för att taga oss fram bland bergen. Landskapet är här utomordentligt pittoreskt, höga klippor och vattenfall, en vidsträckt utsikt öfver Dauphiné med dess alper samt floden Isère nederst i dalen. Efter en tre timmars ridt på våra outtröttliga mulåsnor framkommo vi vid nattens inbrott till klostret, som utgöres af en ofantlig stenbyggnad belägen midt i en mörk granskog. Intet ljud störde den högtidliga tystnaden, och det var också i en viss melankolisk sinnesstämning vi ringde på klostrets portklocka. En gammal hvitklädd munk kom nu ut och förde oss till en mindre byggnad, som innehöll en matsal för besökande äfvensom sofrum för kvinnor, hvilka senare voro alldeles förbjudna att beträda själfva klostret. Munken serverade oss sedan en enkel kvällsvard; han sade sig heta Broder Jean-Marie samt berättade, att han var den ende i hela klostret, som fick hafva beröring med resande och besökande. Supén bestod af fisk och grönsaker, hvarjämte den bekanta Chartreuselikören äfven serverades. Vi pröfvade både den gula och den gröna sorten, och jag tyckte för min del, att båda hade bismak af apotek. Vi herrar gingo sedan in uti klostret, där vi fingo oss hvar sin cell anvisad. Vid midnattsmässan togo vi plats på läktaren i kapellet, som endast var

upplyst af de handlyktor, hvarje munk bar i sin hand. Klosterbröderna stodo orörliga, och man skulle kunnat taga dem för bildstoder, om ej deras dofva röster dystert ljudit genom kyrkohvalfven, hvilket gjorde ett nästan hemskt intryck. Hela klosterpersonalen räknade 100 man, hvaraf 30 fäder, 40 bröder och resten noviser. Klostret kan emellertid godt rymma 800 personer. Jag lämnade det rätt glad att icke behöfva stanna där, och vi begåfvo oss nu till Grandron, ett utsiktsberg, dit vi hunno kl. 4 på morgonen, i lagom tid för att se solen gå upp bakom Mont Blanc. Utsikten var hänförande; på ena sidan Dauphiné med Rhône och Isère, Lyon och Grenoble, på den andra Savoyen med Bourgetsjön, bakom oss alpkedjan. Vi foro tillbaka till Aix öfver Chambéry, mycket belåtna med vår utflykt. Den följande tiden återknöt jag förbindelsen med fru de Rennes och hennes kotteri, och vi roade oss med ridpartier på åsnor i omgifningarna. Vi åsågo äfven en kapplöpning på dessa djur, hvilken jag aftecknade. Ritningen öfverlämnade jag sedan på därom framställd begäran till en dam i vårt sällskap, hertiginnan de Fitz-James. För öfrigt delade jag vid afskedet från Aix ut en hel del alster af mitt ritstift, hvilket jag också säkerligen haft att tacka för de flesta angenäma bekantskaper, som jag här gjort.

Författaren skildrar härefter sin resa öfver Genève och Chamounix till Italien, sin vistelse vid de lombardiska sjöarna och i Milano, Verona, Vicenza, Padua samt Venedig, där han en dag, själf sysselsatt med att afteckna ett palats, fick se en ung man i hvit blus, som jämväl höll på att rita. Mannen föreföll honom bekant. Det var Egron Lundgren. Återseendet blef särdeles gladt, och de följdes sedan till Castellamare, dit Reuterskiöld, som blifvit ordinerad att där vistas någon tid, nu jämväl inbjöd Lundgren, hvars hälsa ej heller var den bästa, att medfölja. Här afbrytas emellertid såväl reseskildringen som de från 1833 fortlöpande minnesanteckningarna.

Den följande vintern tillbragte de båda resenärerna till större delen i Paris, där författaren äfven idkade målarstudier för den bekante konstnären Eugène Lami. Men tidigt på våren 1843 bar det åter af till Italien, som helt genomrestes. Särskildt gjorde de ett längre uppehåll i Rom och plägade nu ett lifligt umgänge med därvarande svenskar, hvaribland voro flera konstnärer. Hösten samma år företogo de två vännerna en färd till England och Skottland, som räckte ända in i december månad. Efter att hafva vistats en tid i Schweiz och sedan ånyo i Paris vände de våren 1844 hem till Sverige, där författaren återtog sin garnisonstjänstgöring och samma år befordrades till löjtnant. Under vintern 1844—45 tog han en liflig del i sällskapslifvet och sammanträffade därvid ofta med den unga kvinna, som sedan blef hans maka.

Bröllopsresan och tiden närmast därefter.

1846—1848.

Det var under vintern 1845 och de talrika baler och fester, vid hvilka min blifvande hustru gjorde sitt inträde i stora världen, som jag närmare lärde känna och fästa mig vid henne. Jag begärde redan nu hennes hand, men förlofningen ingicks först vid midsommartiden på min svärfars egendom Råbäck. En stor del af följande vinter tillbragte jag hos mina svärföräldrar på Koberg, där äfven den 29 juni 1846 mitt bröllop ägde rum. Brudtärnor voro Amelie Lewenhaupt, Beata Fock, Sophie Silfverschiöld och Stina Saint-Cyr; marskalkar Carl Otto Silfverschiöld, Oscar Alströmer, Lennart Reuterskiöld och Louis Wrede. Bröllopet bevistades af åtskilliga släktingar och var mycket gladt.

Den 5 juli togo emellertid min unga hustru och jag afsked af föräldrahemmet för att anträda en utländsk resa. Kl. 10 samma afton kommo vi till Göteborg och foro dagen därpå med båt till Köpenhamn. Sedan vi tillbragt en dag i nämnda stad med att bese museer, kyrkor m. m., stego vi ombord på »Geyser», och efter 16 timmars färd anlände vi till Stettin, hvarifrån vi med järnväg fortsatte till Berlin.

Jag uppvaktade följande dag ministern baron d'Ohsson, som bjöd oss till middag kl. 4. Man åt uti trädgården. Ministern var en äldre man med österländska drag; hans far hade varit drogman i Konstantinopel samt var armenier till börden. Hans fru, mycket yngre än han, var ännu vacker och behaglig. Gäster voro utom legationssekreteraren baron af Wetterstedt, en liten svartmuskig herre med pipig röst, två gamla damer, en fru Kantzow och

grefvinnan Duchâtel, samt den senares son. Ministern rådde oss att åse en regatta, som skulle äga rum följande dag i Potsdam. Vi togo följaktligen samma dag järnvägståget, som förde oss dit på tre kvarts timme. En liten båt rodde oss sedan ut i Spree midt bland den mängd farkoster, som samlat sig utanför prins Carls villa. Alla båtar voro dekorerade med flaggor och vimplar samt fullsatta med

PERSONERNA ÄRO FR. V. T. H. D'OHSSON, GREFV:N DUCHÂTEL, WETTERSTEDT, FRU A. V. DARDEL, DUCHÂTEL, FRU KANTZOW, FRIH:N D'OHSSON, DARDEL.

herrar och damer. Blomsterkorgar syntes öfverallt. Anblicken var mycket liflig och praktfull. Ännu rådde dock frid och sämja, men snart uppträdde på scenen en ångbåt, på hvilken kungen och hans hof befunno sig, följd af en annan ångbåt med militärmusik ombord. Hans Majestät steg nu ned uti en liten båt; det var signalen till blomsterkriget. Buketter flögo från båt till båt med alltjämt ökad fart. Damerna fingo här tillfälle till graciösa attityder, alla ögon lyste af glädje. Denna lek räckte nära en timme

och upphörde, först när blommorna tagit slut. Vi återvände nu till Berlin, helt belåtna med vår afton. Förmiddagen hade ägnats åt tafvelgalleriet, rikt på gamla tyska skolans alster, en stor del likväl föga vackra, förskräckligt magra Kristusbilder och sjåpiga madonnor; några förträffliga porträtt af Dürer och Holbein funnos dock. Italienarne voro medelmåttigt representerade. De nya alstren af preussiska skolan voro emellertid att se på slottet Bellevue. Utom ett dussin goda taflor var det dock en föga märklig samling. Vid betraktandet af museerna här finner man snart, att de preussiska monarkerna mera intresserat sig för krigsväsendet än för de sköna konsterna.

Den 9 juli reste vi till Dresden, en lång dagsresa på järnväg, som vi sökte förkorta med att läsa »Den vandrande juden» af Eugène Sue, till stor förargelse för vår enda reskamrat, en gammal jude med motbjudande utseende, hvilken vi likväl sedan funno vara en snäll och vänlig man. Då han, innan jag ännu hunnit afsluta hans porträtt, plötsligt vaknade ur sin sömn, tog han saken godmodigt och skrattade rätt godt. Om Berlin föreföll stelt, så var förhållandet det motsatta med Dresden, som bibehållit prägeln af den glada rococotiden, och hvars härliga läge, som dominerar Elbe och dess gröna stränder, gör ett särdeles angenämt intryck. Som det var söndag, började vi våra vandringar med att besöka katolska kyrkan. Här väntade oss en för den katolska rigorismen betecknande episod, däri en af våra landsmän, själfve krigsministern general Peyron, spelade hufvudrollen. Turist som vi, hade han kommit dit för att höra mässan och kyrkosången. Som han är närsynt, begagnade han lornjett, med hvilken han betraktade den kungliga familjen, som satt på en tribun. Kustoden i kyrkan, en ståtlig karl i guldgaloneradt kungligt livré, var ej sen att infinna sig och något brutalt förehalla honom hans opassande uppförande. Peyron, hvilken är eldfängd som krut, nekade att taga bort lornjetten. »Meine Brillen sind meine Augen, ich behalte die Lorgnette!» Kustoden ryckte nu ögonglaset från den motsträfvige generalen, som skrek: »Ich bin der schwedische Kriegsminister und lasse mich nicht kommandieren von einem Lakai.» Andakten

i kyrkan stördes, folk samlade sig omkring de stridande, och konungen själf skickade från sin tribun ett bud för att taga reda på orsaken till detta oväsen. Jag trädde nu emellan och lyckades någorlunda stilla generalens vrede, jag rådde honom att senare söka upprättelse, tog honom under armen och förde honom ut ur kyrkan. Han var till den grad upprörd och förbittrad, att om han ej varit så spenslig och mager, ett slaganfall varit att befara. Dagen därefter skref han och klagade, men jag tviflar på, att hans begäran om kustodens afskedande blef beviljad. Mannen följde tydligen sina instruktioner. Peyron var nyligen gift för tredje gången med den rika m:lle Grœn och gjorde som vi sin bröllopsresa. Han var nära sextio år och hustrun några och trettio.

GENERAL PEYRON I DRESDEN.

Dresdens museum är en pärla bland museer och sysselsatte oss en hel förmiddag. Man behöfver månader för att studera det grundligt, jag afstår från att skildra dess mästerstycken. Vi råkade här min kamrat A. G. Leijonhufvud och hans fru på väg till kurorten Gräfenberg; äfven sågo vi fröken Adlersparre sysselsatt med att kopiera Rafaels madonna. Skandinaviska turister fattades här icke. Vid table d'hôten å vårt hotell sutto väl femton sådana utan att hafva en aning om hvarandra. Min närmaste bordsgranne, en talträngd dam, som försökt utforska min nationalitet genom att tilltala mig på engelska och franska, spratt till, då hon hörde min hustru yttra några ord. »Na da, de er svensk, da snakke vi skandinavisk!» Bland middagsgästerna voro äfven några svenskar, med hvilka vi stiftade bekantskap och gjorde upp säll-

skap för en tur i Sachsiska Schweiz; major S., afskedad skånsk kavallerist, en äldre man med svärtade mustascher och polisonger, samt herr G., rentier från Stockholm, något försupen och som till vårdare under resan medförde en ung läkare doktor Robert Lundberg. För att förädla sin patients smak för starka drycker förde denne nu G. till alla de bästa vinställena. Senast hade de värda herrarne vistats i Rhentrakterna, därvid uppehåll gjorts i Rüdesheim och Johannisberg; förut hade de besökt de ungerska vinorterna, och härifrån ämnade de sig till Bourgogne och Bordeaux. Lundberg är gastronom samt älskar ett godt bord och godt vin framför allt. Också är denna resa för honom ett riktigt »fynd».

Den 15 juli anträdde vi färden till Sachsiska Schweiz. Majoren tog hedersplatsen i vagnen bredvid min fru, Lundberg och jag satte oss midt emot, G. på kuskbocken. Sedan denne ej mer var utsatt för spritens frestelser, var han stillsam och beskedlig, och Lundberg tycktes nöjd med sin patient. Vi stannade först vid Pillnitz, ett kungligt slott, byggdt i kinesisk stil, och kommo sedan till Bastei, Sachsiska Schweiz' märkligaste punkt. Här på en lodrät klippa, som dominerar Elbe, resa sig gigantiska block liknande kägelformiga kolonner, de två högsta äro förenade genom en brygga. Dessa nyckfulla naturfenomen äro dock mera märkliga än storartade. I mindre skala förekomma dylika äfven på Kinnekulle. Panoramat, som utbredde sig nedanför berget, var däremot särdeles behagligt. Våra reskamrater S. och G. kastade dock blott en flyktig blick härpå; den förre fördjupade sig i betraktandet af en myrstack, hvars invånare hade, påstod han, en ljusare färg än deras medbröder i Skåne. G. läste alla anvisningar och namnteckningar, som han kunde upptäcka, och var riktigt glad, då han lyckades påträffa namnet på en och annan svensk turist, som sålunda sökt föreviga sitt besök på Bastei. Efter två timmars klättrande bland klipporna återfunno vi vår vagn. Majoren delade ej vår tillfredsställelse öfver dagens färd; enligt hans åsikt var Kullen i Skåne märkvärdigare. Han är en man med regelbundna drag, men hans blick är liflös och dum; tjock som de flesta majorer, talar

han långsamt och grötigt, hvilket ej hindrar honom att ljuga friskt, och han kallas därför också i Skåne »Nils ljugare».

Den 17 juli lämnade vi Dresden och reste till Töplitz. Sedan vi besett denna luxuösa badort, fortsatte vi till Prag. Denna stads anblick var särdeles imponerande, särskildt Lilla sidan med sina palats, kyrkor och kloster, hvilka bilda liksom en amfiteater, och som själf dominerar den nyare staden. På nära håll intages man dock, då man passerar dessa mörka, kolossala stenbyggnader med sina gallerfönster, af dystra tankar; svarta präster vandra långsamt utmed klosterinhägnaderna, folket hälsar dem vördnadsfullt. Allt här bär prägeln af katolicismen, dock ej af en öfverseende och glad religion som i Italien utan af en sträng och oförsonlig intolerans. Polisen är här särskildt vaksam och lämnar blott vistelsekort för kortare tid åt främlingar. På gatan mötte man österrikiska korpraler med smala ben och käpp i handen. Vi besökte äfven Wallensteinska palatset, som påstås vara bibehållet oförändradt sedan trettioåriga kriget, samt flera tafvelgallerier och fortsatte därpå till Wien, dit vi anlände efter en femton timmars järnvägsresa.

Denna stad tyckes vara i besittning af det största möjliga materiella välstand, och invanarne synas vara liksom magnetiserade af sin faderliga regering, hvilken i främsta rummet söker att roa dem, öfvertygad om, att ett folk, som har roligt och har bröd för dagen, också är stillsamt och lydigt. Då man ser wienaren bekvämt sittande med ölsejdeln framför sig samt rökande sin pipa, under det en förträfflig musik smeker hans öra, eller betraktar de promenerande grupperna under de lummiga trädens skugga, medan Strauss' orkester spelar glada, lefnadslustiga

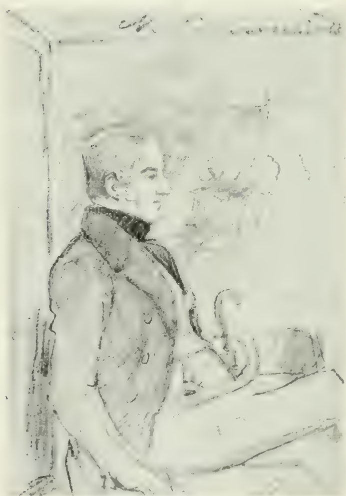

LISZT.

valser, kan man ej annat än afundas denna sorglösa befolkning. En konsert för välgörande ändamal, hvarvid Liszt lofvat spela, lockade oss till Sans Souci in der Brühl. Strauss anförde här sin orkester från ett öppet galleri. Snart uppträdde dock Liszt, denne underbare tjusare, som med ens upptog hela publikens uppmärksamhet; man kunde hafva hört en flugas flykt. Han närmade sig pianot, kastade vårdslöst tillbaka sitt långa hår och började en af dessa fantastiska improvisationer, där snillet följer ögonblickets ingifvelser; de toner, han nu frambragte ur sitt instrument, voro än smekande milda, än kraftiga och klangfulla, än riktiga under af virtuositet och lärdom. Det, som mest intog mig, var dock ljufheten af hans toner, de smälte så harmoniskt tillsammans, att man alldeles glömde fran hvilket instrument de kommo; ena stunden lät det som en skön kvinnoröst, den andra som näktergalsdrillar, den tredje åter som en flöjts eller violoncells toner. Liszt spelade fem à sex nummer, hvaribland »Erlkönig», och vi återvände hänryckta till Wien. Man såg många ryssar i Wien, de erhålla lätt tillstånd att vistas i Österrike, hvars regerings åsikter i fråga om styrelsesätt och politik äro ungefär desamma som de i tsarriket rådande. Däremot betraktas fransmän och engelsmän med misstroende. Metternich är rädd för hvarje försök till utvidgning af folkets synkrets, han anser upplysning utöfver det nödvändiga obehöflig och farlig. Också meddelas sådan blott till ett inskränkt antal personer och blott så mycket däraf, som erfordras för att utbilda ämbetsmän, officerare och präster. Den stora mängden hålles uti en hälsosam okunnighet, som gör den nöjd med sin lott. — Vi hörde dagligen Strauss i Volksgarten; han liknade en fältherre, då han framförde sin armé af violiner samt med väldiga stråkdrag och energisk blick markerade takten. Hans eld meddelade sig till hela orkestern.

Vi lämnade Wien den 23 juli på aftonen med ångaren »Sophie», som förde oss uppför Donau till Linz. Nästan alla platser på båten voro upptagna, så att min hustru och jag fingo söka oss hviloläger hvar och en på sitt håll. Värmen var olidlig; jag installerade mig i herrsalongen med benen utsträckta pa en stol och hade just

lyckats insomna, då jag plötsligt kände mig omfamnad af ett par armar; det var min granne, en liten fetlagd tysk, som helt makligt hvilade sitt hufvud på min axel, och hvars andedräkt kändes allt annat än behaglig. Jag lyckades väl snart frigöra mig från hans grepp, men en stund därefter började ömhetsbetygelserna åter, och jag stötte nu mannen kraftigt tillbaka. »Anna, warum nicht?» bad han med mild röst. »Hier ist keine Anna, lass mich schlafen!» svarade jag otåligt, i det jag gaf honom en ny knuff. Mannen reste sig upp yrvaken, tittade förvånad på mig och brast ut i skratt. »Ursäkta», sade han, »men förhållandet är, att jag är gift sedan en vecka och stadd på weddingtrip. Jag drömde och tog er för Anna.» Sömnen blef sedermera ostörd. Dagen därpå presenterade vi våra fruar för hvarandra. De skrattade godt åt nattens misstag. Herr Zelekauer var advokat i Prag och tycktes vara en godmodig man, hans fru var en späd och pikant brunett, som såg comme il faut ut.

N. SILFVERSCHIÖLD.

Donaus stränder, mindre pittoreska än Rhens, äro å andra sidan mera storartade, och vi funno denna ångbåtsresa så angenäm, att vi gärna hade sett den utsträckt längre. Från Linz foro vi tillsammans med Zelekauers till badorten Ischl i en postvagn. Färden började angenämt, men plötsligt ljöd en väldig åskknall, åtföljd af en serie andra af alltjämt tillväxande styrka. Nattens mörker, blixtarnas glans och ekot, som återgaf orkanens raseri, allt tillsammans bildade ett skådespel, hvars make jag aldrig sett. Hästarna stannade flera gånger darrande, och damerna voro färdiga att dåna af förskräckelse. Orkanen slutade med ett störtregn, som inträngde uti den

illa täckta vagnen. På afstånd lyste en eldsvåda. Utan denna episod hade resan varit riktigt behaglig. Från Ischl fortsatte vi till Salzburg samt därefter till Innsbruck. I diligensen hade vi sällskap af en gammal engelsman, hvars enda sysselsättning var att på en reskarta, som hans betjänt höll framför honom, med fingret följa alla orter och vattendrag, som vi passerade; någon öfverblick öfver nejden hann han aldrig taga. Från Innsbruck reste vi direkt till Schweiz öfver Bodensjön och anlände till Vigner[1] den 1 augusti. En vecka därefter kommo mina svärföräldrar äfven dit.

S. SILFVERSCHIÖLD.

Tillsammans med dem, min syster och min svärmors bror baron Hans Ramel företogo vi nu en tur till Berner-Oberland. Vid Brienz togo vi hästar för att bestiga Wengeralp. Jag begärde för min svärfar, som var ovan ryttare, en lugn och stadig häst. Min önskan blef alltför väl uppfylld, ty man lämnade honom en så usel krake, att den vid första krökning af bergvägen tillika med sin ryttare störtade ned i en afgrund, till stor förskräckelse för oss alla närvarande, som ansågo hvarje hopp om räddning ute. Min svärmors nödrop återkallade nu dem af oss, som vandrat i förväg. Jag skyndade ned i djupet och hade den glädjen att snart påträffa min svärfar, som helt lugnt klättrade upp för branten. Han hade lyckats lösgöra sig ur sadeln och välbehållen hamnat på en klippafsats. Hästen däremot hade ramlat ned i dalen, där man fann honom död. Som jag anade obilliga ersättningsanspråk från föra-

[1] Författarens föräldrahem.

rens sida, hvilken tillika var hästens ägare, lät jag tillkalla mären i Meiringen, som efter besiktning förklarade hästen vara 24 år gammal, således enligt gällande förordningar till de resandes trygghet för gammal att användas till bergbestigningar. Protokoll uppsattes på stället och underskrefs af närvarande förare. Hästägaren, som ansågs skola pliktfällas, var otröstlig, så att jag bad min svärfar skänka honom 100 francs. Han syntes också att början med belåten, men vid ankomsten till Grindelwald torde han hafva blifvit upphetsad af sina medbröder därstädes, ty han uppsökte oss, då vi sutto vid table d'hôten med hundratals andra turister, och begärde i pockande och oförskämd ton 500 francs i ersättning. »Ni kosacker», sade han bland annat, »ni tro er vara i Ryssland, där ni opåtaldt kunna rida ihjäl fattigt folks hästar, men här i landet äro vi alla lika goda» m. m. Hela table d'hôte-publiken åhörde detta tal med spänd uppmärksamhet, och då karlen blef allt mer och mer högljudd, skyndade jag att hämta värden för att göra ett slut på detta pinsamma uppträde. Hotellägaren nekade likväl att visa sig. »Jag beror», sade han, »af dessa förare, som skaffa mig resande, och kan icke taga parti emot dem.» Nu förlorade jag tålamodet, jag tog själf den ovettige föraren i kragen och förde honom ut ur matsalen. Då vi följande morgon lämnade hotellet, iakttog jag emellertid förarnes hotande miner, somliga knöto till och med näfven åt mig. Med mitt officiella protokoll i fickan trodde jag mig dock befriad från allt vidare bråk, men jag misstog mig. Efter passerandet af Haslidalen stego vi ned till Interlaken för att sedan fortsätta på ångbåt. Under vägen till hamnen märkte jag, att jag följdes af den ilskne föraren i sällskap med en gendarm; denne senare bad mig, då jag ett ögonblick stannade framför en butik, att medfölja till mären i Interlaken för att svara på ett mot mig anfördt klagomål. Jag följde utan motstånd, sedan jag bedt mitt sällskap invänta mig på ångbåten. Mären såg förlägen ut och läste upp anklagelsen, enligt hvilken min svärfar genom att låta hästen fatta galopp skulle varit orsaken till olyckan. Då jag försökte bestrida detta orimliga påstående, blef jag ständigt afbruten af föraren,

som kallade mig lögnare, hästplågare, kosack m. m. Jag framdrog protokollet från Meiringen, men mären nekade att taga någon kännedom om detsamma. Mistande tålamodet kastade jag dokumentet på märens bord och aflägsnade mig i vredesmod. Nätt och jämnt hunnen ombord, såg jag gendarmen komma springande. Han medförde order, att jag ej skulle få resa vidare utan att ställa en borgen af 300 francs. »Sedan ni vägrat uppgöra saken i godo», tillade han, »måste den afgöras genom process.» Som denna rättegång sannolikt skulle hafva räckt i veckor, funno vi bäst att lämna de begärda 300 fr. Vi hörde aldrig mera talas om deras öde, troligen delade föraren och mären dessa röfvarpengar. Då jag för en medresande bernare omtalade denna för schweiziska rättvisan föga hedrande tilldragelse, fann han ej annan ursäkt att anföra, än att, då mären väljes årligen af Interlakens invånare samt är fattig och familjefar, han antagligen ej vågar stöta sig med sina valmän och därigenom utsätta sig för att mista sitt dagliga bröd.

Från Vigner foro vi sedan till Paris, där vi stannade i tre veckor. Ehuru årstiden just ej var förmånlig med hänsyn till teatrar, sågo och hörde vi dock Grisi och Mario på Italienska operan, mesdames Rose Chéri på Gymnase och Doche på Vaudeville, herrar Arnal och Tousset på Palais Royal samt äfven dansösen Emma Livry. Dessutom besöktes museer och öfriga sevärdheter. På hemvägen köpte jag i Bryssel en elegant vagn för återresan, som från Hamburg gick med posthästar öfver hertigdömena till Köpenhamn. På denna resa hade jag flera tillfällen att iakttaga schleswig-holsteinarnes hat emot danskarne. Vi togos nämligen vanligen för sådana. I Hadersleben kastades också stenar mot vår vagn, hvarvid en glasruta krossades. Sedan vi i Skåne gästat Vanås, fortsatte vi norrut. Jag körde själf trespannet för vår resvagn och lyckades med ett par undantag trots de farliga småländska backarna föra resan till ett godt slut. En gång skenade dock hästarna utför den branta landsvägen och krossade den nedanför varande grinden men blefvo också härigenom hejdade i sin fart. Det andra missödet inträffade på grund af alltför stor artig-

het från min sida. Det var vid Ruder hos ryttmästare Focks, min hustrus faster och farbror. Vi hade just kört därifrån, då jag vid den prydliga gårdsgrinden vände mig om för att en sista gång hälsa värdfolket, som stod på trappan. I detsamma stötte vagnshjulet till det troligen åldriga staketet, hvilket ögonblickligen flög i spillror.

Vid återkomsten till Stockholm förde jag min hustru till mitt trefliga hem vid Blasieholmstorg, och det var med en särdeles angenäm känsla, som jag nu befann mig vid egen härd. Framtiden lekte för mig ljus och leende. Vår husvärd, professor Krafft, var ett gammalt original, som i sitt sätt och sin klädedräkt sökte efterlikna franska revolutionens koryféer. Han hade själf också varit i Paris under republikens första dagar. Hans skarpt markerade drag, hans fritt hängande hår, hans i flera hvarf kring halsen virade halsduk, allt erinrade om konventets män. Han hade varit elev af David och målade i synnerhet porträtt. Härstammande från en berömd konstnärssläkt, hade han äfven en medfödd talang, och man kan från hans första tid se af honom utförda förträffliga porträtt, men den lätthet, hvarmed han målade, i förening med hans vinstbegär kom honom snart att urarta. Det var han, som under vintern brukade måla en mängd frackar af olika färg på sina dukar för att sedan under sommaren resa omkring och sätta hufvuden på dem; man behöfde blott nämna den färg, man önskade på sin frack, så var taflan snart färdig. Artisten hade härigenom samlat en vacker förmögenhet men ansågs för en girigbuk.

P. KRAFFT.

Sedan vi några år därefter flyttat från hans hus till det Kræmerska vid Brunkebergstorg, tilldrog sig ett uppseendeväckande drama i vår forna våning, hvilken efter oss[1] öfvertagits af löjtnant Leijonflycht, f. d. ordonnansofficer hos kung Carl XIV Johan, om hvilken ofvan talats. Han var en bildad, pigg och liflig man men sällsynt fåfäng. Det var denna hans oerhörda fåfänga, som skulle bringa honom på fall. Han ville nödvändigt anses som rik och mecenat, förstörde allt hvad han ägde på fester m. m., och då kassan var totalt läns, ändade han sitt lif med ett pistolskott. Då

GRUPP AF DIPLOMATER.[2]

betjänten en morgon kom in i sin herres sofrum, fann han denne liggande utsträckt på sängen med sprängd hufvudskål. Vid anställd bouppteckning efter den aflidne fann man, att hans mycket omtalade ovärderliga diamantkråsnål endast var en imitation, och att hans plånbok var alldeles tom. Emellertid lämnade han inga skulder, och försäljningen af hans många granna västar och pantalonger inbragte tillräckligt för att betäcka begrafningsomkostnaderna.

Jag umgicks vid denna tid mycket med medlemmar af »corps diplomatique» såsom Valentin Esterhazy, baron v. Arnim, grefve

[1] Här har minnet svikit författaren. L. sköt sig redan 1842.

[2] Figurerna å denna bild äro fr. v. t. h. Bodisco, Moreno, de Mornay, Krüdener, Mannerheim, de Jagher, Plessen, Arnim, Esterhazy.

Scheel-Plessen och baron Mannerheim, något senare äfven med sir Arthur Magenis, med hvilken jag ofta företog ridturer, samt medlemmarne af hans legation: Grey, Eden, sedermera lord Auckland, och Adams. Kronprins Carl gjorde 1847 sin första militärtjänst vid Svea Lifgarde och visade mig genast en välvilja, att icke säga en vänskap, som aldrig förnekat sig under de sedan följande åren, och som jag har att tacka för de utmärkelser, hvilka oförtjänt tillfallit mig under min såväl militära som civila tjänstemannabana. Då kronprinsen blef bataljonschef, utsåg han mig till sin adjutant, och då han 1848 steg till general, bibehöll han mig i samma egenskap. Under marsoroligheterna nämnda år tjänstgjorde jag äfven hos honom, sändes om dagarna ut att inhämta underrättelser och tillbragte nätterna i hans rökrum tillika med mina kamrater Fredrik Wrangel och Sven Lagerberg samt Louis Wrede, som jämväl trängt sig in bland oss i sin egenskap af allas gemensamma vän.

A. MAGENIS, BARCLAY.

För de följande åren 1849—1855 finnas inga anteckningar af författaren. 1850 blef han emellertid utnämnd till adjutant hos kronprinsen och tillhörde från denna tid hans uppvaktning; han hade förut endast varit adjutant i Lifgardesbrigadens stab. 1853 sändes han tillika med G. Bildt till Frankrike för att i lägret vid

Satory studera den vid denna tid så högt skattade franska armén och afgaf en rapport öfver sina härvid gjorda iakttagelser. 1854 befordrades han till kapten.

1856 utsågs han af kronprinsen, numera vicekonung af Norge, till en af dennes följeslagare på den längre färd, som den unge fursten ämnade företaga genom det rike, hvaröfver han erhållit styrelsen. Det är skildringen af denna resa, som återfinnes i nästa kapitel.

— —— — —

Norska resan 1856.

Afresan från Stockholm ägde rum den 17 maj, kl. 10 f. m. Vicekonungen for till Norge åtföljd af sin gemål och sin dotter, af den senares lärarinna fröken Eva Leijonhufvud samt af major Gillis Bildt och mig såsom tjänstgörande adjutanter. På ångbåten befann sig äfven prins August på väg till Stjärnsund, som han ärft efter sin aflidne broder prins Gustaf; han beledsagades af sin kavaljer baron M. Wrangel. Hofmarskalken grefve R. v. Rosen och lifmedikus R. Lundberg utgjorde kronprinsessans uppvaktning. Trots regnvädret infunno sig kungen och drottningen personligen för att taga afsked af de höga resande. Riddarholmskajen var bokstafligen betäckt med en skog af paraplyer. Ångaren Arboga lade ut under ihållande hurrarop och ifriga viftningar. Oaktadt väderleken var stämningen ombord den bästa. Vicekungen gladde sig åt sin stundande rundresa i Norge, och prins August, som nu för första gången var ute på egen hand och till på köpet skulle som ägare taga Stjärnsund i besittning, var idel glädje. Han hade tre veckors lof!

Omkring kl. 7 e. m. voro vi framme i Arboga. Vid landstigningsplatsen väntade länets höfding Silfverstolpe jämte stadens myndigheter. Borgmästaren Hedman, en groflemmad, starkt byggd man, åtog sig att bana oss väg till kronprinsens bostad, dit högstdensamme omedelbart begaf sig till fots. Den å stadens gator tätt hoppackade folkmassan lämnade också, tack vare borgmästarens knytnäfsslag och sparkar, rum för den höge resanden, som sålunda lyckligen nådde förbemälde ämbetsmans hus, där han mottogs af den vackra borgmästarinnan. Några af ortens notabiliteter blefvo därefter presenterade för de kungliga: major v. Platen, finne till

födseln och innehafvare af tapperhetsmedaljen, men som nu fått afsked och hädanefter blott strider med korten i hand, prosten Robson med ståtlig grenadjärfigur och som kontrast mot honom postmästaren Maule, en mager och spenslig liten man, klädd i en rätt sliten uniformsfrack prydd med åtskilliga ordnar, minnen från forna framgångar på den diplomatiska banan. Sedan såväl nöjen som förmögenhet nu tagit en ända, har han hamnat som postmästare i Arboga.

Vid gränsen in. Ställde sig landshöfdingen C. Åkerhjelm

Följande morgon kl. 7 stego vi i våra vagnar. Bildt och jag åkte tillsammans, och i vagnsfickorna funnos cigarrer, vin och smörgåsar. Vid Närkesgränsen uppenbarade sig den lille sirlige och liflige landshöfdingen baron Carl Åkerhielm; han hade, sades det, för sin befordran hufvudsakligen att tacka sina riksdagsmeriter och bjöd nu också sin kollega Bildt att taga plats i sin vagn, då han, som bruket fordrar, tog ledningen af vagnkortegen. Jag begagnade mig nu af ensamheten för att bläddra igenom Lallerstedts broschyr: »La Scandinavie, ses craintes et ses espérances.» Knappt anlända till Örebro, inbjödos deras K. Högheter att aka på järnväg till Skebäck, en omkring fem minuters färd, utgörande en anspråkslös början till det järnvägsnät, som med tiden skall öfvertäcka Sverige. Sedan begaf man sig till residenset, där Lifregementets husarers officerskår uppvaktade och undfägnades med lunch.

Landshöfdingsombyte ägde därefter rum. I stället för hofmannen med de mjukt afrundade åtbörderna uppenbarade sig nu den

mera borgerlige Oldevig med sitt prästerliga utseende. Han är en af de få landshöfdingar, som lyckats tjäna sig upp från landssekreterareposten. Nattkvarteret togs nu i Kristinehamn. Denna lilla nätta stad med sitt förmånliga läge vid Vänern anses hafva god framtid för sig. Kronprinsparet inkvarterades hos en herr Wahlund, som sades vara millionär; han och hans bror borgmästaren in-

Carlstad. General Löwenhjelm och Landshöfding Oldevig

bjödos till supén Följande morgon hann jag före afresan göra ett besök hos vännen C. A. Adlersparre. Han var visserligen bortrest, men jag släpptes in i hans våning. Taflor, statyer, böcker uppfyllde rummen och trängdes om hvarandra utan ordning eller system, gifvande härmed en trogen bild af ägaren själf.

Kronprinsen berättade oss sitt nattliga äfventyr. Ett par timmar sedan han lagt sig, hade sängen remnat i tvenne delar, hvarvid hans konungsliga ben blifvit inklämda som i en räfsax. Ditkallad af bullret, hade emellertid en jungfru tittat in i det kungliga gemaket och lyckats hjälpa upp den liggande. Frukosten in-

togs denna dag i Karlstads residens. Fru Oldevig och hennes brorsdotter fröken von Berg, båda tyskfödda, gjorde härvid »les honneurs». Till middagen voro notabiliteterna i staden inbjudna: general Löwenhielm, numera nästan blind, biskop Agardh med halfva ansiktet betäckt af ett kräftsår (föga aptitligt vid smörgåsbordet), postmästaren den lille öfverste Munck m. fl.

Kl. $^1/_2$ 10 e. m. anlände vi till vårt nattkvarter i Arvika. Kronprinsessan tog in hos apotekaren, Arvikas förnämste man, detta till Robert Lundbergs stora missbelåtenhet, enär han vanligen brukade erhålla sitt nattkvarter i apotekarebostaden, där han alltid var en välkommen gäst. Han fick nu nöja sig med bagaren. Jag bodde för min del hos garfvaren. Efter supén hos de kungliga längtade vi, trötta som vi voro efter resan, att få gå till sängs, men ingen vågade afbryta ett evinnerligt samtal mellan kronprinsen och Oldevig; alla, äfven kronprinsessan, gäspade, enhvar på sitt håll. Prosten Gagner förbarmade sig slutligen öfver oss och bockade sig underdånigt till afsked, hvilket blef signalen till allmänt uppbrott. Arvika, f. d. Oscarsstad, räknar blott 800 invånare; den degraderades för en 30 år sedan [1] från stad till köping och hoppas nu på framtiden för att åter kunna figurera bland Sveriges städer. [2]

Vid afresan den 19 maj bytte kronprinsen om uniform. Han uppträdde nu som norsk general. En vid Eda uppförd skans utmärker gränsen mellan Sverige och Norge. En halftimmes väg därifrån tog kronprinsen Bildt och mig i sin vagn för att visa oss det ställe, där 1814 öfverste Gahn blef öfverrumplad af 2,000 norrmän, som i skydd af de omgifvande bergen lyckats obemärkta smyga sig alldeles inpå honom. Kl. 3 e. m. voro vi midt för Kongsvinger, där en blomsterprydd färja väntade för att föra Deras Högheter öfver Glommen, hvilken här är bred som Donau. Fästningen är byggd på en hög kulle och behärskar den närmaste trakten men behärskas själf af omgifvande bergshöjder samt är numera utan betydelse. På andra stranden väntade norska krigs-

---

[1] 1831.

[2] Denna förhoppning har först nyligen förverkligats.

ministern general Bloch, stabschefen öfverste Fleischer och vicekonungens norska uppvaktning, kapten Falsen och löjtnant Grimsgaard. Bildt och jag hade numera till uppgift att hålla oss själfva i bakgrunden så mycket som möjligt för att dymedelst skona våra norska kamraters ömtålighet. Man begaf sig sedan till fots uppför höjden och samlades till middagen i kronprinsens kvarter hos en herr Balke. På kvällen stego Bildt och jag upp till fästningen, hvarifrån utsikten är vidsträckt. Under det vi beundrade solnedgången, hade kommendantens son löjtnant Carsten Anker igenkänt oss från sitt fönster. På hans inbjudning följde vi honom nu till hans rum, där vi trakterades med öl. Anker har, då han saknat tillfälle att skörda krigsära hemma, sökt vinna sådan dels i danska fejden mot tyskarne, dels i Algeriet mot araberna, hvarvid han som spahis blifvit dekorerad med hederslegionskorset. Han har för öfrigt fört ett gladt lif i Köpenhamn samt är en hurtig officer och god kamrat. Numera lefver han stilla på Kongsvingers fästning sysselsatt med jakt och fiske. Hans bostad i ena fästningstornet återspeglar troget mannens skaplynne. Uti en väldig spis flammar en sprakande brasa, på bordet stå buteljer och glas, och på väggen ser man jaktbössor och vapentroféer.

STATSRÅDET BLOCH.

Järnvägen förde oss ned till Kristiania, dit vi anlände på morgonen den 21 maj. Intåget var ståtligt. Motzfeldt tolkade invånarnes glädje och förhoppningar, vicekonungen svarade tydligen belåten, och man begaf sig till gamla »Palæet», där ett tjugutal personer sedan kvarhöllos till middagen. Följande dag festades det hos den åldrige excellensen Lövenskiold, liten och hopkrumpen, färdig att lämna en

plats[1], som han till allmän belåtenhet så länge beklädt. Han har tre söner: Ernst, hofchefen, en, som är assessor, och en välbeställd kammarherre, af hvilka den mellersta är den mest bemärkte och ansedde. Den 28 gaf öfverste Fleischer middag för Bildt och mig, de öfriga gästerna utgjordes af stabs- och artilleriofficerare. Det dracks tappert, och alla voro ganska lifvade, då man senare på kvällen begaf sig till en danstillställning hos kapten Ræder. Bildt och jag debuterade här i Kristiania-societeten, och tack vare de vid middagen serverade ädla franska vinerna voro vi genast helt obesvärade. De damer, med hvilka jag dansade, voro alla behagliga och språksamma unga flickor, fröknarne Faye, Bertilsen, Wiebe, Egeberg och Garben. Jag gjorde äfven bekantskap med skalden Munch, bleklagd, med melankolisk blick och långt, stripigt, linfärgadt hår.

MUNCH.

Schweiziske konsuln, bankiren Thomas Heftye, bjöd oss till sin eleganta »Lykke» nära staden, där man har en härlig utsikt öfver Kristianiafjorden, Oscarshal och Ladegaardsöen. Jämte värdinnan själf voro här tillstädes äfven hennes svägerskor fruarna Næser och Faye. Under en promenad i parken råkade jag vid öfverklifvandet af en gärdsgård att falla omkull, hvarvid mina svarta byxor sprucko öfver knäet. Jag föll då på den idén att å min blottade knäskål måla ett barnhufvud, tog fram min akvarell-låda och satte mig afsides på en bänk att utföra mitt arbete. Skämtet hade framgång. Återkommen till salongen, slog jag mig helt allvarsam ned på en stol, husets barn voro de första att upptäcka missfostret. De öfriga af sällskapet hade äfven mycket roligt däråt utan att stöta sig på den tvetydiga smaken i min akvarellframställning.

[1] Han hade redan i februari samma år afgått från riksståthållarebefattningen. Utom de tre nedan nämnda sönerna hade han en fjärde, som var diplomat.

Öfverste Fleischer, som äfven var gäst hos Heftye, föreslog Bildt och mig en utfärd till den nyligen fullbordade fästningen Oscarsborg, som uppförts under major Irgens' öfverinseende, och hvaröfver norrmännen med skäl äro stolta; kostnaden härför öfverstiger ej priset för en fregatt. Vår inspektion räckte i fulla tre timmar och afbröts af ett bad samt öldrickning. Då artillerikaptenen Bassöe, en af de medföljande officerarne, klädde af sig till badet, fann jag, att han saknade skjorta. Märkande min förvåning, upplyste han helt stolt, att han ansåg linne vara en lyx; när han är civilklädd, bär han löskrage och långhalsduk, om vintern har han en skinntröja närmast kroppen. Bassöe är byggd som en Hercules, kraftigare vador har ej en marknadsatlet; för öfrigt är han godmodig och gladlynt. Fästningens kommendant kapten Scheel bjöd Bildt och mig på middag. Han är änkling och har elfva barn. Hustrun hade dött vansinnig, mannen såg dyster ut men tog vänligt emot oss; måltiden intogs stående. Efter kaffet blef det båtfärd under sång och öldrickning, därpå besök hos en af fästningsofficerarne kapten Platou, hvars födelsedag firades i hans trädgård kring en punschbål. Man försökte öfvertala oss att dröja kvar till längre fram på natten och segla hem till Kristiania, men vi föredrogo klokt nog ångbåten. Våra norska kamrater släppte oss dock ej, och vi måste följa med till Frimurarerestauranten, där, jämte ostron, öl, akvavit och vin förtärdes. Hvar och en af oss hade väl under dagen inmundigat 10—12 buteljer, men det är seden här i landet.

Den 16 juni begaf sig vicekungen till lägret å Gardermoen. Bildt och jag voro honom följaktiga. Från järnvägsstationen körde vicekungen själf den lilla vagn, som där inväntade oss, till den 3/4 mil därifrån belägna lägerplatsen. General[1] Sörenssen, som kommenderade de 2,000 rekryter af olika vapen, som här öfvades, är en belefvad man med hof-fasoner; han är äfven kammarherre hos drottningen. Major Oskar Wergeland tjänstgjorde som stabschef. Exercisen var i full gång. Första anblicken häraf var komisk nog. Stortinget hade nämligen nekat anslå nödiga medel till rekryternas

[1] S. blef generalmajor först 1859.

ekipering, och de gamla förråden från den danska tiden hade därför måst tagas i anspråk, så att i samma pluton sågos uniformer af alla snitt och färger: här en grön frack med svart bröst bredvid en blå rock med röda uppslag, så en grå vapenrock med grön krage etc., gehängen voro ömsom hvita, ömsom svarta, gevären däremot bakladdningsvapen af bästa slag. Vicekungen deltog själf i exercisen, öfvande den ena afdelningen efter den andra, outtröttlig under tio timmars arbete hvarje dag. Middagarna intogos i generalstabens mattält; bland rätterna märktes »flödegröd» och »æggedos», ett slags stelnad äggtoddy, bägge mycket prisade af officerarne. På aftonen besökte vi öfverste Borchgrevinks kår, där soldaterna utförde Hallingdansen, en prestation, som af de dansande fordrar en hög grad af smidighet och ger anledning till burleska kroppsställningar af många slag. Den vid dessa lekar ådagalagda vigheten och muskelstyrkan får praktisk tillämpning vid fältöfningar uti landets bergstrakter. Man häpnar och faller i beundran, då man bevittnar den hastighet, hvarmed en bataljon jägare med full packning kryper uppför nästan lodräta bergväggar.

I Kristiania fortforo middagsbjudningarna. Thorwald Meijer, Thomas Heftye, Halvor Schou och konsul Faye täflade i vänlig gästfrihet; vanligtvis seglade man ut efter måltiden för att senare vid hemkomsten supera med damerna. Kristianias skönaste dam är Th. Heftyes svägerska, den nitton-åriga fru Jörgen Heftye, född Schjelderup. Sedan vicekungen beviljat mig några dagars ledighet, for jag och hämtade min familj i Sverige och installerade den i en förut förhyrd stadsvåning. Med sin vanliga älskvärdhet ställde vicekungen ett kungligt ekipage till vårt förfogande för att lämna oss tillfälle att bese Kristianias omgifningar. Midsommardagen firades af de kungliga på Ladegaardsöen en half mil från staden. Vi samlades där kring majstången och dansade af hjärtans lust; sedan vi druckit te, foro Bildt och jag till Universitetsträdgården, dit vi blifvit inbjudna för att vara med om att fira studenternas återkomst från färden till Köpenhamn och Stockholm. De närvarande svenskarne fingo ett särskildt tal af herr Gamborg, som tolkade de norska studenternas känslor af tacksamhet för det gäst-

fria mottagande, de rönt i Stockholm och Uppsala. Talet afbröts af vicekungens ankomst till festen. Han kom ridande i galopp och mottogs med hänförelse. Med glaset i hand önskade han nu studenterna välkomna åter och uttryckte sin glädje öfver, att de funnit sig väl i Sverige.

Bland andra fester för de kungliga bevistade vi en på Maridal, tillhörande baron Wedel-Jarlsberg, och en på Holgerlust, som äges af hofchefen Ernst Lövenskiold, en gammal vivör, hvilken med öfverste Fleischer strider om första platsen i vicekungens ynnest. Dessa herrar äro såväl till lynne som utseende fullständiga kontraster. Under det hofchefen alltid smilar godmodigt, grymtar vanligen stabschefen, och hans mustascher resa sig då som vildsvinsborst. När han brummar, darrar hela norska artilleriet.

FLEISCHER OCH LÖVENSKIOLD.

Den 28 juni afreste kronprinsessan med dotter för att under sin gemåls rundresa i Norge sköta sin hälsa i Ems. Han själf började denna sin Eriksgata samma dag, då han kl. 8 e. m. besteg ångaren »Vidar». Såväl han som hans ressällskap gladde sig åt utsikten att få under ständiga fester genomfara landets skönaste trakter. Sviten utgjordes af 12 personer, däribland 3 svenskar: W. Sandels, som hade ekonomien om hand, Bildt och undertecknad. Norrmännen voro: ministern Sibbern, adjutanterna

Falsen, Næser, Dahll och Grimsgaard, lifmedikus De Besche samt fartygets befäl, kapten Bull och löjtnant Bodom, och slutligen fotografen Hansen med sina apparater. Sibbern, som till följd af sitt ämbete i många år varit borta från Norge men nu önskar blifva

KRONPRINS CARL PÅ »VIDAR«.[1]

helt norrman igen samt taga del i sitt lands styrelse, hoppas under denna resa göra sig känd af befolkningen och begagnar äfven hvarje tillfälle för att genom samtal med sina landsmän vinna detta sitt mål. Han uppträder också här som norsk norrman, ehuru han i grund och botten nog är öfvertygad om, att Sverige har öfvertaget i unionen. Vi skrattade godt, Bildt och jag, då vi på plåten å hans kappsäck funno graverade jämte hans namn orden »Ministre de Suède». W. Sandels är ett original, som trots sitt tafatta yttre och sitt blyga sätt utmärkt sig för tapperhet i Algeriet under Changarnier; han sörjer för förplägningen och fortskaffningsmedlen under resan och gör det på ett utmärkt sätt, men han undviker alla festligheter och gömmer sig hvar gång han som hofmarskalk borde synas. Næser, »gutten» kallad, är en liten, hurtig kavalleriofficer, hemmastadd i sitt lands alla för-

[1] Personerna äro fr. v. t. h., Sandels, Næser, Dardel, Bull, Dahll, Grimsgaard, de Besche, Falsen, Sibbern, Bodom, Hansen, Bildt, vicekonungen.

hållanden. Dahll uppträder som det täcka könets riddare, alltid glad, skämtande med flickor af alla klasser och kallas gemenligen »Faust». Grimsgaard är en bekväm, välfödd matematiker; han lagar alltid, att han vid skjutsombyten får den bästa karriolen och i nattkvarteren den bästa sängen. För öfrigt är han en bildad och angenäm kamrat. Kapten Bull är ljuslätt och fetlagd, hans små ögon lysa af en hos en sjöman sällsynt mildhet. Han ritar i hemlighet karikatyrer. Bildt bidrager till resans behag genom sitt jämna, goda lynne och sitt intagande sätt. Hans vackra sydländska utseende beundras allmänt af damerna, då de sett sig mätta på vicekonungen.

Vi passerade tidigt följande dag Langesund samt Kragerö, bekant för sin hummer och sina förträffliga ostron. Här upphör skärgården, och vi kommo ut i öppet vatten. Det blåste en skarp vind, och sjösjukan tog ut sin rätt; flera af sällskapet lågo halfdöda på däcket, ända tills vi hamnade i Arendal, där vicekungens ankomst tillkännagafs med kanonsalfvor. Invånarne voro samlade vid hamnen och alla fartyg festligt smyckade. Landstigningsplatsen och vägen till stadshuset voro äfven flaggprydda, och vicekonungen begaf sig till den för honom beredda banketten under mängdens lifliga hurrarop. Förutom desserten serverades här 14 rätter mat. Herr Dedekam, en hvithårig, vördnadsvärd man, föreslog skålarna. Efter enhvar ljöd ett trefaldigt hurra, sedan sex handklappningar, därpå åter tre hurrarop och sex handklappningar och så vidare fem till sex gånger å rad, allt utfördt i stående ställning och med stor precision.

Efter middagens slut stego vi åter ombord och kommo till Kristiansand på aftonen. I hamnen låg holländska korvetten Mirapi med den unge prinsen af Oranien och väntade på Vidar sedan några timmar. Vicekonungen aflade genast besök därstädes och mottogs med vanlig salut. Besättningen, som mannade rå, bestod af negrer i hvita dräkter, hvilket tog sig egendomligt ut. Båda furstarne gjorde samtidigt sitt intåg i staden och togo in på Stiftsgaarden, där nattkvarter beredts för dem. Sedan öfverste Wergeland, biskop v. d. Lippe och amtman Bille-Kjörboe presenterat

sina respektive underordnade tjänstemän, serverades supé, hvarefter jag återvände till Vidar och tog min hängmatta i besittning. Följande morgon kl. 7 gick jag emellertid i land i sällskap med Hansen och hans apparater. Jag ville anvisa honom lämpliga vyer att fotografera. Vi gjorde halt vid kyrkan under en ofantlig tall, som uppgifves vara 400 år gammal och som äfven återfinnes i stadens vapen. Då jag klappade på porten till ett närliggande hus för att anhålla om tillstånd att från fönstret få afbilda utsikten, öppnades densamma af värdinnan, iklädd en lätt morgondräkt och med sitt ungdomliga hufvud ännu betäckt af en nattmössa. Med älskvärdt tillmötesgående beredde hon rum för fotografen och höll mig sällskap i förmaket, under det att han tog sina bilder. Mannen, som var affärsman, var redan utgången. Jag gjorde hans bekantskap senare på förmiddagen, då jag återkom för att själf teckna af utsikten från fönstret. Den unga frun var nu klädd i en smaklös hallonsaftfärgad klänning, som var vida mindre tilltalande än morgonpeignoiren. Mannen utbredde sig öfver förtjänsterna hos stadens högsta dignitärer; såväl öfverste Wergeland som amtmannen och jämväl dennes hustru härstammade från folket. Då jag sedan berättade detta för Sandels, som hade presenterna om hand, grinade han slugt. »I så fall», sade han, »får amtmanskan nöja sig med ett armband n:r 2.»

Båda furstarne med uppvaktningar deltogo i festmiddagen, som borgerskapet anordnat å ett landställe i stadens närhet, och dit vagnar förde de inbjudna, tvåhundra personer. Kaffet dracks ute på gården, som var omgifven af 24 fanor, alla norska. Dagen slutade med en bal, gifven af staden. Flera af damerna voro verkliga skönheter af olika typer och samtliga glada och behagliga. Systrarna Luno äro pikanta brunetter, systrarna Lange däremot högresta blondiner med smidig växt och blå ögon. Den bästa i mitt tycke var en ung änka fru Moe med regelbundna drag, matt hy och mörka ögon. Prinsen af Oranien sysselsatte sig nästan uteslutande med en af systrarna Luno eller »Juno», som han kallade henne. Han är omkring 17 år med ett friskt

men något apatiskt utseende och föga lifliga ögon. Dagen därefter skildes furstarne åt.

Vi lämnade nu Vidar, som fick order att möta oss senare i Stavanger. Resan skulle fortsättas till lands och i karriol. Affärden ägde rum kl. 10 f. m. Hvar och en skyndade att taga sin karriol i besittning. Man hade för vicekungens spänt en elegant springare, som tillät sig åtskilliga höga luftsprång. Måhända kände djuret sig stolt öfver sin körsven. Då vi hunnit ut ur den af folk vimlande staden, slöto sig ett 30-tal ridande bönder till sällskapet och bildade eskort åt den kungliga karriolen, hållande sig så nära denna som möjligt. Då vägen var trång, gaf detta anledning till oreda. Vid Holmen, där en hafsvik passerades på färja, vände dock eskorten om. Vi gjorde halt kl. 12 för att uppacka matsäcken och afrita utsikten, som var storartad. En festmiddag väntade oss i Mandal. De enda bland värdarne, som tillhörde den s. k. öfverklassen, voro prosten Vogt och en borgare, hvars dräkt härstammade från första franska republikens tid. Jag hörde den hedersmannen, då en af våra svenska hoflakejer, som hjälpte till vid serveringen, ville fylla hans glas, inför denne afgifva en långrandig redogörelse öfver sina krämpor, hvilka förbjödo honom att dricka vin. Lakejen, tydligen smickrad af förtroendet, glömde de andra gästerna. Under en promenad i staden efter måltiden märkte jag bland folkmängden flera engelsmän; de fiska lax i de omgifvande vattendragen. Kl. 7 e. m. fortsatte vi till Lyngdal, där nattkvarter beredts. Bildt, som tyckte, att den framför honom åkande amtmannen körde för långsamt, for förbi honom, men straffades för detta etikettsbrott, ty amtmannen, som hade reda på en genväg, hann fram till Lyngdal $^1/_2$ timme före honom och bad honom sarkastiskt vara välkommen dit. Kl. 5 f. m. följande dag voro vi åter på väg, vid Figde togs matsäcken fram trots regnet, kronprinsen målade en studie i olja och jag en i akvarell, som jag dock till följd af regnvädret tre gånger måste börja om på nytt. Prinsen, som förut åkt i kalesch, lämnade nu denna åt Bildt och mig och for i karriol. Vi hade sedan ett högt berg att passera, hvarför Bildt och jag stego ur vagnen och gingo till fots. »Ni

äro snällare än Ole Bull», anmärkte vår skjutsbonde, »när jag här körde hans vagn, hvari fyra personer åkte, skedde det i galopp, och detta på hans uttryckliga befallning.» Nedfarten från berget gick desto fortare. Sedan passerade vi Feddefjorden och inbjödos på andra stranden af en gästfri handlande Hansen, som vicekungen nyss förut besökt, att hos honom intaga förfriskningar. Denne meddelade oss med tårar i ögonen, att vicekungen två gånger tagit honom i hand; han visade äfven soffan, där han i nåder suttit. »En soffa», yttrade han, »som hädanefter tillhör min familjs historia.»

Vid Flekketjord, där vi upphunno prinsen, väntade oss middagen. En halfherre åtog sig här att borsta mina nedsmutsade kläder och stöflar; som jag trodde honom vara en vaktmästare, klappade jag honom på axeln till tack. Väl, att jag ej gaf honom drickspengar också, ty då jag kom in i festsalen, stod han bland värdarne. Här hade stadens damer själfva dukat bordet och tilllagat måltiden, och deras söner, unga studerande, bjödo omkring rätterna. Under festtalen stodo damerna i ett angränsande rum och hörde på. Vid desserten gingo Bildt och jag in till dem och anhöllo att få dricka ett glas champagne med våra värdinnor. Detta togs mycket väl upp, och vicekungen följde själf vårt exempel.

Nästa dag anlände vi sent på e. m. till Egersund, där vi måste vara med om en långvarig supé hos engelske konsuln Bideman,[1] så att vi ej kommo i säng förrän kl. 1. Afresan skedde dock redan före kl. 7 morgonen därpå. Fogden Schjötz, tillika haugianpredikant, samt stortingsmannen länsman Mossinger följde oss till häst till Stavanger, dit vi anlände kl. $^1/_2$ 5. Vicekungen tog in i biskopshuset, utanför hvilket borgargardet stod uppställdt i parad. Middagen serverades på stadens klubb och räckte 3 $^1/_2$ timmar; där bjöds på 14 rätter mat jämte skålar för vicekungen, för skandinavismen m. m.; värmen var odräglig. Bildt och jag smögo oss därifrån och beságo den illuminerade staden. I ett fönster stodo två unga damer, som för att skydda sina klänningar för ljusen virat kjolarna tätt kring benen, hvilket tog sig

[1] Enligt statskalendern hette engelske v. konsuln i staden Böckmann.

så bra ut, att jag måste stanna och titta på en stund; då de märkte mig, hoppade de skrattande ned. Hurrarop på afstånd gåfvo emellertid snart tillkänna, att vicekungen var på väg till hamnen, hvarför vi äfven skyndade dit och gingo ombord på Vidar, som ända till affärden var föremål för hyllningar af sångkörer från illuminerade båtar samt oafbrutna hurrarop.

Då vi vaknade den 20 juli, inlöpte Vidar i den vackra Hardangerfjorden, men tyvärr var luften ej klar. Halt gjordes vid baroniet Rosendal, ett af Norges få fideikommiss och tillhörande familjen Rosenkrone. Stranden var uppfylld af folk från trakten, alla i nationaldräkter. Det var första gången i mannaminne, som denna landsdel besökts af en kunglig person, och tilloppet af nyfikna var också stort. Baron Rosenkrone och hans bror, båda anspråkslösa män, stego ombord och inbjödo vicekungen att hos dem intaga lunch. Rosendals hufvudbyggnad är ett stort stenhus med en vacker skulpterad port, inredningen präglas af aristokratisk smak. Ägarens mor och tvenne systrar gjorde »les honneurs». Som bevis på klimatets mildhet meddelade damerna, att såväl valnötter som aprikoser här mogna på kalljord. Vi fortsatte sedan till Utne, där vi satte oss att måla, vicekungen och jag. Snart voro vi omgifna af nyfikna i mängd, som hela tiden åsågo vårt arbete. Färden gick därefter till Ullensvang, där en mängd festklädda människor samlats på stranden, hvarför prinsen beslöt lägga till. En deputation infann sig nu ombord och inbjöd honom på middag. Sedan bjöd prinsen hela middagssällskapet, hvaribland voro ett par präster med döttrar samt flera af ortens bönder med hustrur, att företaga en ångbåtstur, ett sätt att färdas, som för de flesta var fullkomligt nytt. Vidar aflägsnade sig nu under befolkningens hurrarop och vår musikkårs fanfarer. Aftonen var härlig ehuru något kylig. Dansmusiken spelade dock snart upp en liflig vals, som fick ungdomen att glömma kölden. Ej så de icke dansande, som vi därför måste inhölja i våra filtar och uniformskappor, i hvilka plagg prästerna och deras fruar togo sig rätt lustiga ut. Varm punsch serverades och bidrog i sin mån till den allmänna glädjen. Långa Sibbern dansade pliktskyldigast

med hustrun till en stortingsman. Dahll höll prästdöttrarna varma, äfven vi äldre piggade upp oss med en liten sväng. Bengaliska eldar tändes, då skymningen infann sig. Efter en 3 timmars färd landsattes de inbjudna, som helt säkert alltid skola behålla denna lilla färd i kärt minne.

Ankomsten till Bergen ägde rum kl. 1/2 12 pa natten, hvilket ej hindrat folkmassan att mangrant infinna sig vid hamnen. Denna var upplyst af otaliga facklor och tjärtunnor. En olyckshändelse störde emellertid det högtidliga intåget. Den hade dock ej svårare följder, än att 19 af stadens eleganta ungherrar, som skulle afhämta vicekungen i en förgylld gondol, råkade, då båten helt plötsligt kantrade, att falla i sjön; de uppfiskades likväl alla. De unge männen hade pokulerat väl mycket under väntan på prinsen med den påföljd, att de manövrerade oskickligt och kommo i kollision med Vidar samt blefvo kullstjälpta af denna. Vicekungen for nu i land i en af våra egna jullar och begaf sig till kommendanten general Holck, där presentation ägde rum. Jag hamnade hos fiskhandlaren Fr. Mohn, en rik ungkarl, hvars hushåll sköttes af en fryntlig trettioårig nièce; jag fann matsalsbordet dignande under massor af mat och vinbuteljer. Följande morgon visade mig värdinnan en ofantlig vind, fullproppad med stockfisk, hvars lukt uppfyllde hela huset och för öfrigt så godt som hela staden. Man vänjer sig dock snart vid denna parfym, som ej är oangenämare än stenkolslukten i London eller läderdoften i Petersburg. Bergen, som har en holländsk prägel men med norskt landskap i bakgrunden, är den mest originella af landets städer, och invånarne utmärka sig för sin för nordbor ovanliga liflighet. På fiskmarknaden tror man sig nästan vara i Neapel, då man ser säljare och köpare gestikulera och skrika alla på en gång. Staden hade anslagit 30,000 specier till sin vicekonungs mottagande, och festerna började med en middag på frimurarelogen, där matsedeln upptog 28 rätter. Uti skåltalet för prinsen af Oranien, som äfven bevistade banketten, uppmanade herr Bonnevie denne att taga sin onkel vicekonungen till föredöme för att, genom att efterlikna honom i dygder, en gång komma i åtnjutande af den

folkgunst, hvarpå samme onkel rönt så många prof. Jag förde följande morgon vicekungen till fiskhamnen. För att kunna uppträda inkognito hade han denna gång undanbedt sig den famösa gondolen men lofvat densammas roddare som tröst att anlita deras hjälp vid sitt besök på Mirapi senare på dagen. Vi blandade oss en stund bland hopen samt gingo sedan in i ett angränsande hus för att taga en öfverblick af den lifliga scenen. Ägaren, som ej kände igen vicekungen, visade oss allt annat än höflighet, och jag kunde därför ej neka mig nöjet att iakttaga hans ängsliga min, då jag vid utgåendet förrådde inkognitot. På kvällen gaf staden stor bal. Jag fann damerna af societeten ej på långt när så vackra som kvinnorna af folket. Bergen är en gammal hansestad med en med tyska element starkt blandad befolkning, hvilket tycks hafva menligt inverkat på rasen. Några unga damer gjorde dock ett lysande undantag från regeln, såsom amtman Schydtz' dotter, en förtjusande blondin. Vi besökte följande afton teatern, där truppen uteslutande bestod af norska artister, något hvaröfver Bergen är stolt. Hittills hafva ej norrmännen ansetts lämpade för den dramatiska konsten, som utöfvats endast af danskar. Försöket syntes mig ej lyckadt, aktörerna voro tungrodda och opolerade. Supén, som serverades efter teatern, bestod af 16 rätter. Min värd, herr Mohn, bjöd mig följande morgon ut till sitt landställe nära exercisplatsen, där vicekungen höll revy samma dag. Här samlades nu hela släkten, tanter, brorsbarn, kusiner, så att jag kände mig något borttappad bland alla dessa nära fränder. Efter intagen måltid smög jag mig också fran familjefesten och promenerade tillbaka till staden. Man försäkrar här, att af 365 dagar regnar det godt 300. Tack vare dessa klimatförhållanden har Bergen en hamn, som aldrig fryser. Man begagnar sig också så mycket som möjligt af sjökommunikationer. Om vintern äro vägarna, där sådana finnas, nästan ofarbara.

Afresan fran staden skedde under ihållande regn. Det var den 24 juli, och följande dag inlöpte Vidar i Sognefjord. Vi befunno oss nu på klassiskt område, besjunget af den store Tegnér, och vicekungen improviserade också ett kväde till de krigares

ära, som i forntiden vunnit sina lagrar på dessa stränder. Sedan stego vi i land för att bese och afrita Framnes och Vangsnes kyrka, invid hvilken enligt sägen Fritiofs och Ingeborgs grafvar skola ligga. Jorden här är illa skött, och invånarne se fattiga ut. Vid Norenes beskådade vi sedan vid månsken några höga runstenar, den största 30 fot hög. Man sade oss, att de vid stark blåst rörde sig sakta liksom granar. Högtidligt stämda, som vi voro, tysta och allvarliga, stördes vi plötsligt i våra betraktelser, i det vi invid en af stenarna varseblefvo en hvitklädd kvinnofigur, som orörlig betraktade oss. Nyfiken att utröna, hvad denna spöklika uppenbarelse hade att betyda, nalkades jag densamma. Jag fann mig snart ansikte mot ansikte med en halfnaken ung flicka med långt hängande hår och stirrande ögon. På mina frågor svarade hon genom att med gnällande röst begära en liten slant. En man, hennes far, kom nu fram och befallde henne att gå hem. »Hon är spetälsk», sade han, »och skall snart tagas in på S:t Georgs hospital.»

Vid återkomsten ombord funno vi en mängd fattigt folk samladt i båtar kring Vidar. Vicekungen lät nu bespisa alla dessa sina vanlottade undersåtar, som, lefvande fjärran från all civilisation, voro otroligt naiva. »Duger den att äta?» frågade en af dem, när prinsen räckte honom en cigarr.

Då vi sedan nalkades slutet af Lysterfjorden, där vi skulle stiga i land för att sedan fortsätta färden på fast mark, utbytte vi resdräkten mot en ridkostym. Vicekungen anlade den nationella, röda yllemössan samt satte en norsk slidknif i sitt läderbälte. Vid landstigningen funno vi våra hästar och ett 20-tal bönder, hvilka anhöllo att som eskort få medfölja till Optun, vårt första nattkvarter. Man hade afrådt vicekungen från den äfventyrliga färd, han nu gick att anträda, en färd, som sällan företages af andra än sådana, som därtill äro tvungna, men själfva faran lockade honom. Det gällde att rida merendels på obanade stigar öfver en ödslig fjälltrakt en betydlig vägsträcka, däraf omkring 17 mil denna och nästföljande dag. Till Optun redo vi först samma dag ett par mil på en smal skogsstig, som gick öm-

som längs randen af brådjup, ömsom afbröts af vattendrag. Kavalkaden, 25 ryttare i fil, färdades i sträckt traf. Kl. 5 e. m. voro vi i Optun, där 3 till 4 familjer äro bosatta. Kungliga köket och betjäningen hade anländt i förväg, och middagen serverades nu i det fria. Bostäderna voro snygga och folket frispråkigt; en af bonddöttrarna, en 17-årig blondin, som jag afbildade, berättade, att hon aldrig varit i någon stad, men att hon allt bra gärna ville se, hvad som fanns bakom bergen; eget nog längtade hon ej till Kristiania. Nej, till Amerika ville hon; emellertid hade hon tänkt sig kungligheten mera praktfull och imponerande.

Hvilan blef ej lång här, ty kl. 1/2 3 följande morgon sutto vi åter till häst. Något nattkvarter fanns nämligen ej att få, förrän Sognefjället passerats, och vägen till Lom på dess andra sida beräknas taga en 20 timmar i anspråk. Efter 4 timmars ridt på obanade stigar kommo vi upp på en platå med härlig alputsikt. Temperaturen var kylig, och vi blefvo också angenämt öfverraskade vid åsynen af ett tält och ett uppdukadt frukostbord. Länets amtman Collett emottog här vicekungen; i sitt nit hade han infunnit sig redan föregående afton och tillbragt natten på fjället iklädd sommaröfverrock samt var nu alldeles stelfrusen. En väl långt drifven grannlagenhet hade äfven afhållit honom från att anlita de kungliga matkorgarna; också var det med en viss ifver han nu svepte i sig ett par supar. — Kl. 9 stego vi åter till häst och redo, när vägens beskaffenhet det tillät, i sträckt traf upp och ner för backarna. Kl. 1 voro vi vid Præstsæter, där prosten Aas, omgifven af sina församlingsbor, alla karlarne med sina röda mössor i hand, stod och inväntade oss. Ett fyrfaldigt hurra, som nu uppstämdes på ett tecken af prosten, vittnade om god öfning. Sedan vi smakat på prostens goda foreller och glödgade vin, fingo vi sträcka ut oss en timmes tid, hvar och en i sin säng. Vi fortsatte sedan färden ömsom i galopp ömsom i sträckt traf till Lom, dit jag ankom alldeles uttröttad efter att hafva suttit 17 timmar på hästryggen denna dag. Icke desto mindre väcktes jag af vicekungen kl. 6 morgonen därpå. Han kom in i mitt rum med paletten i hand för att taga mig med

sig på en artistpromenad. Vi stannade framför kyrkan, som vi målade af före frukosten. Efter denna, som upplifvades af skålar, druckna i champagne, bestego vi karriolerna med Vaagevand som närmaste mål.

Vid Garmo, där vi togo roddbåtar för att fara öfver sjön, väntade oss ett tjugutal flickor i röda lif, som följde oss till stranden, ströende blommor i vår väg. Befolkningen här liksom öfverallt på vår färd beundrar vicekungens ståtliga utseende och hjärtliga sätt mot både hög och låg. Hans röda mössa bidrager äfven till hans popularitet. Vår flottilj bestod af 6 båtar och roddes öfver sjön på 2 timmar. På motsatta stranden hade ortens notabiliteter anordnat frukost i ett af grönklädda kvistar uppfördt tält. Sedan foro vi i karrioler till Laargaard, där Sinclair och hans 900 [1] skottar nedgjordes år 1612. Eget nog bära fruntimren här rutiga klänningstyg af skotskt mönster; de äro i allmänhet vackra och behagliga. En engelsman, mr Maxwell, synes hafva delat min åsikt i detta hänseende; då han för några år sedan här fiskade laxöring, hände det, att på hans krok äfven fastnade en landtlig skönhet, som han nu är gift med. Han är sedan dess bosatt på Laargaard; då han talar engelska, är han en gentleman, men då han yttrar sig på norska, låter han som en bonde. Vicekungen, åtföljd af några agronomer, begaf sig nu till häst till en angränsande sumpmark, som ansågs kunna torrläggas. — Efter intagen festmiddag fortsattes resan. En å vicekungens karriol uppkommen skada nödgade oss att göra halt vid Toftemoen, hvars ägare Ivar Tofte, eljest känd för republikanska tänkesätt, skall i rätt nedstigande led härstamma från kung Harald Hårfager. Denne bonde anses äga öfver 90,000 specier men yfs ej däröfver. Han begagnade sig af vicekungens uppehåll i hans gård för att bjuda denne på kvällsvard och visade sig som en artig men anspråkslös värd. Vi anlände till nattkvarteret Holaker kl. 11 e. m. Här togo vi in i ett tvåvåningshus med tegeltak, något för oss numera ganska ovanligt, liksom ock njutningen att få ligga kvar i sängen till kl. 9 f. m. Vicekungen, som aldrig är trött, hade

[1] De voro i självfva verket blott 300.

nämligen tidigt på morgonen begifvit sig till några torfmossar, som bearbetas i närheten.

Vi fortsatte sedan färden till Nystuen vid ingången till Romsdalen. Under skjutsombytet närmade sig oss en ung kvinna, åtföljd af sina 6 barn, 3 par tvillingar, de äldsta 6 år de yngsta 2 år gamla, alla friska och duktiga. Familjefadern är renjägare och föder sin afkomma med sin bössa. En hederlig gratifikation från vicekungen var säkert välkommen för familjen. Romsdalen anses med rätta som en af Norges mest tilltalande dalar. Vid Ormeim, där middag intogs, ägde ombyte af amtmän rum. I stället för herr Collett kom nu herr Arveschough, en fint bildad men mera anspråksfull herre med gasellögon och svart, lockigt, ytterst välvårdadt hår. Måltiden intogs i en gammal aristokratisk byggnad, hvars forna ägares porträtt i allongeperuker klädde väggarna. Nuvarande ägarens dotter Ragnhild, som passade upp oss, visade oss dem med tydlig motvilja. Hon kunde, sade hon, ej tåla danskar, ej ens målade. Denna antipati mot landets forna härskare är tämligen allmän i Norge, där man känner sig stolt öfver att vara fri men liksom skäms för att ej alltid hafva varit det, däraf äfven ömtåligheten gentemot Sveriges kraf. Nore vill af Svea blifva behandlad som broder, ej som son.

Vicekungen och jag försökte vid ett par tillfällen under dagens lopp att måla af den pittoreska trakten men hindrades alltjämt af regnskurar, och vi framkommo våta till Veblungsnes, ett fiskeläge vid ändan af Romsdalsfjorden. Efter intagen festsupé begaf jag mig till den i hamnen förankrade Vidar för att återtaga min hängmatta efter fyra dagars högst intressant färd än till häst, än i karriol och än i båt; omväxlingen i fortskaffningssättet bidrog säkerligen att göra resan mindre tröttsam, än annars varit fallet. Följande morgon foro vi till Molde, där en massa folk stod samlad på stranden; en af unga, eleganta sportsmän rodd praktbåt förde oss i land, hvarefter vi åkte till herr Möllers landtgård utanför staden, där festmiddag gafs. Bland deltagarne i denna var en pedagog Dörum, som sjöng Bellmansvisor till allmän belåtenhet. Värden, som är skeppsbyggare, inbjöd sedan vicekungen att när-

vara vid en briggs löpande af stapeln i stadshamnen. Å för tillfället uppförda läktare var här Moldes »beau monde» församlad. Då fartyget skulle erhålla namn, väntade vi att få höra nämnas vicekungens, men briggen döptes högtidligt till »Ekensteen» efter en svensk öfverstelöjtnant, som torrlägger mossar i stadens närhet. Vicekungen fick emellertid som tröst löftet, att nästa fartyg skulle bära namnet »Kronprins Carl».

Kl. 11 e. m. lyfte vi ankar och landade på morgonen i Kristiansunds hamn. Denna stad är till stor del byggd på kala klippan, dess befolkning lefver af fiskhandel och exporterar sin torsk hufvudsakligen till Spanien. Man påstår, att staden har de spanska sjömännens täta besök att tacka för den smidiga växt, de eldiga ögon och de små fötter, som ofta utmärka dess kvinnor. Till vicekungens ära gaf staden en festmiddag, som afåts i herr Clausens hus vid hamnen. Denne man är såväl i socialt som i fysiskt hänseende den viktigaste mannen i Kristiansund. Han är ett fenomen hvad fetman angår. Öfverallt skulle hans figur uppväcka det största uppseende; här i hans födelsestad ökar den blott hans anseende. Man sade mig, att denna oformlighet är ärftlig i Clausenska familjen; en tolfårig son är redan så fet, att han med möda kan stå på sina ben. Döttrarna däremot äro smärta som vidjor. Middagen var som vanligt åtföljd af tal och skålar i mängd. Kaffet efter måltiden intogs på en veranda, hvarifrån man kunde öfverskåda den utanför stående menigheten. Fruntimren bära här på hufvudet en mjuk barett, som fördelaktigt framhåller ansiktet. Festen afslöts med dans, och kl. 10 stego vi åter ombord, beledsagade af musik, kanonskott och hurrarop. Vi lättade nu ankar; glädjeeldar voro upptända på stränderna för att upplysa vår väg men vilseledde i stället vår lots, så att Vidar stötte på en sandbank, där vi förblefvo till daggryningen. Som vi emellertid ej voro långt från det ställe, där vi ämnat landstiga, lämnade vi båten åt dess öde för att fortsätta till Trondhjem landvägen.

Vid Garberg mötte oss general Thome, Trondhjems kommendant, och den åldrige amtmannen Arntzen, hvilka följde oss till Meldalens prästgård, där nattkvarter togs. Här afritade jag den

82-årige skolläraren Jon Knudsen, hvilken undervisat hela ortens befolkning; han började nämligen sin verksamhet, då han var 20 år, och håller på därmed ännu. Gubben tycks åtnjuta stor popularitet, ty då han stod modell för mig utanför prästgården, var den mig omgifvande folkmängden synnerligen förtjust och gaf högljudt sin belåtenhet till känna. På vägen från Meldalen observerade jag, att min skjutsbonde hade mist det ena örat. Han berättade mig, att han gjort denna förlust under kamp med en björn. I den tron att björnen dött af hans skott, hade han närmat sig odjuret, hvarvid Nalle rest sig upp och kastat sig öfver honom. Med tillhjälp af sin knif hade dock bonden lyckats befria sig från det farliga famntaget men hade utom örats förlust erhållit ett femtiotal sår på kroppen. Han visade mig slagfältet i förbifarten.

Vid Fandrem väntade oss frukost men dessförinnan ett långt hälsningstal af prosten Bull. Denna måltid var den sista före ankomsten till Trondhjem. Vi klädde oss nu i parad för att värdigt göra vårt intåg i denna rikets andra hufvudstad.

Redan utanför staden mötte oss borgargardet till häst, alla ridande på hingstar, hvilka gnäggade och dansade på bakbenen. Skvadronen bildade eskort åt prinsen, och då det nu gick i traf, lugnade sig djuren något, hvartill äfven bidrog ett par duktiga regnskurar. Trondhjem har icke Bergens originalitet, och domkyrkan, som till hälften är i ruiner, är den enda byggnaden af intresse. Efter någon stunds uppehåll framför en på berget uppförd triumfbåge, hvarigenom vicekungens vagn förgäfves sökte komma fram, gingo vi till fots till Stiftsgaarden mellan en dubbel häck af linje- och borgarinfanteri. Detta residens inreddes med stora kostnader till kunglig bostad i anledning af Oscar I:s tillämnade kröning, en ceremoni, som dock aldrig kom att äga rum, emedan prästerskapet gjorde svårigheter beträffande drottning Josefinas kröning på grund af hennes katolska trosbekännelse. Som ridderlig äkta man nekade Oscar emellertid att låta kröna sig, om han ej vid denna ceremoni fick sin gemals sällskap. Den praktfulla kungliga våningen kom vicekungen nu väl till pass. Man anar ej, då man utifrån betraktar denna enkla träbyggnad, att

den innehåller så luxuösa salonger. Också påstår man här densamma vara den största träbyggnad i Europa. Stiftsamtman Arntzen är stendöf, hvilket, då han samtalar med sin höge gäst och skäms att låta denne flera gånger upprepa samma fråga, ger anledning till lustiga förväxlingar. Vicekungen frågade sålunda: »Besåg kronprinsen af Holland domkyrkan?» Svar: »Min måg Knagenhielm har måst resa bort.» Vicekungen högre: »Jag frågar om prinsen besåg kyrkan!» — »Nej, det är Knagenhielms bror, som äger Koppanger.» Prinsen af Oranien hade nämligen helt oväntadt kort förut besökt Trondhjem, och staden hade till hans ära dukat upp alla de från utlandet införskrifna delikatesser, som voro ämnade för vicekungen. Festkommittén hade visserligen gjort en ny beställning, men som lådorna med dessa nya läckerheter i och för undvikande af tullafgifter blifvit adresserade till vicekungen, hade de flera dagar stått ouppackade på tullhuset och, då man sedan öppnade dem, befanns innehållet skämdt. Stadens tillämnade festmiddag måste därför inställas. Det var vicekungen, som i stället bjöd på kalaset.

Vi lämnade Trondhjem den 4 aug. och gingo nu för sista gången ombord på Vidar kl. 6 e. m. med målet Stjördalshalsen, där ett öfningsläger för cirka 2,000 man var anordnadt, och där vi landstego följande morgon vid åttatiden. Hästar anskaffades, och i full galopp ankommo vi till Værnes, en invid lägret belägen gård, som förhyrts till högkvarter. Värden, herr Hesselberg, och hans unga, vackra fru ville nu visa oss våra rum, men vicekungen skyndade genast att på gården utstaka plats för hans eget och våra tält. Innan tälten blifvit uppsatta, nekade han att intaga frukost. Kl. 12 infunno sig samtliga kårchefer för att presentera sina officerare. Bildt och jag uppvaktade sedan det högre befälet i lägret, som var anordnadt på en stor slätt med god manöverterräng samt sträckande sig ända ut till hafvet. Kårbefälhafvarne och grefve Trampe, landshöfding Dahlström m. fl. inbjödos till middagen, som serverades i det på gården uppställda mattältet. På eftermiddagen gjorde jag bekantskap med fru Hesselberg och hennes fyra barn, som sedan blefvo mina intima vänner, samt

med en deras släkting fru Moses, en fet och glad 40-årig änka, som inbjudits för att hjälpa den blyga unga frun att göra vistelsen på Værnes angenäm för vicekungen. Det dröjde ej heller länge, innan hon visade oss prof pa sin musikaliska talang. Med kraftig röst sjöng hon lika fermt bade italienska kantater och norska folkvisor. Vicekungen sjöng gluntar i duett med henne, och en löjtnant Gran uppträdde som verklig virtuos på harmonika. Under de trenne veckor, lägertiden varade, gaf prinsen flera soaréer för besökande damer från Trondhjem, såsom fruarna Arntzen, Thorne, Falsen, Sibbern m. fl.

Tiden blef dock lång för oss svenskar, som ej hade annat på exercisfältet att göra än att beundra de framsteg, som trupperna under vicekonungens outtröttliga arbete gjorde. Kaffet intogs kl. 6 f. m., frukosten 10, middagen 2 e. m. och supén 8. Mellan måltiderna sutto vi hela tiden till häst. Största olägenheten var den ihållande kylan, som trots våra skinntröjor genomträngde kläderna. Sällan nådde oss en värmande solstråle. Också ledo de flesta i staben af svåra förkylningar. Endast infödingarne förmådde trotsa den kalla blåsten. Officerare och soldater täflade dock i att följa sin kunglige befälhafvares exempel, hvilken själf hvarken kände trötthet eller kyla. Thorwald Meijer, som bland andra besökte oss, förskaffade Bildt och mig ett angenämt afbrott i lägerlifvet, i det han föreslog oss en färd till det historiska Stiklastad. Vi fingo två dagars permission och en vagn till vårt förfogande. Första kvällen mötte oss Meijers svåger assessor Mörch, som inbjöd oss att taga nattkvarter hos hans måg, en herr Steen, i hvars hus herrskapet Mörch befann sig på besök. Unga fru Steen var bördig från Kristania och bosatt i orten sedan blott två år; hon betraktade sig också såsom förvisad till Sibirien. Hennes fader beklagade äfven hennes belägenhet, men mannen, som bekommit sin domarplats här uppe på grund af särskild ynnest samt med förbigående af äldre, mera meriterade sökande, fann tydligen föga behag i sin hustrus och svärfars jeremiader. Vid afskedet följande morgon föll jag i beundran öfver den härliga utsikten. »I sanning, ni bör ej beklaga er», sade jag, vändande mig till värdinnan, »en utsikt

sådan som denna ersätter alla brister.» »Men se då på min trädgård», genmälde hon, »blommorna äro nu redan i augusti bortfrusna, och vi ha ej annan frukt än små eländiga körsbär.»

Vi åkte sedan öfver Levanger till Stiklastad, hvarifrån man ser en vidsträckt sandhed, där det bekanta slaget ägde rum. Sedan vi beskådat stället, där salig Olof stupade, tog jag en skiss af fältet, hvarpå vi återvände till Levanger och sedan till lägret. Vicekungen fick nu äfven lust att bese Stiklastad och begaf sig dit ett par dagar senare i sällskap med amtmannen grefve Trampe och några buteljer godt vin, tack vare hvilka de hade en glad middag på värdshuset i Levanger. Då de lämnade detta för att sätta sig i vagnen, märkte vicekungen, att Trampe stoppade en butelj, som ej gått åt, i bakfickan, så att buteljhalsen stack ut ur densamma. »Låt bli det där, kära Trampe,» anmärkte prinsen, »det passar sig icke.» »Sant», svarade denne lugnt, »det blir bättre så här»; och han stoppade flaskan i bröstfickan samt knäppte igen rocken. Vicekungen skrattade och lät honom hållas. Grefve Trampe har en ståtlig och förnäm hållning men är på samma gång fryntlig och mycket omtyckt i sitt amt, som han sedan flera år tillbaka styr med patriarkalisk myndighet utan att vidare fråga efter gällande författningar eller inrikesdepartementets föreskrifter, men som han är klok och rättvis, så lider just ej någon däraf. Man berättar, att inrikesministern vid en inspektion, som han gjorde i amtet, funnit en mängd skrifvelser från sitt departement liggande ouppbrutna i en skrifbordslåda. Trampe är den siste grefven i Norge, där adelskapet är afskaffadt för personer födda efter 1815[1]. Han har dock kringgått lagen genom att gifva sina söner förnamnet »Greve».

Sista veckan i lägret ägnades åt en fältmanöver. Bildt och jag hade, för att ej såra våra norska kamraters självkänsla, anhållit att ej blifva brukade i aktiv tjänstgöring, men öfverste Broch begärde själf att få anlita oss, mig som stabschef och Bildt som brigadchef; denne senare skyllde på en lätt knäskada och slapp ifrån saken,

[1] Beslut om adelskapets upphäfvande för kommande släkten fattades af stortinget 1816 men blef ej lag förrän 1821, sedan ytterligare två storting godkänt detsamma.

men jag måste finna mig i min nya värdighet och kan härvidlag ej nog berömma gamle farbror Brochs vänlighet mot mig. Han tillhörde ingenjörskåren och var ovan att föra trupp, så att jag fick fria händer att ordna vårt försvar mot general[1] Wergelands väntade anfall. Öfverste Broch föreslog nu, att vi gemensamt skulle rekognoscera manöverterrängen. Då jag tidigt på morgonen hämtade honom i hans tält, höll han just på med sin toalett. Denna var af enklaste beskaffenhet. Tvagningen tillgick så, att han doppade ansiktet i ett lerfat och sedan torkade sig med rockskörten. Sanningen att säga utdunstade från den gamle krigaren en sällsam doft af tobak och hvalfiskolja i ljuf förening. Håret nöjde han sig med att krafsa litet uti med fingerspetsarna. »Nu er jeg pen!» sade han fryntligt, och vi satte oss till häst för att taga våra dispositioner för följande dag. Vår kår, utgörande arrièregardet till en fingerad armékår, skulle under strid draga sig tillbaka mot Hammer. Wergeland, som anförde avantgardet på fiendesidan, skulle förfölja oss. Invid landsvägen till Hammer utpekade jag tre starka positioner, ägnade att uppehålla fienden. Broch gillade min plan, och den utfördes äfven bataljdagen. Mina adjutanter Iversen och Carsten Anker visade ingen motvilja mot att stå under en svensk officers befäl, och allt aflopp väl. Jag gjorde dock vicekungen uppmärksam på lämpligheten af att under de följande manöverdagarna låta norska officerare få tillfälle att öfva sig som stabschefer, och han befriade mig också från mitt uppdrag. Jag var sedan endast åskådare till kriget, som fortgick under regn och kall blåst. Då man hvarje dag vid uppstigandet möttes af en isande vind, fordrades det att äga vicekungens friska lynne för att finna sig belåten med sin värld, och då man såg högste befälhafvaren gladt vandra mellan tältraderna och med uppmuntrande ord tilltala soldaterna, själf lika våt som de, skämdes man att visa någon missnöjd min. Några äldre kårchefer, ur stånd att uthärda de med manövern förenade strapatserna, fingo fungera som stridsdomare och syntes sällan till annat än vid måltiderna.

[1] W. blef generalmajor först 1859.

General Storm Wergeland fick under de två sista dagarna vicekungen själf till motståndare. Om Wergelands vapenbröder i allmänhet sakna militärisk hållning, så är han själf så mycket mer imponerande. Då han till häst från en bergshöjd med martialisk min beskådade striden, trodde han sig nog också själf vara typen för en fältherre. Norrmännen se »forbauste» upp till sin ståtlige landsman, men tycka, såsom en af deras officerare sade mig, att han är för stor för deras små förhållanden. Mannen är, då han glömmer att beundra sig själf, en snäll och godmodig fyr. Jag gjorde under manövern åtskilliga teckningar i mitt fickalbum af tilldragelserna under striden, såsom t. ex. då pappa Broch är på vippen att blifva krigsfånge och räddas af Grimsgaard, då kapten T. står på hufvudet i en kärra m. m. Flera notabla besökande närvoro under de sista manöverdagarna, såsom krigsministern general Bloch, Ernst Lövenskiold, som satt till häst i hofuniform och frös men i vicekungens närvaro försökte se jovialisk ut, de svenska öfverstelöjtnanterna Ström och Adlersparre m. fl. Regnet och kylan tilltogo, och jag förmådde vicekungen att flytta in sin tältsäng i en stuga, där jag gjorde honom sällskap, halfliggande i en sorts lägerfåtölj, portativ och inventiös men mera lämplig för sydländska förhållanden än för det trondhjemska klimatet. Regnet, som smattrade mot rutan, hindrade mig äfven att sofva. Trupperna, hvilka lagade sin soppa i regnet, fingo i sig en ordentlig vattensoppa. Ändtligen var då lägerlifvet slut. Min ritning hjälpte mig att förkorta den annars väl enformiga tillvaron; jag afbildade sålunda min värdinna och hennes barn samt sparade ej på karikatyrer. Officerarne hade som sin enda estetiska njutning ett par

STORM WERGELAND.

»café-chantants», »stora och lilla fördärfvet», där de drucko öl om aftnarna och åhörde virtuoser af fjärde eller femte klassen.

Den 22 augusti kl. 9 f. m. togo vi farväl af Værnes och ställde kosan till Trondhjem, dit vi anlände på 3 timmars tid. Vicekungen mottogs här med blombuketter från fönstren, som voro fullsatta med festklädda damer. Återfärden till Kristiania tre dagar senare skedde till lands och direkt med långa dagsresor. På aftonsidan, då skymningen började infinna sig, voro ridande bönder vanligen tillreds att eskortera oss med tända facklor. Det var en ganska pittoresk anblick att i mörkret se sig omgifven af ridande fackelbärare, som själfva knappt kunde se vägen utan redo på måfå under hingstarnes gnäggande och ryttarnes rop och skrik. Middag intogs första dagen på Störens prästgård. Pastor Bödtker berömde traktens milda klimat. »Vi hafva sällan mer än 25 grader kallt här», tillfogade han. »Kallar ni detta för mildt klimat?» »Ja, visst», fortfor han, »i Röraas, dit ni komma i morgon, visar termometern vanligen 40 gr. vintertiden.» Vi följde nästa dag den djupa Guldalen, hvars vildhet gör ett dystert intryck. En skjutsbonde berättade, att hans hustru två dagar förut blifvit helt förbluffad, då hon vid en krökning af vägen mött tvenne björnar. Man hade å ömse sidor stått och stirrat på hvarandra med en viss häpnad, hvarpå björnarna efter en stund begifvit sig in i skogen och lämnat passagen fri. En mil från Röraas togo vi karrioler och gjorde en afstickare till Kongens grufva, belägen i en dyster bergstrakt, som påminner om Vesuvii-kraterns omnejd. Regnet piskade oss i ansiktet, och vi voro lungvåta, då vi intogo vår frukost före nedstigandet i grufvan. Vi fingo nu anlägga lämplig beklädnad, mot hufvudstötar en hög tub af läder, mot sittbad ett vaxduksförkläde m. m. Man lade sig sedan på rygg i en öppen låda, som liknade en likkista, två i hvarje låda, och ekipaget, draget af en häst och belyst af en fackelbärare, fortskred i sakta mak längs grufvans irrgångar. Färden räckte omkring tjugu minuter. Anlända till gallerierna, stego vi ur våra obekväma bäddar. Här var anblicken högst fantastisk; de af människohänder sönderhackade klippmassorna visade de underli-

gaste formationer, belysta som de voro af en mängd facklor och fyllda af en hop grufarbetare, som rörde sig liksom myror.

Röraas är en af naturen föga gynnad ort. Det har ett hårdt klimat, och den omgifvande nejden är allt annat än leende; trots detta se invånarne välmående och förnöjda ut. Festmiddagen här var särdeles animerad. Resan lutade mot sitt slut, man återupplifvade minnet af dess muntrande episoder. Den långe diplomaten Sibbern och lilla löjtnant Næser höllo målron vid makt under ömsesidiga skämtsamma utfall mot hvarandra. Næser gjorde narr af den andres jäktande efter popularitet samt hans kurtis af stortingsmän och deras fruntimmer. Allt detta åhördes nyfiket af ortens honoratiores, bland hvilka befann sig en hedersman, som sammanbundit två återstående hårtestar i en knut öfver näsroten. Efter måltiden begaf man sig till bruket för att åse, hur kopparen i smältande tillstånd leddes in i formarna. En äreport var upprest framför ingången och bestod helt och hållet af koppar till ett värde af öfver 12,000 rdlr.

Följande dag, då vi lämnade staden, var marken frusen, fast vi endast räknade den 27 augusti. Uti snöstorm passerade vi djupa skogar och höllo middagsrast i Nedby vid Glommens strand. Denna ort är berömd för sitt laxfiske och sin renjakt. Framför de flesta boningshusen ser man ren- och älghorn, stundom äfven skjutna roffåglar, uppsatta öfver ingångsdörren. Följande dag reste vi åter genom vidsträckta skogar och med Glommen som följeslagare. Vi öfverforo denna flod i färja vid Koppang. Vicekungen bjöd nu själf på middag, som uppdukades i en bondgård i Mykleby; taket i matsalen utgjordes af självfva takstolarna, som uppburos af skulpterade stöd och konsoler, hela husets inre var boaseradt och af en utomordentlig snygghet. Bönderna äro här klädda i frackar, hvars färg växlar mellan svart och grönt; på hufvudet bära de en jockeymössa med lång skärm. Ett urval af dessa »gentlemen-riders» eskorterade vicekungens vagn och fingo därvid bevittna en andjakt. Vicekungen, som i floden blifvit varse en andkull, gjorde nämligen halt vid Elvedalen. Sandels hoppade ner i en båt och rodde till motsatta stranden, där han gjorde tjänst som hund.

Vicekungen lyckades verkligen skjuta en and, hvarpa färden fortsattes. När mörkret inträffade, tände eskorten facklor, och ankomsten till Aaset var lysande. Kommunen bjöd här på en läcker supé, serverad i ett stort hus med all möjlig komfort; man befann sig åter i civilisationens sköte, omgifven af banala lyxartiklar, mera glittrande än smakfulla. Tidigt på morgonen, då vi stego upp i vagnarna, visade termometern 4 grader kallt, men luften var klar, då vi frukostdags anlände till den leende sjön Mjösen, hvars fruktbara stränder belystes af solen. Vi passerade i färja floden Vormen vid Minne och lågo öfver natten i Eidsvold. Järnvägen förde oss följande morgon till Kristiania, dit vi anlände kl. 9 f. m.

PRINS NAPOLEON.

Vicekungen möttes här af underrättelsen om prins Napoleons omedelbart förestående ankomst till staden och begaf sig därför till hamnen för att möta denne samt förde sedan sin gäst till »Kungliga paläet», där ömsesidiga presentationer ägde rum. Prinsen åtföljdes af fartygschefen baron de La Roncière le Noury och två adjutanter Pisani och hertig d'Abrantès. Till taffeln voro statsråden och några andra dignitärer inbjudna, men aftonen tillbragte vi i en trängre krets. Prins Napoleon berättade episoder från sin resa på Island och sitt deltagande i Krimkriget. Jag fick å min sida framvisa mitt album, och han tycktes med intresse bläddra igenom teckningarna från vår nyss afslutade färd. Prinsen föreföll att vara en angenäm sällskapsmänniska, han talar väl och

utan flärd. Rum voro anordnade för de resande i kungliga slottet, men de föredrogo att ligga ombord på sitt fartyg »La belle Hortense». Under det prins Napoleon följande dag besåg stadens omgifningar, sällskapade jag med Giraud, en talangfull målare, som tillika med några vetenskapsmän deltog uti resan. Jag vägledde honom under hans artistiska ströftåg och följde honom sedan ombord samt besåg de ritningar, han tagit under expeditionen, hvilken enligt hans tanke såsom vetenskaplig betraktad var misslyckad.[1] »Prinsen», sade han, »tänker blott på sin bekvämlighet och sina nöjen, också undviker han att stanna å de ställen, där ej något godt i materiellt hänseende finnes att få. Då han sålunda anländer till en stad, som saknar lättfärdiga kvinnor, ger han genast order att lyfta ankar.» »Låt oss lämna denna usla håla, mina herrar», utropar han trots vetenskapsmännens invändningar, som kanske just här hade väntat en intressant skörd. Också hafva de ej lyckats öka sina samlingar annat än genom uppköp från infödda samlare. Resan till Nordpolen, som skulle vara hufvudsaken, blef inställd, emedan vindarna för tillfället voro ogynnsamma.

Detta hindrar emellertid ej, att hans efter vidtomfattande förberedelser anträdda expedition skall i Frankrike gifva prinsens namn en glans, hvilken han ej lyckats förvärfva som krigare.

Jag begärde några dagar därefter permission för att resa till Schweiz, men det var med verklig saknad jag lämnade mina reskamrater. Vårt samlif hade varit det angenämaste under denna oförgätliga färd, tack vare i synnerhet vår kronprins, mannen med guldhjärtat, med det artistiska sinnet, med det aldrig svikande goda lynnet. Han hade också under sin resa lyckats försona de republikanskt sinnade norrmännen med kungavärdigheten, hvilken folket älskar se uppburen af en man, som förenar godhet och styrka med manlig skönhet och ett på en gång imponerande och folkligt uppträdande. Den hänförelse, han också öfverallt väckte, afspeglade sig kanske tydligast i den nästan barnsliga fröjd, som lyste ur alla de trofasta ögon, som förtroendefullt skådade upp till honom.

[1] Prinsens mission synes hufvudsakligen varit politisk under skyddande vetenskaplig förklädnad.

Hoflifvet på Ulriksdal år 1857.
Konung Oscar I:s sjukdom m. m.

Ulriksdal den 1 juli. Detta gamla slott, som länge stått öfvergifvet samt en tid varit användt som försörjningsanstalt för invalider, har nu återgått till sin ursprungliga bestämmelse. Kronprinsen, till hvars sommarresidens det blifvit upplåtet, har i det nyrestaurerade slottet låtit ordna och uppställa sina dyrbara samlingar af konstföremål och antikviteter. Första våningen, som han själf bebor, är hållen i 1500- och 1600-talens stil. En samling, hopbragt i Tyskland af en herr Soldin och af honom öfverlåten till prinsen mot en lifränta å 1,500 rdr, har lämnat erforderligt material till rummens inredning och dekorering. Rikt skulpterade kistor, stolar och bord, pendyler, glas, målade fönster, arbeten i kristall, porslin och fajans bilda tillsammans ett verkligt konstindustrimuseum, hvilket prinsen ständigt förökar dels medelst inköp, dels genom gåfvor, som han erhåller af sina undersåtar. En bred trappa förenar kronprinsens vaning med hans gemåls, som befinner sig på nedra botten. Vid festliga tillfällen intager man sina måltider i stora matsalen, till hvilken man kommer genom stora hufvudtrappan, och som jämte riddarsalen står i förbindelse med kronprinsens våning i högra flygeln. Uppvaktningen, såväl herrar som damer, hafva sina bostäder i vänstra slottsflygeln.

En dag på slottet tillbringas på följande sätt. Sedan hvar och en druckit kaffe på sitt rum, samlas man omkring kl. 12 för att intaga lunch. De därpå följande timmarna vistas man i parken under trädens skugga, damerna sysselsatta med tapisseriarbeten och herrarne med att söka göra sig så underhållande som

möjligt. För närvarande utgöres det furstliga parets omgifning af följande personer: fröken Eva Leijonhufvud, hoffröken hos prinsessan Lovisa, fröknarna Josephine Sparre och Karen Anker, hoffröknar hos kronprinsessan, hofmarschalken grefve Robert v. Rosen, Fleetwood, Anker, Lundberg och undertecknad. Mellan kl. 2 och 3 är badtimmen, och kl. 4 börjar middagsklockan att ringa. Kaffet efter middagen intages i trädgården, då herrarne äfven tända sina cigarrer. Därefter får man i hast göra sig i ordning, än till en promenad i vagn eller till häst, än till en segel- eller roddfärd. Ofta medföres då supén i korgar, och hela aftonen tillbringas vid sjöstranden eller på något berg, hvarifrån man kan njuta af en vidsträckt utsikt öfver den leende nejden. Det fordras i sanning, att vädret skall vara bra dåligt, för att ofvan angifna program ändras och man i stället samlas i kronprinsessans salong.

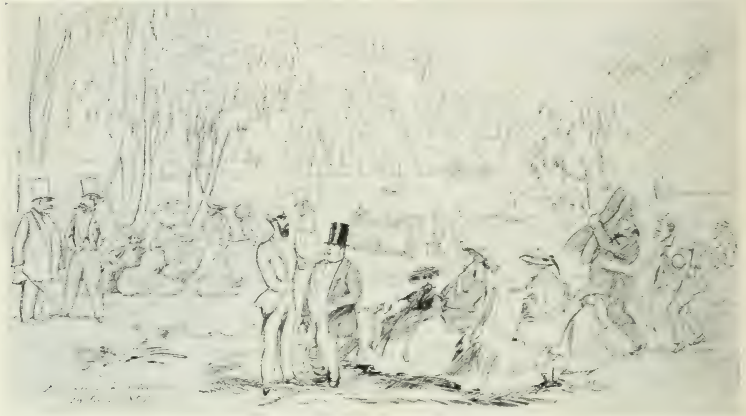

ROBERT V. ROSEN.

Då kronprinsen begifver sig till staden, åtföljes han blott af mig, och vi återvända alltid till middagen.

Konungen, hvars klena hälsa endast lämnar föga hopp om förbättring, och som tillbragt början af sommaren på Drottningholm, afreste på läkarnes inrådan den 18 juli till Särö. Kronprinsen med gemål var närvarande vid hans afresa för att säga honom farväl. Afskedsscenen lär, efter hvad som berättas, hafva varit gripande och gjort ett djupt intryck på alla närvarande. Stödd på sin äldste sons arm och ledande drottningen vid handen, begaf sig konungen ombord på båten, sa fort hans svaga

ben tilläto. Folkmassan åsåg under aktningsfull tystnad förberedelserna till konungens affärd och hans afsked från den åldriga modern samt dem af hans barn, som ej åtföljde honom på resan. Man hade ställt en länstol på däck, å hvilken monarken tog plats,

GRUPP FRÅN ULRIKSDAL.[1]

hvarefter fartyget lade ut från land, ledsagadt af de närvarandes stumma välönskningar för hans tillfrisknande.

Samma dag på aftonen kom prins Oscar med gemål till Ulriksdal. Emedan vädret var regnigt, nödgades man förblifva i salongen. Kronprinsen lät mig taga fram mina album samt förevisa dem för hans svägerska. Dessa album, ritade under min tjänstgöring vid hofvet och innehållande teckningar öfver händelser, som där passerat sedan ett tiotal år tillbaka, bilda ett slags humoristisk dagbok, som tycktes intressera prinsessan. Efter teet behagade hon själf lämna prof på sin musikaliska talang. Hon spelade med mycken smak och känsla åtskilliga stycken, hvilkas utförande vittnade om mera mjukhet än kraft, ett drag, som äfven framlyser ur hennes blåa, lätt beslöjade och något flegmatiska ögon.

Hennes uppträdande är enkelt och behagligt, och öfver hela

[1] Figurerna å bilden äro fr. v. t. h. Gyllenhaal, Anker, Edholm, kronprinsen, Hwasser, prins Oscar med gemål, kronprinsessan, prinsessan Louise, Cronstedt, Fleetwood, Dardel.

hennes väsen hvilar ett lugn och en måtta, som stå i bjärt motsats till hennes makes sätt att vara. De unga tu, hvilka tyckas vara mycket lyckliga, ämna sig snart ut på en längre segeltur för att därunder bese Mälarens stränder.

Aftonens förströelser afslutades med en duett, utförd af kronprinsen och prins Oscar, under hvilken de tydligen bemödade sig om att öfverglänsa hvarandra. Prins Oscars stämma är mycket böjligare och mera skolad än hans äldre broders och lämpar sig därför bättre än dennes, som är en djup basröst, för solosång. Jag har också uppriktigt sagt kronprinsen, då han en gång begärde mitt omdöme i denna sak, att det vore klokare, om han nöjde sig med att måla bättre än sin bror och afstode från att täfla med honom i konsten att sjunga.

Den 23 juli.

Hvar gång, jag åtföljer kronprinsen till staden, är det regeringsplikter, som kalla honom, eller ock är det audienser, som han skall gifva. Ett tredje föremål för hans verksamhet är att värfva röster för den af regeringen föreslagna järnvägslinjen.[1] Kronprinsen är outtröttlig uti att söka inverka på af regeringen beroende ämbetsmän i syfte att få dem att rösta i enlighet med dess önskan. En del personer låta sig också häraf skrämma och lofva sina röster, de mera självständiga förklara sig vilja afstå från voteringen. Ett par af mina regementskamrater, som erhållit riddarhusfullmakter med villkor att rösta mot förslaget, hafva nu lofvat att i afgörandets stund ändra mening och i stället understödja detsamma med sina röster. Anhängarne af den norra och den södra järnvägslinjen bekämpa hvarandra ursinnigt, användande alla medel för att segra. Båda partierna hafva sina särskilda listor till det förstärkta statsutskottet, som i sista hand skall afgöra frågan, och söka att där erhålla öfvervikten. I denna sak ledas otvifvelaktigt de flesta riksdagsmän af egoistiska motiv; de, hvilkas intressen befrämjas medelst linjen norr om Mälaren, arbeta för densamma

[1] Regeringen hade föreslagit, att västra stambanan skulle dragas söder om Mälaren. En för frågan tillsatt järnvägskommitté hade däremot förordat dess ledande norr om nämnda sjö.

och vice versa Också finner man på båda sidor personer af motsatta politiska färger. Det är ej längre fråga om liberalism eller konservatism, hvar och en sätter sina egna små fördelar i främsta rummet och detta ofta med den mest naiva öppenhet. Ledare för de motsatta partierna äro de, hvilka till följd af sin förmögenhet hafva mest att vinna eller förlora alltefter stridens olika utgång. Grefve Henning Hamilton, landtmarskalken, intresserar sig för den södra linjen, hvilken äfven föreslås af regeringen. Han har också lämnat kronprinsen förteckningar på de medlemmar af riddarhuset, som böra kunna vinnas för detta förslag. Se här en kopia af en af dessa hans P. M., som kastar ett egendomligt ljus öfver intrigens trådar. Det faller af sig självt, att äfven motpartiet söker använda likartade medel.

»P. M.

1:o) Nordensvan torde lämna en uppgift, hvilka som äro att påräkna inom Svea artilleri.

2:o) Öfverstarne Leuhusen och Sandels torde vidtalas, att de afhålla sig från valet, om de ej vilja taga den rätta listan.

3:o) Öfverste Printzensköld är, såvidt jag tror, säker. Genom honom torde man kunna verka på protokollssekreteraren Printzensköld, hvilket betyder 3 röster, emedan han har 2 söner, som rösta med fadern.

4:o) Funck kan måhända skaffa en afskrift af grefve Sparres lista till förstärkt statsutskott, hvilken det är angeläget att snart erhålla.

5:o) Mauritz Lewenhaupt måste vidtalas, att han ansvarar för sin son, som är emot.

6:o) Kan öfverste Klercker anses säker?

7:o) Om general d'Orchimont är pålitlig vet jag ej, men säkerligen kan han blifva det.»

Häraf framgår, att Hamilton skjuter kronprinsen framför sig, utan att vilja blottställa sig själf och utan hänsyn till den impopularitet, för hvilken tronföljaren sålunda utsättes. Det motsatta

partiets anhängare skola helt visst ej förlåta honom detta försök till påtryckning på representationens medlemmar, helst uti en fråga af rent ekonomisk natur.

Konungen har i den konselj, som hölls den 17 juli, dagen före hans afresa, utvidgat den tillförordnade regeringens befogenhet, hvaröfver kronprinsen känner stor tillfredsställelse. Oaktadt den stora vördnad, som han hyser för sin fader, leker dock tanken på kronan honom gärna i hågen, och han afbidar med en viss längtan den stund, då han i kraft af sin arfsrätt får öfvertaga densamma. Han har en hög tanke om regeringens myndighet och ställer stora fordringar på alla statens ämbetsmän. Hans far, konung Oscar, har såsom politiker varit djuptänkt, slug och försiktig. Han har ej velat öppet bryta med något parti utan sökt ingifva dem alla förhoppningar. Detta system finner sonen svagt och föga tilltalande. Han vill i stället hafva hängifna vänner eller förklarade fiender. En gång uppstigen på tronen, skall han afskeda hela den nuvarande ministären och inkalla nya, friska krafter. Se här hans kandidater för ögonblicket: Henning Hamilton, Bildt, Lagerbjelke, Manderström och Louis De Geer. Dessa skola bilda kärnan uti den nya ministären och äro färdiga att vid första kallelse inträda i densamma. Alla åtnjuta de stort anseende.

De äro visserligen, utom den sistnämnde, fullblodsaristokrater men på samma gång vänner af framåtskridande i såväl andligt som materiellt afseende. Den förstnämnda egenskapen gör dem väl förhatliga för alla dem, som önska en representationsförändring i liberal riktning, men tack vare den sistnämnde böra de kunna kring sig förena de mera moderata och den stora mängden politiskt likgiltiga, hvilka utgöra majoriteten här i landet. En sålunda sammansatt ministär skulle gifva kraft och enhet åt regeringen men blefve måhända mindre benägen att underordna sig den kungliga viljan, än hvad fallet varit med kung Oscars rådgifvare. Denne har nämligen, för att få regera ensam, i allmänhet omgifvit sig med mindre betydande rådgifvare, hvilka ej utöfvat något vidare inflytande i riksdagen. Ett undantag härifrån utgör Gripenstedt, som är själen i det nuvarande kabinettet och en af de

främsta talarne på riddarhuset. De personer, af hvilka ministären för öfrigt är sammansatt, äro hedersmän, som nöja sig med att spela en underordnad roll och som, i fullt förtroende till konungens vishet, villigt påtaga sig ansvaret för de beslut, som han lämnar dem att kontrasignera. Vid sidan af dessa rådgifvare har konungen emellertid ofta användt mindre ansedda men mera begåfvade politiska agenter. Sådana hafva varit Gyllenhaal, en gammal roué, godmodig på det hela men lättsinnig och utan skrupler, hvilken, efter hvad det påstås, jämte Rouget de S:te Hermine varit ledare af den hemliga polisen. En annan dylik agent har Knut Bonde varit, hvilken vid sidan af den officiella politiken bedrifvit hemliga intriger i Paris och London. Skicklig och företagsam, ytlig och utan fast karaktär, är Bonde beredd att göra allt, som kan tjäna hans ärelystna planer. Konungen har lofvat honom antingen en sändebudspost vid ett af de utländska hofven eller ock att blifva president i ett af kollegierna.

Dessa herrar hafva fritt tillträde till konungens person, som de roa med sitt prat.

Gyllenhaal, hvilken gjort sig omöjlig såsom generaltulldirektör, har emellertid fått bibehålla sin plats som ståthållare på Ulriksdal och Haga. Vi hafva sålunda tillfälle att se honom dagligen. Han söker på allt sätt göra sig lika behaglig för kronprinsen, som han varit det för fadern och farfadern, står i spetsen för alla förskönningsarbeten härstädes och svarar sin herre på samma sätt, som en af Ludvig XIV:s hofmän svarade denne: »Sire, si c'est possible, c'est fait, si c'est impossible, ça se fera. Sålunda hände det häromdagen, att kronprinsen fann gardsplanen väl naken samt uttalade en önskan att se dess enformighet afbrytas af en med buskväxter prydd gräsmatta. Genast skyndade Gyllenhaal att låta skära grästorfvor i skogen, och inom 24 timmar hade i midten af detta sandhaf uppvuxit en rundel af gräs med blommande orangeträd. Denne man säger aldrig nej, hvilket också lär hafva förskaffat honom friherretiteln. Det hände nämligen en gång, då han var statsråd under Carl Johans tid, att det i konseljen förekom ett mål, uti hvilket konungen ville genomdrifva ett beslut,

som af hans rådgifvare ogillades. Då turen kom till Gyllenhaal att yttra sig, svarade han endast: »Mina herrar, den enda lag, som jag erkänner, är min konungs vilja.» Carl Johan, förtjust häröfver, gjorde honom genast till friherre.

Fleetwood, hvilken är tjänstgörande kammarherre hos kronprinsessan, har nyligen eklaterat sin förlofning med fröken Sophie Rudbeck, en flicka på 27 år med växt som en grenadjär, och hvilkens vackra ögon, måhända i förening med hennes pappas förmögenhet, lyckats fängsla honom. Den stackars Fleetwood är nu dagligen utsatt för skämt och pikar från hoffröknarna, hvilka, själfva längtande efter att blifva gifta, hafva svårt att förlåta dem, som haft bättre lycka. Prinsessan, som tycker om att göra narr af folk, är förtjust att i sin kammarherre erhålla ett föremål för drift, och han lånar sig härtill med mycken villighet. Han är för öfrigt en hygglig karl, ordentlig i sina affärer och en god officer. Hans enda fel är hans något höga tanke om sig själf, hvilket gör, att hans myckna prat nästan uteslutande rör sig om hans egen person. Medelmåttigt begåfvad på hufvudets vägnar och med ringa kunskaper, förstår han likväl att intressera och roa kronprinsessan genom sin noggranna kännedom om allt, som tilldrager sig i sällskapslifvet, liksom ock om alla dagens »on dit». Han är härigenom ovärderlig för den öfriga uppvaktningen, som kan hvila, då han för ordet. Carsten Anker, hvilken för närvarande är på besök

G. FLEETWOOD.

vid hofvet, tyckes däremot föga njuta af lefnadssättet härstädes och deltager blott med en viss undergifvenhet i de långa samkvämen i prinsessans salong. En verklig typ för en husar, har han från fältlifvet i Afrika och Danmark medfört vissa knektvanor, som ej lämpa sig för hofvet. Han föredrager ett sällskap, som är mindre fint och elegant men i stället mera naturligt och obesväradt. Trefliga kamrater, muntra sånger, godt vin, vackra och glada kvinnor samt jaktäfventyr, se där hvad han älskar. Den stackars karlen har här dagligen för sina ögon sin forna flamma Josephine S., hvars hjärta han en gång lyckats vinna, men som, efter att under en tio års tid hafva uppehållit honom med fåfänga förhoppningar, slutligen alldeles gifvit honom på båten. Han säger sig visserligen nu helt och hållet botad för sin passion, men han beklagar sig väl mycket öfver föremålet för densamma, för att jag skall tro den vara helt utslocknad. Ifrågavarande dam är en stor favorit hos såväl kronprinsen som kronprinsessan, och hon styr dem helt och hållet i allt, som rör deras dagliga lif. Begåfvad med en ovanlig förmåga att intaga och att göra sig oumbärlig, har hon förstått i en märklig grad fängsla kronprinsen, som hon håller i en beständig spänning, lekande med hans känslor som katten med råttan. Stundom nyckfull, snäf och anspråksfull, kan hon, då hon så vill, vara god, älskvärd och smekande. Detta sätt, som skulle verka tröttande på andra naturer, piggar upp prinsen, hvilken skulle finna föga behag uti den enformighet, som åtföljer en lugn och stilla böjelse. Han tyckes njuta af denna ständiga feber och i den finna sin största sällhet. Genom att ej bevilja sin kunglige tillbedjare någon mera betydande ynnest har hon kommit att i hans ögon framstå med en viss helgongloria, hvilket också kan förklara, att kronprinsessan utan knot finner sig i detta delade inflytande, något som alla förvåna sig öfver. Anker, som ständigt har tillfälle att på nära håll iakttaga detta förhållande, tyckes enkom vara hitkallad, för att hans gamla sår åter skall blifva upprifvet. Hon behandlar för öfrigt sin förre fästman på det mest obesvärade sätt, liksom om intet förut tilldragit sig dem emellan.

Den 26 juli var det Josephine S:s födelsedag, som kronprinsessan på morgonen firade med en frukost på Kaninholmen. På aftonen företogs en roddtur, och vid hemkomsten mottogos vi vid stranden af en sångkvartett. Den var beställd af prinsen och utgjordes af Hwasser, Beronius, Arpi och Moberg. De sjöngo sedan hela aftonen i parken och slutade med en serenad under den skönas fönster. Kronprinsen sjunger alltid med i kören, och han är stolt öfver att under sin universitetstid hafva tillhört gluntarne.

Ett annat offer för Josephine S:s koketteri finna vi i Oscar Björnstjerna. Sedan hon lyckats fängsla honom genom sina behag, anhöll han om hennes hand, hvilken hon äfven beviljade honom, finnande antagligen partiet fördelaktigt. Förlofningen blef eklaterad men räckte ej länge. Hon gjorde, så fort det blef fråga om giftermål, så många invändningar och villkor, att han blef orolig. För att göra ett hastigt slut på allt prat om prinsens tycke för hans fästmö föreslog han nu, att de omedelbart efter bröllopet skulle företaga en resa på kontinenten, som skulle räcka tvenne år. Josephine ville emellertid å sin sida ej gå in på att lämna Stockholm. De slitningar, som häraf uppkommo, och hvilka kronprinsen i början lyckades bilägga, visande därvid måhända ett väl stort personligt intresse, föranledde slutligen Björnstjerna att, då kronprinsen för tillfället var i Norge, under påtryckning af sin släkt helt och hållet bryta sin förlofning, hvilket allt på sin tid väckte mycket uppseende. Emellertid påstås det, att han skall vara föga botad för sin låga och färdig att börja om på nytt. Jag tviflar dock på, att hon hyser likartade känslor, ty hon undviker sorgfälligt sin forne tillbedjare, såsom t. ex. häromdagen då hon, förebärande illamående, ej åtföljde prinsessan till Drottningholm, där Björnstjerna då befann sig.

Kronprinsen är för närvarande sysselsatt med att restaurera några panelningar i Louis quinze-stil, hvilka äro ämnade att pryda en liten salong på Ulriksdal — ett helt och hållet handtverks-

mässigt arbete. Jag säger honom väl, att hans tid är för dyrbar för att förslösas på slikt och att, om han vill måla, han bör göra landskapsstudier eller riktiga taflor, men fåfängt. Han håller på sina panelningar och njuter som ett barn af den förändring, som han i sitt anletes svett låter dem undergå. Äfven mig har han anförtrott figurerna uti en stor panelning, på hvilken jag arbetar, dock med mindre ifver, sysselsatt som jag dessutom är med mitt album, uti hvilket jag söker att odödliggöra vårt görande och låtande. Prinsen har ganska mycken talang för att vara en dilettant, hans penseldrag vittna om djärfhet, och han besitter öga för färgen. Då han en gång befinner sig vid sitt staffli, kan han förblifva där hela dagen, och endast högst angelägna göromål förmå honom då att lämna sin plats. Det är för resten den enda sysselsättning, som roar honom. Han läser knappt en half timme om dagen och då nästan uteslutande poesi eller romaner. Jag bör härvid dock ej förtiga, att han understundom, då anden faller öfver honom, kan tillbringa flera timmar med att dikta verser, som öfverflöda af bilder och blomsterspråk. Han improviserar med mycken lätthet, men hans tankar kunna ej alltid följa hans känslas flykt, hvarförutom hans skildringar ofta äro alltför starkt färglagda. Det är uteslutande om bragder och kärlek, som han sjunger, och han behandlar helst ämnen från vår forntid, uti hvilka den fysiska styrkan och de våldsamma lidelserna spela hufvudrollen. Detta utgör för öfrigt äfven hans älsklingstema, då han är tillsammans med sina intima vänner. Han uttalar då gärna sitt förakt för nutiden med alla dess uppfinningar, hvilka förändrat den mänskliga naturen, och skulle vilja återföra världen till den ståndpunkt, som den intog för tolf sekler sedan. Då han förenar en ståtlig växt med mycken styrka och vighet, är det förklarligt, att han med saknad blickar tillbaka på en tid, då dessa egenskaper voro de förnämsta. Om han af naturen i stället blifvit skapad liten och klen, så skulle han måhända varit mera benägen att göra rättvisa åt intelligensen och framåtskridandet.

Den 5 augusti firade vi kronprinsessans födelsedag. Pa morgonen hade, dagen till ära, hoffröknarna samt fröknarna Gyllenhaal iklädt

sig svenska allmogedräkter och herrarne med kronprinsen i spetsen matroskläder, i hvilken kostym de rodde damerna öfver till Kaninholmen, där föremalet för dagens hyllning redan väntade dem, och där frukost skulle intagas. Vid landstigningen framsade lille Hwasser en af honom författad spirituell dikt till kronprinsessans ära. Han påpekade häruti på ett fyndigt sätt, hurusom slottet, återväckt till lif genom deras kungl. högheters ditflyttande, kunde glädja sig åt att få fira sin egen födelsedag samtidigt med sin höga härskarinnas. Prinsen öfverlämnade härefter sina presenter, bland hvilka märktes en vacker gobeläng af svensk tillverkning, föreställande Peter den store och, efter hvad det pastods, komponerad af Hilleström. Hemkomna till slottet, dansade vi en timme, hvarvid fröken Aurore Gyllenhaal utförde musiken. Till middag voro vi bjudna till Drottningholm af prins Oscar, som jämte gemål redan på morgonen aflagt sitt lyckönskningsbesök.

Våra vagnar stannade vid Kina, detta utsökt vackra sommarpalats, där vi infördes i en af de fyra paviljonger, som omgifva hufvudbyggnaden. Alla satte sig nu i en ring midt på golfvet liksom för att utföra sittlekar. Sedan prins Oscar därefter klappat tre gånger i händerna, öppnade sig golfvet, lämnande plats för ett sakta uppstigande, rikt försedt middagsbord. Vi började genast angripa detsamma, serverande oss själfva under den gladaste stämning. Jag hade fått min plats mellan Josephine S. och Catinka Due, en förtjusande liten uppenbarelse full af ungdom och behag. Flera skålar föreslogos, och champagnen flödade. Efter det prins Oscar föreslagit kronprinsessans skal på vers, hade jag mycken möda att afhålla kronprinsen från att improvisera ett svar jämväl i bunden form; jag lät säga honom genom Josephine, som satt emellan oss, och genom hvilken han rådfrågade mig angaende denna sak, att han borde afstå från att söka täfla med sin bror, hvilken beredt sig på förhand och därför måste visa sig öfverlägsen. Han föreslog också i stället en skål för sin gemåls föräldrar, en uppmärksamhet, som lifligt tycktes röra henne. Olyckligtvis förstörde han hela verkan häraf genom sin sista skål. »Jag föreslår», sade han, »att hvar och en dricker för sin hemliga låga.» Prins Oscar,

som först syntes förvånad, fann sig dock snart och, gifvande sin äldre bror en välförtjänt läxa, vände han sig emot sin unga hustru sägande: »Sophie, låt oss skåla med hvarandra.» Kronprinsen, som redan tömt sitt glas, vände sig äfven nu mot sin gemål, men det var för sent; slaget var redan gifvet, och enhvar af oss kände sig sårad öfver hans brist på takt. Ingen kunde nämligen betvifla, att hans hemliga låga gällde hoffröken S., hvilken satt där med sänkta ögon och röd som en pion samt tycktes mera förlägen än smickrad öfver denna hyllning.

Vi togo farväl af Drottningholm vid 8-tiden, men dagens festligheter voro ej därför till ända. Vid vår ankomst till Ulriksdal väntade nya öfverraskningar. Gyllenhaal hade under vår bortovaro låtit inreda ett af växthusen till balsal samt illuminerat alléerna. Framför ingången till växthuset var uppsatt en transparent, som jag målat dagen förut, bestående af ett götiskt L med krona öfver, omgifvet af en blomsterslinga och uppburet af tvenne amoriner. Därunder läste man huset Oraniens valspråk: »Je maintiendrai.» Prinsessan syntes belåten med anordningarna. Bakom transparenten befann sig en kör, som uppstämde en för tillfället komponerad hymn. De unga fröknarna, som bespetsat sig på att få dansa, blefvo emellertid besvikna i sina förhoppningar, ty efter att hafva superat och åhört ytterligare några sånger drogo sig de kungliga tillbaka till sina rum. Redan samma kväll afreste Josephine S. till Stockholm för att därefter göra ett besök på en 14 dagar hos sin släkt på Almnäs, ett bra sätt att komma ur en mindre behaglig belägenhet. De närmast följande dagarna visade kronprinsen tydliga tecken till dåligt lynne, och jag nödgades ett par gånger låta honom otvetydigt förstå, att jag ej tålde den snäsiga ton, han mot mig använde.

I söndags den 9 augusti kommo prins Oscar med gemål hit till middagen jämte herrar Bildt, Tornérhielm och Stiernswärd, hvilka sågo strålande ut efter den seger de vunnit genom gårdagens votering. Regeringens kandidater till det utskott, som skall afgöra järnvägsfrågan, hade nämligen blifvit valda med stor majoritet, och södra linjen anses numera tryggad. På aftonen var

anordnad en magisk föreställning af en viss herr Le Tort, engelsman till börden, hvilken med stor skicklighet utförde åtskilliga taskspelarkonster.

Den 10 augusti anlände ett chiffertelegram från Särö, lydande ungefär sålunda: »Konungens tillstånd ej tillfredsställande. Han lider af hettan, och hans lynne är nedslaget. Conradi är anländ.» Drottningen gör hvad hon kan för att söka dölja kungens dåliga tillstånd. Enligt ett förtroligt bref från en person vid hofvet skall Huss hafva vägrat att underteckna ett meddelande, affattadt i de hoppgifvande ordalag, som drottningen påyrkade; en scen lär härvid hafva ägt rum, efter hvilken Huss under någon förevändning afrest till Göteborg.

I samma vecka kom prins Oscar hit en morgon med ett bref från drottningen, hvars innehåll han meddelade kronprinsen. Denne talade med mig härom följande dagen och anförtrodde mig såväl brefvets innehåll som samtalet med brodern. Drottningen skulle hafva yppat för prins Oscar, att kungens tillstånd försämrades alltjämt, och att hon ej trodde honom blifva i stånd att någonsin mer återtaga regeringsbestyren. På grund häraf hade prins Oscar nu framkommit med ett förslag, enligt hvilket kronprinsen genast utan vidare skulle låta utropa sig till regent. Denne sade sig härpå hafva genmält, att han aldrig skulle öfvertaga makten utan efter kungens anmodan och på laglig grund, samt att, enligt hans åsikt, den enda lämpliga utvägen härvid vore att upplösa den nu samlade riksdagen och omedelbart därefter sammankalla en ny, hvilken kunde bifalla det förslag till regentskap,[1] som förstnämnda riksdag antagit, men som enligt grundlagen måste hvila till påföljande riksmöte. Vi samtalade därefter om den större eller mindre popularitet, som prins Oscar åtnjuter. »Min bror är klok», sade kronprinsen, »samt utrustad med bättre hufvud än jag, och om, som jag fruktar, min hustru ej ger mig någon son, så kommer jag efter någon tid att afsäga mig kronan och draga mig tillbaka till Bäcka-

[1] Riksdagen hade som hvilande antagit ett förslag till ändring af 39 § regeringsformen, enligt hvilket, om kungen vore sjuk eller utrikes, styrelsen skulle föras af tronföljaren, därest han uppnått 18 år.

skog.» »Men dessförinnan», tillade han, »måste jag hafva uträttat något för mitt land.» Sedan han frågat mig, om jag trodde honom i stånd till en dylik afsägelse, svarade jag uppriktigt: »Nej.» »Eder karaktär», fortsatte jag, »är icke sådan, att Ni frivilligt afstår från en krona. Ni tycker alldeles för mycket om att spela en roll,

DROTTNING LOUISE.

därpå ger Ni oss dagligen prof. Om till exempel någon anför ett märkligt karaktärsdrag hos en person, strax finner Ni ett hos er själf, som är ännu mera anmärkningsvärdt, och om Ni i själfva verket ej äger något sådant, tar Ni er fantasi till hjälp. Kort sagdt, Ni vill alltid vara den främste. Med en dylik karaktär afstår man ej sina företrädesrättigheter till en annan, allra minst då det gäller högsta makten i ett rike.»

Så fort man är på tu man hand med kronprinsen, är han anspråkslös och naturlig; han tillstar sina fel med utomordentlig godmodighet och visar den största älskvärdhet gentemot sina intima vänner, hvilka då hafva rättighet att säga allt hvad de tänka. Befinner han sig däremot ,i större sällskap eller tillsammans med främmande personer, blir genast hans uppträdande ett annat. Han blir då gascognare från topp till tå, skryter öfver allt, både hvad han gjort och icke gjort, vill förvåna genom sin styrka och vighet samt tål icke att blifva öfverträffad af någon. Understundom blir han härigenom outhärdlig, såsom då han, endast för att väcka uppseende, framställer omöjliga och löjliga påståenden, mot hvilkas giltighet han ej medgifver någon invändning. Hans samtal med damer rör sig nästan uteslutande om hans egen person. Sålunda fingo vi i går sitta två timmar i salongen och åhöra långrandiga historier från hans ungdom, den ena otroligare än den andra. Hans gemål åhör honom alltid med intresse och uppmuntrar honom beständigt att fortsätta.

Ehuru utrustad med goda kunskaper, saknar nämligen kronprinsessan själf förmåga att föra en konversation, också tyckas de mest obetydliga saker roa henne. Ju mera man är i stånd att kasta löje öfver någon eller något, ju säkrare kan man vara att fängsla hennes uppmärksamhet. En mera älskvärd och begåfvad kvinna skulle helt och hållet hafva omskapat tonen i denna sällskapskrets och äfven välgörande inverkat på kronprinsen själf, som, god till sin natur, lätt låter leda sig af dem, han tycker om, i all synnerhet af kvinnor. Fastän rättrådig, plikttrogen och ej fallen för intriger, saknar dock kronprinsessan i allmänhet högre lyftning. Hon är en god husmoder men tänker nästan uteslutande på sin man, sig själf och sina närmaste samt öfvar ej det goda inflytande på kronprinsen, som hennes utmärkta karaktär berättigar henne till. Till följd af sin medfödda blyghet vågar hon ej heller blanda sig uti hans görande, och hennes enda sträfvan är att vinna hans genkärlek. Med ett ord, hon synes ej vuxen sin höga uppgift. Likväl har hon många goda sidor. Mot sina underordnade är hon uppriktig och naturlig och vill icke tillfoga en enda

varelse något ondt, utom då hon stundom gripes af begäret att göra narr af någon; vid dylika tillfällen söker hon uppfånga en af de uppvaktandes blickar, utpekande medelst miner och åtbörder föremålet för sina observationer, vanligen någon af hofvets gäster, och detta utan att taga någon hänsyn till det öfriga sällskapet.

Prinsen har af en kapten Gran i Norrland fått två björnungar, som ankommo hit i två stora lårar. Då de uppackades, ville

KRONPRINSEN MED BJÖRNAR.

prinsen sätta på dem halsband med kedjor för att sedan kunna leda dem med sig på sina promenader, hvilket företag emellertid kostade oss mycken möda, enär björnarna gjorde ett ursinnigt motstånd. Kronprinsen sökte nu med tillhjälp af en hötjufva fasthålla hufvudet på en af dem, men verktyget gick i stycken, och det dröjde länge, innan vi med förenade ansträngningar fingo bukt på vilddjuren. De erbjödo sedermera ganska mycken förströelse medelst sina lekar och språng.

På drottningens födelsedag gaf kronprinsen middag, hvartill voro inbjudna hertigen af Östergötland med gemål, statsråden m. fl.

Sittande midt emellan de båda prinsarnes läkare, blef jag vittne till en diskussion dem emellan. Wästfelt, prins Oscars lifmedikus, påstod sig, såsom läkare vid hofvet, böra blifva delaktig af de mera förtroliga bulletinerna angående kungens sjukdom för att därigenom kunna klargöra tillståndet för sin herre. Lundberg åter, hvilken är anställd hos kronprinsen, tyckte det kunde vara nog, om han ensam blefve härom underrättad, de öfriga läkarne vid hofvet borde låta sig nöja med de officiella bulletinerna. Då de frågade mig om min tanke härutinnan, sade jag mig vilja instämma med Lundberg, tilläggande, att det vore en stor skillnad mellan kungens förhållande till prinsarne och en annan familjefaders ställning till sina söner. En indiskretion, som förtoge verkan af de officiella bulletinerna, kunde nämligen hafva allvarliga följder. Kungens lifmedikus borde därför inskränka sig till att lämna sina förtroliga meddelanden åt tronföljaren. Wästfelt vidhöll likväl, att prins Oscar hade lika mycken rätt som sin broder att få veta sanningen, hvarpå jag genmälde, att det vore en betydlig skillnad mellan en tronföljare och en annan prins.

Detta samtal, hvilket Wästfelt skyndade att meddela prins Oscar, hade till följd en förklaring mellan prinsen och mig några dagar därefter på Drottningholm. Tagande mig afsides efter middagen tillstod prinsen, att han flera gånger haft anledning till missnöje med mig och särskildt helt nyligen. Jag, som icke anade hvad han åsyftade, svarade, att jag i allt hvad som rörde mitt förhållande till honom hade fullkomligt rent samvete. Slutligen lyckades jag förmå honom att förklara sig tydligare rörande anledningen till hans förargelse och fick då höra, att densamma härledde sig från det samtal jag nyss haft med Wästfelt. »Du har», sade han, »rört vid en mycket ömtålig sträng, förhållandet mellan kronprinsen och mig, och sökt draga en gräns mellan hans och mina intressen.» Jag fäste då hans uppmärksamhet på den olika ställning, han och kronprinsen intoge, och påpekade för honom, att det var mellan de båda furstarnes och ej mellan de två brödernas intressen, som jag gjort åtskillnad. Vi slutade också samtalet som goda vänner efter att hafva försäkrat hvarandra om vår ömsesidiga tillgifvenhet.

Samma dag den 25 augusti på aftonen foro vi till Stockholm och vidare kl. 1 på natten med skjutshästar till Tullgarn, dit kungen nyss hade anländt från Särö. Kronprinsen och prins Oscar akte i främsta vagnen, Afzelius och jag i den andra. Resan gick öfver Södertälje och Pilkrog, och framkomsten till Tullgarn inträffade följande dag kl. 8 f. m. Anblicken af detta slott, i hvilket jag nu för första gången satte min fot, tycktes mig föga till-

F. BRAUNERHIELM.

talande. Byggnaden är stel och dyster och naturen här enformig. Kung Oscar har omgifvit slottet åt sjösidan till med en hög terrass af huggen sten, som på afstand ger det utseende af en fästning. Rummen äro dekorerade i Louis XVI:s stil, men såväl möbler som förgyllningar och boaserier äro illa medfarna. Denna stil fordrar, för att vara tilltalande för ögat, fullkomlig fraîcheur.

Redan på förmiddagen fick jag på afstand se kungen på terrassen. Bland hans härvarande uppvaktning märkes öfverhofstallmästaren Braunerhielm, en person med alldagligt utseende och

ljusa, genomträngande ögon. Han är despotisk och brutal mot sina underordnade men mycket ordentlig, bestämd och till stor nytta för kungen, hvars enskilda affärer han sköter på ett utmärkt sätt. Från kapten vid Andra gardet blef han kallad till stallmästare vid hofvet, och ehuru 38 år gammal, då han började

OSCAR I OCH PRINS OSCAR.

sin nya bana, lyckades han genom sin stora ihärdighet att utbilda sig till en skicklig ryttare samt har sedan dess i öfver 20 år förestått chefskapet för hofstallet. Han är nu en 58 års man, mycket väl bibehållen och alltjämt till äktenskap ledig. Förste hofmarskalk är Sandels, en af mina f. d. kamrater vid Svea garde, som från att vara en af de yngsta kaptenerna vid detta regemente befordrats först till 2:e major vid Närkes regemente och sex år därefter till chef för Värmlands jägare. Han är stor och ljuslätt, mycket

tafatt och utan elegans i sitt uppträdande men hederlig och ordentlig. Gift med en behaglig kvinna, betydligt yngre än han, är han mycket svartsjuk och därför mindre angenäm för hennes många tillbedjare. Professor Huss, hvilken i samråd med lifmedikus Liljewalch sköter H. M. konungens hälsa, är en mycket ansedd man, som uteslutande genom sin praktik redan förvärfvat en förmögenhet af 200,000 rdr. Han är på väg att gifta sig med en rik änka, som är friherrinna, vacker och 20 år yngre än han. Kungen har nyligen upphöjt honom i adligt stånd såsom en belöning för hans fåfänga ansträngningar för den höge patientens tillfrisknande. Vidare finnas här Wirsén, kabinettskammarherre hos kungen, en liflig och duglig liten man, den tjocke stallmästaren Platen, som sofver, då han ej är till häst, samt Ehrenborgh, kammarherre hos drottningen, en hofman från l'ancien régimes dagar, hvilken, utstyrd i 1700-talets dräkt med peruk och röda klackar, skulle blifva en utmärkt markis i en teaterpjäs. Slutligen må omtalas hofdamerna fröknarna Leijonhufvud, Lagerheim och Cronhielm, hvilken sistnämnda dam är anställd hos prinsessan Eugenie.

Hela sällskapet med undantag af de kungliga, som åto särskildt, samlades i biljardsalen kl. 3 för att intaga sin middag. Efter kaffet öppnades dörrarna till rummet näst invid, och vi varseblefvo kungen inbäddad i kuddar samt sittande i en länstol. Drottningen och prinsessan kommo ut och gåfvo oss sina händer att kyssa. Sedermera blef jag i min tur inkallad till kungen. Det var icke utan rörelse, som jag närmade mig den höge sjuklingen, hvilken, med hufvudet nedsjunket mot ena skuldran samt i hög grad bräcklig och svag, räckte mig sin aftärda hand. Hans blick hvilade emellertid på mig med så mycken mildhet och deltagande, att jag kände mig djupt gripen däraf; det var en faders blick, sådan man ser den i sina drömmar, eller ett helgons i en stund af religiös andakt. Det föreföll mig, som om hans anlete strålat af en öfverjordisk glans. Jag kände mig också liksom bländad.

Han började med att med mycken vänlighet fråga mig om våra sysselsättningar på Ulriksdal samt huru vi tillbringat sommaren.

Jag skildrade för honom våra utfärder och små äfventyr, bland hvilka historien om björnungarna tycktes mycket roa honom; han ville veta deras storlek och vanor samt öfvergick slutligen till att tala om sitt varma intresse för Tullgarn och de förändringar han där vidtagit. Då han hörde, att jag var här för första gången, kallade han på sin son Carl och bad honom visa mig allt sevärdt. Jag lämnade den sjuke med rördt hjärta och en känsla af, att jag skådade honom för sista gången.

Sedan jag i sällskap med kronprinsen besett slottsrummen, samlades herrarne i matsalen vid 6-tiden, där det serverades ett slags scherrykobbel, ett bruk, som medförts från Särö. Huss utmärkte sig särskildt vid beredandet af denna dryck, hvilket arbete han utförde med samma omsorg, som om det varit fråga om något läkemedel. Samma afton reste prinsarne med uppvaktning tillbaka till Stockholm.

På vägen samtalade Afzelius och jag om våra respektive furstar, framhållande såväl deras förtjänster som fel och svagheter. Hvad jag hörde af prins Oscars ordonnansofficer styrkte mig i min uppfattning af denne furste. Han är en mycket begåfvad, kunskapsrik och arbetsam herre men ojämn till lynnet och mindre behaglig att umgas med än kronprinsen, som i mangt och mycket är en motsats till brodern, och hvilkens fel man lättare förlåter.

Natten hade emellertid inträdt. Mellan Fittja och Stockholm upptäckte jag vid horisonten åt staden till ett sken, som, i början svagt, snart öfvergick till tydliga eldflammor. Anlända till Stockholm fingo prinsarne också underrättelse om, att en eldsvåda utbrutit vid Mosebacke, dit vi nu skyndsamt styrde kosan. Jag lånade kronprinsen min uniformsmössa och fick i utbyte hans lilla resmössa. Vid vår ankomst till stället stodo tvenne hus i låga. Endast en liten spruta var till hands, och ingen myndighet fanns på platsen, hvilken i stället myllrade af en hop folk, en del sysselsatta med att rädda sitt bohag, andra med att blott titta på. Då ingen ledde det hela, och elden med vindens tillhjälp allt mer utbredde sig, började prinsarne, fulla af god vilja, att taga befälet vid släckningsarbetet, gifvande order och kontraorder åt brandman-

skapet. Jag lyckades med största möda förmå dem att stiga upp på telegrafverkets tak, hvarifrån de kunde få en öfverblick öfver eldsvådan och se, hvilka kvarter som voro mest hotade. Vi kommo dit upp i hög tid, ty 10 minuter senare skulle hvarken telegrafverkets byggnad eller navigationsskolans, belägen därinvid, hafva kunnat räddas. På min tillradan gaf nämligen kronprinsen genast order om nedrifvandet af ett träruckel för att dymedelst afstänga elden på denna sida. Elden gjorde emellertid oupphörliga framsteg, och vi sågo kvarter efter kvarter ödeläggas af densamma. Snart fingo vi äfven skåda Södra teatern, en vacker byggnad, som uppförts för två år sedan, störta samman. Lyckligtvis stod dock ena hufvudmuren kvar, hvilket hindrade lågorna att sprida sig nedåt hamnen. Där förlades nu flottans spruta, som sedan fick förse de öfriga med vatten, hvilket de saknat under en half timmes tid. Man började omsider hoppas att kunna begränsa eldens vidare framfart. Mer än 30 hus hade emellertid blifvit lågornas rof, och 600 personer voro utan tak öfver hufvudet. Först kl. 6 f. m. återvände vi till slottet, jag för min del uttröttad och i ett feberaktigt tillstånd.

Den 28 augusti åtföljde jag kronprinsen, då han for för att inviga Örebro—Arboga-banan, till hvilken högtidlighet därjämte inbjudits 20 medlemmar från hvartdera af de fyra riksstånden. Det var en af de första järnvägsinvigningarna i Sverige. Rosen, Anker och jag utgjorde kronprinsens uppvaktning, då han gick ombord på ångaren Arboga, som på 7 à 8 timmar bragte oss till staden med samma namn. Där stod tåget färdigt att föra oss till Örebro, hvarest festmiddagen skulle serveras. Ledarne af detta järnvägsföretag hafva fått röna allehanda motigheter och voro en gång på väg att nödgas helt och hållet afbryta sitt arbete. Deras kassör, en engelsman, hade nämligen rymt till Amerika med kassan, och det var endast genom att fördubbla aktiekapitalet, som företaget åter kunde bringas till stånd. Man hade dessutom invaggat sig i den förhoppningen, att staten skulle inlösa banan för att sätta den i förbindelse med järnvägslinjen Stockholm—Göteborg, men då södra linjen segrade, blefvo dessa illusioner gäckade. Hela invigningscere-

monien bestod däri, att vi stego upp i en järnvägsvagn samt pa en timme och 5 minuter tillryggalade den nära 5 mil långa banan.

Middagen intogs uti en träbyggnad, egentligen afsedd till godsmagasin. Örebrodamerna, klädda i stor toalett, sutto på en därför särskildt uppförd estrad för att beskåda, huru vi gjorde heder åt anrättningarna och tömde våra champagneglas. Man bjöd dem ej ens på en bit konfekt. Omedelbart efter måltidens slut återvände vi med tåget till Arboga och därifrån med båt till Stockholm. Ibland de ombord varande representanterna befunno sig ärkebiskop Reuterdahl, en lärd och anspråkslös gammal man, biskop Fahlcrantz, beryktad för sina kvickheter, landtmarskalken grefve Hamilton m. fl. Det skulle i den sammanblandning af alla fyra stånden, som här ägde rum, hafva varit ganska svårt för en utomstående att afgöra, hvilken klass de olika representanterna tillhörde, om de ej varit iförda dräkter, utmärkande för hvars och ens lefnadsställning. Afklädda sin härlighet skulle många af dessa adelsmän och präster tagits för medlemmar af borgare- eller bondeståndet och tvärtom. För att döda tiden ombord intog man tre måltider, rökte, drack punsch, sjöng och släppte upp fyrverkeripjäser, allt under den medförda husarmusikens toner.

Anlända i närheten af Västerås kl. 11 e. m. upptäckte vi lågorna från en eldsvåda, och kronprinsen ville genast gå i land för att begifva sig till platsen, men han afstod från sin föresats, då lukten af den till oss framträngande röken angaf en skogseld. Kl. 3 på natten voro vi åter vid Ulriksdal.

Påföljande vecka hade vi här flera gäster, bland dem fru Due, som tillbringade en dag hos oss. I trots af sina 45 år är hon ännu vacker och ungdomlig samt har en behaglig sångröst. Hennes salonger äro, till följd af värdinnans älskvärdhet och artistiska smak, bland de mest eftersökta i Stockholm; enformigheten i de vanliga officiella tillställningarna afbrytes här af societetsspektakel, uti hvilka hon och hennes man innehafva roller, maskeradbaler eller musiksoaréer. De artistiska njutningarna utgöra dock norska ministerhotellets förnämsta dragningskraft, ty den lekamliga spis, som där bestås, är af mera enkel beskaffenhet.

Statsministern Due har nästan uteslutande grefve M. Brahe att tacka för sin upphöjelse. Han började sin bana som en ung och fager officer vid hästjägarne och har aldrig gjort några grundliga studier. Ännu i dag är han en vacker och ståtlig man med ett vaket och slipadt utseende men påstås vara i saknad af finare takt, en omständighet, som ofta är en följd af bristande uppfostran.

Den unga och älskvärda grefvinnan Augusta Sandels har också varit här och förljufvat våra dagar. Hon tycker om att behaga,

NILS BARCK.

men hennes koketteri är barnsligt liksom hennes konversation. Så snart hon slipper lös från sin mans mera allvarsamma sällskap och befinner sig bland vänner, utvecklar hon en nästan vild munterhet, stundom likväl afbruten af stunder af djupt svårmod, hvilket gör, att man emellanåt rent af fruktar för hennes förstånd. Jag tror, att om hon lyckats få en make mera efter sin smak, skulle hon hafva blifvit ett mönster för en hustru.

Grefve Nils Barck med fru har också tillbringat en afton på Ulriksdal. Med påfvens tillstånd har grefvinnan lyckats utverka skilsmässa från sin förre man, en galen fransk markis, för att nu få gifta sig

med den vackre Barck, hvilkens bekantskap hon gjort i den intima krets, som omgaf presidenten Louis Bonaparte och miss Howard. Hon är en vacker kvinna, ehuru med något slappa drag, och har en behaglig konversation. Enär det unga parets rykte är en smula omtvistadt, och kronprinsessan, som håller strängt på sin värdighet och på etikettens fordringar härjämte, var missnöjd med att grefvinnan Barck ej gjort öfliga visiter hos hennes hofdamer, så mötte herrskapet Barcks presentation åtskilligt motstånd. De anlände emellertid tidigt en morgon till Ulriksdal, och Barck uppsökte mig i mitt rum för att bedja mig ordna saken.

Grefve Nils Barck, att börja med officer vid Skånska dragonregementet, uppträdde första gången i Paris 1840. Då han såg mycket bra ut och hade ett behagligt sätt, dröjde det ej länge, innan han förskaffat sig åtskilliga förnäma relationer. En blomstrande hy, vackra och trånande blå ögon, svart, lockigt hår, en smidig karaktär, artistisk smak, se där de egenskaper, med hvilka han var utrustad i kampen för tillvaron, och hvilka för honom skulle ersätta bristen på förmögenhet. Under en 12 års tid lyckades han lefva med i den fashionabla världen i Paris och London utan andra kända hjälpkällor än sina framgångar hos det täcka könet. Bland hans beskyddarinnor nämner man lady Blessington, Marie Taglioni och Lola Montez. Denna sistnämnda ville gifta sig med den unge svensken, hvilken dock sökte draga ut på tiden med saken, då plötsligt en för Barck föga uppbygglig episod inträffade, som bröt all förbindelse dem emellan. Händelsen berättas hafva tillgått så, att Barck en dag infann sig i Lolas bostad i London, klagande öfver sin penningbrist. Lola skyndade genast till sitt kassaskåp och framtog därur en bunt sedlar, hvilka hon lämnade honom som ett litet förskott på hennes hemgift. Barck skulle då med förakt hafva vägrat att taga emot den erbjudna gåfvan, och Lola, ursinnig häröfver, omedelbart kastat hela beloppet i spisen samt därefter störtat ut ur rummet. Lämnad ensam säges Barck emellertid med tillhjälp af en eldtång hafva framdragit sedlarna ur brasan, innan de hunnit af lågorna förstöras, samt därefter stoppat dem i sin ficka och lämnat huset. Men Lola, som genom nyckelhålet

iakttagit det skedda, rusade nu till polisen och angaf Barck som tjuf. Underrättad härom lär denne genast hafva återlämnat summan, förklarande sig endast hafva ryckt sedlarna ur elden för att rädda dem åt deras ägarinna.

Emellertid väckte denna historia mycket uppseende i London, och det ogynnsamma intrycket häraf förökades ännu mera, sedan Barck knutit en förbindelse med Napoleons mätress miss Howard. Den förnäma världen i London kan aldrig förlåta Barck, att han, som ett slags kammarherre hos denna dam, åtföljde henne på hennes promenader till häst i Boulogneskogen. Barck stod vid denna tid i stor gunst hos republikens president, hvilken han en gång förhjälpt att komma åter till Frankrike, genom att för detta ändamål skaffa honom den då i London varande grefve Sten Lewenhaupts pass; det var också under dennes namn, som den blifvande kejsaren lyckades gäcka den franska gränsbevakningens uppmärksamhet. Denna omständighet hade Lewenhaupt sedermera att tacka för hederslegionen. Barck förstörde emellertid sin ställning uti Elyséepalatset genom den hyllning han ägnade en af miss Howards väninnor, den vackra markisinnan de Cenival-Brisson, för hvilken Napoleon själf lär hyst böjelse. Då Barck sedan gjorde allvar af sin kurtis och gifte sig med markisinnan, följde en öppen brytning med miss Howard och hennes krets.

Paret Barck har därefter fått erfara alla lyckans växlingar, stundom haft rikt hôtel och elegant ekipage, stundom fattigdom, ja nästan elände. Han har kastat sig in i vidlyftiga affärer, och man anser honom hafva stor förmåga att sätta företag i gång samt skaffa aktieägare, men så snart affären drifvits upp, säljer Barck sina aktier och drar sig ur spelet samt lefver sedan högt, tills pengarna taga slut. Med ett ord, paret Barck åtnjuter ej synnerligen stort anseende, och det kan därför ej väcka förundran, att kronprinsessan mottog deras begäran om presentation med synbar motvilja. Men då kronprinsen fått höra, att de blifvit mottagna af hans bror på Drottningholm, erhöll jag order att inbjuda dem att tillbringa aftonen på Ulriksdal, hvilket de äfven gjorde.

Kronprinsen är en utmärkt ryttare men anstränger väl mycket

sina hästar. Sålunda gjorde vi häromdagen, han och jag, en ridtur till Drottningholm och tillbaka igen, tillsammans öfver 3 mil, på två timmar och detta under den varmaste tiden på dagen.

Vid hemkomsten från densamma mottog kronprinsen arkitekten Scholander, som medförde en plan till försköning af Ulriksdals slott. Det var en stor akvarell, utförd på tre dagar och framställande en storartad hufvudbyggnad i renässansstil med gården omgifven af en hvälfd pelargång. Det hela gjorde ett ståtligt, imponerande intryck. Kronprinsen godkände genast med barnslig förtjusning planen, men då kostnaden för dess genomförande belöper sig till minst 50 tusen rdr, och den gode prinsen ej äger annat än skulder, så lär väl hela förslaget tills vidare få anses hvilande, äfven om hans apanage skulle ökas i och med hans öfvertagande af regentskapet.

En del personer förebrå Henning Hamilton, att han, då den sjuke monarken och hans rådgifvare synas underlåta att härvid göra något, icke i sin egenskap af landtmarskalk tagit initiativet till åstadkommande af detta regentskap. Ehrensvärd, sekreterare i utrikesdepartementet, är af deras mening; han är en verksam och intelligent ung man, som vill fram.

Den 26 september 1857 förkunnade emellertid tidningarna kronprinsens öfvertagande af regentskapet, hvarom beslut fattats af de fyra stånden[1] i trots af Aftonbladets protester, hvilken tidning sedan ett par veckor sökt framställa saken som en skriande olaglighet. Endast två ledamöter af adeln, Tersmeden och Paykull, motsatte sig regentskapet, prästeståndet gaf enhälligt och de båda öfriga stånden med stor majoritet sitt bifall därtill. Konungen befinner sig fortfarande, såväl till själ som kropp, i ett tillstånd af utmattning. Då han nyligen återsåg Stang, f. d. norska statsrådet, som tillfrisknat efter en långvarig sjukdom af samma slag, uppväcktes hos monarken en gnista af hopp, och Stangs läkare doktor Heiberg efterskickades, men utan resultat. En af den nyblifne regentens första åtgärder har varit att utnämna en af sina

[1] I enlighet med en den 11 sept. aflåten proposition, att kronprinsen i konungens namn skulle som regent föra riksstyrelsen, tills konungen kunde själf åter öfvertaga regeringen.

ordonnansofficerare F. Boy till kammarherre, hvilket, då han är den förste icke adelsman, som upphöjts till denna värdighet, väckt ett visst uppseende. Han är en väluppfostrad och intelligent ung man, därtill smidig och företagsam.

Prins August, konung Oscars tredje son, har efter sin aflidne broder prins Gustaf ärft egendomen Stjärnsund samt lefver där som landtbrukare och sportsman. Guillaume de Perregaux, en ung neuchâtelare, som vistas hos prinsen i egenskap af gäst, beskref nyligen i ett bref till mig på ett lustigt sätt en harjakt, i hvilken han därstädes deltagit. För att skaffa prinsen detta nöje har man till en liten holme låtit öfverföra två af dessa intressanta djur, och jägarne, sex till antalet, begifva sig nu, fullständigt utrustade till jakten och åtföljda af ett koppel på sex stöfvare, med prinsen i spetsen till stället, men i trots af allt letande kan man ej få rätt på de båda hararna. Stor missräkning! Lyckligtvis har borgmästaren från närmaste stad, en af deltagarne i jaktsällskapet, tagit sina försiktighetsmått. »Om Ers Kungl. Höghet värdigas tillåta», säger han, »så har jag här i en korg en liten harunge, som man ju kunde släppa ut.» Full af glada förhoppningar låter prinsen nu öppna locket på korgen för att gifva haren tillfälle att hoppa ut, men vid åsynen af sex med dubbelbössor beväpnade jägare och lika många glupska hundar gömmer sig haren i botten på korgen, och man får lof att draga honom vid öronen för att få honom ut ur densamma. Omedelbart därpå skjuter prinsen ett skott med mynningen riktad mot marken, men detta har blott till följd, att haren skyndar ned i vattnet för att simmande söka uppnå fasta landet. Tvenne andra skott förmå honom endast att ytterligare öka farten, till dess slutligen Perregaux lyckas träffa honom med sitt skott. Strålande af förtjusning öfver utgången återvända därefter jägarne till slottet för att frukostera.

Prins August är nu 25 år men ovanligt litet utvecklad för sin ålder. Hans största lycka skulle vara att få lefva som privatperson, långt skild från hofvets glans. Han har ett lättantändligt hjärta, och han bjuder både detta och sin hand åt än den ena än den andra unga dam, för hvilken han för tillfället svärmar. För

ögonblicket är han förtjust uti en m:lle Hélène de Pury i Neuchâtel, hvilkens bekantskap han gjort hos min bror i S:t Blaise, då han under namn af baron Dalsköld vistades där på ett längre besök. Han lefde i min brors hus under det strängaste inkognito, åtog sig små kommissioner för familjens räkning och bar, när det var dåligt väder, mina små brorsdöttrar till skolan. Genom sin naturliga godmodighet och hjärtlighet tillvann han sig hela sin omgifnings tillgifvenhet. Det var den lyckligaste tiden i hans lif!

Den 28 september mottog kronprinsen-regenten diplomatiska kårens lyckönskningar, hvarefter han återvände till Ulriksdal, åtföljd af mig och sin nye ordonnansofficer Otto Ramel. På aftonen skulle man dansa, och i syfte att göra golfvet mindre halt hade prinsen låtit på detsamma utströ ett slags hvitt pulver med den påföljd, att man dansade i ett moln af damm. Kronprinsen tog mig under aftonen afsides för att meddela mig sina planer beträffande regeringen. Manderström skall ersätta Lagerheim såsom minister för utrikes ärendena, Ehnemark bli sjö- och De Geer justitieminister samt Thulstrup konsultativt statsråd. »Inom sex månader», sade han, »skall hela ministären vara ombytt, men med hvem skall jag på Carlberg ersätta Thulstrup? Hvad tycker du?» — »Jag vet på min ära ingen lämpligare till denna plats än Bildt», svarade jag. »Mycket bra, jag utnämner Bildt; det blir för honom ett trappsteg till konseljen. Hvad dig själf beträffar», fortsatte regenten, »så ämnar jag skicka dig som militärisk agent till Paris, dit du kommer att begifva dig nästa höst med majors grad. Jag behöfver där en person, på hvilken jag fullkomligt kan lita, och som lämnar mig direkta meddelanden.»[1] Här afbröts vårt samtal genom uppspelandet af en mazurka.

Den 6 oktober åt jag middag hos Ehrensvärd tillsammans med Due och Sibbern. Den sistnämnde klagade öfver böndernas öfverhandtagande inflytande i Norge och det ringa afseende, man där fäste vid folk med bildning och uppfostran. Han klandrade vidare regenten, därför att denne duar alla människor, från och med blå

[1] Denna plan förverkligades också följande år, då förf. blef militärattaché i Paris och major i armén.

banden ända ned till lägste dräng, och därigenom synes vilja åvägabringa fullständig jämlikhet. Förhållandet är, att de högre klasserna i Norge icke hafva något emot en författning med republikanska former, under förutsättning likväl att makten öfverflyttas i *deras* händer.

Kronprinsen har besökt Fredrikshof för att för regementet föreställa sin bror såsom nyutnämnd chef för Lifgardesbrigaden. Svea lifgarde stod uppställdt i öppen fyrkant, medan regenten gick genom lederna, hvarefter han höll ett hjärtligt afskedstal till regementet, vid hvilket han gjort sina första lärospan. Möllersvärd svarade härpå mycket bra.

I morgon far kronprinsen till Norge för att den 10 oktober afsluta stortinget, hvilket nyligen ökat hans apanage med 20,000 rdr. specie. Svenska riksdagen har ej visat samma frikostighet, men härvid bör ihågkommas, att kung Oscar genom en af sina ministrar en gång utlofvat att själf bestrida ifrågavarande ökning af kronprinsens inkomster. Riksdagen är för närvarande sysselsatt med två viktiga kungl. förslag, det ena rör kvinnans myndighetsförklaring vid 25 års ålder, det andra religionsfrihetens utsträckande. Lagutskottet yrkar på kvinnans fortfarande omyndighetstillstånd, för så vidt hon ej själf begär att få komma ut ur detsamma.[1] Religionsfriheten bekämpas ifrigt af prästeståndet. Kronprinsen hyllar äfven för sin person dess mening och vill på sin höjd åt medlemmar af öfriga protestantiska samfund medgifva samma rättigheter som åt luteranerna, de enda, som hittills fått bekläda civila ämbeten. En enda, för hela riket gemensam troslära anser han vara den säkraste borgen för lugn och fred i landet samt vill därför ej gärna bevilja några eftergifter åt olika tänkande.

Å den ena sidan kan väl denna åsikt synas berättigad uti ett land, som så länge varit skådeplatsen för religionsstridigheter, men å den andra framkallar ofördragsamheten lätt fanatism, och den

[1] Lagutskottet tillstyrkte först det kungl. förslaget, hvarvid dock en ledamot A. Adlercreutz i afgifven reservation yrkade, att den 25-åriga kvinnan först efter därom hos vederbörlig domstol gjord anmälan skulle vinna ifrågavarande förmån. Sedan ärendet emellertid återremitterats till utskottet, frångick detta sitt förra beslut och biträdde reservationen, som också blef ståndernas beslut.

sekt, man förföljer, vinner ofta flera anhängare än den, som får lefva i fred och ro. För öfrigt finnes det väl ingen naturligare frihet än den att få dyrka sin Gud efter sin egen tro. Dessa skäl väga likväl ej mycket i regentens ögon, hvilken afskyr och fruktar Rom samt dess proselytmakeri.

Jag deltog uti adelns öfverläggningar rörande den betydelsefulla religionsfrihetsfrågan. General Lefrén visade med siffror i hand de framsteg, som katolska läran gjort i de länder, där fullständig religionsfrihet varit införd. Tersmeden var ännu ifrigare. »Intill denna dag», utropade han, »hafva alltid våra svenska konungar varit statskyrkans beskyddare; Carlar och Gustaver hafva kämpat för henne, och den store Gustaf Adolf har ljutit döden för sin tro. Det har blifvit vår hårda lott att från vår konung få mottaga ett förslag, som hotar att undergräfva den religions grundvalar, för hvilken våra fäder stridt. Han kastar härmed handsken mot våra stora anherrar, hvilka hvila i sina grifter» o. s. v.[1]

I prästeståndet är naturligtvis stämningen fientlig mot all utvidgad religionsfrihet. Den enda eftergift, som man där vill göra, är afskaffandet af landsförvisningsstraff för dem, som öfvergifva statskyrkan.

Den 20 oktober återkom kronprinsen från sin resa till Kristiania, där han, enligt sina följeslagares uppfattning, skall hafva gjort ett fördelaktigt intryck, om man undantager några skrytsamma uttalanden, som han lär hafva tillatit sig i fråga om svenska riksdagen, bland annat om huru han kväst oppositionen därstädes. Prins Oscar hade ej så orätt, då han härom dagen sade till Bildt: »Min bror Carl skulle blifva en utmärkt konung, bara han ville spara litet på sina ord och sin kassa».

Grefve Baltzar von Platen har nyss blifvit utnämnd till minister i London, efter hvad man säger en missräkning för prins Oscar, som önskat denna post för Knut Bonde.

Kronprinsen har åter talat med mig om min beskickning till Paris och frågat mig, huru stor summa jag behöfver i lön. Jag

[1] Ordalagen i Tersmedens yttrande äro väl ej korrekt återgifna, men det anförda ger en föreställning om den högstämda ton, som genomgår densamma.

bad honom vända sig till härvidlag erfarna personer. Under afbidan på min förestående utresa inbjöds jag att arbeta i hans atelier; jag begagnade nu tillfället att delgifva honom de förhoppningar, som konstnärerna ställa på hans tillträde till makten, och bad honom ej spara på belöningar åt framstående artister, då de sköna konsterna här i landet så länge varit i behof af uppmuntran. Jag rådde honom att till att börja med utnämna Höckert och Larsson till vasariddare. Kronprinsen tyckes också mycket benägen att visa sig som en varm beskyddare af målarkonsten; han delgaf mig nu sin plan att bilda ett galleri, bestående uteslutande af svenska och norska taflor, och som skulle inredas i Stockholms slott. Hans artistiska smak och frikostighet utgöra äfven en borgen för uppfyllelsen af dessa hans goda föresatser, och han kommer säkerligen att uppmuntra konsten med större urskillning, än hans far och farfar härvid ådagalagt. Artistlifvet med dess frihet och friska lefnadsglädje stämmer för öfrigt förträffligt med kronprinsens naturliga böjelser, och han trifves också bäst uti konstnärernas krets, kanske därför att dessa i allmänhet ej känna sig bundna af den inom ämbetsmannahierarkien rådande rangordningen utan blott erkänna en öfverlägsenhet, nämligen »snillets». De känna sig lika hemmastadda i furstens gemak som i herdens hydda. Jag har sålunda mer än en gång med förvåning sett åtskilliga af våra såväl bildande som sceniska artister, första gången de hedrades med en aftonbjudning till det kungliga rökrummet, där från första stund röra sig med större ledighet än mogna diplomater och meriterade ämbetsmän. T. ex. en Scholander, Boklund, Höckert, Knut Almlöf, Fredriksson, Arnoldson, Svante Hedin. Till såväl den kunglige värdens som hans gästers beröm vill jag tillägga, att, trots den därstädes rådande naturliga glädjen och lediga umgängestonen, hvar och en alltid vetat stanna inom gränsen för det passande. Den vana, som kronprinsen har att dua hvarje man i sitt rike, hvilken han kommer i beröring med, skulle säkert, använd af en mindre öppen och hjärtlig furste än han, stöta atskilliga mera granntyckta undersatar. Jag har dock aldrig märkt något dylikt, tvärtom den med familjär vänlighet sålunda tilltalade finner sig

från första stund mera obesvärad och välvilligt stämd. Jag har ofta inom mig själf undrat häröfver och kan blott förklara tillvaron af ett sådant bruk i ett konstitutionellt land och bland ett folk med våra dagars utvecklade självständighetskänsla genom den personliga, ytterst sällsynta naturliga gåfvan hos kronprinsen att med sin öppna blick och sitt varma handslag äfven meddela något af sin inneboende hjärtliga älskvärdhet. Hans far Oscar I duar blott några få af sin intima krets; då han vill visa sig vänlig mot någon yngre officer, begagnar han ordet »min vän» och talar i tredje person.

Resan till Kristiania 1858.

Kronprinsen-regenten begaf sig den 6 maj 1858 till Kristiania för att öppna ett urtima storting, sammankalladt på grund af handelskrisen och den minskning i statsverkets inkomster, som blifvit en följd af densamma. Han åtföljdes af mig samt kammarherre Boy, som skulle sköta hushållet och kassan under färden. Vi afreste kl. 6 f. m. med ångbåten Arboga. Bland dem, som infunno sig för att taga afsked af prinsen, märktes en från Köpenhamn anländ frimuraredeputation, anförd af kammarherre Berling, Fredrik VII:s och grefvinnan Danners favorit, hvilken tack vare den sistnämndas beskydd från en mycket anspråkslös början lyckats svinga sig upp till sin nuvarande ställning. Hans röda frack och många ordnar väckte uppseende bland folkmassan på Riddarholmen. En honom åtföljande yngre man i danska gardeshusarernas uniform hette De la Laing och var född skotte, han hade deltagit i 1848 års krig och var kungens ordonnansofficer. Dessa herrar liksom äfven deras medbröder uti ifrågavarande beskickning uppträdde här som ifriga skandinaver, och man har anledning antaga, att de jämte sin frimuraremission äfven haft ett politiskt uppdrag. Föga förtroendeingifvande sågo de emellertid ut.

En medpassagerare på båten var grefve Adolf von Rosen, »Järnvägs-Rosen» kallad. Han medföljde oss äfven från Arboga till Nora på den nybyggda järnvägen. I nämnda stad tog kronprinsen in hos ortens rikaste man, brukspatron Wedberg, som bjöd på en ståtlig middag med taffelmusik af Lifregementets husarers musikkår. Dagen därpå besöktes under bergmästaren Troilius' ledning Dalkarlsbergs pittoreska grufvor. Frukost intogs i Karlskoga

prästgård, middag och nattkvarter i residenset i Karlstad, där generalerna Löwenhielm och Malmborg jämte öfriga ortens honoratiores infunnit sig.

Den 8 maj anträdde vi färden redan kl. 5 f. m. Vi hade också 20 mil att resa. Jag åkte i kronprinsens vagn. Han var vid ypperligt lynne. Vi sjöngo alla sånger vi kunde. Vid norska gränsen mötte E. Lövenskiold och Fleischer. Kl. 1 på natten anlände vi till Os, där nattkvarter togs hos en där boende engelsman Mr Duri, som var gift med en norska; och följande dag kl. 1 e. m. voro vi i Kristiania.

KAMMARHERRE BERLING.

Omedelbart efter sin ankomst öfvertog kronprinsen regeringen samt tog emot uppvaktningar af civila och militära myndigheter. Jag fann ingenting annat förändradt i Kristiania, än att några kvarter blifvit i grund förstörda af en eldsvåda, så att de nu i viss mån erinrade om Pompeji. Statsrådets medlemmar åto middag på slottet, kaffet intogs sedan i en trädgårdspaviljong under den muntraste stämning. Herrar Due, Petersen och Bloch berättade så lustiga historier, att skrattsalfvorna hördes vidt omkring. Då man såg dessa vördnadsvärda gubbar så glada strax före stortingets öppnande, kunde man ej undgå att få den uppfattningen, att de måtte hafva mycket rena samveten.

Boy och jag gästa emellanåt våra gamla vänner Thorwald Meijer och Thomas Heftye, i hvilkas hem vi alltid äro välkomna. De tre bröderna Wedel-Jarlsberg åto den 10 maj middag på slottet. Den äldste är grefve och besitter grefskapet Jarlsberg, den andre är ägare till Bærums järnbruk och den tredje herre till Bogstads gods, beläget omkring en mil från Kristiania. Denna familj och bröderna Lövenskiold representera den norska aristokratien. De två äldsta bröderna Wedel äro högt ansedda män; den tredje, som är hofjägmästare, anses mindre begåfvad men

har i stället det ståtligaste utseendet. Deras fader var den grefve Wedel, som spelade en så framstående roll vid unionens tillkomst.

Den 14 maj kl. 1 öppnades stortinget. Ridande härolder i burgundisk dräkt hade föregående dag förkunnat den stora tilldragelsen. Processionen tagade fran gamla Palæet till stortingsbyggnaden med musik i spetsen. Prinsen-regenten öppnade själf stortinget. Due läste sedan upp berättelsen om hvad som timat sedan sista stortingets afslutande, och vice-presidenten Motzfeldt svarade på trontalet, hvarefter processionen tågade tillbaka till

GRUPP AF NORSKA STATSRÅD.

Palæet. Stortingsbyggnaden är trang och oansenlig; man har också beslutit uppförandet af en ny sadan efter arkitekten Langlets ritningar. Kronprinsen gaf sedan på slottet middag för 200 personer, däribland 110 stortingsmän; 45 af dessa utgöras af ämbetsmän eller präster, alla de öfriga äro bönder. Anblicken af denna samling af för det mesta kloka och hederliga om ock delvis mindre väl kammade folkrepresentanter, sittande vid en luxuös taffel i den förgyllda och rikt dekorerade festsalen, var ganska egendomlig; det talades föga under maltiden men åts och dracks desto mer.

Den 16 maj gaf prinsen-regenten en liten fest pa Oscarshal; allt var lyckadt utom vädret, men sällskapet lät regnet skvala och roade sig inomhus; frukostmiddagen serverades vid smabord för damerna, som härvid uppvaktades af sina staende kavaljerer, under det en sångkör utförde taffelmusik; sedan dansade man efter maten, allmän sämja rådde; i hvarje hörn såg man en Lövenskiold och en Wedel[1] i vänligt samtal med hvarandra. Balens pärlor voro en sjuttonårig fröken Wedel från Bogstad, som var fraîche som en rosenknopp, samt en fröken Manthey.

Den 17 maj, årsdagen af den norska konstitutionens antagande i Eidsvold, firades med stor ståt. Redan vid soluppgången smällde kanonskotten från Akershus fästning. Stor diner ägde rum på slottet, därefter infunno sig med sina fanor deputationer från stortinget, universitetet och arbetarföreningen, hvilka alla defilerade för prinsen-regenten, som visade sig på balkongen och togs emot med entusiastiska hurrarop. På kvällen följde jag honom på teatern, där utom en prolog till dagens ära en tragedi af norske skalden Munch, »Lord Russell», utfördes. Stycket innehåller vackra tankar, uttryckta i ett formfulländadt sprak, men saknar handling. Lord William Russell konspirerar mot hertigen af York, men, förrådd af en af sina medsammansvurne, blir han dömd till döden, därför att han vill skaffa sitt land religiös och politisk frihet. Författaren, en blek, skägglös man med stripigt blondt hår, halfslutna ögon och melankoliskt utseende, inbjöds under en mellanakt att komma in i den kungliga logen, där han undfägnades med förfriskningar och smickrande loford.

Öfverste Söderberg, som nyligen blifvit utnämnd till öfverintendent, kom hit och gjorde sin uppvaktning; han har senast varit bosatt i Paris en 6 à 7 år och kallas nu att bekläda ett ämbete, hvarför han ej har andra meriter än en oklanderlig vandel, mycket ordningssinne och en nätt amatörtalang som tecknare, hvilken hans färdighet af Oscar I tagits i anspråk för ritningars utförande vid ifrågasatta uniformsförändringar. Han har äfven en tid tjänstgjort som generalintendent.

[1] Mellan dessa båda familjer synes någon misshällighet kort förut hafva yppat sig.

Jag begagnar mig ofta af de bjudningar jag erhåller till enskilda familjer; maten är i allmänhet enformig, men vinerna äro goda och drickas i öfverflöd. Vid aftonbjudningar, då det ej dansas, samlas herrarne i salongen kl. 8 och sätta sig ner vid whistborden. Kl. 10 öppnas dörrarna till matsalen, och en läcker supé serveras jämte utsökta viner; sedan stiger man åter in i salongen, där en riklig dessert med glasser, krämer och tårtor väntar, och först nu börja champagnekorkarna att smälla. Man åtskiljes särdeles välförplägad, men några damer hafva ej varit synliga vid festen. Bristen på fruntimmersumgänge har haft ett menligt inflytande på norrmännens världsmanna- och salongsutbildning; de vänja sig härigenom vid att allt för litet genera sig. Vanligen gifta de sig tidigt, vid 21 à 22 år, de blifva lyckliga familjefäder och goda kamrater men äro som borttappade i en finare salong. Den hos kvinnan medfödda instinkten att behaga försvagas äfven här snart, särskildt hvad de gifta damerna beträffar, till följd af brist på näring; de börja så småningom försumma sin toalett och lefva blott för de sina. Flickorna, i de högre klasserna åtminstone, äro däremot angenämare i umgänget än sina svenska medsystrar. Dessa senares uppfostran, vanligen anförtrodd åt guvernanter, håller sig för strängt inom konvenansens gränser, och det passande blir hufvudregeln för deras umgängessätt. De norska åter visa sig sådana, som naturen skapat dem, hvars och ens originalitet får fritt utveckla sig; deras blåa ögon, tjocka, blonda hårflätor och skära hy bidraga äfven att höja deras tjusningskraft.

Bjudningar ute på landsställen invid staden afslutas vanligen med en segeltur på fjorden, utan damer naturligtvis, men med så många fler ölflaskor. Norrmannen bör bedömas så, som han visar sig i sitt eget land, där, enär tillfälle till jämförelse saknas, hans brist på polityr ej så mycket märkes; han är af naturen godhjärtad, rättfram och stolt och har genom en solid uppfostran utbildats till en duglig medborgare. Sitt lands institutioner, geografi och politiska rättigheter känner hvarje norrman noggrant; han är i detta hänseende mera patriot än svensken.

Den 21 maj red jag med kronprinsen i hällregn ut till lägret,

trupperna trampa i gyttjan, och kavallerihästarna darra af köld; sedan 8 dagar är vädret vinterlikt. På aftonen gaf statsrådet Vogt bal. Kronprinsen dansade med fruarna Heftye och Dahll samt fröknarna Manthey och Olga Lövenskiold.

Den 30 maj. Två franska officerare äro här på prinsen-regentens anhållan. De hafva hitsändts för att sedermera medfölja

BRINCOURT OCH GESLIN.

till Axevalla och där stå till tjänst med råd och upplysningar Öfverstelöjtnanten vid zouaverna Brincourt och kaptenen vid fotjägarne grefve de Geslin hafva båda utmärkt sig i åtskilliga fälttåg. De inbjödos nu att i kronprinsens sällskap passera dagen på Bogstad hos Herman Wedel och hans fru, född Heftye. Här dracks så tappert, att åtskilliga af middagsgästerna blefvo bragta ur jämnvikten. En svensk, löjtnant H., föll också i sjön under eftermiddagsseglturen men upptogs och ikläddes vid hemkomsten värdens kläder, hvilka voro alldeles för stora för honom. Bog-

stads egendom är särdeles väl hållen och bär en i Norge ganska ovanlig aristokratisk prägel.

Öfverstelöjtnant Brincourt är en liten, liflig 34 års man med grånadt, kortklippt hår och blondt skägg. Efter Malakoffs intagande under Krimkriget framdrogs han ur en hög af lik, betäckt af 17 blessyrer. De Geslin härstammar på sidolinjen från Bourbonerna, han är allvarligare än sin kamrat, har mörk hy och svarta ögon. De infördes i norska societén på en bal hos Ernst Lövenskiold. Löjtnant Ihlen fick sedan i uppdrag att följande dag med dem anträda en lusttur till det inre af landet.

Den 4 juni. Statsrådet Vogt gaf en middag i anledning af svenske finansministerns och några af hans kollegers hitkomst. Gripenstedt höll härvid ett varmt och anslående tal, prisade de beundransvärda materiella framsteg, friheten medfört i Norge, och uttryckte sina svenska landsmäns tacksamhet för det broderliga emottagande de rönt. »Låtom oss lägga bort all misstänksamhet, allt missförstånd och lefva tillsammans, som det anstår två riddare 'sans peur et sans reproche'», så slutade hans tal. Presidenten Motzfeldt, som besvarade det, inledde sitt tal med följande ord: »Den store Axel Oxenstierna skref till sin son: 'Du blefve helt förvånad, min son, om du visste, huru litet den mänskliga visheten betyder i politiska angelägenheter och hur stora händelser kunna uppstå af de minsta tilldragelser'»;[1] därefter framhöll stortingspresidenten de närvarande svenska statsrådens dygder och förtjänster. Min bordsgranne fru Gjerdrum, värdens dotter, med hvilken jag nyss afhandlat äktenskapsfrågan, hvarvid hon fördömt men jag åter förordat förståndsäktenskapen, som enligt hennes åsikt ej i längden kunde vara lyckliga, såg efter dessa tal menande på mig. »Er landsman och ni», sade hon skrattande, »äro af olika åsikter, han är tydligen en anhängare af le mariage d'inclination.» »Ja nu och af ren artighet», svarade jag, »ty Gripenstedt är för mycket statsman för att slå sig på känslopolitik, han nöjer sig nog med en hederlig mariage de raison.»

[1] Nescis quantilla prudentia mundus regatur (Axel Oxenstierna till sonen Johan).

Prinsen-regenten lämnade nu Norge och begaf sig till Axevalla läger, där de franska officerarne sedan tillhörde hans stab och konsulterades flitigt rörande tiraljeringen, infanteriets nuvarande hufvudstridsform. Efter lägret anförtroddes dessa herrar åt min vård, och jag reste med dem i Västergötland samt längs Vätterns stränder, hvarefter jag tog dem med till Råbäck, där de stannade några dagar, innan de i Stockholm togo afsked af prinsen-regenten och återvände till Frankrike med löfte att återkomma ett annat år.

Prinsen-regentens Norrlandsresa 1858.

Liksom han 1856 såsom vicekonung i Norge ansett sig böra besöka detta lands mera aflägsna trakter, beslöt nu prinsen-regenten att företaga en resa till Sveriges nordliga provinser för att själf taga kännedom om dessas på senare åren allt mera tillväxande betydelse samt deras hittills obegagnade möjligheter till fortfarande utveckling. För att förläna resan en mer allvarlig prägel hade prinsen anmodat civilministern Almqvist att vara honom följaktig jämte astronomen professor Selander och läkaren professor Malmsten. W. Sandels hade bestyret med maten och befordringsmedlen; de tjänstgörande uppvaktande voro jag som adjutant och Dalström som ordonnansofficer. Afresan ägde rum den 24 juli på ångaren Valkyrian. I Gäfle tog prinsen in hos »rike Rettig», där landshöfding Prytz presenterade honoratiores och höll sträng ordning. Jag såg själf, hur han brutalt undanknuffade en i hans ögon väl framfusig borgmästare. Af militärståndet visade sig endast stadens kommendant, den gamle kapten v. Mentzer, som för befälet öfver en garnisonsstyrka af tolf man.

I Härnösand tog prinsen in i landshöfding Gynthers residens, hvarpå vi följde Ångermanälfvens frodiga stränder och beségo Lidens storartade vattenfall. Den 26 voro vi i Sundsvall och besökte sedan Svartviks sågverk, där Oscar Dickson gjorde »les honneurs» på ett furstligt sätt liksom senare äfven vid Baggböle. I Ångermanland bestegs Skuluberget, en ganska vådlig färd uppför branta klippor, hvarvid man äfven nödgades begagna stegar. Civilministern, som sökt afböja företaget, stannade nedanför. Ut-

sikten är vidtomfattande men saknar Norges pittoreska prägel. Dickson hade vid Bodum låtit inringa några björnar, och en stor del af den 31 juli tillbragtes vid sjöstranden, i afvaktan på att det omfattande drefvet skulle föra nallarna inom skotthåll. Det befanns dock, att dessa på något outrannsakligt sätt brutit sig

RETTIG OCH KRONPRINSEN.

igenom. När dreffolket omsider anlände till sjöstranden, blef bytet en räf och sex harar, som alla togos lefvande. Resan fortsattes till Umeå genom en dyster trakt, här och där beströdd med små lador, där höet förvaras, till dess vinterföre inträffar. I Baggböle gästade prinsen åter Dickson, hvilken genom klok förvalt-

ning af traktens vidsträckta skogar, som till stor del tillhöra Dicksönerna, lyckats göra sig själf och befolkningen dessa hittills obrukade nationella tillgångar till godo. Det Dicksonska husets framgång ses dock med afundsjuka ögon af staden Umeås köp-

LANDSHÖFDINGEN OCH BORGMÄSTAREN.

män, Oscar Dickson blef till och med utesluten från deltagandet i en middag till prinsen-regentens ära.

Vi följde sedan Taflesjöns ödsliga strand och gjorde halt vid den mera leende Tafleån, där prinsen och jag togo fram våra penslar, under det att professorerna använde sina metspön. Här besvärades vi för första gången af mygg, sedan våra olidliga följeslagare på resan i Lappmarken. Sedan vi passerat det historiska Säfvar, anlände vi till Robertsfors bruk, där ett festligt mottagande

väntade prinsen. Dagen därpå, då vi kommo till Nysätra hälsobrunn, framträdde plötsligt ur en grupp högtidsklädda brunnsgäster ortens läkare,[1] en jovialisk herre i doktorshatt, och omfamnade Malmsten. »Se god dag, Pelle», ljöd det och besvarades med ett »Är det du, Kurre? Så roligt att råka dig.» »Vi få lof att dricka ett glas punsch på det.» De hade ej träffats sedan studenttiden; prinsen och hans svit följde nu med, och snart voro vi i samspråk med brunnssocieteten. En ung dam anförtrodde mig, att brunnsläkaren på platsen var mycket omtyckt, men att man i glasögonens läge på hans näsa hade en säker barometer, som patienterna alltid rättade sig efter. Sutto dessa på själfva näsroten, var han spik nykter och dugde ej som läkare; hade de halkat ner till nästippen, var han drucken och farlig att konsultera; men befunno de sig midt på näsan, så hade han fått lagom med punsch och var då en ovanligt skicklig läkare. För tillfället sutto de redan ett stycke nedanför näsans midt, men samtliga brunnsgästerna sågo så friska ut, att vi lämnade dem utan farhågor.

GYNTHER.

Sedan vi farit genom en tät och dyster skog, öppnade sig för våra blickar en leende nejd med en spegelblank sjö, i hvars vatten en bebyggd grön kulle jämte Burträsks kyrka afspeglade sig; vi gladde oss åt att här få skåda lif och rörelse, men vid framkomsten funno vi blott en ödslig bygata, portar och fönster stängda samt en dödens tystnad öfverallt. Vi befunno oss i en kyrkoby, d. v. s. en samling skjul och stugor uppförda till de kyrkobesökandes begagnande; då dessa ofta äro bosatta flera mil från kyr-

[1] Provinsialläkaren i Nysätra distrikt hette Jonas Risberg och hade varit promotionskamrat med Malmsten.

kan, anlända de nämligen merendels på lördagsaftonen. Byn får da ett festligt utseende, fönsterluckorna öppnas, man meddelar hvarandra veckans händelser, landthandlare bjuda ut sina varor o. s. v.

Vi öppnade nu vår matsäck och dukade upp den på trappan utanför en af dessa stugor samt fortsatte därefter till Skellefteå, hvars hvita tempel med sin kupol och sina korintiska pelare do-

MALMSTEN M. FL.

minerar staden. Kyrkoherden Nordlanders gästfria och komfortabla hem behagade prinsen och oss alla mycket; sonen i huset, en ung officer, blef sedermera Carl XV:s ordonnansofficer och en af döttrarna en skicklig målarinna. På prostens uppmaning gjorde vi en färd, dels i roddbåtar dels i kärror, till Norsjö. Naturen är här vild men erbjuder ständiga omväxlingar. Från Norsjö blir landsvägen särdeles brant. Då jag stod i begrepp att bestiga min kärra, märkte jag att hästen saknade betsel; en grof segelgarnstöm, som sammanbundits öfver hans nos, ersatte detta. Jag

skaffade mig nu trots skjutsflickans protester ett ordentligt betsel. Men detta fick jag ångra, ty knappt var jag i väg utför backen, förr än hästen satte af i fullt sken, kärran kastades hit och dit som en boll, och jag kände mig alldeles hjälplös; dessutom fruktade jag att köra omkull prinsen, som åkte framför mig. Jag drog nu af alla krafter i ena tömmen och fick sålunda hästen

BRUNNSLÄKAREN VID NYSÄTRA.

att vika af in i skogen, där kärran fastnade mellan två trädstammar och gick i kras; skjutsflickan och jag sluppo undan med blånader, hästen stod darrande som ett asplöf. Det dröjde en god stund, innan en ny kärra kunde anskaffas, och jag begagnade nu tiden att taga en skiss af det storartade landskapet framför mig. Då jag sedan satte mig upp i den nya kärran, var hästens nos försedd med det gamla styrredskapet, och kreaturet mildt som ett lamm. Jag fick nu höra, att som kommunikationerna sommartiden

endast bruka äga rum sjöledes, och hästar saledes blott begagnas om vintern, da det kalla stalet lätt skulle kunna förorsaka sárnader i deras munnar, så köras dessa djur alldeles som renar.

Prinsen uppehöll sig nagra dagar i Luleå, där landshöfding Ros och hans unga, behagliga fru gjorde oss vistelsen angenäm. Luleå lefver af trähandeln, och staden är jämförd med Piteå[1]

ALMQVIST, SELANDER M. FL.

ganska bra bebyggd och äfven väl försedd med hvad för ett civiliseradt samhälles behof kräfves. Som man under en resa i Lappmarken är uteslutande hänvisad till egna resurser, gjorde vi nu nödiga förberedelser till den stundande färden. Landshöfdingen slöt sig äfven till var lilla karavan. Resan skulle räcka öfver åtta dagar, och klädedräkten vara sadan, att den lämpade sig så väl

[1] De resande hade kort förut besökt Piteå, ehuru intet därom nämnes i reseskildringen.

för fotvandringar som för ridt- och båtfärder. Kommunikationsanstalterna äro nämligen här ytterst primitiva, och boningshusen ofta belägna flera mil ifrån hvarandra. Civilministern, som är en klen fotgängare, och Selander, som älskar bekvämlighet, foga sig suckande i det oundvikliga. Jag vet ej, om den senare i hemlighet gör några astronomiska observationer, men jag har hittills ej hört andra yttranden af den godmodige mannen än angående de mer eller mindre välsmakande festmiddagar han intagit. Han och Malmsten uppträda vanligen rökande långa sjöskumspipor. Är Selander lugn och fredlig, så är hans kamrat så mycket mer rörlig och talför; hans skallande skratt hörs på långt håll, och hans dispyter med prinsen återkomma dagligen än angående prästerskapet, som Malmsten ej tål, men som af kronprinsen anses som ett af statens viktigaste element, än rörande åtskilliga mer eller mindre framstående personer. Sandels tiger, eller ocksa gnäggar han som en fåle, Dalström trakterar oss med godmodiga kvickheter, och Almqvist är välvillig mot alla. Slutligen och för att taga det bästa till sist är prinsen själf själen i karavanen, ständigt vid friskt och gladt lynne, vänlig och finkänslig i umgänget, outtröttlig och äfven mån om att visa sig som sådan både inför oss och infödingarne.

Från Luleå följde vi älfstranden dels åkande dels vandrande i den djupa sanden fram till Bredåker. För att undvika skafsår på fötterna hade vi enligt landets sed skaffat oss pjäxor eller renskinnspåsar fyllda med hö, däri foten mår särdeles väl. Ett slags kapplöpning ägde under vägen rum mellan prinsen och mig; ingen af oss ville erkänna sig besegrad, och vi anlände samtidigt en timme före de andra till Bredåker. Bland en hop välvuxna och blonda kvinnor, som här samlats för att beskåda kronprinsen, märktes två lapska ladugårdspigor af hidöst utseende; ehuru knappt 40-åriga sågo de ut att vara minst 70 år gamla. Boståderna här äro som nästan öfverallt i Norrland snygga och rymliga; vanligen äger bonden utom nödiga uthus två boningshus, båda försedda med tvenne våningar. Det ena tjänar honom till vinter-, det andra till sommarbostad. Bristen på kommunikationer

har hittills lämnat befolkningen nästan oberörd af civilisationens framsteg. Då den karl, som bar vår kycklingbur, lastade af sig denna, omringades han af en nyfiken hop, som aldrig sett sådana djur; de gissade än på påfåglar än på kalkoner.

Från Bredåker färdades vi i roddbåtar uppför Luleälf, som är omgifven af skogar, hvilka här och där lämna rum för ett odladt fält. Vi anlände vid middagstiden till Svartlå, en under Gellivare lydande egendom. Gellivare är vidsträckt som ett tyskt furstendöme, och dess malm anses vara ibland de bästa i världen. Sedan flera olika bolag till följd af brist på tillräckligt kapital måst nedlägga sin verksamhet, har nyligen ett engelskt bolag bildats, som måhända lyckas bättre. Några timmars väg längre bort besöktes Edeforsfallet, där laxfiske idkas i stor skala.

Sent på natten hunno våra båtar ett nybygge Vuollerim, där en halmbädd med lakan öfver väntade oss. Ägaren har under de 15 år, han här varit bosatt, odlat upp så mycken mark, att han nu föder 10 kor och 12 hästar. Prinsen jagade här änder i den spegelblanka af skog omgifna sjön. Endast ljudet af årornas jämna plaskande störde dock den högtidliga morgonstämningen, ty änderna hade flugit sin kos. Vi redo sedan 3 mil öfver sanka marker; parvis sammanbundna trädstammar utgjorde en någorlunda ridbar väg, dock råkade landshöfding Ros' häst att halka ner i träsket, hvarifrån han endast med stor möda kunde uppdragas. Då landet genomskäres af vattendrag, måste man vid färder här städse hafva båtar till hands; möter en älf, försöker man arbeta sig uppför denna; är forsen för våldsam, måste båtarna bäras uppför backarna för att sedan åter bestigas ofvanför fallen. Våra roddare voro vana vid detta arbete och visste också styra båten mellan klippstyckena i det brusande elementet. Nödvändigheten att ständigt byta om fortskaffningsmedel försvårar en resa i dessa obebodda trakter. Vår karavan bestod utom af oss själfva utaf 20 bärare och roddare; köksattiraljen och matvarorna fordrade en hel del ryggar. De långa, ödsliga och ofruktbara trakter, man här passerar, lida af en viss enformighet och förtjäna ej i mitt tycke det besvär man gör sig, då man besöker

dem. De äro att anse som en skärseld, som måste genomvandras, innan naturskönare regioner uppnås.

Vi gjorde halt i Pajerim och återtogo våra båtar; natten föll på, innan vi hunnit ro uppför två återstående forsar, men som det var månsken, anförtrodde vi oss åt våra roddares lokalkännedom och muskelkraft. Väl hunna uppför forsarna märkte vi eld pa afstånd; man sade oss, att lappar tändt den för att skydda sina renar mot mygg. Klockan var 12, och vi fortsatte färden, vägledda af månskenet, hän mot lapplägret. En tätt sammanpackad hjord af renar, hvilkas greniga horn rörde sig i riktning mot elden, omgaf densamma. Lappmannen tystade nu sina hundars skall, snart var hela lappfamiljen synlig; som de sofva påklädda, var toaletten ej långvarig. Då familjefadern erfor, hvilket rart främmande han fått, blef han frikostig, bjöd på renmjölk och dito ost och anhöll att få slakta en renkalf samt förära den åt kronprinsen. Han fick af denne i utbyte ett vackert kruthorn. En 14-årig dotter tog sig bra ut i månskenet; för öfrigt voro de samtliga otympliga dvärgfigurer. Det uppgafs, att de disponerade öfver 1,000 renar, däri dock inberäknade flera, som tillhörde nybyggare i trakten. Hvarje dylik familj har vanligen ett visst antal renar till husbehof, som densamma mot billig afgift inackorderar hos någon kringvandrande lapp. Om sommaren vistas lapparne i snöregionen, där renarna äro i fred för myggen; om vintern närma de sig bebyggda trakter. Vargar och mygg äro deras enda men envisa fiender. Jag misstänker emellertid, att landshöfdingen enkom låtit kalla ned ifrågavarande lappfamilj från fjället för att få förevisa densamma för kronprinsen. Ros berättade, att då han för några år sedan under en ämbetsresa råkade fastna bland snömassorna, hade han ackorderat med en lapp, att denne skulle bana honom väg genom att med 200 renar vandra före honom; pa detta behändiga sätt åkte han 9 mil helt lugnt i sin släde, hela kostnaden belöpte sig till fem kronor.

Vi fortsatte vår båtfärd uppför älfven till Jockmock, en liten by, där prästen här har sitt boställe. I detta togo vi nu in och hvilade öfver en dag. Bostället är af tarfligaste slag, men pastor

Westerlund och hans talrika familj gjorde sitt bästa för att undfägna prinsen och hans följeslagare. Sedan 30 års tid bosatt i Jockmock, har Westerlund förvärfvat sig sina vidt kringspridda sockenbors vördnad och kärlek; med en lön af 1,500 kr. har han lyckats uppfostra 17 barn, hvilka alla äro vid god hälsa; en son är redan präst, två äro skollärare och tre gymnasister i Luleå, dit ena systern följer dem för att sköta hushållet åt dem under terminerna. Flickorna äro vackra blondiner, de städa rummen och passa upp oss vid bordet. Under vintermarknaden är prästgården öfverfull af gäster, mest lappar; de giftaslystna passa då på att låta viga sig; under året födda barn döpas; de gamla taga reda på sina födelseår, som de regelbundet sedan glömma, så att den arma prästen vanligen tillbringar halfva sin dag med att bläddra i kyrkböckerna för att kunna tillfredsställa deras nyfikenhet. Somliga medföra presenter: en renskinka, en renhud etc. Efter marknadens slut behöfver prästfamiljen 14 dagar för att hinna befria prästgården från all förpestad luft och orenlighet.

Civilministern, som var medtagen af resans strapatser, skyllde nu på sin mage och anhöll att få stanna i Jockmock för att i lugn sköta sin hälsa, under det att vi andra stego till häst för att bese det vackra Kvickjock. Då vi ridit en half mil, märkte prinsen, att han kvarglömt sin kikare, hvarför jag skyndade tillbaka för att hämta den. Jag fann då den magkranke ministern sittande framför ett väldigt fat med smultron men lofvade att ej förråda honom. Under det han här höll damerna sällskap, var prästen själf med på vandringen, hvilken gaf honom tillfälle att besöka en del af sin vidsträckta församling, som är 40 mil i omkrets. Trots sin klumpfot haltade han sin väg fram helt obesväradt; prästkappa och dito kragar bar han inlindade i ett tidningspapper i bakfickan jämte psalmboken. Hans ämbetsförrättningar togos nämligen på vägen i anspråk, än för en vigsel eller ett barndop, än för båda på en gång. Pastorn, som reste i en prästrock af hemmaväfdt kläde, drog då i hast fram ur fickan de öfriga attributerna till sitt kall, och ceremonien tog sin början. Första gången jag bevittnade ett dylikt improviseradt barndop var i Njavivi. En af

oss nu gjord insamling till en sparbanksbok at den nye världsborgaren lofvade pastorn att allt framgent förvalta. Efter att hafva rott uppför älfven och inlupit i Saggatjaure fingo vi först ett rätt begrepp om de lapska sjöarnas egendomliga och storartade karaktär. Luften är under denna latitud så klar och genomskinlig, att de minsta detaljer ses på langt afstånd. Snötop-

LÆSTADIUS.

parna skjuta djärft upp mot den blåa himlen och påminna genom sina brutna linjer om Alperna i Oberland.

Under hela Kvickjocksfärden uppenbarade sig salunda den ena härliga taflan efter den andra. Omsider närmade vi oss kyrkan, belägen i dalgången på krönet af en grön kulle. Kronprinsens ankomst var väntad, och så snart hans båt blef synlig, ringde klockorna i kyrkstapeln. Folkmassan, mest lappar, stod tyst på

stranden. Prosten Læstadius förrättade nu gudstjänsten men höll bönerna pa lapska. Då jag efterat satt och målade af kyrkan med omgifning, kom en ung lapska och frågade mig, om jag ville framföra ett bref till hennes syster, som tjänade hos klockaren i Kalix; hon hade nämligen fått reda på, att vi ämnade oss dit. Detta lofvade jag, men som hon själf ej var skrifkunnig, ref jag ut ett blad ur mitt album och skref efter hennes diktamen en berättelse om hvad som händt familjen under de tre år systrarna ej träffats. Brefvet slutade med anhållan om svar och med följande postskriptum: »Glöm ej att säga mig, hvad brefbäraren nämnt om mig!»

Återfärden till Jockmock var rätt äfventyrlig. Hittills hade vi rott uppför forsen, nu bar det af utför densamma; detta senare färdsätt är snabbare men äfven obehagligare. Det kändes ständigt, som om båten skulle kantra. Karlen, som med sin åra styrde den, spände så skarpt sin blick, i det han spanande såg framför sig, och hans framatlutade gestalt fick ett på samma gång så energiskt och så ängsligt uttryck, under det båten hoppade och dansade mellan de uppskjutande klippspetsarna, att passagerarnes sinnesstämning ej kunde undgå att ofrivilligt taga intryck häraf. Prinsen, som annars är så oförskräckt, nöp mig krampaktigt i armen och var förvanad öfver mitt lugn. Vid midnatt ankommo vi till Björkholm, ett nybygge, där vi sträckte ut oss på golfvet för att söka hvila. Natten var lika ljus, som om det varit dag, och nagon sömn var ej att tänka på för myggen, med hvilken en ständig strid ägde rum. Prinsens och min bädd hade redts sida vid sida med nattsäckar till hufvudkuddar; det hände ej sällan under denna kamp, att sängkamraten fick mottaga det slag, som var ämnadt till självförsvar mot den envisa myggflocken. De gröna slöjor, vi lindat om våra hufvud, hjälpte oss föga mot betten; de hindrade oss däremot att andas fritt. Vår värd penslade dagen därpå mitt ansikte med tjärolja, hvars raa lukt dock verkade lika afskräckande på mig som pa myggorna. Under färden hade sedan hvarje ryttare en björkgren i handen att vifta omkring sig med.

Vid återkomsten till Jockmock funno vi vår civilminister frisk men äfven trött på prästgårdens kök; han hade ej rört de vinbuteljer, vi lämnat kvar för hans behof, detta af brist på korkskruf. Som två af prästsönerna skulle tillbaka till skolan, fingo de nu följa med oss till Luleå, där vi hvilade öfver en dag i landshöfdingens trefliga hem. Fru Ros anförtrodde mig, att hon längtade söderut. Jag rådde henne att försöka intressera prinsen-regenten för mannen, hvars duglighet möjligen kunde få användning på en annan plats; hon följde mitt råd och under en spatsertur med prinsen erhöll hon hans löfte att snart få se sin önskan uppfylld. Ros blef verkligen också följande år utnämnd till generalskogsdirektör.

Resan fortsattes uppför Kalix älf; passerandet af Kamlungefallet var vår sista äfventyrliga båtfärd. Denna älfs stränder äro lägre och mer odlade än Luleälfs. Vi gjorde halt i Haparanda. Torneälf skiljer denna stad från Tornea och utgör gränsen mot Ryssland. Vid denna årstid var flodbrädden nästan torr, så att man obehindradt kunde spatsera däröfver. Prinsen-regenten hade föresatt sig att ej öfverskrida gränsen, men nyfikenheten tog öfverhand, och vi begåfvo oss sålunda, han och jag, tidigt på morgonen till den lilla ryska staden i afsikt att köpa pälsverk. Trots alla försiktighetsmått var vid vår ankomst till staden prinsens inkognito, tack vare de ryska spionernas påpasslighet, redan förradt, och vi blefvo plötsligt omringade af en afdelning donska kosacker, som, framsprängande i full galopp och med fällda pikar, sågo så hotande ut, att jag fruktade, att de kommo för att enlevera den svenske regenten. Men sedan de lika hastigt, som de framryckt, dragit sig tillbaka och sedan åter utfört några vilda och bullersamma rörelser, uppställde de sig på två led och intogo en orörlig ställning, medan officern saluterade prinsen med sin sabel. Som han ej talade något annat språk än ryska, kunde vicekungen ej uttrycka sin belåtenhet med uppvisningen på annat sätt än att genom mig öfverlämna 1 rdr per man åt de 30 kosackerna, som paraderat. Jag lät senare på dagen en af dem komma till Haparanda, emedan jag ville rita af honom. Karlen stod alldeles orörlig utan att ens blinka, och jag sökte förgäfves få honom att

intaga en något ledigare ställning. Kosackhästarna däremot äro ehuru små och oansenliga lifliga som apor. Staden Haparanda gaf en bal på kvällen, och Dalström förälskade sig uti stadens skönhet, en rik apotekardotter, som bländad af den vackra adjutantsuniformen verkligen såg ut att vilja uppmuntra honom. Han satte också i fråga att begära tjänstledighet för att efter vicekungens afresa i lugn och ro få fullfölja kurtisen. Jag afrådde honom dock från försöket.

Innan vi lämnade Luleådalen, hade vicekungen efter en glad frukost ute i det fria på en gång fallit på den idén att bilda ett bolag i och för anläggandet här i trakten af en mönsterfarm. Förslaget understöddes lifligt af en tillstädesvarande landtmätare Nyström, som åtog sig att för bolagets räkning inköpa odlingsbar mark, vaka öfver byggnadernas uppförande m. m., allt på billiga villkor. Ett ark papper och en blyertspenna framtogos, priset för en aktie fastslogs till 300 rdr, och hvar och en af oss närvarande tecknade sig för ett större eller mindre antal aktier uti den blifvande mönsterfarmen Åminne. Så skulle nämligen egendomen kallas till åminnelse af vicekungens besök i Norrland. Jag tecknade mig äfven för en aktie, dock med uttryckligt förbehåll, att något ytterligare bidrag ej framdeles skulle kunna åläggas mig. Jag fick ej skäl att ångra denna min reservation, ty det nu tecknade aktiebeloppet visade sig naturligtvis alldeles otillräckligt för ändamålet, och bolaget, som enligt vicekungens ursprungliga tanke blott skulle bestå af oss stiftare, måste inom de närmaste åren utsläppa hundratals nya aktier. Dessa fingo dock endast tecknas af personer, som af kung Carl härtill inbjudits och voro honom behagliga. Farmen kom till stånd, rasdjur införskrefvos, odlingar utfördes, allt under Nyströms öfverinseende, men någon annan utdelning än en glad middag årligen på kungliga slottet gafs aldrig, antingen därför att farmens läge var illa valdt, eller att hushållningen ej sköttes ändamålsenligt. Nog af, mönsterfarmen blef omsider betraktad som något, hvilket man skulle väl akta sig att taga som mönster, och bolaget blef till slut definitivt upplöst samt egendomen skänkt till länet.

Torneå var ändpunkten på den högst intressanta resan i höga norden, en färd, som ej ens den rikaste privatperson på så kort tid skulle kunnat fullborda; den hade gått öfver obanade fjälltrakter, urskogar, träsk, storartade sjöar och forsar, samt genom ett land, där solen denna tid visar sig under hela dygnet, och detta i sällskap med en älskvärd och hurtig furste, som öfverallt mottogs med hänförelse, äfvensom med andra angenäma reskamrater. Hemresan från Haparanda till Stockholm ägde rum direkt med den under hela tiden i beredskap liggande kronoångaren. Vicekungen lämnade sin elegant inredda salong till sin ordonnansofficer Dalström och begagnade själf en koj i närheten af min hängmatta. Fartyget länsade under förlig vind hastigt undan, det stormade våldsamt, och vildt böljade och skummade Bottenhafvet. Dalström låg hela tiden sjösjuk i den furstliga bädden och rullade omkring i det blåa sidentäcke, som varit ämnadt åt prinsen; han våndades och svettades så, att då vi ändtligen i Grisslehamn kommo i lugnare vatten, och han vågade sig upp, den stackars karlen framträdde med ansikte och händer färgade i berlinerblått. Dessa minnen från det dyrbara täcket hunno med möda borttvättas, innan vi vid Skeppsholmen stego i de kungliga vagnarna, som mötte vid landstigningen för att under folkets jubel föra oss till slottet.

Konung Oscar I:s död och den närmaste tiden efter tronskiftet.

1859.

1859, 16 juli. Konung Oscar I:s död var länge väntad och väckte därför ej stort uppseende; man ansag det som en lycka för honom att ändtligen fa ett slut pa sitt hopplösa tillstånd. Sedan några dagar hade krafterna sjunkit i betänklig grad, sömnlöshet och brist pa matlust förebadade hans snara slut. Kronprinsen, som hela dagen vistades i lägret eller på manöverfältet, återkom hvarje afton till hufvudstaden för att kunna närvara vid dödstillfället, och jag var i min egenskap af tjänstgörande adjutant honom alltid följaktig. På natten den 8 juli väcktes jag vid 4-tiden af kronprinsens kammartjänare med den underrättelsen, att kungens tillstånd försämrats, och att kronprinsen just nu klädde sig för att begifva sig till sjukbädden. Jag skyndade genast till prinsen. Då vi skildes vid kungens dörr, gaf han mig befallning att skrifva till statsministrarne De Geer, Manderström och Sibbern samt anmoda dem att genast komma till slottet, äfvensom att skicka ordonnansofficern Ramel till Ulriksdal för att hitkalla kronprinsessan. Efter fullgjordt värf infann jag mig i kungens förmak. I väntsalen voro redan åtskilliga högre dignitärer församlade. Klockan var nu 6 f. m. Efter tva timmars väntan öppnade excellensen Manderström sängkammardörren och tillkännagaf med dämpad röst, att allt var slut. Vi blefvo nu hemförlofvade till kl. 11 f. m., då prinsarne skulle aflägga sin trohetsed till konung Carl XV. En rörande scen ägde rum mellan konungen och prins Oscar efter dennes afläggande af eden. Då nämligen prins Oscar nu enligt etiketten ville kyssa monar-

kens hand, gjorde denne en afvärjande rörelse och slöt honom i stället i sin famn. Konungen afgaf därpå sin ed att regera i enlighet med grundlagen, hvilket skedde med hög röst och fast blick, hvarefter alla närvarande svuro trohetseden. Följande dag svuro äfven garnisonstrupperna, församlade på Carl XIII:s torg, denna ed inför konungen, som begifvit sig dit till häst, åtföljd af sin stab. Ceremonien bevistades af en talrik folkmassa.

Som deras nya majestäter redan vid dödsfallet voro bosatta på Ulriksdal, sluppo de att nu vistas i hufvudstaden; dock begåfvo de sig dagligen dit för att intaga middag hos änkedrottningen. Uti sitt nu öppnade testamente, upprättadt på Drottningholm 1858, lofprisar den aflidne konungen den ömhet, han ständigt rönt af sin gemål, och öfverlåter åt henne största delen af sin enskilda förmögenhet. Utom 500,000 rdr bko får hon Tullgarn och hälften af alla inventarier. Barnen ärfva återstoden. Den mest gynnade af dessa är prins August, som redan förut efter sin bror prins Gustaf ärft Stjärnsund och dessutom nu af sin fader begåfvats med 100,000 rdr bko. Prins Oscar, som hoppats få ärfva alla inventarierna på Rosersberg, blef ganska besviken, då testamentet intet innehöll härom; hans andel inskränker sig till 150,000 rdr bko. Änkedrottningen har valt till god man baron Braunerhielm, Carl XV Lagerstråle och de öfriga arfvingarne förste hofintendenten Welin. Baron Louis De Geer är i följd af sitt ämbete utredningsman i boet.

Vid liköppningen befanns ryggraden, som troddes skadad, i normalt tillstånd, men hjärnan däremot så angripen, att orsaken till monarkens dödliga sjukdom bör sökas här. Rob. Lundberg, som var närvarande vid obduktionen, berättade mig, att den aflidnes fötter, till följd af det ständiga bruket af höga klackar och tjocka sulor i syfte att dymedelst öka kroppslängden ett par tum, antagit en platt form, då däremot hälen blifvit vidunderligt stor och vadorna försvunnit. Kroppen blef balsamerad, och en fotograf tog för sista gången bilden af den vänsälle monarken, sedan hans kropp för detta ändamål placerats i en fåtölj.

Kondoleanssändebud började nu anlända och beskickningar härifrån äfven afgå. Från Köpenhamn ankom den 13 juli öfverhofmarskalken Lövenskiold, och general Bildt afsändes strax därefter för att tacka för artigheten, hvarvid han åtföljdes af Chapman och Stang. Andra beskickningar afreste för att för utländska regenter tillkännagifva Carl XV:s uppstigande på tronen. Sålunda sändes baron C. J. Bonde till Paris med Rehbinder i sitt följe, general Lovén med Lagerfelt till London, baron Braunerhielm med G. Peyron och C. v. Platen till Petersburg, grefve N. Gyldenstolpe med Malcolm Hamilton och G. Åkerhielm till Wien, slutligen norrmannen Lövenskiold med Boy till Berlin och Dresden. Hvad mig angår, så fortfor jag med min adjutantstjänst på Ulriksdal. Såväl etikettens som hjärtats fordringar nödgade deras majestäter att föra ett tillbakadraget lif, åtminstone till dess begrafningen vore öfver, men de togo sin sorg lugnt och stilla och tröstade sig i sällskap med sin närmaste omgifning, då och då tillökt med någon gäst från hufvudstaden. En ridtur på förmiddagen och en båtfärd på aftonen voro de enda förströelser, man tillät sig. Efter téet, som vanligen serverades i en berså ute i trädgården, uppstod i allmänhet en liflig konversation; vanligen förde konungen själf ordet, berättade gärna om sina ungdomsäfventyr men diskuterade äfven ofta filosofi och moral med Johan Liljencrantz. Dalström var lustigkurren i samkvämet och gaf ständigt anledning till glada skrattsalfvor. Damerna sågo ut som nunnor i sina sorgkläder men begärde ej bättre än att blifva roade.

Den 17 juli. Etikettens fordringar börja kännas tunga för kungens lifliga lynne. I går söndag, då han efter middagen entledigat oss på ett par timmar, begåfvo vi oss till Beylon, ståthållaren Manderströms boställe, där ett större sällskap redan var församladt kring punschbålen, Hwasser med fru, Svante Hedin, Boklund, Armfelt m. fl. Fru Hwasser satt som vanligt och rökte ur en lång sjöskumspipa, och Svante underhöll oss med sina kvicka infall; han har ett outtömligt förråd af godt lynne, och hans skämt sårar sällan. Bäst som vi nu sitta med glasen i hand i

en täckt berså, få vi se kungens hufvud titta fram bland de gröna bladen. Han hade ej kunnat stå ut i sin ensamhet på Ulriksdal utan följt våra spår hit till Beylon. Glad att här finna trefligt sällskap, slog han sig ner bredvid fru Hwasser; som han vid denna tid lagt bort all punschdrickning, lagade jag åt honom en grogg af konjak och sodavatten. Hedin fortfor att roa oss genom att imitera Almlöf, Torsslow, Dahlqvist m. fl.; slutligen sjöng kungen själf ett par duetter med Hwasser. Det sista var kanske ej rätt passande för en djupt sörjande son, men vänkretsen var för välvilligt stämd för att klandra detta brott mot etiketten. Vi infunno oss också sedan som vanligt vid drottningens tébord.

Under genomögnandet af en norsk tidning upptäckte jag en artikel, som bestrider den nye konungen rätten att i Norge bära samma titel som i Sverige; som norsk konung bör han benämnas Carl IV. Vi skämtade öfver detta löjliga anspråk, enligt hvilket det skulle kunna hända, att en svensk minister vid ett främmande hof komme att representera Carl XV och hans norske legationssekreterare Carl IV. Ger man blott bort ett finger, följer sedan hela handen med, och det var ett politiskt missgrepp af Oscar I att för att vinna en tillfällig popularitet gifva norrmännen en egen flagga. Det påminner om engelske ambassadörens svar på regenten hertigen af Orléans' fråga: »Hvad betyder egentligen ordet nation?» »Jag medgifver», sade lord Stair, »att det ej betyder mycket, så länge man ej har någon fana att höja.»

Sedan den 18 juli hålles uti Stockholms slott kondoleanskur, därvid kungliga familjens medlemmar representeras af sina respektive hofdamer och kammarherrar, och där man emellan 7 och 8 e. m. infinner sig i uniform för att underrätta sig om de höga personernas hälsa. Dessa mottagningar räcka i tre dagar.

Den 24 juli. På Ulriksdal afhandlas nu ur olika synpunkter den nyss anlända underrättelsen om freden mellan Frankrike och Österrike. Kungen anser, att Napoleon III gjort orätt uti att ej fullfölja sin seger medelst eröfringen af fästnings-fyrkanten; jag finner för min del, att han handlat klokt genom att stanna vid

Mincio och där erbjuda sin fiende en antaglig fred. Under detta krig synes trots Sveriges neutrala ställning dess regering hafva lutat åt Österrikes sida men Carl XV själf varit för Frankrike. Då kriget utbröt, anhöll jag från Paris att som frivillig få följa franska armén; jag ansåg nämligen, att för mig som militärattaché något bättre tillfälle att göra skäl för mitt uppdrag ej kunde yppa sig. Kungen uppmuntrade mig äfven härtill, och jag hade redan anskaffat häst och nödig fältutrustning, då jag från högstdensamme fick kontraorder. Manderström hade i konseljen motsatt sig min närvaro i franska armén, hvilken af Österrike kunde tagas som en opinionsyttring. Jag stack med saknad mitt svärd i skidan samt kommenderades kort därefter till kungliga lägret i Skåne. Svenske militärattachéns uteblifvande från krigsskådeplatsen klandrades emellertid af åtskilliga talare på riddarhuset vid nästa riksdag; Klinckowström sökte till och med göra narr af att jag i stället bevistat ett lustläger. Då jag själf var frånvarande, hade väl rättvisan fordrat, att Manderström tagit mitt försvar, men rädd att stöta de franska sympatierna i riksdagen för hufvudet, teg han helt enkelt, och jag fick i Paris med en viss förargelse läsa dessa helt och hållet oförtjänta beskyllningar mot min person.

Kungen delar nu med största delen af sitt folk sympatierna för Italiens befrielse, som dock ännu hör till önskemålen, ty mycket återstår att kämpa för och nedrifva, innan ett enigt Italien kan uppstå ur nuvarande kaotiska tillstånd. Vid sidan af de blodiga striderna och de stora politiska tilldragelserna, som upptaga den allmänna uppmärksamheten, passera andra mindre viktiga men lika dramatiska episoder, som väl förtjäna att bevaras af häfden, nästan spårlöst förbi, såsom till exempel nedgörandet af det schweiziska regemente, som vägrade att till konungen af Neapel öfverlämna sin nationella fana. Dessa sextio hjältemodiga martyrer för sin fosterlandskänsla träda fullständigt i skuggan för de tusentals lik, som betäcka Lombardiets slätter. Löjtnant John Lilliehöök, som med 2:a zouavregementet deltagit i fälttåget, har från Solferino meddelat hemska detaljer. Högar af franska, piemontesiska och österrikiska sårade lågo om hvarandra, plågade af en brännande törst

i den olidliga hettan; intet vatten stod att få, och stor brist rådde på såväl läkare som ambulans-materiel.

Den 27 juli. Kungen väcktes i går tidigt af ett telegram från Köpenhamn, tillkännagifvande att Fredrik VII under namn af grefve af Oldenburg nu afrest med ångbåt och styr kosan hit till Ulriksdal, samt att hans hitkomst kan väntas när som helst. Han åtföljes af general Hegermann samt herrar Berling och Trap. Nödiga åtgärder vidtogos genast till mottagande af detta oväntade besök. Haga slott anvisas till residens åt den danske monarken. Öfverste Thulstrup och löjtnant Dalström utses till uppvaktning. Den djupa sorgen blir störd, och allt kommer åter i rörelse.

FREDRIK VII.

Den 28 juli. Ytterligare telegram från Dalarö meddela, att ångbåt nu kan afsändas för att möta den danska ångaren, som är för djupgående för Edsviken. Detta ombyte af båt tog emellertid sådan tid, att vi fingo vänta vid Ulriksdal uti tre timmar, uppsträckta i paraddräkt. Kl. 8 e. m. landsteg ändtligen kung Fredrik VII vid Ulriksdals brygga, klädd i hjälm och kraghandskar. De båda monarkerna omfamnade hvarandra hjärtligt och syntes glada att återse hvarandra. General Hegermann-Lindencrone har ett distingeradt utseende och en världsmans sätt; kammarherre Berling uppträder smilande och bugande, har klen hörsel och bär stämpeln af en uppkomling, som söker blidka sina afundsmän genom ett anspråkslöst uppträdande. Han är lång, rödlätt och blond. Privatsekreteraren herr Trap är liten till växten men ser mera säker och sadelfast ut; han är mörklagd och allvarsam samt anses

vara en skicklig karl och förtjäna sin konungs förtroende. Den kungliga familjen åt middag med sin höge gäst i smårummen, under det uppvaktningen åt i stora matsalen. Efter måltiden följde Carl XV och hans svit kung Fredrik till Haga slott, där det superades. Man tände sina pipor och cigarrer, och den folklige Fredrik VII, nu helt obesvärad, underhöll sällskapet med mer eller mindre trovärdiga historier om tilldragelser, i hvilka han själf spelade hufvudrollen, och som han verkligen syntes inbilla sig hafva faktiskt ägt rum. Jag finner honom åldrad, sedan jag sist såg honom på Axevalla; hans profil har trots dess historiska prägel fått något af en nötknäppare eller ett piphufvud, troligen en följd af tändernas bortfallande.

Följande dag den 29 kl. 9 f. m. följde jag åter kung Carl till Haga; sedan de båda vännerna rökt hvar sin pipa efter kaffefrukosten, visiterades hästgardets detachement vid stallet, där några hästar äfven framvisades. Kung Fredrik tog själf en lans i handen och påpekade detta vapens svaga sidor. Kl. 2 följdes monarkerna åt till Stockholm för att besöka änkedrottningen, hvarefter middag intogs på Ulriksdal. Tredje dagen tillbragtes ungefär på samma sätt, utom att visiten nu gällde prinsessorna på Drottningholm, där Fredrik VII efter att hafva tömt ett sista glas champagne med sin gode vän Carl steg ombord på sitt fartyg och återvände till sina stater. Kung Carl däremot hastade till staden för att kläda om sig till den högtidlighet, som skulle äga rum, då Oscar I:s katafalk öfverfördes till Riddarholmskyrkan, hvilken för den blifvande begrafningsceremonien kommer att värdigt dekoreras. Drottning Louise lider af svaghet i benen och har svårt att gå, hvarför man fruktar, att hon ej kan vara med i processionen den 8 augusti, då begrafningen skall försiggå.

Napoleon III:s lysande framgångar i Italien ingifva de andra makterna oro för Europas lugn; man fruktar, att han, som sin store farbroders arftagare, skall söka hämnas dennes störtande och förödmjuka de makter, som bragte honom på fall. Men det är min tro, att han, visare än Napoleon I, slår dem en och en i sänder och, liksom han gjort med Ryssland och Österrike, sedan

sluter fred så tidigt, att han kan visa sig ädelmodig. Numera återstår blott Preussen och England. Franska armén har nu åter ställts på fredsfot, men de 150,000 man, som permitterats tills vidare, kunna lätt per telegraf åter mobiliseras. Hvad flottan beträffar, är den i förträffligt skick och brinner af begär att blifva använd och vinna de lagrar, som ej förunnades den under det italienska fälttåget.

Den 9 augusti. Kungen mottog i förgår preussiske fältmarskalken v. Wrangel, hitsänd för att lyckönska. Han är en liten gubbe med käckt och militäriskt utseende samt uppträder med ett visst öfvermod. »Wir haben», sade han i sitt tal till Carl XV, »sechs hundert tausend Soldaten und fünf hundert gezogene Kanonen und fürchten die Franzosen gar nicht.» Då han slutade sitt anförande med att framhålla, att Preussen räknade på Sverige som bundsförvant, svarade kungen fyndigt, att när man var så stark, som nu uppgifvits, behöfde man blott kunna räkna på sig själf. Fältmarskalk Wrangel har med sig 4 adjutanter, 2 Wranglar, en prins Hohenlohe och en grefve Eulenburg. Kungen har anställt baron Mauritz Wrangel som uppvaktande hos ambassadören, och alla dessa Wranglar skola nu tillsammans besöka Skokloster, Carl Gustaf Wrangels skapelse, med dess krigsbyten från trettioåriga kriget.

I går försiggick Oscar I:s begrafning i Bernadotteska grafkoret i Riddarholmskyrkan. Processionen framskred till fots mellan en häck af trupper och bortåt 50,000 åskådare. Kistan bars framför kungen af generaler. Carl XV gick under en tronhimmel, som uppbars af öfverstar; därefter kommo hofvet och staben, så de kungl. prinsarne, därefter drottningen likaledes under en tronhimmel samt förd af excellenserna Stierneld och Sparre, sedan prinsessan Eugenie, så kårer och korporationer. Kyrkan var klädd i svart och upplyst af 2,000 vaxljus. Sarkofagen stod i koret, och den aflidnes staty aftecknade sig mot den mörka bakgrunden; öfver hufvudet lästes i blixtrande kristaller hans valspråk: »Rätt och sanning.» Musik utfördes af hofkapellet, och biskop Annerstedt höll liktalet, som räckte en half timme; han gjorde därefter

en sammanfattning af Oscar I:s lifsgärning och slutade med att uppläsa ett par sidor ur dennes testamente, däruti den aflidne monarken tackade sin gemål för den lycka, hon skänkt honom, och sina barn för deras kärlek och inbördes endräkt. Det hela var synnerligen gripande, och Scholander, som haft bestyret med kyrkans dekorering, har all heder af sitt verk, hvilket äfven af kungen erkändes, då han gaf honom Nordstjernans kors.

Oscar I var en plikttrogen och människoälskande regent; under hans regering reformerades fångvårdsväsendet i grund, rymliga, sunda fängelser ersatte öfverallt i landet de barbariska hålor, hvari dessförinnan brottslingar sammanpackats om hvarandra; han genomförde kvinnans lika arfsrätt med mannen och utvidgade religionsfriheten, med ett ord han förbättrade de hittills orättvist behandlades lott och lämnar därför ett varaktigt minne. Han var en ordningsälskande man men mera ägnad att bota och förbättra än att skapa och nybygga. Han frågade sällan någon till råds; sina ministrar och hofmän behandlade han som verktyg och använde dem, så länge de dugde, samt lade dem åsido, då de blifvit slöa och utslitna. Någon favorit hade han aldrig. Hans ordningssinne sträckte sig jämväl till vården af hans egen person; hufvudet var vackert, ögonen något utstående, blicken varm, stundom smäktande, men det förmanliga intrycket däraf försvagades genom de småaktiga omsorger, för hvilka detta hufvud var föremål. Tack vare det ständiga användandet af hår- och mustaschtång såg man hårlockarna alltid lagda på samma sätt samt mustascherna, pipskägget och de korta polisongerna friserade alldeles likformigt den ena dagen som den andra; rösten, åtbörderna hade äfven de någonting konstladt, kläderna buros tätt åtsittande utan ett veck, det var något automatiskt i hela gestalten. Jag såg aldrig denne konung fullt naturlig utom vid de sällsynta tillfällen, då han blef häftig eller vred; då trädde manligheten i dagen, och då var han verkligen imponerande. Under de senare åren ökades hans tankspriddhet mer och mer, och det hände ofta, att tanken ej stämde med orden; så kunde det förekomma, att sedan han stannat framför en besökande och till honom ställt en fråga, han ej gaf akt på

svaret utan i stället stod och fixerade den tilltalade i flera minuter hvarefter han förnyade sin fråga. Oscar I vann aldrig någon allmän popularitet och detta mycket därför, att hans yttre saknade den öppenhet och hurtighet, som allmänheten så gärna ser förenad med kungligheten. Da efter någon militäruppvisning man såg honom ängsligt rida förbi leden i kortgalopp med sin öfverhofstallmästare alltid vid sidan, voro åskådarne ej heller på långt när så entusiastiska, som då hans son kronprinsen, Calle kallad, visade sig på en eldig häst, käckt hälsade på folkhopen samt därpå satte af i sträckt galopp.

Vår minister C. Wachtmeister skrifver, att storfurst Konstantin besökt Köpenhamn under Fredrik VII:s vistelse i Sverige och stannat där en 5 à 6 dagar inkognito; vid kungens återkomst dagen före storfurstens afresa inbjöds denne senare till Skodsborg följande dag men ursäktade sig på grund af illamående. Rätta orsaken var dock, att han ej ville göra grefvinnan Danners bekantskap. Han bjöd själf i stället just den dagen hela ryska ambassaden på frukost å hotell Fenix. Denna brist på grannlagenhet gent emot Fredrik VII:s äktenskapliga förhållanden har väckt ett obehagligt intryck i den danska hufvudstaden; man tycker ej utan skäl, att om storfursten velat undvika kungens morganatiska gemål, han kunnat resa en dag tidigare.

Utom fältmarskalk Wrangel hafva följande ambassadörer hitkommit med lyckönskningar: fran Österrike fältmarskalklöjtnanten grefve Paar, en mager och dyster figur, som förträffligt representerar en besegrad armé; från Ryssland grefve Berg, Finlands generalguvernör, med örnnäsa och tigerblick; slutligen från Frankrike baron de Talleyrand-Périgord, en nevö till den namnkunnige Talleyrand. Han är en ung man under medellängd, artig och belefvad, som fransmän af god familj vanligen äro; han åtföljdes af grefve Welsch de La Valette, styfson till markis de La Valette, hvilken, då han äktade den rika amerikanska änkan Welsch, adopterade hennes son i första giftet. Pa kungens befallning tog jag emot Talleyrand vid hans ankomst hit och visade honom sedan Stockholm med omgifningar. Efter audiensen ställdes »Kare-

till Talleyrands disposition för en färd till Gripsholm. Franska legationens personal: ministern Mercier med fru, legationssekreteraren baron de la Villestreux likaledes med maka och attachén de Bouville samt baron Martin Wahrendorff deltogo äfven i resan. Den sistnämnde, som inbjudit herrskapet Mercier att under sommaren vistas på det vackra Näsby, följde nu med för att själf agera värd i dag såväl där som på Åkers styckebruk, hvilket äfven tillhör honom. Han är en liflig och förekommande äldre man. Mercier är en »grand beau sur le retour», som nyligen gift sig med en blek och föga tilltalande ung dam; däremot är legationssekreterarens fru, född holländska, en särdeles vacker och angenäm reskamrat. Sedan Gripsholm besetts, och medan vi herrar studerade kanonverkstäderna, begåfvo sig damerna till Näsby för att vaka öfver middagstillredelserna. Näsby, dit vi anlände ett par timmar senare, är beläget på en grönskande kulle och omgifvet af lummiga trädgrupper; vid kullens fot utbreder sig den romantiska Mälaren. Nuvarande ägaren borde nöjt sig med de leende utsikter, den fria naturen här så frikostigt erbjuder, men har tyvärr i stället här uppfört ett anspråksfullt tempel i schweizisk-orientalisk stil samt förlagt ett batteri småkanoner på kullen, hvilket allt stöter ögat i detta för öfrigt idylliska landskap. Detta hindrade dock ej, att middagen smakade förträffligt. Herr och fru Mercier stannade kvar på stället, och vi öfriga foro tillbaka till Stockholm.

Följande dagen besöktes Drottningholm, där prins Oscar med stolthet visade oss sin son, nu två år gammal och dynastiens hopp. Kungen gaf sedan middag på Ulriksdal; hans vänlighet och flärdfrihet samt förmånliga yttre göra ett behagligt intryck på Talleyrand, som förespår honom »un succès fou», i fall han någon gång visar sig i Frankrike. Jag förde äfven mina diplomater till Skokloster, Uppsala och Dannemora, och sedan de erhållit sin afskedsaudiens på Ulriksdal, gjorde jag dem sällskap kanalvägen till Läckö, där vi skildes. Resan och samvaron med Talleyrand voro ganska angenäma. Han har vistats i åtskilliga hufvudstäder samt berättar med lätthet och god urskillning. Bland andra minnen från Petersburg under Nicolaus I omtalade han, att,

då denne en dag besökte ett dårhus, en f. d. patient, nu klok och anställd där som tjänsteman, fick visa honom omkring. Allt gick, som det skulle, under vandringen genom dårhusets olika afdelningar. Kejsaren, särdeles nöjd med sin vägvisare, vände sig också om, då han skulle stiga in i sin vagn, och nickade vänligt åt honom, men då Nicolaus, som var iklädd kyrassieruniform med kort jacka och stramt åtsittande hvita benkläder, stod med ena foten på fotsteget och böjde sig fram för att klifva in i vagnen, utropade ciceronen: »Nej, min son! Tillfället är för godt», och tilldelade med sin breda hand den kejserliga bakdelen ett så kraftigt slag, att Nicolaus höll på att falla framstupa. Man kan tänka sig den bestörtning, denna tilldragelse måste framkalla.

Carl XV:s resa till Frankrike och England 1861.

Mitt första mera betydande uppdrag, sedan jag anställts som militärattaché i Paris, var bedrifvandet af de underhandlingar, som angingo kungens tillämnade besök därstädes. I midten af maj 1861 blef jag nämligen helt öfverraskad af ett bref från Carl XV, i hvilket var inneslutet ett annat adresseradt till Napoleon III, som jag anmodades att till vederbörande öfverlämna utan att därom underrätta någon. »Om mitt bref blir välvilligt emottaget», så lydde skrifvelsen till mig, »kommer jag till Paris i slutet af juli för att besöka kejsaren; min vistelse i Paris blir endast 5—6 dagar. Hemlighetens bevarande, till dess jag kommer, är ett conditio sine qua non.» Detta bref gjorde mig mycket hufvudbry; jag stod nämligen i det vänskapligaste förhållande till min minister baron Adelswärd, och det bar mig emot att handla bakom hans rygg, men befallningen var otvetydig, och jag måste rätta mig därefter. Jag vände mig därför till kejsarens förtrogne general Rolin, lämnade honom brefvet och förklarade mig redo att meddela vidare upplysningar, ifall så önskades. Två dagar därefter kallades jag att infinna mig kl. 11 f. m. hos kejsaren i Tuilerierna.

Uti väntsalen rakade jag hertigarne af Cambacérès och Bassano, grefve de Morny samt marskalk Canrobert. Samtidigt med att öfverste de Franconnière släpptes ut ur kejsarens arbetsrum, blef jag införd. Kejsaren stod civilklädd vid sitt skrifbord; jag fann honom åldrad med grå hy och hängande kinder, blicken var som vanligt drömmande, och han var på långt när ej så imponerande, som då han visade sig i uniform och till häst. Hans

sympatiska organ, hans enkelhet och välvilja gjorde mig dock snart fullt hemmastadd. Han önskade, yttrade han, göra mig några frågor rörande kungens bref, hvars innehåll han ej klart uppfattat. »Kungen», sade kejsaren, »önskar, att jag sänder en fransk ångare honom till mötes i Kristiansund. Gärna, men för hvilket ändamål? Har han för afsikt att resa under fransk flagg?» »Jag är ej i tillfälle att kunna därom upplysa Ers Majestät; kanhända vill kungen begagna sig af nämnda ångare, för att sålunda kunna bevara sitt inkognito; jag skall genast söka få reda på saken». — »Kungen nämner Kristiansund, hvar är denna stad belägen?» »Jo i Norge.» »Hvar där? Visa mig det på kartan!» Kejsaren pekade i detsamma på en kolossal karta öfver Europa, som hängde på väggen, men Kristiansund befann sig så högt upp på densamma, att det blef mig omöjligt att tillfredsställa monarkens nyfikenhet på annat sätt än genom att draga min sabel och med denna utpeka den lilla stadens läge. Efter det jag äfven lämnat andra äskade uppgifter, allt med tillhjälp af sabelspetsen, kom jag att tänka på det opassande uti att i kejsarens närvaro hafva dragit blankt och jag uttömde mig nu i ursäkter. »Ni gjorde mycket rätt», sade kejsaren, småskrattande på sitt melankoliska sätt, »jag tycker om praktiskt folk.» Sedan han därefter gjort mig åtskilliga frågor rörande Carl XV:s smak, och om denne under Parisvistelsen ville bo på Tuilerierna eller bevara sitt inkognito, om han önskade besöka Chalonslägret m. m., hvilket allt jag sade mig skola skriftligen besvara från Stockholm, framförde jag kungens önskan att på resan få medtaga sin bror Oscar, hvilken kommenderade den eskader, som skulle åtfölja kungen. Kejsaren sade sig med

GENERAL ROLIN.

nöje skola återse prinsen och frågade mig sedan, hvilken dag jag ämnade resa till Stockholm, då han med mig ville sända ett bref till kungen.

Jag lämnade Tuilerierna rörd öfver kejsarens förbindlighet men ledsen öfver att ej hafva varit bättre underrättad rörande föremålet för mitt uppdrag. Kejsarens svar till kungen jämte ett bref från general Rolin med begäran att i sinom tid få en lista å de personer, som skulle åtfölja kungen, kommo mig till handa dagen före min afresa till Stockholm, där jag den 11 juni öfverlämnade det kejserliga brefvet till kungen samt afgaf en redogörelse för mitt uppdrag; han hade just då hemkommit från Norge. Dagen förut hade jag blifvit mottagen af drottningen på Ulriksdal. Då denna furstinna är lämnad åt sig själf, d. v. s. då makarna äro åtskilda, och hon ej domineras eller magnetiseras af sin man och det stora inflytande han fått öfver henne, är hon mycket mer till sin fördel; hon talar då med oförvilladt omdöme om kungens egenskaper utan att förbise hans svagheter. Detta sker dock med den största finkänslighet och endast då hon har fullt förtroende för den, hon talar med. Annars är hennes konversation särdeles ytlig, och hon undviker försiktigt att delgifva sin innersta tanke. Till synes har hon aldrig någon annan mening än sin herre och man.

Kungen var vid ett strålande humör, han gläder sig som ett barn åt den förestående resan, som äfven skall utsträckas till England. Hans hemfärd från Norge hade från Göteborg skett kanalvägen och på en vanlig passagerarebåt. I Töreboda, så berättade kungen, hade den berömda dansösen Pepita sökt komma med på båten, men som alla hyttplatser voro upptagna, måste hon nöja sig med en däcksplats; i sista stund infann sig äfven en värdshusvärd ombord med en räkning, som dansösen dock vägrade att betala, hänvisande honom till en grosshandlare i Göteborg. Under resan kände sig Pepita illamående, hennes plågor tilltogo och nödgade henne att tränga sig in i en af passagerarnes hytter, där hon lade sig och fick ett missfall. Dagen därpå var

hon åter på däck, och hennes ögonkast hade ej förlorat något af sin glöd, men de hade likvisst lämnat kungen alldeles oberörd.

Jag återtog nu på Ulriksdal min adjutantstjänst; Johan Liljencrantz tjänstgjorde som ordonnansofficer och G. Sparre som drottningens kammarherre. Hoflifvet var oförändradt men afbröts emellanåt af ridter till Ladugårdsgärdet, där fältmanöver pågick sedan den 20 juni. Midsommarafton begaf sig hela hofvet tidigt till Kaninholmen för att kläda majstången, kring hvilken man skulle dansa på kvällen. Drottningen band en krans, fröknarna Sparre och Meijerhelm en annan, »Sessan» och jag utklippte solar och lejon af guldpapper; middag åts på holmen, där sedan en liflig dans pågick under militärmusik till sent på natten. Midsommardagen besöktes lägret; herrarne voro till häst, damerna i vagn, och supé intogs på Ulriksdal. Daniel Hwasser och några gluntar af hans vänner, som ätit middag hos honom, inbjödos till densamma samt trakterade oss med sång. Kungen deltar alltid själf i kören — det är ett af hans favoritnöjen alltsedan Uppsalatiden. Bland sångarne voro äfven Wennerberg, Stedingk och Beronius. Hwasser, en liten, tjock och jovialisk man, kvick punscheolog och gammal Uppsalakamrat, står i stor gunst hos kungen, som för att upphjälpa hans en tid till dekadans lutande affärsställning gifvit honom en nyskapad befattning vid Ulriksdal med boställe och lön och samtidigt hjälpt honom att ingå äktenskap med den begåfvade skådespelerskan Elise Jacobsson. Dessa gluntkvartetter utföras med verkligt konstnärskap. De hafva dock en liten olägenhet; som struparna hafva fallenhet för att blifva torra, så är punschen ett oeftergifligt villkor för en lyckad prestation. Otvifvelaktigt har kungen vid dessa sångöfningar fått sin smak för denna dryck, hvilken, då den ej njutes varsamt, medför obehagliga följder om ock olika efter olika individers natur; hos kungen dödar punschen hans vanliga finkänslighet och medför stundom råhet. Josephine Sparre har tidtals lyckats få honom att helt och hållet lägga bort punschdrickandet, men kommer han blott tillsammans med sina sångare, så är hennes i detta hänseende välgörande inflytande förbi. Efter sången samlades man till dans kring majstången. Hof- och stall-

betjäningen gåfvo här tonen, och särskildt lyste kungens neger i sin röda jacka.

Följande dag började den egentliga fältmanövern, som fortgick i 5 dagar inom en omkrets af tvenne mil med 2 kårer under prins Oscars och general Silfverstolpes befäl. Vi bivackerade 3 nätter; vädret var härligt, och inga andra olyckor inträffade, än att en artillerist förlorade sin arm genom ett vådaskott, att general Hazelius föll af hästen och bröt sitt ben, samt slutligen att själfve krigsministern J. M. Björnstjerna, just som kungen höll på

GENERAL J. M. BJÖRNSTJERNA.

att taga afsked af de till parad uppställda trupperna, sågs rida förbi fronten med armarna tätt slutna om hästens hals samt slutligen falla af med ena foten alltjämt hängande i stigbygeln. Han slapp lyckligen från äfventyret med ett par sönderrifna byxor och en något minskad prestige.

Jag skref nu till general Rolin och meddelade honom listan öfver det kungliga följet äfvensom kungens afsikt att anlöpa Havre och därifrån begifva sig till Paris inkognito samt först vid ankomsten till Tuilerierna uppträda i uniform i och för sitt besök hos kejsaren. Detta sista hade jag tillagt på eget bevåg, och då jag läste upp mitt koncept för kungen, blef denne först förvånad

men gaf sig snart för mina skäl. Jag visade honom nämligen, att detta skulle blifva bekvämare såväl för den höge resenären själf som för myndigheterna i Havre. Mitt egentliga skäl, som jag ej uppgaf, var dock att söka förhindra uppvisningen redan i Havre af de 12 drabanterna i Carl XII:s-dräkten, hvilka kungen envisades att medtaga som eskort, och som jag fruktade skulle väcka löje. Då kungen yppade sin farhåga att ej lyckas i Paris och uppmanade mig att på grund af min kännedom om franska lynnet gifva honom någon ledning härvidlag, svarade jag honom helt öppet, såsom jag vanligen ostraffadt gör, då vi äro på tu man hand: »Jag ansvarar för framgången, om ers majestät blott vill undvika två ting: 1:o ej på kejsarens bekostnad söka lysa med sitt utseende och sitt hjärtliga sätt och 2:o ej vid måltiderna på svenskt sätt dricka med för många af gästerna, ty detta skulle ej behaga de höga dignitärerna därute.» »Ju mer ers majestät uppträder enkelt och anspråkslöst, ju mindre anledning blir det till kritik.»

Samtidigt som jag sände general Rolin listan öfver den svenska sviten, gaf jag honom förklaring öfver den roll, som den begärda franska ångaren hade att utföra. Den skulle nämligen liksom af en händelse möta den kungliga eskadern, sedan denna lämnat Kristiansund, och först då öfverlämna kejsarens bjudningsbref, med anledning hvaraf eskadern sedan skulle styra kurs på franska kusten. Som kungen, så länge han befinner sig på svenskt skepp, är på svensk botten, ämnade han först från Havre genom telegram till sina statsråd meddela underrättelsen om sin utrikes resa och härigenom undgå tillsättandet af en interims-regering, ty innan en sådan hunne sammansättas, skulle han vara tillbaka från Paris och på sitt skepp igen, hvarifrån han sedan skulle återtaga regeringen. Samma komedi skulle förnyas i England, då kungen efter 5, 6 dagars vistelse på fransk botten begåfve sig dit från Cherbourg. Denna komplicerade tillställning öfvergafs väl sedan, men hade dock till följd tvenne franska ångkorvetters ankomst till Kristiansund vid den bestämda tiden.

I midten af juli ankom en italiensk ambassad under ledning af

markisen af Torre Arsa, som firades med en middag på Blåporten af 150 personer af olika klasser. Hrr Raab, Lallerstedt, Hazelius och Berg tolkade det unga Sveriges italienska sympatier. Lallerstedt anställde en jämförelse mellan de två nationerna, som båda sträfvade efter enhet, och spådde en snar förening af de tre skandinaviska länderna. Markis Torre Arsa är en lång, allvarlig piemontesare, som saknar den italienska lifligheten; den unge,

G. LALLERSTEDT.

blonde chevalier Martino, hvars mor är svenska, åtföljer honom. Bildt och Lagercrantz, båda med sydländska utseenden, skola sändas till Italien för att besvara artigheten. Det har varit i fråga att befordra Bildt antingen till krigsminister eller till öfverståthållare. Hvad förstnämnda plats beträffar, uppställde han emellertid villkor, som för närvarande befunnos oantagliga. I stället blef han ordförande i en kommitté som fått i uppdrag att utarbeta ett militäriskt reorganisationsförslag, och han får tills vidare som landshöfding

på Gottland afvakta den stund, då grefve Hamilton lämnar öfver ståthållarepalatset. Få unga män i senare tider hafva gjort en så lysande bana som Bildt. Artilleriofficer vid 16 år, debuterade han som lärare vid militärläroverken, gifte sig rikt vid unga år, kastade sig in i riksdagsdebatterna, var kapten redan 1853, då vi båda blefvo kommenderade att bevista storlägret i Satory, samt blef vid återkomsten chef för artilleristaben och adjutant[1] hos Oscar I. Efter 1858 års riksdag blef han generalmajor[1] och landshöfding på Gottland, där han redan hunnit göra sig älskad och värderad genom alla de nyttiga reformer han där genomfört.

Jag mötte kungen den 28 juli 1861 i Göteborg. Följande dag bestego vi korvetten Orädd, som förde oss ut till eskadern och till linjeskeppet Stockholm, å hvilket kungen nu gick ombord; de öfriga fartygen voro fregatterna Eugenie och Chapman samt norska korvetten Nidaros. Af dessa voro blott korvetterna ångfartyg; linjeskeppet hade dock en auxiliär-maskin. Inskeppningen ägde rum med stor ståt och i närvaro af en stor del af Göteborgs invånare, som infunnit sig i fyra fullpackade ångbåtar. En lustig episod inträffade, då Orädd intog sin plats i den till parad smyckade eskadern. Kungen afbröt nämligen den högtidliga tystnaden genom att i luren med ljudelig stämma fråga prins Oscar: »Är hajen ombord?» (Hajen är som bekant öknamnet på J. Lagercrantz vid flottan.) »Ja» svarade eskaderchefen. Publiken hade roligt åt detta lilla afbrott, ty alla kände till den glada hajen.

Följande morgon i daggryningen lyfte eskadern ankar; till följd af motvind behöfde emellertid Stockholm 30 timmar för att komma till Kristiansund, där vi ankrade den 31 på aftonen och fingo lyssna till de ljufva tonerna från stadens sångare, som rott ut till oss i sina med kulörta lyktor smyckade båtar. Följande dag besökte kungen staden och bevistade en festmiddag. Jag telegraferade nu till Tuilerierna, att kungen senast den 5 augusti skulle vara där. Men Stockholms hjälpmaskin verkade lamt i motvinden, som oafbrutet fortfor; man beslöt därför att öfver-

[1] B. blef adjutant redan 1851 och generalmajor först 6/8 1859 eller ett år efter sin utnämning till landshöfding.

gifva linjeskeppet och bestiga Orädd igen. En klok åtgärd, ty kungen hade eljest aldrig fått se franska kusten. Gamla Stockholm, oförmögen att kämpa mot stormen, kunde nämligen ej ens lyda den order, densamma nu fick att om 8 dagar möta oss i Cherbourg, utan måste i stället anlöpa Sheerness vid Thames' mynning. Å andra sidan befanns dock Orädd jämväl ganska olämplig för sin uppgift till följd af dels sin bristfälliga inredning dels sin mindre goda besättning. I lugnt väder hade det betydt mindre, men i en 48 timmars oafbruten storm blef det nästan olidligt. Gungningen var så stark, att vi emellanåt kastades handlöst ut ur våra trånga hyttplatser i salongen och ner på golfvet; inga kärl funnos heller till de sjösjukas bekvämlighet. Ej långt från Kristiansund signalerades två franska fartyg, »Le Forfait» och »Pélican», medförande enligt öfverenskommelse en inbjudning fran kejsar Napoleon. Kungen hade likväl afstått från sin första tanke att hemligen lämna sina stater, för att härmed undvika tillsättandet af en interimsregering, och hade öppet tillkännagifvit ändamålet med sin resa. Afsändandet af de franska fartygen var således en öfverflödig åtgärd.[1]

Emellertid anlände kejsarens ordonnansofficer löjtnant Hamelin ombord med bjudningsbrefvet och rodde därefter tillbaka till Le Forfait, som sedan eskorterade Orädd under hela färden till Havre. Le Pélican däremot begaf sig till skotska kusten för att därifrån telegrafera, att orderna riktigt utförts. Norska korvetten Nidaros följde oss alltjämt, men de öfriga eskaderfartygen sågo vi ej mera till. Natten mellan den 2:a och 3:e blåste stormen som häftigast, möblerna dansade omkring i salongen, och lamporna släcktes. Kungen, hvars hängmatta gungade i gunrummet, var mera död än lefvande. Prins Oscar, orolig och nervös, gaf kaptenen order och kontraorder. Officerarne sprungo fram och tillbaka; de sjukas stönande förhindrade all sömn för de friska. Ändtligen den 5:te blef vinden gynnsammare. Orädd, som hittills

[1] Enligt E. Thyselius, »Karl XV och hans tid», skulle kungen härmed åsyftat att söka maskera resans politiska karaktär och gifva densamma sken af att vara framkallad endast af en tillfälligtvis anländ inbjudning från kejsaren.

blott gått med 2 knops fart, gick nu med 9; man vågade sig upp på däck, och engelska kusten syntes vid horisonten. En lots ankom från Le Forfait för att hjälpa oss genom Kanalen. Detta fartygs befälhafvare kapten Wedel jämte löjtnant Hamelin och kapten Smith från Nidaros inbjödos nu till middag på Orädd.

KEJSAR NAPOLEON III.

Denna senare hade förlorat en båt under stormen. Le Forfait däremot hade, tack vare sin förträffliga maskin, nödgats stoppa gång efter annan för att kunna hålla sig kvar i vårt grannskap. Kungen spelade schack och konverserade lifligt med den franska lotsen samt skrattade muntert åt hans skepparhistorier.

Den 6 kl. 9 förmiddagen anlände vi ändtligen till Havre. Då kungen tidigt på morgonen iklädd en elegant promenaddräkt

kom upp på däck, kastade den franske lotsen endast en sidoblick på honom utan att hälsa, men kom efter en stund fram med mössan i hand. »Pardon, Sire», sade han, »mais je ne me remettais pas dabord votre figure, je vous ai pris pour un commis-voyageur.» Kungen skrattade godt åt misstaget, som var tämligen förlåtligt, då han, som förut varit iklädd uniform, nu uppträdde i brokig skjorta och dito halsduk, storrutiga byxor samt hög, grå hatt, sittande på trekvart. Lotsen fick sedan vid afskedet en silfvermedalj. Vid inträdet i hamnen märkte vi snart, att inkognitot var röjdt; fartygen flaggade, kajerna voro fyllda med nyfikna och myndigheterna i stor uniform. Ministern Adelswärd och kejsarens adjutant öfverste Castelnau mottogo de höga resande. Castelnau och Hamelin voro beordrade att uppvakta kungen under dennes vistelse i Frankrike. Den förstnämnde var lika lång som kungen och hade ett martialiskt utseende; hans val tycktes gifva till känna, att man ej hvad utseendet beträffar ville låta sig fördunklas af de nordiska fustarne. Kejsaren lät säga kungen, att han väntade honom vid S:t Clouds gallerport uti släpuniform. Som expresståget emellertid ej afgick förrän kl. 11 f. m., och ingenting var förberedt för en promenad genom staden, iklädde vi oss nu våra uniformer och väntade taligt i två timmar ombord, där äfven Bildt, återvändande från Turin, och L. Beck-Friis, kommande från London, infunno sig för att sedan medfölja till S:t Cloud. Den senare blef dock samma afton afsänd jämte kammarherre Haffner till Osborne för att till drottning Victoria aflämna ett bref från kungen med dennes anhållan att hos henne få aflägga ett besök. Afsikten var likväl redan känd på diplomatisk väg, och lord John Russell hade i en med anledning häraf aflåten skrifvelse tydligen gifvit till känna, att drottningen ehuru smickrad af visiten dock var stött öfver, att kungen först besökte det franska hofvet; han hade härjämte meddelat, att drottningen till följd af familjesorg ej kunde emottaga kungen förrän den 12, att Osbornes utrymme ej medgaf mottagandet af en större svit, samt att inga fester komme att gifvas. Kungen utsatte med anledning häraf sin resa till den 12 och syntes mindre belåten.

Expresståget förde oss till S:t Clouds gallerport, där kejsaren och hans lilla son mottogo kungen. Efter vänliga omfamningar stego kungen och prins Oscar upp uti kejsarens faëton och åkte genom parken till slottet. En följd af den fördröjda ankomsten var, att kejsarinnan Eugénie, som tröttnat att vänta, kvällen förut afrest till Biarritz. Sedan ömsesidiga presentationer ägt rum i salongen, stämde man möte till middagen kl. 7. Blott en del af sviten fick jämte kungen bo på S:t Cloud, nämligen Bildt, Silfverschiöld, Ramel och jag; rum voro beställda i hôtel du Louvre i Paris för Ihlen, Haffner, Vincent Lundberg och Lilliehöök. De stannade dock alla kvar till middagen, som först skulle intagas i civil dräkt, hvilket dock sedan ändrades till uniform och så åter till civil dräkt; resultatet blef, att somliga infunno sig i svart frack och andra i vapenrock. Öfriga bordsgäster voro gamle prins Lucien Murat med gemål och sin vackra dotter prinsessan Anna, marskalkarne Vaillant och Magnan, hertigarne af Cambacérès och Bassano samt några andra högre dignitärer. Kejsaren syntes obesvärad och vände sin beslöjade blick helt vänligt mot sin nevö Carl XV; man märkte tydligt, att första intrycket varit tillfredsställande. En allmän konversation följde, och kungen besvarade några frågor angående hans länder. Vaillant talade mest; i sin egenskap af naturvetenskapsman höll han ett föredrag om renarnas lefnadsvanor, sedan berättade han om sina fälttåg i Norden under Napoleon I samt skämtade till slut tämligen taktlöst öfver seder och bruk i Norge, där han själf sett, sade han, på en bal damerna draga ut torr fisk ur fickan för att i stället för konfekt suga på mellan danserna. Kungen blef stött och tvär, Vaillant var envis, och samtalet hotade att blifva pinsamt, då kejsaren taktfullt bytte om konversationsämne.

Efter middagen tände man sina cigarretter ute på terrassen, och monarkerna, åtföljda af prinsessorna Murat, promenerade sedan i parken. Prinsessan Anna är liflig och graciös samt har en liten och fyllig figur, modern är en rik amerikanska utan betydenhet. En äldre dotter, M:me de Chassiron, lefver skild från sin man, som man bortsändt till Kina, för att hon skall slippa se

honom. Under denna kejserliga parkpromenad gjorde jag bekantskap med flera bemärkta personer af Napoleons omgifning. Namnet Cambacérès har god klang vid sidan af namnet Bonaparte; den nuvarande hertigen är en lång och torr gubbe med ett ovanligt litet gulblekt hufvud och svart sidenglänsande peruk, han är öfverceremonimästare och bär en gredelin sidenfrack, han anses kvick men spelar ej någon framstående roll utom hofvet. Hertig de Bassano hör till samma kategori, lång och rak med ståtlig hållning men utan egentlig distinktion; han är öfverstekammarherre. Dessa namn jämte namnen Edgard Ney, prinsessan d'Essling (öfverhofmästarinnan) och hertig de Tarente höra alla till Napoleon I:s historia. Den sistnämnde jämte grefve d'Ayguevives och baron Morio de Lisle blefvo anställda hos Carl XV som uppvaktande. General Rolin, som är ett slags förste hofmarskalk och styr det hela, meddelade mig de planer, som uppgjorts för kungens vistelse i Frankrike, och begärde härvid mina råd; vi två konfererade sedan dagligen. Han är en liten, liflig, gråhårig man, som har kejsarens förtroende; han har under sitt befäl tre palatsprefekter och en mängd andra lägre funktionärer. General Fleury är öfverhofstallmästare och anses som en auktoritet i fråga om god smak. Han var en af de förste, som läto förmå sig att förena sina öden med Louis Napoleons, och lefver nu i kejsarens intimitet samt får sina spelskulder af denne betalda.

Första aftonen på S:t Cloud slutade vid lampsken i salongen. Kungen förevisade en samling fotografier, bland hvilka en utsikt af Ulriksdal, tagen vid midnatt, gaf sällskapet en idé om våra sommarnätter. Marskalk Vaillant höll härvid ett föredrag öfver dessa ljusa nätter. Han anser sig själf vara en stor vetenskapsman, isynnerhet framstående botanist. Jag erfor detta, då jag som militärattaché för tre år sedan gjorde honom min uppvaktning i krigsministeriet. Införd i en sal, där han, omgifven af skrifvande adjutanter, gick fram och tillbaka i skjortärmarna, mottogs jag med orden: »Jasa, ni är svensk. Hvad heter haricots på svenska?» »Bönor», svarade jag, något förvånad öfver den föga militäriska frågan. »Ni hade orätt», genmälde nu marskalken, i det han

vände sig till en äldre närvarande officer. Därmed var min audiens slut. Jag hörde sedan genom Castelnau, att en diskussion just ägt rum mellan dessa herrar; officern påstod, att bönorna härstammade från Skandinavien; till stöd för denna förmodan anförde han ordet haricot, i hans tycke ett barbariskt ord. Hvad marskalk Magnan beträffar, så kände jag honom sedan lägret vid Satory 1853, då jag fick bevittna hans brutala sätt att behandla sina underordnade. Vid en inspektion af trupperna, som

MARSKALKARNA MAGNAN OCH S:T ARNAUD.

han förrättade, misshagade honom en gråhårig öfverstes figur och häst. »När man är illa skapad, illa klädd och illa beriden som ni», ropade han inför fronten, »bör man med det snaraste begära sitt afsked.» Magnan var en af statskuppens män och står därför i gunst men anses i sitt enskilda lif föga aktningsvärd. Så till exempel lefver gubben öppet tillsammans med sin stabchefs unga hustru, med hvilken han äfven fräckt visar sig offentligen.

Klockan 8 på morgonen följande dag förde en med 4 posthästar förspänd kalesch med betjäning i kejserligt livré kungen

och hans bror till Paris. Castelnau och jag sutto baklänges i vagnen. Efter oss kom en annan kalesch med Bildt och Afzelius. Morgonsolen belyste det leende, med präktiga villor beströdda landskapet längs Seinestranden, hvilken vi följde ända fram till Boulogneskogen, som, tack vare den regniga försommaren, hade bibehållit sin friskhet och grönska. Castelnau utpekade sevärdheterna på vägen. »Det var här» sade han, pekande på ett cederträd, som stod på en hög backe, »som kejsaren för första gången såg fröken de Montijo, vår nuvarande kejsarinna. Till minne häraf har kejsaren låtit flytta detta träd till sin nuvarande plats, den högsta i Boulogneskogen.» Längre fram, då vi passerade Le Pré Catalan, där sällsynta blommor och buskväxter nu pryda den gräsbevuxna marken, erinrade Castelnau om anledningen till ställets namn. En ambassadör från Orienten, som till Ludvig XIV medförde dyrbara skänker, blef nämligen här mördad och plundrad af en viss Catalan; ett monument utvisar stället, där mordet begicks. Vi fortsatte sedan genom Champs Elysées, Place de la Concorde och Tuileries-trädgården till Pavillon Marsan, som var ställd till kungens disposition och hvars matsal var prydd med prins Soltikovs vapensamling, som nyligen förvärfvats för en kostnad af 800 tusen francs. Efter frukosten reste kungen till Enghien för att besöka kejsarens kusin prinsessan Mathilde och promenerade sedan inkognito på boulevarden. På kvällen bevistade kejsaren och hans gäst en representation af Hugenotterna samt åskådade en balett, däri M:mes Ferraris och Pepita dansade; den senare är helt ung och beskyddas af storfurst Konstantin, hon gör ett förtjusande intryck tack vare sitt täcka, fraicha utseende och sina harmoniska proportioner. Jag blef under mellanakten presenterad för henne, just som hon varm och andtruten hvilade sig efter en mazurka. »Under dansen», yttrade hon, »känner jag alls ingen trötthet, publikens handklappningar och i synnerhet da caporopen bringa mig i extas. Först då ridån gått ned, känner jag mig halfdöd efter ansträngningarna.»

Följande dagen den 8 augusti besågos först Louvres konstsamlingar; sedan tog kungen emot en del landsmän m. fl. på le-

gationshotellet, där några närmare bekanta kvarhöllos till frukost, såsom Frijs till Frijsenborg, O. Björnstjerna, O. Adelswärd, en ung baron Clary m. fl. Efter ett besök i Artillerimuseet red kungen tillbaka till Saint Cloud. Vi fingo knapp tid till vår toalett. Middagsbordet var dukadt på gräsmattan i Villeneuve-l'Etang, en landtgård nära S:t Cloud, som kejsaren nyligen inköpt, och dit vi begåfvo oss i »char à bancs». Till denna »fête champêtre» hade kejsaren sökt hopsamla en del af Paris' skönheter och tongifvande damer; några af hans ordonnansofficerare hade dagen förut sändts ut på rekognoscering och lyckats uppfånga den vackra grefvinnan de Pourtalès, M:me Alphonse de Rothschild, grefvinnan Walewska, M:me Morton, prinsessorna Murat och Mathilde, M:me Fleury m. fl. Man åt vid stranden af en insjö, i hvilken eleganta roddbåtar inbjödo till utfärder; några stora schweiziska kor betade på den närliggande ängen, och från en grotta i grannskapet hördes en lagom dämpad musik, utförd af gardesgrenadierkårens musikkår, som där tagit plats. Efter middagen steg man ner i båtarna; kejsaren seglade ensam i en liten nätt båt, som han styrde med stor vana; kungen inbjöd M:me de Pourtalès att taga plats i sin båt. Vid mörkrets inbrott blef parken illuminerad, och festen slutade med ett lysande fyrverkeri, hvarvid kungens namnchiffer ej blef glömdt. Sedan man druckit té, åtskildes sällskapet, och kejsaren körde kungen i sin »char à bancs» tillbaka till S:t Cloud. Bland dagens skönheter saknade jag den i mitt tycke förnämsta af alla, kejsarinnan Eugénie.

Den 9 augusti besågs Versailles och Trianon, sedan mottog kungen i Tuilerierna medlemmar af familjerna Clary och Tascher de la Pagerie (sin mors och farmors släktingar) jämte »corps diplomatique» och åsåg slutligen å Marsfältet en revy af 50,000 man, bestående af kejserliga gardet och Paris' garnison, hvilka defilerade för honom. Kejsaren red emellan kungen och prins Oscar. Bland närvarande af diplomatiska kåren märktes siamesiska ambassaden. Kejsaren dekorerade båda sina nevöer med militärmedaljen, som annars ej tilldelas andra än generaler, som utmärkt sig inför fienden. Efter revyn redo monarkerna tillbaka till Tuile-

rierna genom den sammanpackade folkmassan, eskorterade af de 12 medförda drabanterna i sin enkla mundering och af »cent-garder» i lysande uniformer. Nyfiken att erfara allmänhetens omdöme red jag något efter den kungliga kortegen. Intrycket var tydligen förmånligt såväl för Carl XV själf som för hans drabanter. Efter middagen i Tuilerierna tog kungen mig afsides och frågade mig, om jag ej ansåg lämpligt, att han till gengäld för militärmedaljen gaf kejsaren svärdstecknet. Jag missförstod frågan, och troende, att han menade svärdsmanstecknet, hvilket jag visste bars af danske kungen, svarade jag, att jag fann idén god, hvarpå kungen, utan att rådfråga någon annan, utnämnde kejsaren till riddare af svärdsordens stora kors. Detta var en blunder, ty nämnda utmärkelse tilldelas endast en armébefälhafvare, som vunnit en afgörande seger öfver rikets fiender. Kejsaren hade visserligen kämpat mot Österrike och Ryssland men var ej härigenom berättigad att erhålla denna utmärkelse; saken stod likväl nu ej vidare att ändra. Kungen sökte sedan ursäkta sig med, att han räknade kejsaren såsom en allierad och alltså i denna egenskap kunde gifva honom sagda utmärkelse, men grefve Manderström var af annan mening och befarade Österrikes och äfven Rysslands missnöje.

Efter middagen föreslog kejsaren ett besök på Théâtre Français, men då jag såg, att kungen, som just stod vid likörbrickan omgifven af unga officerare, visade ringa benägenhet härför, närmade jag mig oförmärkt och gjorde honom uppmärksam på det ogynnsamma intryck, hans uteblifvande från världens första scen och fransmännens stolthet skulle göra på parisarne. Jag lyckades också öfvertala honom att återtaga sitt nekande svar. Han såg Molières »Les femmes savantes» och »Le malade imaginaire». M:mes Metternich och Pourtalès, som sutto i logen midt emot den kejserliga, gjorde miner bakom sina solfjädrar och fixerade kungen, hvar gång ordet »cocu» förekom i dialogen. Efter teatern superade kungen på »Maison dorée», dit han inbjudit mig jämte Brincourt och herr Jules Blanc. Jag lyckades dock afstyra Nils Barcks förslag att inviga kungen uti Pariserdemimondens hemligheter.

Kejsaren var förhindrad att beledsaga sin gäst till lägret i

Châlons. Bildt, Lilliehöök, Ramel och jag jämte O. Björnstjerna, som händelsevis var i Paris, följde nu kungen dit. I järnvägskupén bad jag hans majestät gifva den sistnämnde, hvars bröst ännu var tomt, en Olofsstjärna. Vid ankomsten till lägret tog dess befälhafvare marskalk Mac Mahon, omgifven af generalerna Forey, Schramm, Allard m. fl., emot konungen, som först fördes till kejserliga paviljongen att där frukostera, hvarefter han steg till häst för att åse manövern. Trupperna, 30,000 man starka, voro uppställda i linje och indelade i 2 armékårer. Mac Mahons adjutant markis d'Abzac var anställd hos kungen, hvilken i sträckt galopp besökte alla positionerna; samma fart bibehölls i 5 timmars tid. Den häst, jag red, en engelsk fullblodshäst, hade den äregirigheten att alltid vilja vara den främsta, hvarför jag för att hålla honom tillbaka fick anstränga mina armar till den grad, att manöverns gång gick mig nästan spårlöst förbi. Prins Oscar fann sin lifgardesbrigad skickligare i tiraljering än fransmännen. Efter slutad defilering hängdes serafimerbandet på hertigen af Magenta. Hela generalstaben eskorterade sedan kungen till järnvägsstationen, och kl. 2 följande morgon voro vi tillbaka i Tuilerierna.

Redan vid 8-tiden besöktes Louvres samlingar under dess öfverintendent grefve Nieuwekerkes ledning, hvarvid fyra konservatorer, två målare och en gravör dekorerades. Kejsaren anlände till frukosten med sin sekreterare Mocquard, sin läkare Conneau, general Fleury m. fl. Till middagen kommo kungens släktingar: tre med namnet Clary, grefvinnan Tascher de la Pagerie, baron de Montbrun. Ömsesidig ordensutdelning ägde nu rum. Som jag hade ordensschatullet i min vård, blef jag föremål för mycken artighet. General Rolin hade på min anhållan lämnat mig en lista å de personer bland kejsarens omgifning, som han ansåg härvid böra komma i åtanke. Jag häpnade — öfver sextio kandidater — däribland hoffunktionärernas sekreterare och undersekreterare. Från allt obehagligt ansvar härvidlag räddades jag dock genom en lycklig ingifvelse. Då båda monarkerna på eftermiddagen drucko sitt kaffe i en fönstersmyg, gjorde jag ett underdånigt tecken, vinkades fram af konungen och bad denne meddela kejsaren general

Rolins lista. Min lilla list lyckades, och jag såg med förnöjelse kejsarens blyertspenna i rörelse, strykande öfver duktigt med namn. Då jag återfick papperet, återstod nämligen blott omkring 40, däremot stod marskalk Magnan antecknad till serafimerbandet. Rolin blef lång i synen men vågade ej kritisera sin monark. Samtliga i kungens följe blefvo dekorerade med hederslegionen, alla utom jag, som redan var innehafvare af officersstjärnan och såsom blott major ej kunde blifva kommendör. Mina franska kolleger med Castelnau i spetsen inställde sig nu hos kungen och anhöllo, att han ville utnämna mig till öfverstelöjtnant, på det att kejsaren, som var ledsen att ej hafva kunnat dekorera mig som major, nu skulle få göra det som öfverstelöjtnant. De ansågo, att jag var den af svenskarne, som haft mesta besväret, och funno orättvist, att jag lämnades obelönad. Kungen, som ej lagenligt nu kunde bevilja deras anhållan, lofvade att göra det sedan vid sin hemkomst. Kejsaren berörde själf saken, då jag bockade mig till afsked. Han befallde också sin minister i Stockholm att gifva mig kommendörskorset samtidigt med min utnämning till öfverstelöjtnant, hvilket också ägde rum följande år. Fransmännens svaghet för ordensband gränsar ibland till det löjliga. En gammal hedersman, den berömde gravören Henriquel-Dupont, som blifvit utnämnd till nordstjärneriddare men af misstag fått sig vasaorden tillsänd, blef utom sig af förtrytelse, då jag ville verkställa ombytet af ordnar; det hjälpte ej, att jag försäkrade, att nordstjärnan hade ett större anseende. »Huru!» skrek han, »man skickar mig ett grönt band, jag bjuder mina vänner på ett glas för att blöta detsamma, och så kommer man i stället och erbjuder mig ett svart band, som ingen ser. Nej tack, jag behåller det jag en gång fått af er kung.»

En annan efterräkning väntade mig vid min återkomst till Paris hösten samma år. Kungen hade nämligen där låtit fotografera sig hos herrar Meyer och Pierson och vid afresan sändt firman medaljen Literis et artibus, som bäres i ett blått band. Meyer, som verkställt fotograferingen, tog naturligtvis medaljen; häremot opponerade sig dock hans kompanjon Pierson, han ansåg sig näm-

ligen lika berättigad till den af firman erhållna utmärkelsen och infann sig hos mig med anhållan om ytterligare en medalj. Då jag förklarade för honom det orimliga uti att för ett porträtt begära två dekorationer, anhöll han enträget att få alternera med kompanjonen, så att enhvar af dem hvarannan vecka finge bära bandet. Jag försäkrade, att om han kunde få herr Meyer att gå in härpå, skulle svenska regeringen blunda. Vid afresan från Paris hade sextio olika svenska ordensdekorationer blifvit utdelade eller utlofvade och 12,000 francs utgifvits i drickspengar till hofbetjäningen.

Afresan skedde den 11 augusti vid midnatt med extratåg till Cherbourg, hvarifrån vi skulle fara öfver till Osborne, drottning Victorias residens. Vi hade just insomnat, då vi plötsligt väcktes omkring 2 på morgonen vid Evreux' station. En deputation af stadens dignitärer ville göra sin uppvaktning. Kungen kom ut halfnaken för att höra den friserade och pomaderade prefekten läsa upp ett tal. »Det var i Evreux», sade han, »som drottning Hortense tillbragte sista natten före sin landsflykt», och han hade tänkt, att detta faktum skulle intressera hennes kunglige nevö. Prins Oscar hann ej blifva färdig med sin toalett, förrän just som tåget satte sig i gång, och gick således miste om denna nattliga oration. Klockan 8 f. m. voro vi i Cherbourg, hvars hamn och skeppsdockor genast togos i betraktande. Pansarfregatten »La Normandie» var färdig att gå af stapeln; dess befälhafvare Véron och amiral Penaud förevisade detta resultat af de nyaste uppfinningarna på sjövapnets område, som lär hafva kostat 12 millioner francs. Kejsardömet har gjort stora arbeten i Cherbourg: en 30 meter djup jättebassäng anses som ett underverk i konstruktivt hänseende. Tid fattades oss att se allt, ty drottning Victoria väntade kungen kl. 4 e. m. på Osborne; kl. 10 lyfte Orädd därför ankar, Castelnau och Hamelin togo afsked; den senare inbjöds dock att möta oss i Calais tre dagar därefter för att följa med till Sverige.

En tjock dimma midt i Kanalen tvang oss att sakta farten, men just som vi kl. 2 ätit lunch, signalerades en ångbåt med

kunglig flagg. Kungen, prins Oscar och alla de, som skulle med till Osborne, skyndade ner för att kläda om sig, men innan de blifvit färdiga, hade redan en slup med tolf roddare lagt ut från »Victoria and Albert» samt lagt till vid Orädd. Prins Albert och kronprins Fredrik af Preussen, hans måg, stego ombord, och jag fick nu för dem förklara, hvarför kungen ej var tillstädes. Jag hade så mycket hört berömmas prins Alberts nobla utseende, att det blef en viss missräkning, när jag nu fick se honom. Hans hår är tunt, kroppen ovig, och hans hufvud saknar distinktion; både han och mågen buro strumpebandsorden under fracken. Kungen och prins Oscar stego nu i slupen, en mindre ångbåt tog uppvaktningen och sakerna, och båda farkosterna begåfvo sig till »Victoria and Albert», där drottningen väntade med sina barn för att föra sina gäster till Osborne, hvilket syntes på afstånd. Bildt, Haffner, Silfverschiöld och Afzelius följde med. Vi andra lågo öfver natten på Orädd, som kastade ankar en mil från slottet. Vi hade order att möta i London den 14 på kvällen.

Klockan 7 på morgonen följande dag begåfvo vi oss i land för att bese Osborne och ön Wight. Slottet är beläget på en gräsbevuxen kulle, hvars fot badas af hafvet; det är byggdt i italiensk stil och har ett imponerande yttre. I trädgården mötte vi vår kung, som ända sedan klockan 5 i sällskap med en trädgårdsmästare vandrat omkring på de blomsterströdda terrasserna. Han tycktes glad att återse oss och sade sig redan hafva nog af engelska hofvets etikett. Han beskref för oss gårdagstaffeln. »Jag infördes i en salong», sade han, »där jag fann drottningen och hennes barn, samtliga i sorgdräkt, och lämnades där ensam med dem i tio minuter; så kom prins Abert och anmälde, att bordet var serveradt; två tunga dörrdraperier drogos nu åt sidan, och i en rikt upplyst salong syntes hela hofvet högtidligt uppställdt kring väggarna. Sedan presentation ägt rum, gingo vi in i matsalen, där jag fick min plats mellan drottningen och prinsessan Alice, den hyggligaste af alla i sällskapet; drottningen drack bara portvin, en magnifik fruktdessert rördes ej. Vid middagens slut stego alla upp på en gång, herrarne bugade sig djupt, damerna nego samma-

ledes och lämnade salen. Prinsarne Albert och Fredrik satte sig bredvid mig, bordet fick ny servis, och vinet cirkulerade.» Under sin berättelse förde kungen oss omkring i de ännu folktomma salongerna, rikt prydda med dyrbara mosaikplaketter. Utsikten från fönstren var dock det mest tilldragande; man hade den af en frisk grönska omramade Kanalen under sina fötter och på motsatta sidan det inre af ön Wight, beströdd med eleganta cottages, inbäddade i ek- och bokdungar; vegetationen påminde om den vid Comosjön. Kungen fortsatte emellertid sin berättelse. Utom kungliga familjen hade vid gårdagstaffeln närvarit lorderna John Russell och Palmerstone, lord chamberlain viscount Sidney, lady Desart, miss Wortley, lord Harris och colonel Wood, de två sistnämnda anställda som uppvaktande hos kungen. Kronprinsens och kronprinsessans af Preussen suite hade utgjorts af grefvinnan v. Brühl, baronessan Daenecker, grefve Fürstenstein och öfverste Obernitz.

Sedan vi lämnat kungen i Osborne, gingo vi ned till stranden, hvarifrån en båt förde oss öfver till Cowes, en nätt liten stad, där konsul Tottie väntade oss till frukost; efter ett uppfriskande hafsbad och intagen måltid gick jag omkring bland de villor, som omgifva Cowes och som sträcka sig ned mot hafvet, skilda därifrån medelst en lummig allé, där grupper af unga damer, de flesta vackra, togo sin promenad efter badet. Vid hamnen syntes en mängd herrar och damer i sjömansdräkter gå ombord på eleganta båtar; det var just kappsegling, och halfva befolkningen skulle dit. Vi, som ännu hade i minnet de stormiga nätterna på Orädd, afstodo dock från nöjet. Vi togo ångbåten till Southampton och mötte under vägen hertigen af Oporto, stadd på resa till Osborne. Järnvägen förde oss sedan på två timmar till London och Farrance Hotel, Belgrave Street, där rum beställts för oss.

Då man kommer direkt från det glada och lifliga Paris med dess soliga boulevarder och höga, ljusa byggnader, framträder kontrasten med London mycket skarp. Här har stenkolsröken gifvit det redan i sig själft enformiga byggnadsmaterialet murtegel en sotig färg, som sällan belyses af solen. På gatorna råder visserligen mycken trafik och rörelse, men den franska lifligheten

saknas. Engelsmannen har brådtom, »time is monney», han skyndar från sitt kontor utan att se sig om, inga flanörer finnas; går han in i en restaurant för att stilla sin hunger, söker han ensligheten uti ett bås, sticker näsan i en jättetidning, äter sin rostbiff, dricker sin »stout» och aflägsnar sig tyst och trumpen. Denna årstid är London dessutom mindre animeradt än annars; alla, som hafva råd, äro ute på landet och jaga. Grefve Platen klagade, att hans perukmakare var borta på rapphönsjakt. Pa hotellet mottogos vi af långa, stela, svartklädda »waiters», som gravitetiskt visade oss våra rum och sedan lika dystra serverade oss vår middag; jag tyckte mig vara på ett begrafningskalas. Följande dag besågs Westminster Abbey, parlamentshuset och British Museum, där man om hvarandra hopat naturhistoriska föremål, etnografiska alster och dyrbara konstverk. Parthenonsfrisen synes, flyttad som den är från Greklands soliga himmel till Londons stenkolsluft, ej fullt hemmastadd. Slutligen besöktes zoologiska trädgården, som, hvad urvalet af vilda djur beträffar, vida öfverträffar »Jardin des plantes» i Paris.

Kl. 7 på aftonen infunno vi oss på legationen för att taga emot kungen. Från Osborne hade han gjort ett besök i Plymouth och en annan dag åsett en revy af 12,000 man i lägret vid Aldershot. Han beundrade de engelska truppernas förträffliga utseende och ekipering, men fann deras sätt att manövrera föråldradt; hvad särskildt beträffar kavallerianfallen, så varade de så länge, att det såg ut, som om alla hästarna voro i fullt sken och ej kunde styras af ryttarne. Kungen for på kvällen till Drottningens teater, prins Oscar till Hydeparksteatern, Lundberg och jag till Cremonegarden, ett förlustelseställe, där vi sågo Léotard och Blondin utföra sina djärfva luftkonster. Cremonegarden är den galanta världens mötesplats, och antalet af verkliga skönheter är där förvånande stort. Dessa smärta, blondlockiga uppenbarelser böra dock beundras på tillbörligt afstand; närmar man sig dessa sirener, stötes man tillbaka af deras vulgära och grofva talorgan; de äro också vanligen hemfallna åt dryckenskapen. Jag såg två af de för sin aristokratiska hållning och sitt ungdomliga behag mest beundrade af dessa damer

tömma i ett drag hvar sitt dricksglas gin. Det påstås, att nära en fjärdedel af dessa skönheter äro fattiga prästdöttrar, som ej kunnat eller velat ligga föräldrarne till last och därför hamnat i London, där de i stora drag tömma glädjebägaren för att glömma sin förnedring och vanligen dö efter några få år.

Då jag dagen därefter besökte Kristallpalatset i Sydenham, häpnade jag först öfver dessa kolossala arkitekturprof från asiatiska och afrikanska civilisationens glansperioder; vid närmare betraktande försvinna dock många illusioner, dessa ståtliga marmor- eller porfyrmonument äro imitationer af måladt trä eller papp; man har velat förvåna allmänheten, ofta på bekostnad af sanningen; sålunda äro uti ett här afbildadt egyptiskt palats de båda porfyrsfinxerna framställda i två gånger större format än själfva originalen i Egypten. Grekiska tempel och indiska pagoder lukta ännu oljefärg. En ganska tarflig tafvelsamling ger främlingen en klen föreställning om engelsk målarkonst. Kungen promenerade i palatset i sällskap med drottningens kammarherre lord Harris, en godmodig tok, som roar honom. Då denne ville för kungen presentera en skönhet, som de mötte, och som han påstod sig känna från Indien, såg den förnäma damen helt förnärmad ut och svarade, att hon bland sina bekantskaper ej visste sig äga någon så ful karl som han. Kungen skrattade godt åt detta hans misslyckade försök.

Till middagen på legationen voro inbjudna lorderna Palmerstone, Sidney och John Russell. Den förstnämnde har ett lifligt ansikte och affekterar en stor uppriktighet; sålunda svarade han på kungens anhållan att få William Grey till minister i Stockholm, enär denne vore hans vän och dessutom gift med en svenska: »Just på grund häraf är han partisk för Sverige och således olämplig som diplomat där; så länge jag är vid styret, blir Grey ej minister i Stockholm.» Efter middagen ville kungen taga mig med sig för att studera Cremonegarden och andra ställen af tvifvelaktigt rykte; jag förebar min svaghet i engelskan och föreslog i mitt ställe löjtnant Ihlen, hvilken talar språket som en inföding.

Den 15:e följde jag kungen till Woolwich i drottningens eki-

page. Artilleriofficerskåren mottog honom vid arsenalen, och frukost intogs i dess mäss, hvilken anses som en af de mest luxuösa i landet. Sedan kasernen och verkstäderna besetts, fabricerades i vår närvaro en Armstrongskanon; från en järnstång sågo vi metallen småningom antaga formen af en kanon. Carl Ekman, som händelsevis var i London, hade inbjudits att medfölja och ansågs som tillhörande sviten; han följde med synnerlig uppmärksamhet

C. EKMAN.

denna fabrikation, hvilken annars hålles hemlig för främmande. Woolwich sysselsätter tusentals arbetare. Återfärden till London skedde på Thames, men före afresan förevisades för kungen en artilleripjäs med full servis och anspann, det hela något non plus ultra i alla afseenden. Ångbåten lade till vid Greenwich, där vi besågo invalidhemmet för gamla sjömän, hvilket underhålles med storartad frikostighet och är en stor nation värdigt. Inloppet till jättestaden erbjuder en högst märkvärdig anblick; fartyg af alla

storlekar korsa hvarandra i oändlighet. Kungen besökte ej »City», han begagnade sig af sitt inkognito för att slippa erlägga de tusen pund, som af besökande monarker pläga gifvas åt Londons fattiga.

Drottningen hade ställt en ångbåt till kungens disposition för öfverfarten från Dover till Calais, dit vi anlände den 16 augusti på aftonen efter att hafva varit en timme och trettiofem minuter på vägen. I Calais väntade oss löjtnant Hamelin och herr Dupont, vår konsul, som för kungens räkning beställt en läcker supé på det finaste hotellet. Vid desserten ville kungen komplimentera konsuln. »Vous voyez», sade han till Hamelin, »que j'ai un vice-consul, qui fait bien les choses.» »Sire», genmälde Dupont, »vous me donnez là un vice que je n'ai pas, j'ai tous les autres excepté celui-là.» Nära midnatt bestego vi vår järnvägsvagn och anlände på eftermiddagen till Köln. Vid afresan därifrån var grefven af Flandern på samma tåg som vi och samtalade en stund med kungen. Bland öfriga resande märktes äfven författaren Herman Bjursten, som kungen bjöd på frukost i Liège. Kungen roade sig på resan med att söka vilseleda allmänhetens nyfikenhet, och vi fingo order att ägna vår underdåniga uppmärksamhet åt Otto Ramel, hvilken intog hedersplatsen vid bordet och såg ganska besvärad ut öfver sin nya värdighet. Vid table d'hôten i Hannover var det Herman Bjursten, som föreställde monarken, medan Gillis Bildt uppträdde som prins Oscar. Den sistnämnde lämnade oss på vägen för att med Vincent Lundberg resa till Pyrmont, där hans gemål insjuknat. På eftermiddagen träffade vi ministern Sterky i Harburg; han följde kungen därifrån till Hamburg och Streits hotell, i hvars förstuga postmästaren Hellberg och hans stab stodo högtidsklädda. I samma hotell befunno sig baron Braunerhielm och grefvinnan v. Platen på väg till London. Jag gjorde min visit hos grefvinnan, som var glad att få färska underrättelser från sin man. I Lübeck funno vi hamnen och staden festprydda och ett hjärtligt mottagande. Ångfartyget Svea förde oss sedan till Ystad, där kommendanten Bror Cederström bjöd på frukost. Vagnar väntade här för att föra oss till Bäckaskog, men ett middagsuppehåll gjordes under

vägen på Ströö hos gamle grefve Axel Raoul Hamilton och hans unga intagande fru, född Russel. Kl. 10 på kvällen anlände vi till Bäckaskog.

Från åren 1860—62 finnes bland författarens efterlämnade anteckningar ej mer än ofvanstående reseskildring. Under större delen af nämnda tid vistades författaren som militärattaché i Frankrike, där han vid sidan af sin tjänst jämväl anonymt utöfvade artistiskt-litterär och publicistisk verksamhet dels som korrespondent åt Nya Dagligt Allehanda dels som medarbetare i skämttidningen Journal amusant och i den geografiska tidskriften Le Tour du Monde. Våren 1862 återvände han emellertid till Sverige och sitt regemente, vid hvilket han i april samma år befordrades till major.

INNEHÅLL.

108303013000

Centraltryckeriet, Stockholm 1912.